

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Sectio II. De Matrimonij essentia Dubia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

Sect. II. De Matrimonio. Essentia, Dubia. 59

SECTIO SECUNDA.

De Matrimonij Essentia, Dubia.

CAPUT XI.

Circa Matrimonij Essentiam.

DUBIVM I.

In Matrimonium ut est contractus naturalis solo naturae iure institutum sit.

EST institutum solo naturae iure ab Adamo illis verbis, quaz Deo inspirante, protulit: *Hoc nunc os ex officiis meis.* Gen. 2. Quia Mat. 19. probat Christus matrimonium esse indissolubile ex verbis institutionis, dicens: *Quis Deus coniunxit, homo non separat.* Et ad E. hec. 3. ait Paulus: *Propter hanc relinquet homo & subdit: Sacramentum hoc magnum est.* Vbi clare significat, ea verba ab Adamo proposita fuisse institutionis verba. Et in Trident. sess. 2. *in iusto* dicitur, matrimonium multo ante fuisse ab Adamo signatum. Sic Magist. in 4. dist. 16. qu. 2. memb. 1. artic. 1. D. Bonavent. ibi, articul. 1. question. 2. Duran. *in expof. Riche.* Richard. articul. 1. question. 3. Hugo 1. 1. de *Sacrament.* cap. 13. Catharin. contra Caiet. question. 1. de *marimon.* Lede. 2. part. 4. question. 44. articul. 2. & alii.

Non est solo naturae iure institutum, sed si non est nisi institutum, & præceptum à Deo illis verbis Gen. 1. Crescite, & multiplicamini. Quia tunc solum iure. Deus fecit copiam illis, ut iungerentur, & mutuam corporum concessit traditionem, in quo matrimonium consistit. Et quia illis verbis intimatur potissimum matrimonij finis, qui est hominū multiplicatio: Ergo per illud institutum est matrimonium, quo finis ille compatur. Ita Sanch. lib. 2. d. 4. numer. 3. ex D. Thom. in 4. dist. 6. question. 2. articul. 1. ad 4. Paludan. qu. 1. Alfridod. Abul. Vigu. Verac. & calij apud Santium citatum.

Ego quidem vtrāque approbans sententiam tuam probabilis adhuc putarim, matrimonium, (vt contractus quidam naturalis est,) solum esse iure naturae institutum, ac celebratum in paradiso illis Adami verbis: *Hoc nunc ex officiis meis.* Quia illis consensum exprimit, sine quo matrimonium constare non potest: & ideo verisimile iudico, alii verbis similibus Enam respondisse, quibus etiam suum consensum Adamo indicaret. Mecum Basil. l. 1. cap. 2. num. 4. & penes ipsum. Vasq. Petrus Lede. Valentia, & alii.

DUBIVM II.

An extiterit præceptum de matrimonio contrahendo.

NON extiterit præceptum de matrimonio contrahendo. Quia nulla verba in sacris Non extitit huiusmodi præceptum videntur exprimere. Et præceptum quia naturalis inclinatio hominum satis erat, ut eos ad coniugia ineunda instituta ex ipso iure naturae ineunda excitaret. Sic Medina l. 4. de sacror. homin. contin. contron. 2.

Præceptum extitit diuinum positivum obligans ad matrimonium ineundum dum genus Præceptum humanum paucis continebatur. Quia sicut ad extitit, vitam sustentandam est necessarius cibus in diuiduo, ita generatio ad speciei conservazione m: at tenetur homo se ipsum conservare cibum sumendo; ergo & speciei generatione. Ne autem homo ab hac obligatione resiliret, operæ præsum fuit precepto diuino illigari. Ita Sanch. lib. 1. d. 3. numer. 1. ex D. Thom. in 4. dist. 26. question. 1. articul. 2. in corp. quem omnes sequuntur.

Certissimum est extitisse de matrimonio contrahendo præceptum, vel diuinum posse. Hoc certissimum, illis verbis contentum: *Crescite, & multiplicamini, & triplicamini.* Gen. 1. vt Valentia d. 10. question. 1. primam s. 5. punct. 4. & Coninch d. 15. num. 1. testantur. Vel tentiam solum naturale ab ipsam ratione natura oritur, & improbabile est, ut docuere Basil. l. 1. cap. 4. num. 2. & Vasq. lem reor. d. 1. de matrimon. cap. 3. Vel diuinum, & naturale simul, ut Beati. cap. 44. question. 3. & Rebel. lib. 2. qu. 2. num. 3. putauerunt. Unde primam sententiam omnino improbatibile esse reor.

DUBIVM III.

An nunc existat, de contrahendo matrimonio præceptum.

NON extat. Quia renocatum fuit antea dictum, vel in legi Evangelica à Christo. Non extat. Domino, cum non possit cum Virginitate, nunc præquam consulit ipse consistere. Sic Castro cont. præceptum illud. heres verb. *Virginitas.* D. Bonavent. in 4. dist. 26. articul. 1. question. 3. Richard. ibi, articul. 3. question. 3. Alex. de Neu. rubr. de sponsal. numer. 20.

Extat nunc præceptum. Quia præcepta naturalia non extinguntur, necessitate ablata, licet Nunc extat pro tunc non obligent. Cessavit igitur obligatio præcepti de contrahendo matrimonio, cum hoc solum obliget, si adsit genus humanum propagandi necessitas, qualis initio mundi, & post

60 Theologiæ Moralis Lib XXV.

post diluvium fuit: quæ cum cœssauerit, cessavit etiam præcepti obligatio. Ita Basilius l. 1. cap. 4. num. 8. Cornejo d. 1. de matrimonio. dub. 9. Petri. Ledel. de matrimonio. question. 41. articul. 1. dub. 1. Palau d. 1. punct. 1. numer. 5. Trull. libr. 7. caput 3. à numero 1. Leand. tractat. 9. d. 3. question. 5.

160
Etflare, &
stiterum
reor.

Existimmo nunc extare, extitumque matrimonij præceptum usque ad mundi finem. Quia hoc est præceptum naturale: huiusmodi autem præcepta non extinguuntur cessante necessitate, licet pro tunc minimè obligent, ut constar in eleemosynæ præcepto. Et quia Christus Dominus nulla præcepta naturalia abrogavit, sed tantum ceremonialia per legem novam: præcepit autem matrimonij naturale est. Quare olim cum exigua erat hominum gressus, singulos obligavit: nunc autem, hominibus multiplicatis, tantum obligat Rempublicam in communis, ut necessitate occurrent subditos compellat, vt ex D. Thoma in 4. dist. 26. qu. 1. didici.

D V B I V M V.

An Matrimonium in lege naturæ
ac lege veteri fuerit Sa-
cramentum.

Sacramentum fuit. Quia erat rei sacrae si-
gnum. Sie Petri de Soto de matrimonio. lib. 2. Fuit Sacra-
m. De institutione. Castro lib. 11. verb. Autie, mentum,
bar. 3. Alens. part. 4. question. 1. num. 2. Phigi.
contrario.

Nec fuit Sacramentum, nec gratiam con-
tulit, sed nudus naturalis contractus. Quia
Florenceum decreto de Sacra. numerat matri-
monium inter Sacraenta nouæ legis, & haec
à Sacramentis veteris legis distinguit, quod
gratiam conferant, quam illa minimè confe-
rebant. Et Tridentinum sess. 24. can. 1. dicit, ma-
trimonium esse Sacramentum nouæ legis à
Christo Domino institutum. Ita Sotus in 4.
dist. 16. question. 1. articul. 1. & 2. Ledel. 1. part. 4.
question. 44. articul. 2. Bellarm. lib. 1. de maritim.
cap. 5. Henrig. lib. 1. cap. 2. num. 1. art. 5. Petr. Le-
del. cum aliis qu. 32. de maritim. art. 1. Sanch. l. 2.
d. 7. num. 2.

Hanc sententiam veram omnino, primam-
que falsam, imò parum tutam esse crediderim.
Potest tamen dici fuisse Sacramentum large-
& impropiè; quia aliquo modo coniunctio-
nem Christi Domini cum Ecclesia figurabat, & licet gratiam facientem non con-
ferebat, potest asserti consilite aliquod gratia-
genus; siquidem hoc præstabat, vt actus ille
coniugalis licitus existeret.

CAPVT XII.

Circà quiditatem, & institu-
tionem Matrimonij, ut Sa-
cramentum est.

D V B I V M VI.

An Matrimonium fuerit, institutum
à Christo Domino Sacramentum illius
verbis: Quos Deus con-
iunxit, homo non se-
paret. Mat. 19.

Constat de fide, in lege Euangelica ma-
trimonium eleutum esse à Christo Do-
mino, vt sit Sacramentum: quandam verd, non fini-
discent Doctores. Igitur institutum non fuit, Math. 19.
aut eleutum Sacramentum. Mat. 19. illis ver-
bis: Quos Deus coniunxit, homo non separat. Quia
eleutum iam fuerat 104. 2. dum Christus Do-
minus Nostris interfuit. Sic Viguer. l. institut.
cap. 16. §. 7. ver. 1. Ledel. 1. part. 4. qu. 44. artic. 7.
Vel in primo fux incarnationis instanti. Sic
Guido

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 61

Guido in Enchirid. tr. 1. c. 1. Vel quia prorsus est certum, quo tempore fuerit à Christo Domino eleuatum. Sic Basil. lib. 1. cap. 6. num. 1.

Fuit elenatum in Sacramentum, cum Christus Dominus illa verba profluit: *Quos Deus coniunxit, homo non separat.* Quia de fide est, Dominum Matrimonium in Sacramentum elevarat; at nullibi ita probabilitas appareret, quam eo tempore, quo ex professo sermonem de matrimonio habuit ergo. Ita vtterque Sotus, Henr. Vinald. Palat. Verac. & alij, quos refert, ac sequitur Sanch. lib. 2. d. 4. num. 5. Rebel. lib. 1. q. 4. num. 9. Villalob. tract. 12. diffic. 5. num. 2. Machad. lib. 2. part. i. tract. 8. docim. 2. num. 4. Palaus d. 2. punt. 1. num. 6. Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 2. num. 2.

Dixerim matrimonium approbatum quidem fusile à Domino in Nuptiis Canæ, *Ioa. 2.* institutum verò, sén eleutum in verum nouæ legis Sacramentum, cum Christus Dominus *Mat. 1,9*, id commendauit, eiūdùs inseparabilitatem præcepit fatus: *Quos Deus coniunxit, homo non separaret.*

D V B I V M VII.

An post legem Euangelicam matri-
monium infidelium sit Sa-
cramentum.

Sacramentum est. Quia sic appellatur Cap.
Gaudemus de cincto. Sic Adrian. in 4. qu. 5.
de matrimonio. §. Ad trahentes. Estius in 4. dist. 26.
§. 6. & nonnulli apud ipsum.

Non est Sacramentum. Quia cum Baptis-
tis Sacramentorum ianua sit, ut definit Flo-
rentinus decretu de Sacr. Bapris infideles Sa-
cramenta sunt incapaces. Ita Abul. 1. Reg. 8. qu.
42. Sotus in 4. dist. 26. qu. 2. artic. 3. ad 4. Veracr.
part. 1. spec. artic. 35. Petr. de Ledes. de matrimonio
qu. 59. art. 2. sub. 1. Sanch. lib. 2. d. 8. num. 2. Basil.
lib. 1. cap. 6. num. 4. Valsq. d. 1. de matrim. cap. 10.
num. 11.

Certissimum prouersus est, non esse Sacra-
mentum, sed solummodo verum contra dictum
obligantem eos. Nam cum infideles careant
Baptismo cuiusvis Sacramenti sunt incapaces.
At celebrando huiusmodi contractum non
peccant, cum ad propagationem naturae hu-
mane sit ordinatum, & in concupiscentia re-
medium: Ergo ut quid licitum eos obligat.
Quare prefato Cap. *Gaudemus* appellatur Sa-
cramentum largè & impropiè, in quantum
aliquomodo uniuersum Christi cum Ecclesia
designat, licet impropiè, quia fide carent.

D V B I V M V I I I

*An Matrimonium fidelis cum infidelè con-
tractum ex Pontificis dispensatione
sit aliqua ex parte, Sacra-
mentum.*

Sacramentum.
23. *Sacra-
mentum ex
sua fidelis-
tate.* *Sacra-
mentum est ex parte fidelis solius.
Quia ille solus est Sacramenti capax. Sic
Sotus in 4. dist. 16. question. 2. artic. 3. Cathari-
Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

*opusc. de matrimon. question. 1. Echiqu hom. 73.
de Sacram. Bonacini. qu. 2 de matrimonio punct. 2. nu-
mer. 3.*

Nulla ex parte est Sacramentum. Quia in
hoc calce altera pars est incapax Sacramenti;
sed sic est, quod hoc Sacramentum est vincum
in duobus, sicut est in ambabus vnicus, & integrer
contractus: Ergo si in uno neque illi Sacra
mentum, nec in alio, Ita Sancti lib. 2. d. 8.
num.: Vasq. d. 2. de matrimonio. cap. 4. numer. 20.
Leland. tractat. 9. d. 4. question. 5. Henr. lib. 11.
cap. 2. & lib. 12. cap. 13. num. 3. Angl. part. 1. de
matrimonio. question. 12. articul. i. dub. 1. Coninch
d. 24. numer. 24. Reginald. lib. 32. num. 2.
& alij.

Hanc eligo sententiam, quia matrimonium in viroque coniuge est unum numero sacramentum, sicut est unum numero matrimonium. Ergo si in uno non est sacramentum, nec erit in altero.

D V B I V M I X.

*An matrimonium Infidelium casu quo
ambo Baptismo diluantur fiat, Sa-
cramentum.*

Non fit Sacramentum. Quia non potest fieri Sacramentum, quando infideles suscipiunt actu Baptismum: nam cum Baptismus subiectum reddat aptum ad aliud Sacramentum suscipiendum, prius tempore suscipi debet ab infidelibus, ut habiles sint ad hoc, & ad alia Sacra menta suscipienda. Nec potest fieri Sacramentum post Baptismum: quia nequit dari sacramentum matrimonij abque materia, & forma: At haec nequeunt dari post Baptismum: Ergo. Minor probatur, quia materia, & forma matrimonij sacramenti est primus contractus, vel prima traditio potestatis in coniugum corporis: sed post Baptismum non datur primus contractus, nec prima traditio, sed ad funnum renouatio, aut approbatio eorum: Ergo. Sic Valq. tom. 2. in 3. part. d. 12. 8. cap. 5. & ton. 4. d. 2. de matrimonio. cap. 10. Conincib. d. 24. num. 25. Hurtad. d. 3. diff. 16. Basili. lib. i. cap. 9. num. 8. & 9. Albiz in manuscip. tract. de matrimonio. d. 2. dub. 2. Cornejo d. 1. de matrimonio. dub. ultim. Diana part. 3. tractat. 4^e resolut. 253. & 255. Palau d. 20 punct. 2. num. 14. Bauni. tractat. 12. qu. 8. de matrimonio.

Est sacramentum, gratiamque confert. 177
Fit Sacram-
tum.
Quia statim, ac infideles baptizantur, ma-
trimoniu[m] illud uniu[er]sionem Christi Domini cum
Ecclesia represe[n]tat, cum in Christi fide con-
tractum perficeret, efficiturque indissoluble
saltem ut matrimonium ratum fidelium. Ergo
statim ac baptizantur, efficitur sacramentum.
Ita D.Thom. in 4. dist. 39. qu. viii. art. 2.ad 1. di-
cit enim, matrimonium infidelium esse sacra-
mentum non actu, quia non contrahunt in fide
Ecclesia, sed habitu. Ergo, sentit Angelicus Doctor, statim ab baptizantur effici
sacramentum: alias frustra esset potentia il-
la, que ad actum non reducetur. Pa-
ludan. in 4. dist. 26. qualion. 4. articul. 3.
num. 21. Deza ibi, question. 1. articul. 4.
ad 5. Argenti. dist. 39. quest. 1. articul. 1. ad 1.

62 Theologiae Moralis Lib. XXV.

Vega. lib. 4. sum. causa 113. Sanch. libr. 2. d. 9.
muns. 5.

178
Hec mihi sententia magis aridet. In cuius confirmationem alterius esse nouum matrimonium, nouisque vinculum non omnino, sed in quantum prius matrimonium, quod erat contractus naturalis prophanus, & solubilis, efficitur insolubilis, sacer, ac representans unionem Christi cum Ecclesia: sicut in Tridentino s. 24. can. 1. dicitur, Christum Dominum instituisse in lege nouum matrimonium, cum tamen iam institutum esset; quia illud ut esset Sacramentum indissoluble, euexit.

non est simile quod de ordine immutatur. Nam id votum non est iure divino annexum ordinis inseparabiliter, vt est matrimonij contractui esse Sacramenta: sed tantum ex statuto Ecclesiae, que circa Sacramentorum substantiam nil potest immutare.

D V B I V M X I.

An Matrimonium sit unicum Sacramentum.

D V B I V M X .

An inter fideles possit celebrari matrimonium, quod non sit Sacramentum.

178
Post quidem. Poteat quidem. Quia potest quis (quamuis non licet) contrahere matrimonium sine formaliter, vel virtuali intentione faciendo, quod agit Ecclesia, quo in caso, licet illud matrimonium non sit Sacramentum defectu intentionis; est tamen validum in ratione contractus, itavit contrahens nequeat alteri nubere. Sic ut is, qui vellere assumere Ordinem Sacrum, non autem obligari castitatis voto, maneret Ordine insignitus, non autem voto illigatus. Sic Valq. tom. 3. in 3. part. d. 1. 8. Rebel. libr. 2. qu. 5. concl. 1. Basil. libr. 1. cap. 9. num. 3. citans Scotum, Besoliss. & Almain. Hurrad. d. 3. diffic. 19. Villalob. tract. 13. diffic. 6. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 25.

180
Non potest.
Minime potest. Quia Christus Dominus fidelium matrimonium instituit in Sacramentum. Ergo ex Christi institutione hæc duo sunt inseparabilia: Impossibile ergo erit inueniri inter fideles ratio matrimonii sine ratione Sacramenti. Ita Sanch. libr. 2. d. 10. muns. 6. Suan. tom. 1. de Sacrament. qu. 64. art. 10. d. 13. section. 1. Petr. de Ledel. qu. 42. art. 1. dab. 7. Coninch. d. 24. num. 22. Laymon. tract. 10. part. 2. cap. 2. n. 2. Cornejo d. 1. dub. 10. Lufi. Turri. in sum. part. 2. cap. 9. 4. dub. 2.

181
Autorius dictum.
Quid sentiam expono. Si ea intentio non insuscipiendi Sacramentum procedat ex errore, quo credit quis, matrimonium Sacramentum non esse, intendat tamen facere, quod fideles per matrimonium efficiant, verum erit matrimonij Sacramentum; quia hic error non excludit debitam intentionem. Si autem ea voluntas sit vera intentio separandi quantum in ipsis est rationem Sacramenti à matrimonio, & celebrandi merum contractum naturale: non erit Sacramentum intentionis defectu: attamen nec validum matrimonium erit in ratione contractus; quia ex Christi institutione inseparabile est à contractu matrimonij esse Sacramenta: vnde intentio non conficiendi Sacramentum repugnat intentioni legitima faciendo matrimonium, vt est contractus: sicut è contraria intenderet facere Sacramentum matrimonij, non autem contractum, nihil efficeret; quia ex Christi Domini institutione hæc duo sunt inseparabiliter coniuncta: & ita se mutuo ponunt, ac destruunt. Vnde

Est unicus contractus, sed duo Sacramenta. ¹⁸² Quia iuxta numerum suscipientium, qui ^{sunt autem} sunt duo, multiplicantur. Sic aliqui Neotercii apud Petrum de Ledel. question. 42. art. 1. dub. 3. ad 3. Vel sunt duo Sacramenta partialia, & unum totale, sicut contingit in duplice Eucharistia specie: Et hoc dicit ex aliorum sententijs Ledelma non esse omnino improbabile.

*E*st unicum Sacramentum. ¹⁸³ Quia licet ibi sint plura materialiter, & in genere entis: est ^{Est unicum} unum signum representans unicam Christi Domini unionem cum Ecclesia, & unica materia, & forma: ac neutra per se hoc representat. Ita Petr. de Ledel. citatur, & alij, quos refert. Henr. lib. 11. cap. 2. num. 1. Sanch. l. 2. d. 10. numer. 5.

Hoc mihi certum. Quia cum in matrimonio unica adsit materia, & forma, longe alter ¹⁸⁴ contingit in Eucharistia speciebus, quaevis ¹⁸⁵ enim per se ha ex materia, ac forma constat, habetque veram significationem, gratiamque confert.

D V B I V M X I I .

Ad verba, seu signa, quibus consensus exprimitur, sunt sibi inveniuntur materia, & forma Sacramenti Matrimonij.

Non sunt. Quia consensus necessarium debet hic formæ munus gerere, vt verba determinent ac perficiant, qua quidem eo seculo ¹⁸⁵ nihil efficierent. Ergo verba non sunt sibi inveniuntur materia, & materia Sacramenti Matrimonij. Si Maior. in 4. dist. 26. q. 1. Vel si malis, verba esse materiam, necessarium contrahentium consensus debet forma minus obire. Quia consensus per verba informantur. Sic Gloss. ad Cap. Tua, de sponsal. Abbas ibi, n. 10. Præpos. fine. Neufo. n. 15. Sylvest. v. Matrimonium, 1. q. 1. Natan. c. 22. n. 10. Capreol. in 4. dist. 16. qu. vni. art. 2. ad 7. Deza ibi, qu. 1. art. 3. notab. 2.

Sunt equidem verba, aut signa, quibus consensus exprimitur sibi inveniuntur materia, ¹⁸⁶ & forma secundum diuersas rationes: in verbis enim contrahentium est expressio multæ traditionis, qua quilibet tradit alteri sui corporis portatorem: & secundum hoc dicuntur materia; & expressio mutua acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem sibi per alterum factam: & secundum hoc dicuntur forma. Quia tradit illa imperfecta est inefficax, donec acceptetur, & accedente acceptatione perficietur, ac determinatur matrimonij: Ego

Sect. II. De Matrimonio. Essentia, Dubia. 63

Engd utraque verba sunt materia, quatenus important traditionem, & sic per sequentia determinantur: & sunt forma in quantum important acceptationem: & sic iniucem determinant. Ita Sanchez l. 2. d. 5. num. 6. Sotus in 4. diff. 1. qu. 1. art. 6. Bellarmin. lib. 1. de matr. cap. 6. Suar. tom. 1. de Sacram. q. 6. art. 8. d. 2. sect. 1. Lud. Lop. part. 2. instruci. cap. 35. Petr. de Ledel. de maritim. qu. 42. art. 1. dub. 4. concl. 7. Manuel to. 1. fum. cap. 21. 6. num. 3.

Idem afferuerim, missis quinque aliis sententiis. Quia hoc pacto salvatur, hoc Sacramentum, sicut alia, constare rebus tanquam materia: rebus inquam, vel propriè, vel proportione quadam: & verbis tanquam forma. Quia ea mutua traditio verbis facta, prout est quid informe, nec suum fortitur effectum, donec mutua acceptatio accedit, nec perficitur nisi per illam: dicitur res. At acceptatio quia completa, & perficit, dicitur verba. Mecum videatur esse D. Thom. in 4. diff. 26. qu. 2. art. 1. Nam in solutione ad 1. dicit, verba coniugum esse formam: & ad 2. actus coniugum esse materiam. Vbi clare per actus intelligit eadem verba que paulo ante dixerat, esse formam: nulli enim alijs actus coniugum prater verba requiriunt ad hoc Sacramentum perficiendum.

D V B I V M X I V.

An qui contrahunt in mortali coniugium, perpetrent, duo lethalia criminis, unum suscipiendo, alterum administrando Sacramentum.

Coniuiges peccato lethali affecti celebrantes matrimonium duplex piaculum lethale committunt, unum, quia Sacramentum indigne suscipiunt: alterum, quatenus ministrant Sacramentum. Quia ministrantes in mortali Sacramentum, ex officio, & tanquam Ministri ad id deputati lethaliter delinquunt: sed huiusmodi sunt coniuges: ergo. Sic Nauar. Cap. 1. §. Sacerdos, num. 1. de parv. d. 6. in solut. ad 5. Petr. de Ledel. de matrimon. question. 42. articul. 3. Suar. tom. 1. de Sacrament. 6. 16. section. 4. probabilem hanc partem esse docet.

*Duplex pati
catum par
itatem.*

*Non perpetrant duplex lethale piaculum. 192
Quia non sunt coniuges Ministri consecrati ad id munus: sed solum illis concessum est necessitate quadam, quia oportuit, materiam, & formam in ipso contractu constitui: contraetus autem fieri non poterat nisi per contractum consensu: unde solum Ministri consecrati lethaliter delinquunt, si culpa lethali affecti ministrent. Ita Paludan. in 2. diff. 5. qu. 2. num. 22. Sanchez lib. 2. d. 6. numer. 4. Fillius. tractat. 10. part. 2. num. 8. Ioann. de la Cruz, Layman. Sot. Villalob. Gutier. Hered. quos citat, & sequitur Diana 3. part. tractat. 4. resolut. i. 99. Bonacini. qu. 1. p. 2. 4. Henrici. lib. 11. capite 2. numero 7.*

Idem affirmo. Quia licet contrahentes sint instrumenta Christi Domini ad gratiam contrahendam: & instrumentum debet esse causa mortis principali conforme; at quatenus ministrant, nonum piaculum non perpetrant eo quod ad id manus non sunt ministri consecrati; unde solummodo quatenus suscipiunt in mortali Sacramentum mortali crimine defundantur.

193

Idem affir-

D V B I V M X V.

An peccat lethaliter Sacerdos. matrimonio in mortali assistens.

Peccat lethaliter. Quia est Minister consecratus, ac deputatus ad conficiendum matrimonij Sacramentum. At certum est, ministrantem scienter Sacramentum in mortali, mortaliter delinquere: Ergo Sacerdos assistens matrimonio lethaliter peccat. Sic Canus, Eustius, Sylvius, quos memorat. Leand. tractat. 9. diff. 4. qua. 12. Non delin-
194
*Lethaliter
delinquit.*

195
*Non delin-
qui lethali-*

Lethaliter non peccat. Quia non est Minister,

F 2

64 Theologie Moralis Lib XXV.

nister conficiens Sacramentum, quo quidem munere solummodo contrahentur & funguntur, de quo supra Ita Henr. Suar. Ludovic. Lop. quos referit, & sequitur Sanch. lib. 2. d. 6. n. 5. Bonac. Ledef. apud Leandrum citatum, quos ipse sequitur Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 6. numer. 4. Vega. lib. 6. sum. casu 117.

¹⁹⁶
Cum his opinor colligens, non delinquere
Sacerdotem benedictionem impetrando
coniugibus; quia non est Sacramentum, sed
Sacramentale quoddam.

D V B I V M X VI.

An Matrimonium posse validè inter ab-
sentes per procuratorem celebrari post
Tridentinum.

¹⁹⁷
<sup>Non potest
valide cele-
brari.</sup> **M**atrimonium contractum per procura-
torem coram Parocho, & testibus post
Tridentinum, validum non est. Quia idem olim
matrimonium per procuratorem valebat, nam
sufficierat ad illud mutuus consensus nudus,
vt patet ex l. sufficit, ff. de sponsal. vbi iuriscon-
sultus cum præmisset, sufficere nudum con-
sensus ad sponsalia, hinc intulit: Denique
constat, absentem absenti desponderi posse. Vbi
Glossa verb. Constat, idem intulit in matrimoni-
o: sed hodie satis non est nudus consensus,
sed debet esse coram Parocho, & testi-
bus per Tridentinum l. sufficit, ff. de auth. & consen. titor. Sic Barthol.
de Ledef. de matrimon. dub. 18. assertens idem
huiusmodi matrimonium correctum esse Cap.
finali, de procurato. in 6.

¹⁹⁸
<sup>Potest cele-
brari.</sup> **M**atrimonium contractum per procurato-
rem coram Parocho, & testibus etiam post
Tridentinum valet, nec correctum Cap. finali
est. Quia sic fert praxis totius Ecclesiae, passim
enim post Tridentinum matrimonia per procura-
torem celebrantur: essetque intolerabilis
error in Ecclesia, tot matrimonia irrita con-
sentire. Et quia finis Tridentini irritantis con-
iugia clandestina est, (vt constat ex Cap. 1. in
proam.) vt notum sit Ecclesiae matrimoniūm,
probarique possit, ne aliud publicē, aliud oc-
culte celebretur: sed quando celebratur per
procuratorem coram Parocho, & testibus, fa-
tisit huic fini: id enim constat Ecclesiae, ac
probari potest, sicut quilibet alias contractus
gestus per procuratorem sufficenter proba-
tur, ita ut contraheans in foro externo cogatur
illi stare. Ita Sanchez lib. 2. d. 11. num. 20. Henr.
lib. 1. 1. cap. 2. num. 2. & lit. B, vbi opposi-
tum dicit errorem. Pet. Ledef. qu. 42. art. 1. dif-
fic. 7. Basili. lib. 1. cap. 10. num. 1. assertens, id esse
notum, nec vila probatione egere. Palau.
d. 2. punt. 9. num. 8. & 9. Bauni. trattat. 12. que-
stion. 4. de matrimon. disto 1. Trul. libr. 7. ca-
pite 3. dubio 7. numero 2. Leand. tratt. 9. d. 4.

¹⁹⁹
<sup>Hoc certum
omnino.</sup> Hoc certum omnino reor, oppositamque

sententiam minime (Barthol. de Ledesma viti-
doctissimi venia) haud posse sustineri. Legen-
das Sanchez citatus nostram sententiam mi-
rabili roborans erit.

D V B I V M X VII.

An Matrimonium inter absentes possit per Epi-
stolas celebrari.

Minime celebrari potest. Quia cum post
Tridentinum necessarium sit conser-
sum coram Parocho, ac testibus praestari,
& quando alter recipit literas, licet co-
ram Parocho, ac testibus consentiat,
non sit sufficiens ad matrimonium, donec al-
ter consensu acceptet: non videtur, quo pa-
cto viriisque consensus possit coram Paro-
cho, & testibus media Epistola praestari; pro-
curator enim potestatem habet acceptatio-
nem Epistola autem minime. Sic Pet. de Ledef.
question. 4. art. 3. dub. ultim. ad 1. Manuel tom. 1.
sum. capite 21. numero 1. & capite 22. nu-
mero 3. Inclitat Veracr. append. ad specia-
l. dub. 3.

Potest per Epistolas validè contrahi. Quia
etiam per Epistolam, sicut per procuratorem
potest quis proprium consentium coram Pa-
rocho, & testibus exponere, ipsaque conser-
sus est sufficiens absentis coniugis acceptatio-
nem. Ita Sanch. lib. d. 11. num. 2. citatis Nauar. Ma-
tien. Henr. Perez. Molin. & Vegan. Coninch.
d. 24. num. 9. Bonac. question. 1. punt. 5. num. 1.
Villalob. trattat. 13. diffic. 9. Diana part. 3.
trattat. 4. refol. 150. Palau d. 2. punt. 9. ²⁰¹ Idem sum.
num. 11. ²⁰² Idem sum. ²⁰³ Idem sum. ²⁰⁴ Idem sum.

Idem affirmo nitens rationibus, quibus expa-
proximo Problemate probavi, matrimonium
per procuratorem initum validum esse; non
enim iuris correctio absque necessitate indu-
cenda est: & iure antiquo constat, matrimo-
nium per Epistolam celebratum validum fui-
sse. l. Mulierem. ff. de ritu nuptiar. l. Sufficit, ff. de
sponsal. Amplius autem id exponam, explicans
quoniammodo, celebrato per Epistolam matri-
monio, possit viriisque consensus coram Pa-
rocho, & testibus praestari si Epistolam immi-
tens, scribat se non solum facere sui corporis
traditionem: sed ex tunc traditionem per alte-
rum sibi faciendam acceptare: tunc enim si
Epistola lecta coram Parocho, & testibus, al-
ter consentiat, iam viriisque traditio, & accep-
tatio fit coram eodem Parocho, & testibus.
Vel si recipiens Epistolam, rescribat mittenti
se accepisse literas, in quibus ipsum in coniu-
gem eam velle certior facta est, & similiter fe-
cum in coniuge velle profiterit. Tunc qui-
dem si huiusmodi Epistola rescripta lecta co-
ram Parocho, & testibus recipiens coram illis
consentiat, iam mutua acceptatio, & traditio
constat Parocho, ac testibus quia illa Epistola
continet traditionem rescribentis, & accepta-
tionem traditionis facta à priori mitente: &
prior mittens se tradit, & acceptat coram Pa-
rocho, & testibus.

DVBIVM

Sect. II. De Matrimonio. Essentia, Dubia. 65

D V B I V M XVIII.

An Matrimonium inter absentes celebratum per procuratorem, vel per Episcopos validum etiam in ratione sacramenti.

Valeat in ratione contractus, sed non valet in ratione Sacramenti. Quia nullum Sacramentum inter absentes conferri potest, eo quod verba requirantur pro forma. Sic Caiet. Opus de matr. qu. 1. Bassol. in 4. dist. 27. qu. 1. Videl. de matr. n. 22. Viguer. in 4. dist. cap. 16. §. 7. ver. 4. Canis de locis. lib. 8. c. 5. Esti. in 4. dist. 19. §. 5. Sylv. in 3. p. 9. 42. art. 2. exigitur, verba Sacerdotis tanquam Ministri esse necessaria ad matrimonij essentiam.

Valeretiam in ratione Sacramenti. Quia huiusmodi matrimonium verum est, ratiū, & indissolubile: ergo est Sacramentum. Consequentiam probo ex Cap. Quantio, de diuini. vbi habetur, id est matrimonium Christianorum esse indissoluble, quia est Sacramentum. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 27. citans viginti Doctores. Valent. rom. 4. d. 10. qu. 1. punct. 6. Basil. lib. 1. cap. 10. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 250. Bonac. qu. 1. punct. 5. num. 3. Trul. lib. 7. c. 3. dub. 7. num. 9. &c. alij.

Hoc longè verius puto. Quia matrimonium huiusmodi est validum, & legitimum in ratione contractus naturalis, vt oppositae sententiae Auctores fatentur: Ergo etiam erit validum in ratione Sacramenti; quia Christus Dominus in nullo mutavit contractus matrimonij naturalis, sed solum euexit illam ad rationem Sacramenti. Porro in huiusmodi contractu datur vera materia, vera forma, & intentio Ministri, nempe contrahentium intendentium Sacramentum gerere, & recipere: ergo datur verum Sacramentum.

D V B I V M XIX.

An ut matrimonium contractum per procuratorem sit validum, necessarium sit, datu*m* potestatem, vel commissionem coram Parochio, & testibus.

Necessarium est. Quia solemnitas requisita ad aliquem actum est necessaria ad dannam commissionem agendi illum actum. Vnde prohibente statuto donationem fieri absque quinque testibus, censetur prohibitus mandatum donandi absque illis. *I. Oratio ff. de sponsal.* ex qua Barthol. & alij colligunt, prohibito aliquo, censetur prohibitus omne id, per quod ad illud pertinetur: Ergo cum Tridentinum *seff. 24. cap. 1.* exigat praefatam Parochi, & testium ad matrimonij valorem, eadem solemnitas defiderabitur ad valorem mandati illud contrahendi. Sic Riminald. *conf. 467. num. 78. vol. 4.* & probabile est haec doctrinam innuit Sanch. *citandum.*

Non est necessarium, sed satis est, vt procurator nomine absensis matrimonium coram Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

Parochio, & testibus ineat. Quia Tridentinum illa *seff. 24. cap. 1.* Solùm irritat matrimonium, quando ipsemet contractus non celebratur coram Parochio, ac testibus: sed mandatum contrahendi non est ipse matrimonij contractus: Ergo non requirit eandem solemnitatem, alias decretum maxime correctorum valde extendum est. Et quia praxis totius Ecclesie habet, vt post Tridentinum contrahatur matrimonium per procuratorem: & nunquam audiui: huiusmodi solemnitatem in mandato dando procuratori asservari. Ita Sanch. l. 2. d. 11. n. 23. Palau. d. 2. pan. 9. n. 3. Diana p. 3. tr. 4. resol. 250. Machad. lib. 1. part. 1. tract. 8. decum. 4. numer. 3. Leand. tr. 11. 9. d. 4. qu. 17.

Eiusdem sum mentis. Quia si voluisset Tridentinum illud mandatum absque ea solemnitate annulare expressisset quidem, *l. It. apud mentem.* Labecen. §. Ait prator. ff. de iure iur. & Cap. Ad audientiam, de renuntiat. Vnde omnino improbo Riminaldi doctrinam, eamque approbat ex *I. Oratio ff. de sponsalibus*, mordicus abnegarim.

D V B I V M XX.

An in matrimonio inter absentes initio sint, Ministri ipsi contrahentes, & eorum verba forma.

Non sunt contrahentes, sed ipse procurator Minister est, eiisque verba forma existunt. Quia procurator omnino vices gerit abtrahentes, praestans consensum, & acceptationem. Sic Bassol. in 4. dist. 26. q. viii. a. 2. Scot. ibi. q. viii. §. de Ministro. Suppl. Gabri. dist. 9. qu. viii. artic. 1. in 2. notab. Bonac. question. 2. punct. 5. num. 12.

Non procurator, sed contrahentes ipsi sunt *Non est Mi-* Ministri, & recipiunt in se Sacramentum: & *Non est Mi-* expressiones consensum ipsorum, quatenus *nisi pri-* innotescunt per procuratorem, sunt materia, & *rator.* forma: procurator autem est conditio, sine qua non. Quia hoc est viuocè matrimonium cum eo, quod per propriam personam contrahitur: non enim est duplex matrimonij Sacramentum: Ergo eandem materiam, formam, ac Ministerum habet. Ita Sanch. l. 2. d. 11. num. 28. Basil. lib. 1. cap. 10. num. 6. Henrig. lib. 11. cap. 2. n. 7. & Petr. Lede. qu. 42. art. 1. diff. 7. Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 7. num. 11.

Hoc milio longè probabilius. Quia vbi sunt materia, & forma Sacramentum recipiatur: cum ergo matrimonium non recipiatur in procuratore, sed in principalibus contrahentibus, in *Hoc milio* longè probabilius. ipsi erunt materia, & forma, & ipsi gerent se Sacramenti Ministros. Annotarini videlicet, quemnam prolatis verbis debeat procurator suum munus obire: *Recipio te in uxorem nomine Antonij: vel Antonius te, mediante me, recipio in uxorem.* Cui sponfa respondebit: *Ego, te mediantre, duco Antonium.*

D V B I V M X X I .

An Procurator in mortali existens, peccet, lethaler matrimonium alterius nomine contrahendo.

Mortaliter delinquit. Quia Minister est Sacramenti perficiendi. Sic Basil. in 4. dift. 26. q. vni. a. 2. Scot. ibi. q. vni. Suppl. Gabriel. dift. 9. q. vni. a. 1. Innuit Basil. l. 1. c. 8. num. 11. & c. 10. n. 6. & Bonac. q. 2. pun. 5. nu. 2. cum solū abneget, procuratorem esse Ministrum conferatur ad id munus, seu ad ipsum pertinere ex officio hoc ministrare Sacramentum.

Non delinquit mortaliter. Quia, ut vidimus, probabilius longe est, procuratorem haud esse huius Sacramenti Ministru. Imò dato quod Minister esset, minimè piaculum perpetrat, quia non est ad hoc munus conferatus. Ita Cornijo d. 1. dub. 5. Sanch. lib. 2. d. 11. n. 39. Henr. l. 1. c. 2. Petr. Led. s. qu. 42. art. 1. dub. 7. ad 4.

Cum his asserto, procuratorem peccato le-
tūsum, sum thali infēctum minimè delinquere. Sic con-
trahens alterius nomine; quia nec recipit in
fe Sacramentum, nec ministrat.

D V B I V M X X I I .

An qui procuratori mandatum dedit ad contrahendum, debat in grazia existere eo tempore, quo credit matrimonium à procuratore celebrandum.

Non tenetur sub lethali piaculo in gratia esse. Quia mittens ferè proflus ignorat, quonam tempore procurator illud munus obi-
bit. Sic Sotus. & Ludou. Lopez, apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 30.

Tenetur esse in gratia. Mittens procuratorem tenetur sub lethali esse in gratia eo tempore, quo verisimile est, fore, ut procurator ipsius nomine contrahat. Quia tunc Sacramentum recipit, quod nefas est in peccato recipere. Ita Medina l. 1. sum. c. 19. §. 13. Petr. de Ledef. a. 1. ante solut. ad 7. Cor-
nejo d. 1. de matr. dub. 5. n. 3. & 4. Sanch. citatio. Basil. l. 1. c. 10. n. 6. Henr. Rebel. Gutier. & alii, apud Bonac. q. 2. pun. 5. n. 13.

Cum hui sentio. Hæc communis sententia est. Et quamvis primæ sententiae Doctores excusat, ab hac culpi mittentem, quando proflus ignorat, quo tempore matrimonium celebrandum sit, quod difficile absens potest agnoscere ob causis dilationis, qui contingere assolent: verum nec tunc excipiari reorūque Sacramenti suscepit obligat ad debitam dispositionem sub culpa lethali. Vnde vel tenetur procuratorem non immittere, vel toto eo tempore dispositus esse, quo ille probabiliter est contracturus.

D V B I V M X X I I I .

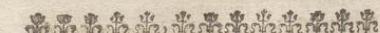
*An contra hanc per procuratorem debent postmodum inter se matrimonium intre, seu irritum ratificare, ut fiat tunc Sacra-
mentum, quod anteā non fuerat.*

Debet quidem. Quia matrimonium per procuratorem initum esto verum, & ra-
tum sit, at non est Sacramentum. Nam quavis ^{Debet quia} postmodum inter se matrimonium intre, ^{debet quia} se irri-
tum ratificare, ut fiat tunc Sacra-
mentum, quod anteā non fuerat.

Non debent necessariè iterare, vel ratificare inter se coniugium. Quia matrimonium per

procuratorem contractum verè est Sacra-
mentum. Matrimonium enim ut contractus, & ut Sacramentum est idem numero, & realiter: &
tantu differt penes diuersos respectus; ut enim respicit vinculum contrahentium, dicitur con-
tractus: ut autem elevarūt à Deo ad represen-
tandam visionem Christi Domini cum Ec-
clesia dicitur Sacramentum. Ergo utrumque mo-
do debet habere eadem materiam, & formam,
& causas agentes. Vnde si potest, ut contractus
per procuratorem celebrari, poterit etiam ut
Sacramentum. Igitur hoc ex capite non debet
necessariò ratificari. Ita Henr. l. 1. c. 2. num. 2.
Manuel tom. 1. sum. c. 16. n. 1. & c. 220. num. 3.
Vega l. 4. sum. c. 264. Cordu. l. 1. qu. 5. fisionar.
qu. 5. Sanchez. citat.

Verum hoc si necessitas spectetur, quo ex
capite falsam primam sententiam prorsus ex-
stimo. At optimè faciunt cōtrahentes per pro-
curatorem, si postmodum ipsimet iterūm ma-
trimonium ineant, ad tollendos solūmodò
scrupulos, qui possunt circā persistentiam cons-
cenſus oboriri. Certe quamvis carera Sacra-
menta repeti nequeant, eadem materia mané-
te: hoc tamen est in matrimonio speciale: nam
cum sit contractus, eiūque naturam, & con-
ditiones retineat, potest eo ex capite, quo con-
tractus est, ceterorum more sepius iterari: pru-
denter autem hoc in casu itera bitur, ne forte
prior consensus fuerit reuocatus.

CAP VT XIII.

Circā Matrimonij Indissolubilitatem.

D V B I V M X X I V .

*An Matrimonium tam ratum, quam
consummatum ex iure naturali in-
dissolubile existat.*

Matrimonium non solū iure divino, sed ²²¹ iure naturali
et iure indissolubili. ^{Ita naturali} ^{est iure indissolubili} ^{est iure naturali} ^{est iure indissolubili}
Metuā iure naturali est indissoluble. Quia
matr.

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 67

matrimonium ex se & ex intentione, naturae ordinatum ad prolis educationem non solum ad breve tempus, sed per totam prolis vitam: Ergo matrimonium ex natura sua debet usque ad vitæ terminum indissolubile perdurare. Sic D.Thom. cont. gent. cap. 12.2. Scot. dist. 26. ques. viii. Valg. d. 2. de matr. cap. 7. Bellarm. lib. i. c. 12. de matr. cap. 12. Hurtad. d. 8. diffic. 2. Basil. lib. i. c. 12. & 13. Filliae. tract. 12. num. 33. Diana p. 8. tract. 1. ref. 16.

²¹² Matrimonio indissolubilitas competit ex iure divino, minime autem ex iure natura. Quia ius naturæ semper manet immotu, & id est apud omnes, & omni tempore: sed ante legem Evangelicam poterat per repudium dissolui etiam consummatum: & post legem Evangelicam potest etiam dissolui, quando est contractum in infidelitate, & alter coniux a fidem conuertitur: Ergo signum est eius indissolubilitatem naturaliter non esse. Ita Sanchez lib. 2. d. 13. num. 7. Medina lib. 5. de calib. cap. 7. 88. & 89. Coninch d. 26. aub. 1. Quibus addendi virginis sex Doctores a Sancio citati.

Huic sententiae pronus adhaereo. Quia si considerer libeat matrimonium, ut est in natura officium, ad Sobolem propagandam: Agi potest reddi ratio, cur marito ob coniugis sterilitatem non lecat eam dimittere, aut aliam ducere: si ut est in remedium contra fornicationem institutum: cur vxor perpetuo morbo laborans qua huic malo remedium non adhibet, non poterit dimitti? Ergo ad aliam rationem huius omnimodæ indissolubilitatis est recurrentum.

D V B I V M X X V .

An veteri in lege matrimonium dissoluebatur, per repudij libellum.

²¹³ Non dissoluebatur in lege veteri matrimonium per libellum repudiij. Quia constat, solum impune geri permisum illis fuisse, ad gratius malam vitandum, ut libellum repudiij darent vxori. Tuxta quam sententiam peccabant iudei vxores dimittendo, & matrimonium non dissoluebatur. Sic Magister in 4. diff. 33. quem sequitur Bonavent. & alijs.

²¹⁴ Licitum fuit Iudeis, vxores dimittere, & dato repudiij libello vere matrimonium dissoluebatur, poterantque aliam ducere vxorem. Quia id innumeris constat experimentis: nec legitimus ob iustum iuxta eorum morem repudiij datum libellum, aut fuisse punitione, aut correptione gravi quidem affectos. Ita D.Thom. Scot. Durand. & Palud. in 4. diff. 33. Beccan. c. 47. q. 2. Sanchez. lib. 10. d. 1. Basil. lib. 7. c. 50. Hurtad. d. 8. diffic. 15. Bauni. q. 14. diff. 4.

Ho longe probabilius. Addiderim non solum propriæ adulterium licuisse Iudeis vxores dimittere, vt putat Tertull. lib. 4. cont. Maratio. sed & ob quacumque rem turpem, vt ob morbum contagiosum, vel ob simile aliud, quod matrimonio præcessisset; & forte etiam ob alias casas matrimonio contrarias etiamsi contagio superuenisset, vt si mulier venifica esset, aut liberorum interfactrix, vt Beccanus an-

notat. Porro in lege Euanglica matrimonium consummatum minime dissolui potest, nec per heresim, nec ob aliam causam, superstitione alio coniuge, potest quis nuptias transire ad alias, Tridentino assertente suff. 24. can. 5. & 7. Quia matrimonium Christianorum est signum coniunctionis Christi Domini cum Ecclesia. Ephes. at hac est indissolubilis. Ergo & matrimonium. Unde expungenda prorsus Caietani ad cap. 19. Mat. & Catherine lib. 5. annot. 1. in comment. Caiet. & Graecorum sententia assertum posse aliqua ex causa nostra coniugia dissolui, coniugisque ad alia matrimonia transire.

D V B I V M X X VI .

An Pontifex possit in matrimonio rato dispensare, ut soluto eius vinculo, valeant libere coniuges, aliud inire coniugium.

²¹⁵ Non potest. Quia matrimonium ratum est vinculum perpetuum, & indissolubile: ^{Non potest} Ergo nequit per Pontificem dissolui. Pontifex ^{Pontifex dispensare,} enim nequit auferre id, quod est de aliquis definitione, cum sit de eius essentia. Et quia si posset dispensare in rato, posset etiam in consummato, cum tantum accidentaliter differant, sicut res operans, & non operans. Et quia Pontifex nequit dispensare contra ius naturale & diuinum: nec in Sacramentis; hoc enim pertinet ad potestatem excellentie Christi. Sic Bonavent. Sotus vterque, & alij viginti noueni Doctores, quos pro hac parte citat Sanchez. l. 2. d. 14. num. 1. Basil. lib. 9. cap. 3. a num. 3. Valent. d. 10. quest. 1. punct. 7. Beccan. cap. 47. q. 4. n. 3. Palauis d. 3. punct. 2. §. 1. num. 3. Merat. de matrimon. d. 6.

Potest matrimonium ratum non consummatum Pontificia autoritate dissolui. Quia in dubiis sententiae Superiorum standum est, Cap. tis. dist. 22. Ad aures, & temp. Ordin. & Cap. Quid cul- patur, 23. q. 2. & maxim Pontificis, cui totius Ecclesiæ regimini incumbit, cui ideo magis Spiritus sanctus assistit: sed varijs Pontifices dispensarunt, nam D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 3. affirmat se vidisse Bullas Martini V. & Eugenij IV. qui dispensarunt: & Nauar. in sum. c. 22. num. 2. 1. refert ter, velquater ad petitionem suam Paulum III. & Pium IV. dispensasse: & Caet. in opusc. tom. 1. tract. 28. ques. vii. assertis suo tempore sapienti Pontifices dispensasse: & Henr. lib. n. cap. 8. num. 11. & liter. F. affirmit, Gregorium XIII. vniuersitate die cum undecim dispensasse: & negari non potest quin saltem res sit dubia cum pro hac sententia adsint multi, ac graues Doctores, ac aptæ rationes. Ergo hoc in dubio standum est Pontificum sententiae, qui sapienti dispensarunt. Ita Sanchez ubi supra quinquaginta referens. Valq. lib. 2. d. 16. 5. cap. 7. Bonac. q. 2. punct. 11. num. 4. Rebek. lib. 4. qu. 15. n. 4. Coninch. d. 26. num. 3. 1. Reginal. lib. 3. 1. num. 3. 8. Villalob. tract. 1. 3. diffic. 1. numer. 2. Laym. tract. 10. part. 3. cap. 5. numer. 2. Filliae. tract. 11. m. 5. Hurtad. d. 8. diffic. 3. Cornejo tract. 6. d. 6. aub. 4.

68 Theologiae Moralis Lib. XXV.

228
Hoc mihi
probabilis
in præci il-
lud in seca-
latione.

Ego quidem primam sententiam speculatiuē probabiliorem, secundam verō in præci existimari. Hanc teneo assertens Pontificis potestatem quantum licet, esse extendendam, in iis præfertim casibus, qui Ecclesiæ sunt viles. Creedo enim firmiter Christum Dominum, qui in necessariis non deficit, suo Vicario contulisse plenam potestatem ad ea, quæ bono Ecclesiæ regimini sunt necessaria; sed potestas dispensandi in matrimonio rato erat valde necessaria in Ecclesiæ: sapientia enim eveniet, ut matrimonio rato dissoluto multa scandala cesserent: quod frequenter contingebat ante Tridentinum, cum multi clani cum una, & ante consummationem publicè cum alia contrahabant, & Ecclesiæ cum non iudicet de occulti compellebat ad posterius matrimonium invalidum, unde hi absque remedio manebant. Ergo credendum est, Christum Dominum huiusmodi potestatem suo Vicario contulisse.

D V B I V M XXVII.

An desideretur causa, ut valeat Pon-
tificis rato in matrimonio dis-
pensatio.

229
Non deside-
ratur causa.

Non desideratur causa, sed Pontifex potest ad libitum dispensare. Quia indissolubilitas matrimonij rati est de solo iure humano. Sic Glos. Cap. Ex publico, de conuers. coniugator. vbi Alan. Gofted. & Vincent. docent habere Pontificem plenissimam potestatem circa matrimonium ratum, quia naturam fortius ex constitutione Ecclesiæ. Imò Henriquez lib. ii. cap. 8. num. 11. dier. 6, quamvis fateatur, hanc indissolubilitatem esse de iure divino, & naturali, ait, videri, esse validam dispensationem concessam absque causa; quia Sic expediebat, ut Christus Dominus Pontifici concederet, ne res per plebitate laborarent.

230
Causa des-
ideratur.

Causa quidem desideratur, nec sine hac dispensatio tenet. Quia matrimonij indissolubilitas est de iure naturali, & diuino: in quo dispensatio Pontificis absque causa iusta concessa, est profusus irrita, ut Theologi communiter, ac Iuris utriusque Doctores fatentur. Ita assertunt Pontificiam dispensationem in voto simplici sine iusta causa esse irritam: quia voti vinculum est de iure naturali, & diuino. Ita Sanchez. libr. 2. d. 1. num. 6. citans Anch. Deci. Cour. Antonij Gabriel. Ludou. Lop. Abbat. Curti. Hugo Menoch. Barbo.

231
Hoc minime
ratus expo-
nitus ad dis-
pensandum
causa.

Existimatis probabilem primam sententiam esse, sed veriorem secundam iudicarim. Adiicio verò existente causa iusta, non desiderari mutuum coniugum consensum, sed altero eorum in iusto, posse Pontificem dispensare. Quia si causa iusta lusit, alterius repugnantia nequit Pontificis potestatem impediti, ne alteri habenti iustam causam dissolutionis, petentique dispensationem consulat, ut Medina. libr. 5. de Sacror. homi. contin. assertuit. Quod si requiras, quanam sint iusta cause, ut Pontifex valeat dispensare? Has exposuerim. Notabilem in qualitate dissimilitudine, quando coeca affectione ac levitate ducti ineunt matrimonium: Grauem ti-

morem scandali magni futuri, unde rixa graues asserentes exoriri: Lepram alteri superuenientem: Assertionem alterius, quod animu[m] contrahendi non habuisset: Virum effici Episcopum: Mutuum coniugum consensum.

D V B I V M XXVIII.

An Pontifex possit dispensare in matrimoniis consummati infidelium, dum ambo Sacra vnde diluntur.

M Inimicu[m] potest. Quia iam suscepto Bap[ist]mo, matrimonium illud est ratum & consummatum & coniuges re vera facti sunt una caro: Ergo est indissoluble ex lege naturæ, nec potest a Pontifice dissolvi. Sic Vatq. d. de mar. cap. 6. num. 58. Basili. libr. 9. cap. 2. à num. 8. & alij apud Dianam part. 8. tr. refol. 66. Perez de matr. d. 20. sct. 10. numer. 8. Leand. tratt. 9. d. 5. ques. 6.

Potest omnino. Quia firmius est matrimonium ratum infidelium, quam' consummatum in fideliu[m]: maiorem enim firmitatem fortior matrimonium ex ratione Sacramenti quam habet fideliu[m] matrimonium: quam ex ratione contractus naturalis quam solum habet matrimonium consummatum infidelium; unde illud dicatur ratum, hoc autem non Cap. Quarto, de diuor. & Cap. finali, 8. ques. 1. Cum igitur possit Pontifex disp[er]sare in matrimonio rato fideliu[m] vidimus: poterit a fortiori in consummato infidelium. Ita Sanchez. libr. 2. d. 17. numer. 2. Nauar. libr. 3. confi. sit. de conuers. infidelit. conf. 1. à num. 12.

Scio Patrem Vazq. vbi supr. hanc sententiam falsissimam esse dixisse: quam ego tanti viri venia probabilissimam, primæque preferendam reor. Cui facit Abbas Cap. Ex publico, num. 14. de conuers. coniugat. vbi ait, ex statuto Ecclesiæ per conuersiōnem solam alterius coniugis dissolui coniugium. Nec fundamentum apposita pars virget. Quia cum post factum Sacramentum nondum matrimonium illud sit consummatum, minimè representabit indissolubilem Christi Domini cum Ecclesiæ vniōnem per carnem: unde putabitur matrimonium aptum fideliu[m], quod Pontificis dispensatione dissolui potest.

D V B I V M XXIX.

An dissoluatur, matrimonium ratum per Religionis professionem.

N On dirimitur matrimonij vinculum pro-
fessione Religionis: unde alter coniux in Non dirimi-
seculo manens minimè potest aliud inire con-
iugium. Quia matrimonium indissoluble est ex
iure diuino naturali à sua primæa institutione,
vt constat ex Cap. viii. de voto in 6. Vbi dic-
titur à Deo institutum esse, & accepisse indi-
solubilitatem in statu innocentie. Si quidā vt
refert Glossa Cap. de conuers. coniugat. v. Remar-
nere.

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 69

nere. Henricus de Ganda quodlib. 5. qu. 39. Erasmus in cap. 7. ad Cor. Franc. Toren. de sexta Synodo. Claud. Espenecus l. 6. de contin. c. 4.

Vinculum matrimonij rati omnino dirimitur. Solemni alterius professione coniugis; & coniux manens in faculo est omnino solitus a vinculo, potestque libere ad alias procedere nuptias. Conclusio est de fide definita ab Eusebio Papa, & habetur Cap. Decreta legalia, 27. quas. 2. & à Ioanne XXII. & habetur in eius extrinsecus antiqua, de voto & ab Alexander III. Cap. ex publico de conuerso coniugat. & ab Innocentio III. Cap. Ex parte tua, edem iitulo & nouissime in Tridentino ses. 24. can. 6 ibi: quis dixerit, matrimonium ratum non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius coniugis, non dirimi: anathema sit. Constat id ex voto Ecclesie, & Apostolorum traditione, quod D. Teclae exemplo probat Sanchez l. 1. d. 18. n. 2.

Omnino Problema dissoluitur, nec enim prima pars potest sustineri. Vnde minor Estium 104. dist. 27. §. 4. hanc sententiam veriorum votorum, inueniens alteram veram esse: cum ipse citate, innuens alteram veram esse: cum ipse futuratur, à Tridentino vti vnicè veram fuisse definitam. Infero, matrimonium ratum non dirimi per vota emissa à quibusdam viris terribus Ordinis D. Francisci. Non enim solemniter proficitur: sed votis simplicibus se illigant. Profecto quamvis olim dirimeretur vita Heremitica in manu Episcopi, vel alterius Praeclararum professione eo quod solemnis esset: iam non est, sed Heremitæ aut nulla, aut simplicia solimmodo vota emitunt. Et quamvis dirimatur per solemnem trium, aut quatuor votorum professionem in Societate Iesu: non tamen dirimitur per vota Scholarium, vel coadiutorum formatorum in ea emissa, sunt enim simplicia quamvis publice emituntur. Dirimitur autem per Clericorum, ac Monialium Ordinum Militarium sub clausura degentium professionem, quia solemnis est. Denique non dirimitur per alcensem ad Ordinem Sacrum, vel ad Episcopatum, de Ordine Sacro definitum est à Ioanne XXII. extrinsecus antiqua de voto: & de Episcopatu constat ex Ecclesiæ voto, & fatentur que omnes: quia ius de sola solemnis professione hoc statuit: votum autem Ordine Sacro annexum est per accedens solemnem: nec status Episcopatus quamvis perfectior sit, cum mors spiritualis non sit, repugnat ex natura rei coniugio, sed solo Ecclesiæ statuto: vita autem Monastica repugnat matrimonium postea contractum.

D V B I V M X X X .

An dirimatur, matrimonium per vota emissa à quibusdam feminis Religiosis quas Beatas vocantur.

²³⁷ Q Væsto procedit de nonnullis feminis Religiosis D. Augustini¹, D. Dominici, ac D. Francisci, quæ collegialiter non viuant, sed in propriis domibus, & Beatas assolent votari. An per harum seminarum vota ratum coniugium dissoluitur? Non dissoluitur. Quia

solemni non profitentur, sed vobis simplicibus se illigant. Sic Victor. in sum. de matr. numer. 256. Sotus in 4. dist. 27. question. 1. art. 4. Lede. 1. part. 4. quas. 63. art. 3. Sanchez l. 1. d. 18. num. 4.

Dissoluitur quidem. Quia feminæ solemnem professionem emitunt, subiuncte Dissoluitur quamvis in propriis domibus Prelati regimi- ni. Ita Hortad. d. 8. dist. 6. num. 28. Basil. libr. 9. capit. 8. numer. 6. Leand. tract. 9. d. 11. quas. 17.

Scio, Basilius probare ex Bonifacio VIII. Leone X. & ex earum seminarum Ordinum constitutionibus esse Religiosas substantialiter. At credidicimus, probabilius, esse contrarium. Vnde existimo per harum vota (simplicia quidem) minimè dissolui coniugium, sunt tamen aliquæ Beatae tertij Ordinis D. Francisci, ac D. Dominicæ, quæ in communione viuant, profitenturque a vera Religiose sunt, quarum professione ratum matrimonium proculdubio dirimitur.

D V B I V M X X X I .

An Equitum Militarium Ordinum: v.

gr. D. Ioannis votum, diri-
mat matrimo-
nium.

P rofessione Equitum D. Ioannis, qui non viuant in communione, nec uxores ducentur Non dissoluitur, matrimoniū non dirimitur. Quia non tur. vere, ac propriæ Religiosi sunt cum proprium retineant, moreque secularium Extræ Claustræ viuant. Sic Sotus in 4. dist. 2. q. 1. a. 4. & l. 6. de iust. q. 5. a. 3. ad 3.

Dirimitur profecto. Quia & solemnis eorum professio, alias non dirimeret matrimonium contrahendum, iuxta Cap. unicum de voto in 6. & hi Equites vero ac propriæ Religiosi sunt. Ita Naur. l. 3. consil. iii. de conuerso coniugat. consil. 2. Cordu. in sum. q. 178. Henr. lib. 11. cap. 8. num. 6. Vega lib. 6. sum. casu 17. Sanchez lib. 2. d. 18. numer. 8. Basil. libr. 19. capit. 7. numer. 3. assertens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Azor. tom. 1. lib. 13. capit. 6. quas. 4. Sancius in select. d. 42. num. 10. & alii.

Non dubito, quin matrimonium ratum dissoluitur professione Monialium & Equitum Militarium sub clausura degentium; quia certum est, Nec iudico esse dubitandi locum circa Equites D. Ioannis, licet sub clausura non viuant; quia eorum professio solemnis est, & hi vero Religiosi, ut multi assertere Doctores (præter affi-

gnatos) quos referit, ac sequitur Bobadil. Polit. lib.

2. capit. 19. num.
mer. 1. 1.

D V B I V M

Theologiæ Moralis. Lib. XXV.

D V B I V M X X X I I .

An quando post matrimonium ratum uterque coniux communis consensu profiteretur Religionem, dissoluntur matrimonium ratum.

Non dissoluitur. Quia quando vnius tantum profitetur, quantum in se est vinculo coniugij renunciat, & ideo alter à vinculo illo absolvitur: dum autem uterque profitetur, neuter renunciat. Sic D.Tho.in 4.diss.27.q.i.art.3, quæsiunc.3.ad 1.Palud.ques.; art.1.concl.2.num.11.Palac.eadem diss. d.2.Ledel.2.part.4.qu.6.3.art.3.censem est esse probabile. Idem indicat Sanchez citandus, & Henr. libr. 11. cap. 8.num.6.liter. D,

Dissoluitur quidem. Quia hæc dissolutio non prouenit ex iuri propriis renunciatione, nec enim sufficit ad eam utriusque coniugis renunciatione, nedum vnius: sed oritur ex Christi Domini privilegio, qui hoc professioni concessit, eo quod mors ipsius, & status perfectior sitque ratio aequè procedit, sine uterque, sine alter profitetur. Ita Sanchez l. 2. d. 20.num.3. Ledel. & Henr. obi supra. Hurtad.d.8.dissic.3. num.15. Leand. tract. 9.d. 11.ques.10.Ochaga. tr. 2. q. 6. num.6.

Idem affero. Idem affirmo, & moneo, haud esse audiendum Paludanum citatum docentem, non dirimi matrimonium, quando communis consensu alter profitetur, alter autem in sacculo continet, vovet: quia ambo sunt in proposito conformes. Hæc enim sententia tutta est minimè; quia Trident. s. 24. can. 6. & alij textus absolute decidunt, vinculum matrimonij rati, per alterius professionem dirimi.

D V B I V M X X X I I I .

An professio habeat vim dissoluendi matrimonium ex iure diuino positiuo.

Professio non habet præstatam vim dissolundi matrimonium ratum & iure diuino: sed vel ex iure Pontificio, vel quia ex natura vnius positiuo, rei id professioni conuenit. Verum iure Pontificio dissolui docent Medi. l. 5. de cont. Sacerd. cap. 87. Valq. 1.2. d. 16.5. cap. 7. Lessi. cap. 41. dub. 8. Coninch. d. 26. num. 37. Hurtad. d. 8. dissic. 4. num. 17. Ochagan. ques. 5. num. 8. Ducuntur a sufficienti divisione; quia non dissoluitur iure naturali diuino positiuo: Ergo solo Pontificio humano. Minor sequenti numero patebit. Dissolui verò iure naturali diuino, sine ex natura rei afferunt Couar. part. 2. cap. 7. §. 4. Ledel. 2. part. 4. ques. 55. art. 2. Durand. Bellarm. & alij usque ad duodecim, seu tredecim Doctores, quos citat Sanchez libr. 2. d. 19. num. 1. Ducuntur, quia professio mors civilis est: Ergo ex natura sua est sufficientis ad dissoluendum matrimonium ratum, non consummatum.

Professio habet vim dissoluendi matrimonio-

nium ratum ex iure diuino positiuo conceden. Hoc vni te Christo Domino id illi privilegium. Quia dissoluendix non competit professioni hoc ex natura rei, nec positiuo.

Primum probo, quia si competere, ex natura rei, vel ex iure diuino naturali, non posset dici matrimonio ratu ex natura sua indissolubilis: id enim tale dici nequit, quod per causas naturales solvi potest: vt careri contractus sunt dissolubiles, quia in eorum natura dantur causæ sufficiens dissolutionis. Certe si matrimonium ratum dissolueretur per superuenientem formationem, non diceretur ex natura sua indissolubile. Secundum ostendo, nempe id non provenire ex solo iure Pontificio: quia cum dissolucione matrimonij rati sit certissima, reduci debet in causam certam: incertissimum autem est, posse generali lege statui matrimonij rati dissolutionem: Porro initium huius consuetudinis non invenitur in iure Ecclesiastico; sed à principio nascentis Ecclesia extat. Ergo credendum est, hoc Christi Domini privilegium per traditionem haberi, si igitur hoc nō prouenit professioni ex natura rei, nec ex iure pontificio, restat, vt ei conueniat ex iure diuino positiuo. Ita Scot. Victor, uterque Sotus, Bartholom. & Pet. de Ledel. & alij, quos affert, & sequitur Sanchez citat. num. 3. Rebel. part. 2. lib. 3. ques. 4. ledel. 2. numer. 12. Cornejo, & Machado, quos sequitur Leand. tr. 9. d. 11. q. 11.

Primam sententiam, & secundam satis esse probabilem teor, probabiliorum autem tertiam existimo. Hoc itaque privilegium Christus Dominus professionem donavit reipetu matrimonij rati: quod noluit ei concedere respectu matrimonij consummati. Quia id significat indissolubilem vniōnem Christi cum Ecclesia, per carnem, & ratione iniuria prolis & feminæ in seculo reliqua: & quia per commixtionem fiant coniuges vna caro, esset acerbum, eos diuidere.

D V B I V M X X X I V .

An Bimestre sit concessum sponsis ad profertum in Religionem, an ad liberandum de ingressu.

Remitto textum Cap. Ex publico conuers. con. Texum p. ingat. ex cuius intelligētia pēdet huic que missiōnōis resolutio: Mandamus quatenus si predictus vir eam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficiēti cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intrā duorum mensum spatiū debet: sicut ab aliis. Quæsiern itaque, nūn bimestre præscriptū sit ad deliberandum de religionis ingressu, vel ad profertū?

Bimestre id præscribitur ad profitendum in Religionem, non ad deliberandum de ingressu, ita vt teneatur sponsus Religionem ingrediens intrā illud bimestre præfiteri, vel matrimonium consummare. Quia illo Cap. Ex p. bimestre ad Religionem transire, vel ad virum redire, Transire autem, vel ingredi Religionem, est ad professionem admitti, vt confiat ex eodem Cap. Ex publico, ubi dicitur, alterius ingressu fidit

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 71

Si dissolvi matrimonium, quod de sola profel-
tione verificatur. Sic Innocent ad Cap hoc, nu-
m. viii. Abbas num. ii. Praeposit. Cap. finali ss.
Tabie verb. Matrimonium 3. quas. 3. n. 4. Nauar.
sum. cap. 16. num. 27. Richard. in 4. dicit. 27. art.
2. quod est ad 3. & Glossa Cap. statuimus, verb.
statuimus de Regularib. vbi dicunt, posse ludi-
cium compellere sponsam ingredientem intra
certum tempus profiteri.

151 Bimestre id datur ad deliberandum de Re-
ligionis ingressa, non ad profitendum: ad quod
datu integer annus, qui à Iudice coactari
nequit. Quia hic annus non tantum datur in
nouitij favore, vt Monastice vita experien-
tiatur auctoritate etiam in favorem Monas-
ticen ut experiat nouitij mores. Cap. Ad
Apostolicam, de regulari. Ergo quamvis Nouitius
ob proprium factum iure suo spoliari va-
leat, non tamen poterit Monasterium. Ita Basil.
lib. 9. ap. 9. n. 2. Sotus, Paludan. Hostiens. Barthol.
de Ledel. Capua. D. Antonin. Arnil. quo
refert ac lequit Sanch. libr. 2. d. 24. numer. 4.
Hortad. d. 8. difficile. 8. num. 3. Coninch. d. 26. dub.
4. Diana. p. 4. tr. 4. refol. 23. Palaus d. 3. pu. 2. §. 5.
num. 2.

Bimestre probabiliorem hanc partem iudico. Quia à
iure antiquo non licet recedere ab iure textu
expresso, & ne iuris correccio inducatur, debent
verba inproprii ut doctissime probat Sanchez
libr. 1. d. 17. num. 6. Ergo cum iure antiquo
concederetur annus probationis Cap. Ad Apo-
stolicam, nec Cap. Ex publico, expresse contra-
rium definit, sed tantum dicat, debere intra
bimestre transire ad Religionem, quod potest
intelligi de transitu per professionem, vel per
assumptionem habitus nouitiorum: non debet
intelligi de professione, ut ius antiquum fer-
uetur illasum.

Hoc probabilius puto, quia oppositae partis
fundamentum volummodo verum esse iudico. Hoc eligo,
quando non constat ex legi generali specia-
lem corrigere: ut ex eius decretri ratione (scilicet
ut nouitius agnoscat, quam vite rationem
suscepit eiusque difficultates experiat) col-
ligitur, voluisse corrigit.

D V B I V M XXXVI.

An si sponsa duodenis ad Religionem
tranjeat, teneatur sponsus expectare
usque ad Decimum sextum eius annum,
quo professionem emitat.

Non tenetur expectare, sed cogenda est
sponsa intra bimestre praescriptum a Cap. Non imme-
diato, profiteri. Quia decretum huic
Capituli non est correctum per Tridentinum
ses. 25. cap. 15. de Regulari. Sic Doctor Vera
Maia, solis primarij Salmanticensis Academiae
Moderatores, apud Henr. lib. 12. cap. 5. nu-
mer. 8. liter. T. Nauar. sum. cap. 26. numer.
27. Sanchez libr. 2. d. 24. numer. 4. proba-
bile esse docet.

Tenetur expectare quadriennio, nec cogenda
est sponsa intra bimestre profiteri. Quia
iuxta Tridentini decretum corrigens Capituli
Ex publico, praescriptionem, nequit sponsa vi-
que ad decimum sextum annum expletum
profiteri. Ita Sanchez. citat. num. 7. Basil. libr.
9. cap. 9. num. 2. & 3. Palaus d. 3. panf. 2. §. 5.
num. 1. Henr. citat. liter. F. alterens, sic fuisse
confirmatum à Regia vallisloeti Cancellaria.
Barthol. de Ledel. Vega. Palac. Rodrig. & alij,
quos refert Sanch. vbi s.

Hanc sententiam longè probabiliorem esse
puto, imo certam omnino ob Cardinaliū de-
clarationem, quæ extat apud Farinac. ad ses. 25.
titia probabi-
liorem longe
Trident. c. 15. qua sic se habet: Mulier si duode-
cim annis maiori intra duos menses ingredia-
tur Monasterium, & habitum suscepit, & de-
inde expleto decimo sexto anno, & elapsō anno
proba-

72 Theologie Moralis Lib XXV.

*probationis professionem emittat, iuxta hoc decre-
tum interea vir expeler, donec a*n* in probationis
habeatur, & professio si emissa. Addiderim ex
eadem declaratione Sacrae Congregationis,
idem dicendum est, si sponsa Religionem D.
Francisci de Paula ingrediatur, in qua professio
non emititur ante annum decimum octauum.
Non enim potest compelli, ut decimo sexto an-
no completo profiteatur.*

*ligionis ingressum. Computantur autem dies hi-
de momento ad momentum. Quia tempus in-
cipiens ab aliqua die determinata, regulariter
de momento ad momentum computatur, ut
expressè habetur lib. 3. §. Minorem, ff. de
minorib.*

DVBIVM XXXVIII.

*An bimestre concessum sponsis ad delibe-
randum debeat, necessario continere om-
nes & solum illos dies, quos menses tunc
ocurrentes continent.*

*259
Coninere nō
debent dies
mensis occur-
renti.*

*260
Debet solum
dies continere.*

*261
Hoc tenet, &
expone.*

Non debent necessario continere omnes & solum illos dies, quos menses tunc occur- rentes continent iuxta Kalendarij ordinem: sed suffici singulos mensiles vnguenti supra octo dies continere, ex quibus quatuor hebdoma- dæ consurgunt: vel ad summum triginta dies. Quia huiusmodi dierum numerus sufficit præcipuè in moralibus ut integri menses valeant vocitari. Sic nonnulli Doctores, quos presso nomine memorat Sanchez lib. 2. d. 24. num. 14. citans Menochium lib. 2. de arbitrio. centur. 1. casu 50, qui docet horum dierum numerum ut duos integros menses constituant, pruden- tum arbitrio relinquentum.

Bimestre illud ad deliberandum de Religio- nis ingressu præscriptum continent omnes ac so- lum illos dies, quos menses, qui tunc occurunt continent iuxta temporis occasionem, verbi gratiâ si configat matrimonium initî prima Ianuarii die; mensis ille constabat trigesima & vno diebus, & alter bimestri s mensis viginti & duo solummodo constabit: vnde tpona habebit ad deliberandum solummodo quinquaginta no- nem dies: nam vnu mensis longior, alter bre- uior occurrit. Quia Ianuarius non potest dici in- teger mensis constans solum trigesima diebus, nam vna dies deficit. Nec Februario indiget duorum dierum additione, ut integer mensis iuxta ritum Kalendarij possit vocitari. Ita Sanchez citat. num. 15. Basil. lib. 9. cap. 9. num. 5. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. nu. 4. Leand. tract. 9. d. ii. q. 23.

Quando lex vel statutum concedens men- sem, disponit, à quo tempore mensis incipiat, ut à die electionis, vel à die per Iudicem designan- da: tunc accipit mensis secundum quod oc- currunt in Kalendario, & quod ex illo mo- nate deficit, de sequenti accipit: & ita habe- bit mensis ille trigesima dies, vel triginta vnum, ut in Kalendario occurrit. Ex. gr. electio fieri debet intra tres menses à die vocationis & talis dies fuit vigesima quarta Ianuarii, deficit vñque ad numerum trigesima vnius dierum, quibus constat Ianuarius, septem dies: vigesima igitur quarta dies Aprilis erit ultima trimestris; quia Ianuarius accipit à Februario dies septem, & totidem Februario à Martio, & totidem Mar- tius ab Aprili. Sic ergo computandum bimestre sponsis præscriptum ad deliberaendum circa Re-

*An si bimestre sponsis concessum, ad de-
liberandum circa Religionis ingressum
includat mensem Februarium: dies
bissexus sit pro vnicâ die compu-
tandus.*

Non est computandus pro vnicâ die, sed pro vno, & altero: nec enim eo quod ille dies creverit in Februario, accipiendi sunt (iux- ta exemplum adductum Dubio proximo) sex à Martio dies, sed septem ad comprehendere bi- mestre. Quia dies Februario accrescens est ipsius Februario. Sic Cardin. ad Cap. Licer de sup- plen. neglig. Tractat fine. Lambertin. de incep- tro. l. 1. p. 2. q. 1 a. 14.

Computandus est pro vnicâ die. Quia sic de- ceditur Cap. Qua fuit, de verbis signifi. & leg. Cum bissexus, si. codem titu o. & l. 3. §. Minorem, ff. de minor. Ita Doctores ad præfata inira.

Evidem disinguendū generatio reor. In favorabilitus in mense bissextili duo dies pro vni cedunt securi in odiosis. Vnde suspensus v. die compu- gr.) per mensim si incipiat mensis Februario dies bissextilis porreit celebrazione ultima Februario die. Hoc tamen intellige, quando computantur menses, vel annimam si computentur dies, ut si dicatur: his suspensus quadraginta diebus, com- putabitur bissexus; quia est versus dies: & sic evint illi duo dies. At in casu nostro nihil pro- defit, vel officie dies bissexus; quia bimestris illius vnu, & alter mensis accipit propter occur- rit in Kalendatio, ut prælato Problemate vidimus.

DVBIVM XXXIX.

*An index possit proregare, aut coarctare
bimestre concessum sponsis ad delibera-
endum de Religionis ingressu.*

Quasi si, num bimestre concessum spon- lis Cap. Ex publico, de coruens coringat, ad Ne pro- deliberaendum de Religionis ingressu, sit adeò præcium, ut nequeat illud prorogare, aut coar- ctare, vel sit arbitrium? Nec coarctare, nec prorogare potest. Quia quamvis ex causa valeat Index regulariter terminum à lege præcriptu restraininge, vel prorogare, ut docet Barthol. l. 2. num. 4. ff. de sententi. & re indic. at id non proce- cedit, quando lapsu termino, apponitur pena priuationis, vel alia similius, ut afferit Molina l. 2. de primog. c. 14. nn. 19. cum Faldo, Felino, ac Decio, sed hoc bimestre ponitur à iure & eo transacto, priuatur sponsus iure amplius deli- berant.

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 73

berandi, & excommunicandus est, si abneget debitum: Ergo. Sic Glos. Cap. ante penult. v. Nec acquiescerit. dift. 6. & Cap. Coninges v. Prima, 27. q. 2.

Coardari, vel prorogari potest Iudicis ad arbitrium. Quia licet quando datur terminus a legge absque Iudicis ministerio, nequeat Index restringere, vel prorogare cum non sit supradilecta tamen est, ubi datur ministerio Iudicis, ut contingit Cap. Ex publico, ubi non signatur bimestre, sed mandat Iudicis, vt designet.

Ita Nauar. sum cap. 16. num. 27. Richar. in 4. dift. 7. art. 2. quæf. 2. ad 1. Barthol. à Ledel. de matr. dub. 7. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 242. Sylvest. verb. D'ebitum, quæf. 1. canfa 4. Ro. fel. num. 1. Armil. num. 5. Sanchez lib. 2. d. 24. num. 11. Hurtad. d. 8. diffic. 8. initio. Villalob. tract. 13. diffic. 2. num. 3. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. num. 5.

Hoc certum esse reor. Attamen non debet facile Index a bimestri discedere, sed exigenti grani confitum iuris sit terminus. Prima autem sententie doctrina vera est, quando terminus lege prescribitur absque Iudicis ministerio, ut contingit in termino ad appellandum concessio.

D V B I V M X L.

An coniux, qui non innedit Religionem inire, teneatur, intra bimestre debitum petenti coniugi reddere.

Tenetur planè. Quia bimestre id solum conceditur à Iure coniugatis, qui gerunt animos Religionis in eundam: vt colligitur ex Cap. Ex publico, de coniug. coningat. Sic Nauar. cap. 16. num. 27. Angles, Medi. apud Sanchez ciudam. Hurtad. d. 8. diffic. 8. Palaus d. 2. punct. 2. §. 5. num. 7. Coninch. d. 26. dub. 4.

Non tenetur, donec bimestre transeat. Quia id tempus conceditur Cap. Ex publico, ad deliberandum circa Religionis ingressum: quamvis antea hodie neuter coniux ingredietur, potest tamen postmodum propositum in melius commutare. Ita D. Tho. in 4. dift. 27. qu. 2. art. 4. quæf. 1. n. 2. ad 2. Bonau. ibi art. 3. quæf. 2. Palud. dift. 22. quæf. 1. art. 1. num. 4. Sotus quæf. 1. art. 3. Henr. lib. 11. cap. 15. num. 7. Basil. l. 9. c. 9. num. 7. Sanch. l. 2. d. 24. n. 25. Diana p. 10. tract. 14. refol. 22. Leand. tratt. 9. d. 5. q. 25.

Hanc partem probabiliore reor ob fundamento illud, & quia existimo cùd. Thoma citato, id bimestre non tantum concedi ad deliberandum de Religionis ingressu, sed etiā, vt sponsi necessaria folemnitati nuptiarū præparent: & ne sponsus cito sibi traditam sponsam parui pendat: plus enim eam faciet, si traditio differatur.

D V B I V M X L I.

An qui ante matrimonii consummationem Religionem ingreditur. Et intra annum nonius annus in coniugis fraudem, varios Ordines mutuantur: posse compelli a Iudice, ut eligat Religionem, in qua vel transacto probatione anno profiteatur, vel ad coniugem redeat.

Compelli non potest. Quia ita Sacra congregatio præscripti hisce verbis, que est: Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

Leand. tr. 9. d. 5. q. 27. ex Farinacio transcriptis
Quia Canones permitunt, ut quis post ratum ma-
trimoniū, Religionem ingredi posse; quid fiat,
si unam Religionem ingressus, de una transeat
ad aliam, aut plures, & ita tempus profissionis
diferatur: an talis compelli posse ad tempus hoc
breviandum: maximè cum iste transitus ex
una Religione ad aliam fieri videatur in frau-
dem eius, qui in sæculo remansit? Congregatio
anno 15. 8. respondit, non posse compelli. Sic
Cardin. Congregatio.

Compelli potest. Quia alias haec fraudulentia
mutatio Religionum alterius sponsi remanet. Compelli posse
tis, & expectantis in seculo cederet. Ita Sanch.
l. 2. d. 24. num. 9. Palud. in 4. dift. 2. 7. qu. 3. art. 2.
concl. 1. num. 4. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap.
2. §. 1. Henr. lib. 11. cap. 14. num. 3. Coninch. d.
28. num. 45. Gutier. cap. 54. num. 3. Palaus d. 3. pu.
2. §. 5. num. 2.

Certe si alter sponsus nimium differat matri-
monium consummare vagando de una Re-
ligione in aliam intrà nonius annum: po-
test Index, dato termino peremptorio, eum
compellere vt in una Religione maneat, in qua
completo nonius anno, profiteatur, vel ad
alterum redeat sponsum, vt matrimonium con-
summare valeat. Magnum enim alias sponso in
seculo manenti ferretur incommodum, qui
diu in toto vita spatio posset primo ligatus
mane coniugio nec aliud inire. Porro
Sacra Congregatio solum intendit, non posse
compelli coniugem ad hoc, vt antequam ex-
plet probationis annum, profiteatur.

D V B I V M X L I I.

An ad consummandum matrimonium ita
vt non licet iam ad Religionem
transire, sufficiat penetratio
vasis, abque feminis
receptione.

Sufficit quidem. Quia una ex causis ob quas
Christus noluit id priuilegium matrimonio Sufficit quidem
consummatu concidere, fuit, vt evitaretur dam-
num secutum sponsa, quæ minus apta alij ma-
trimonio maneret. At non minus inepta manet
in hoc casti, quam si vir seminasset: Ergo. Sic
Medina l. 5. de contin. c. 79. Petr. Ledel. de mar.
9. 61. Rödigr. to. i. sum. c. 239. n. 1. & alij apud
Sanch. l. 2. d. 21. n. 4.

Minime sufficit, sed necessariò requiriatur, vt
semen virile vas sponsa subintret. Quia copula
carnalis, per quam consummatur matrimonium
est ea, per quam coniuges una caro efficiuntur,
vt constat tum ex significazione, signat enim
matrimonij consummatio per eam carnis unita-
te. Incarnationis mysterium, per quod Christus
Dominus per carnis unitate est Ecclesiæ coniū-
ctus: tunc tamen quia Alexand. III. Cap. 1. de coniug. coningat. vbi dixit, posse coniugem ante copulam ad Religionem transire, subdit ratione:
Quia cum non possit una caro simul effecti, unde
aperte sensit, talem eberi esse copulam, per
quam una caro efficiantur; sed dum semen non re-
cipitur intra foemineum claustrum non efficiuntur
una caro, vt clarè colligo ex Cap. Lex, quod
est Benedicti Pape, 27. q. 2. ibi: Propinquitas enim
G sanguini

74 Theologiae Moralis Lib. XXV.

sanguinis juncti verbis precedentibus dixerat enim non aliter fieri vnam carnem, quam si carnali copula sibi cohererant: & iudit hæc: Neque oculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis commixtionem, id est feminis. Ita D.Tho.in 4.dif.4t.art.1.q.2.ad 2. D.Bonau. q. 1.Sotus dif.27.q.1.art.1.Henriq.lib. 11.cap. 8. num.8. & cap. 11.num.13.Sanch.citat.vnu.5 Basil.lib.9.cap.10.num.1.Villalob.tratt.13.diffic.13.num. 1.Bauni.ques.15.de marr.Ochaga.tratt.2.ques.6. num. 1.Hurtad.d.8.diffic.9.num. 35.Valer.v. Marrimonium,diffic.11.

275
Probabilior
inibi hac sen-
tencia.

Hæc sententia mihi admodum est probabilior. Quia ea copula requiritur ad consummationem matrimonij, quæ apta est ad generandum, alias copula sodomitica consummaret matrimonium, quod est absurdissimum: ex penetratione autem vasis absque feminis effusione non potest sequi generatio. Et quia ultra significacionem potissima indissolubilitatis matrimonij consummati ratio est iniuria prolis: quæ esse non potest absque feminis receptione.

DVBIVM XLIV.

An ut matrimonium dicatur consummatum, nec possit sponsus Religione innescus sufficiat, quod virile semen sue arte aliqua, sive de demonis ope in vas recipiatur sponsa, absque copula, aut vasis penetracione.

Sufficit. Quia ea seminis profusio sufficiens 279
est generationi, per eamque ponsi una caro. Sufficiat plan-
to efficiuntur. Sic D.Antonin.3.pst.1.c.11.ante
re §.1.Cordu.in sum.9.178.Sotus in 4.dif.17.q.
1.a.4.Henriq.l.11.c.15.num.3.Neuo, Rofel,Syl-
uest.Tabie. Greg. Lop. quos citat, & sequitur
Sanch.l.2.d.21.n.2.Hurtad. d. 8.diffic. 9. & d.
10.diffic.1.Filluc.& Villalob.penes Leand. n.
9.d.5.q.30.

Non sufficit. Quia per huiusmodi feminis 280
in foemineum uterum immisionem illi non
sunt facti una caro, nec sibi adhaerunt. Ita
Martin de Albiz in manufr. da 7.de marr. dub.
1.Basil.l.7.o.12.num 2.Leand.citat.

L'et Thomas Sanchez primam senten-
tiam ut certam supponat, tanti viri venia ego Camku op-
valde dubiam existimo, & mulier corporis Non sufficiat
agnatam, qui vix humano iudicio valeant de-
finiri. Vt romque ego requisirom, & conju-
ctionem, & intra vas seminationem, ut ma-
trimonialis copula vocitetur.

DVBIVM XLV.

An copula ante initum matrimonium habita sit sufficiens, ut matrimonium subsequutum con-
summatum dicatur.

Sufficiens est. Quia matrimonium sequens 281
illam ita confirmatur, ut prolem ex ea habitam, & Sufficiens ip-
legitimam efficiat. Cap.Tanta, qui filii sint legit.
Ergo similiter confirabit, ut censeatur habita
post matrimonium, illudque consummatum.
Sic Hypolit.singul.500. citans Claudium, &
Sylvam nuptial. & in hac parte Baldus inclinat ad Cap. Licer.de translat. Episc. quamvis
nihil definiat.

Non est sufficiens. Quia matrimonium so- 282
lummodo consummatur per matrimoniale co- Non sufficiat
pulam, illa vero est fornicaria. Ita Sanch.l.2.d.
21.n.3.Henriq.l.11.c.8.n.8.Sotus, Vega, Scalij
duodecim Doctores, quos Sanchez citat Basil.
l.9.o.10.n.1.Gutier.de marr.c.52.n.22.Villalob.
tr.13.diffic.13.n.1.

Hanc partem certam puto, primamque pa- 284
rum aut nihil probabilitatis habere. Quia Hanc partem
quamvis illa fictio admittatur in fauorem Pro- certam puto,
polis, que non deliquit, & quam non est, eam fa-
vore parentum delinquentium admitti, contra
Regul.l.fine hereditaria ff.de nego.get.

DVBIVM

276
Non requiri-
tur.

ID non requiritur. Qui à semen foemineum
necessarium non est ad generationem, teste
Philosopho l.1.de generat.anim.c.2. & Galeno
sibi contrario l.1.de sanit.tuenc.1. &l.2.de natu-
ral facult.c.2.Auicena l.9.animal.c.1. Sic Syl-
uest.verb. Marrimonium 8.qu.15. dif.0.2. Rofel.
v.Impedimentum, impedim. 14.num.9. Tabien.
eodem v.impedim.4.q.2.num.3.D.Antonin.3.p.
tit. 1.cap.11.ante §.1.Sotus in 4.dif. 27.q.1.a.
4.Henriq.l.11.c.8.num.8.liter.N,&c.15.num.3.
Bartholà Lefel.de matrim.dub.40.concl.5.Ve-
gal.l.3.sum.cas.157.

Requiritur planè. Quia ad matrimonij con-
summationem requiritur copula, ex qua se-
qui possit generatio: sed nisi foemina seminet,
non potest ex ea copula sequi generatio, vt
docent Hypocrat. & Galen. quos refert
libel.8. Metaphys. que.17. Ergo non censemur
matrimonium consummatum. Ita Lopez
part. 2. instr. capit. 50. Hurtad. d. 8.diffic. 9.
& d. 10.diffic.1. Diana part. 4. tratt. 2. resol.
43.D.Tho.Hostiens.Hugo, & alij apud San-
chez l.2.d.21.n.11.

Profecto ad hoc ut matrimonium censemur
tum consummatum, non est attendendum,
an semen mulieris sit necessarium ad ge-
nerationem, quia (vt vidimus, & que prob-
abiliter pro traque parte potest id su-
stineri: sed solum ad seminationem
eius, qui precipuum lo-
cum in generatione
obtinet.

277
Requiritur
quidam.
An copula
soluta.

278

ES
The
TO

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 75

D V B I V M XLVI.

*An copulaper vim intrā bimestre extorta
sofficiat, vt matrimonium ducatur con-
summatum, & sit omnino indissolu-
ibile.*

Doctores, penes Santiū citandum. Basil. lib. 9.
cap. 10. num. 2. Diana part. 3. tract. 4. reso. 2. 42.
Gutier. cap. 54. num. 28. & 29. Leand. tr. 9.
d. 1. q. 33.

Potest planē. Quia sponsus grauem intulit
injuriam coniugi, cum non haberet ius copula-
lam extorquendi ante bimestre concubum, cap.
ex publico, de conuers. coniugat. & illa non po-
test aliter ius suum recuperare nisi per ingre-
sum. Ergo potest Religionem inire. Certe dolus
nemini debet patrocinari, nec viri culpa bonum
alterius impedit: ne culpe reus inde commo-
dum reportet. Cap. Ad nostram de empt. & ven-
dit. Ita Reginal. l. 3. n. 5. Laym. tr. 10. p. 3. c. 6.
n. 3. Hurtad. d. 8. diff. 9. Petr. de Ledef. q. 6. a. 1.
Rodrig. c. 2. 9. n. 2. Glos. ad Cap. finale. Præpos.
Ioan. Andr. Cardin. Abbas, Felin. Bald. Angel.
Hippolit. Turrer. Sylvest. Armil. Palud. & alij,
quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 22.
num. 5.

Hanc partem reor esse probabilem. Quia
sine sua culpa nemo debet suo iure priuari. Cap.
Discretionem, de eo qui cognovit coniugium. Cum
ergo feminam inuita, & absque sua culpa fuerit
cognita, non debet iure, quod habebat, in-
grediendi Religionem, prauui. Et quia be-
neficium iuris auferendum non est a feminam,
qua dissident. Cap. Indultum, de regulis iuris
in 6. Ergo.

D V B I V M XLVII.

*An quando sponsa non vi praesata, sed me-
tuacente in constantem virum aponso
fuit: oppressa posset Religionem inire.*

Non potest. Quia idem non est vi opprimi,
Minime po-
nac metuvis enim omnimoda priuat liber-
tate, non autem metus l. 1. & 2. ff. deco, quod met-
te. cau. Sic Ioan. Andr. Præpos. Cardin. Sylvest. Ar-
mil. Greg. Lop. Perez, Palati. quos refert San-
chez l. 2. d. 2. n. 1. docens hanc sententiam sa-
tis esse probabilem.

Potest quidem. Quia ratio, ob quam permit-
titur ingressus, quando copula vi extorta est,
Poteſt omni-
non est voluntatis defectu, sed ratione iniuria
illata, & iniustitia a sposo admisita: At similis
iniustitia est, quando timore gravi copulam ex-
torsit. Ita Ledef. l. p. 4. q. 6. 3. a. 3. Petr. de Ledef. de
matr. q. 6. 1. a. 1. Sanch. n. 2.

Ego quidem existimo idem esse de violentia
ac de timore dicendum. Quare in utroque casu
Hoc mihi
probabilis.

D V B I V M XLVIII.

*An sponsa intra bimestre vi cognita possit
ad Religionem transire.*

Non potest. Quia omnia iura clamant, ma-
trimonio consummato, neutri coniugi, al-
tero in iure, licere ad Religionem transire: cum
ergo non distinguunt, utrum copula vi, vel
sponte habita sit, nec nos distinguere debemus
Cap. Consulenti, 2. qual. 5. Sic Barth. & Mar-
tin. de Ledef. Couar. Henr. Sotus, & calij nouem
Escr. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II

D V B I V M XLIX.

*An letho iter peccet sponsu vi, vel timore
grani extorquens copulam intra
bimestre a sponsa.*

Scio, quando transactum est iam bimestre,
sponsum non peccare; quia iure suo vitetur
exigendo debitum, quod non potest sponsa
Non nobis
iuste denegari. Hoc tamen intelligo, quan-
do tentatis alii mediis pacificis, nollet
G 2 adhuc

adhuc sponsa. Quæ si erim verò, utrum intra illud bimestre sponsus cogens lethaliter delinquit?

fieri, & in ipsa effusione esse reputatur. Ita
Sanch. l. 2. d. 22. n. 17.

Ego quidem, si dum foecina relugetur, semen extra vas effundetur, à piaculo liberam iudicarem. At femeū effusum, arque receptum, cuius nullus alius est usus nisi in accidens. 301

295 Non delinquit. Quia non infert iniuriam
Non delinquit sponſe, quæ adhuc potest Religionem inire
ſponſus. fed ſibi potius, qui ante ſponſa Regularis obi-
tum non potest aliam ducere. Sic Manu. tom. I.
ſum. c. 239. n. 2.

296 Delinquit lethaliter. Quia aufer corporis
Sponja de- integritatem, dum non habeat ius donec bi-
linquit. mfectio transfat. Et quia forte ex ea copula se-
queatur proles, ob quam sponsa ab ingressu im-
pedieret. Iusta Sanc. l.2. d.22. n.15. Sotus in 4.
dift. 29. q.1. a.4. Petr. Ledef. q.61. a.1. Leandr.
9.d. s.9. 34. & alij.

297
Hoꝝ mihi certum. Quia potest sponsus id
grevens, in foro externo puniri docet Bal. &
Salic-q[ui]os refer Anto. Gomez l. 8o. Tauri, n.
39. Pro culpa autem veniali plecti in foro ex-
terno, effettu iniquum. Verum Sotus hanc tempe-
rat sententiam, quando sponpla affirmaret, vel
le se Religionem ingredi: in hoc enim casu ait,
peccare lethaliiter sponplu cogentem. Attamen
apius Ledeficitur absque ea limitatio[n]e lo-
catus est Vnde hoc etiam in casu existimo esse
culpam lethalem; quia licet sponsa tunc non
præmeditatur, Religionem inire, forte eo bi-
meli per ius sibi concepito, meditabitur, cui
quidem resolutioni sponsus obstat, extorquens
copulam hanc sibi debitam.

CAPVT XI.

*Circa causam efficientem matrimonij,
quaest Consensus.*

DVBIVM LI.

*An vinculum matrimonij de potentia Dei
absoluta possit consistere sine mutuo coniugum consensu.*

Nomini
suppono.

Vestio procedit de sponsa vi oppressa
Quita bimestre non ab sposo, sed ab alio.
Suppono enim eam ab sposo vi cognitam, i.e.
minime posse gerere, quia iniuria est multo le-
vior, nec infamiam patitur, &damnum non ef-
ficit ad graue. Nec de scemina per metum à quo
eumque cognita loquor, quia copula fuit vo-
luntaria, & cum peccato admissa; vnde piaue-
lum graue esset feminis pulsionem procurare
igitur.

299 Non potest femina, quæ intra bimetre vi-
Non potest patitur, in continenti conari ad semen iam re-
oppressa ab ceptum emitendum. Quia est intrinsece mal-
alieno id ge- ordinatum semen ad selenis propagatione ex-
tere pellere, neque id villo sine potest honestari. Si
Basil. l. 9.c. 10.n. 4. Leand. tr. 9.d. s. 9. 35.

In continent potest, postea minime. Qui
Id gerere potest docet Sutor de iust. l. 5. q. 1. a. 8. Bannes 2. 2. 9.
4. 6. a. 7. dub. 3. a. 2. Manu. to. 1. sum. 1. 13. m. 1. 15.
licet privata auctoritate furem in continentia
vbi futurum arripuit, donec in loco tuto sit con-
stitutus, percutere, & ea defensia reputatur: Ergo
similiter reputabitur defensia, cum statim a
semine receptum est, scimonia vim passa, expelli-
fecus quando iam semen habet possessionem, &
est quasi in loco tuto constitutus: tunc enim non
erit defensia, sed intrinsecus malum. An non potest
scimonia vim passa quocunque tempore mali
brum virile extrahere, si posse, quamvis semine
effundendum esset? Ita plane, quia non tenetur
id pati. Ergo mox ac effusum est potest simili-
ter expellere; quia cum nondum semen habeat
possicam validis possessionem, adhuc quasi in

Duo certa absque controversia suppono. 301
Dico certa
suppono.
Vnus est, si loquamur de matrimonio causa-
saliter, id est, in quantum est contractus hu-
manus à propria voluntate tanquam à causa
confligens per nullam potentiam posse ab aliis
mutuo consenserit consistere: Quia tunc conser-
sus est de intrinseca contractus ratione; & sicut
actus intellectus eo quod vitalis sit, per nullā
potentiam potest ab aliis intellectu produci,
i.e. contractus humanus, qui oritur à voluntate
tanquam à principio vitali ipsis nequit ab aliis
eius consenserit. Alterum est, Deum possidere viro
potestatem in corpus feminæ, &c contra abs-
que illorum consenserit. Quia Deus habet maius
dominium in coniugium corpus, quam ipsimet:
Cū ergo possit ipsis eo quod sint domini pro-
prij corporis, dominium illius transferre à for-
tiori Deus poterit. Est autem difficultas: Cum
matrimonium non sit ius vtiendi alterius cor-
pore, nec mutua obligatio, sed vinculum quo co-
iuges obligati: utrū vinculum hoc consistere pos-
si de potentia Dei absoluta ab aliis illorum consenserit?

Potest consistere. Quia Deus potest efficiens
causa vices supplere, ut calefacere ab^{sq}; igne; Potest consi-
fensus autem mutuus foliū est causa efficiens
huius vinculi. Sic Sotus in 4. dif. 27. q. 1. p. 2. con-
cl. i. Victor. relect. de matr. p. 1.m.4. Ledel. p. 4. q. 1. fol. 30.
47. q. 1. Henr. 1. 11.c.1.n.3. Vega 1.4. sum. c.7.3.
Barthol. Ledel. dub. 16. Petr. Ledel. q. 45. art. 1.
dub. 1. concl. 4. Valent. 10.4. d. 10. q. 3. p. 1. Coninch.
d. 2.4. n. 49. Hurtad. d. 3. diffic. 1.7. Diana par. 8.
verat.

Sect. II. 'Dubia De Consensu recto. 77

merito. 82. citans Meratiū, Avernam, Tannerum & Caspensem. Imō addunt Marti, de Ledel. & Victoria, Deum de factō hoc fecisse in Adae & Eva matrimonio, Quas Deus communisit. Matt. 19. & etiam in coniugio Oscae, ac fœminæ fornicarie.

Confiteri non potest. Quia consensus est de matrimonij essentia matrimonium enim essenter est continuatio animalium coniugum, qua coniunctio nequit aliter intelligi nisi per consensuum unionem. Ita aliqui D. Thomæ discipuli, telle Petro de Ledel, citato, concl. 3. Sanchez lib. 1. d. 26. num. 5. supplem. Gabr. in 4. dīl. 27. q. 1. Adria. q. 2. de matr. dicens, id esse indubitatum. Cornejo d. 3. de matr. dub. 1. Basil. 1. 2. c. 1. n. 4. Ochagau. tr. 2. de Sacram. qu. 8. n. 2. Leand. tr. 9. d. 6. q. 3.

Hoc verius existimo. Quia nequit Deus constitueri relationem in aliquid cum vero actu formalis illius ab quo eius fundamento, ut paternitatem in aliquo, per quam verē pater dicatur, absque generandi actu: sed matrimonium est relatio inter coniuges, consensus autem est fundamentum: Ergo implicat matrimonium esse ab ipso proprio consensu. Certè primam sententiam probabilem satis esse reor. Quod autem additur à Petro de Ledel. & Victoria minimè verum indicō. Quia ad suauem Dei prouidentiam spectabat, nē matrimonium primum, quod aliorum norma & exemplar erat, absque proprio coniugum consensu constiteret.

D U B I V M L I I .

An consensus ad essentiam veri matrimonij requisitus debeat, explicitè in copulam ferri.

¹⁰⁶ ^Deber explicitè ferri in carnalem copulam. ^Dicitur expedit. Quia copula est pars integralis Sacrae menti matrimonij; unde nullatenus perficitur, donec consumatur. Sic Medina l. 5. de contin. Sacram. c. 64. & 70. Bellarm. l. 1. de mar. c. 5. in solut. ad 6. Faut Augustinus l. 19. cont. Marich. c. 26. ubi ait, matrimonium ex hoc appellatum est, quod non aliud mater nubat, quam ut mater fiat.

Consensus matrimonium constituens non debet necessario ferri explicitè in copulā. Quia si quis contrahat animo profundi ante consummationem, validum matrimonium geret, vt constat ex Cap. Commixtum de sponsal. Et quia Deipara verum matrimonium contraxit, vt cum Magistro in 4. dīl. 30. c. 3. omnes scribentes sibi facentur, & D. Tho. ex professo 3. p. q. 29. a. 2. Imo Stati. 3. p. q. 28. a. 2. d. 7. flet. 1. ait esse de fide. Et tamen nec implicitè consensus in copulam, nam votum virginitatis emiserat vt late Stati. ibi. Ergo ad essentiam veri matrimonij non debet consensus explicitè in copulam deferri. Itaque copula non est de essentia matrimonij, neque de eius integritate: sed solum eius effectus, & operatio. Ita Sanchez l. 2. d. 28. Basil. l. 1. - c. 16. Leand. tr. 9. d. 9. quæst. 10. & omnes.

Certum omnino, non deberi consensus explicitè ferri in carnalem copulam; quia hæc nō Eſcob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

est de essentia matrimonij, neque de eius integritate, sed eius effectus, & operatio. Ergo consensus essentiæ matrimonij non feretur explicite in copulam. Locus verò Augustini nihil aduersum nos probat, quia tamen dicit id quod communiter accidit, non tamen id necessarium esse intendit.

D U B I V M L I I I .

An ad essentiam veri matrimonij requiratur consensus implicitus ac virtualis in copulam ex parte contrahentium.

¹⁰⁷ ^Requiritur. Quia contractus matrimonij celebratus sub expressa conditione, nē teneatur contrahentes sibi dubitum reddere, est nullus: ergo requiritur saltem consensus implicitus ac virtualis in copulam. Sic Capreol. in 4. dīl. 28. q. vni. a. 3. ad 5. Couar. p. Decretal. cap. 3. §. 1. Scot. in 4. dīl. 20. quæst. Sotus Richard. & alij ibi.

Non requiritur. Quia certissimum fere est, ³¹⁰ inter Deiparam & Iosephum vere fuisse matrimonium, & celebratum post emissum à Virginie castitatis votum: Ergo non potuit esse cum consensus nec implicito in copulam ex parte contrahentium. Ita Sanch. l. 1. d. 2. n. 3. Basil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 6. q. 1. & alij.

Profecto dupliciter intelligi potest, vt consensus implicitus in copulam desideretur ad ³¹¹ ^{Antiqua placitum} verum matrimonium. Primo, loquendo de consensus implicito quantum ex parte contractus; & hoc modo verissimum est eum desiderari; cu[m] enim contractus matrimonij intrinsece ordinatur ad copulam: qui explicitè consentit in illum consequenter in hanc implicitè ex vi huiusmodi contractus consentit. Secundo potest intelligi consensus in copulam ex parte contrahentis, & hoc p[ro]cto nō est necessarius: consensus implicitus in copulam: imo licet contrahens gerat intentionem non consentiendi in copulam, est verum matrimonium. Hinc D. Thomas in 4. dīl. 20. q. 2. a. 3. quæst. 1. de Deipara consensus profatur: Virgo implicitè consentit in copulam; at copula nunquam fuit in proposito: erat enim à Deo certificata, nunquam subsequi debere. En qualiter ex parte contractus ponit consensus implicitum in copulam, non verò ex parte contrahentis, sed oppositum animum. In radice igitur & in causa habuit consensus ad copulam consentiendo in matrimonij quod de se ad eam ordinatur; atamen nec abolitur, nec sub conditione, si Ioseph petiisset, consensus actu expressè in copulam, quia supernacaneus erat actus ille conditionalis, cum esset certa ex divina revelatione Iosephum minimè petiendum.

D U B I V M L I V .

An necessarium sit, aliqua constituere bona, quibus matrimonium excusat.

³¹² ^Necessariū non est excusare matrimonij ex triplici bono n[on] ex bono fidei, Sacra-

G men

78 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

menti. Quia res ex se bona excusatione non indiget, sed ea sola, quae indifferens est; cum enim ex se nec bona, nec mala sit, indiget aliquibus circumstantiis vestiri, ut determinetur, matrimonium autem ex se est bonum. Sic Scot. in 4. diff. 3. q. 1.

³¹³
Necessarium
est.

³¹⁴
Hoc tenet
expono.

Necessarium est, matrimonium excusari aliquo seu aliquibus eius bonis. Quia matrimonialis actus de se est indifferens, & ideo eget aliquo bono excusari. Ita Durand. in 4. diff. 3. q. 1. a. 1.

Ceterè quamvis status matrimonij de se sit licitus, afferit tamen secum aliqua detrimenta, nempe perpetuum seruitutem, iuxta illud A postoli 1. Cor. 7. *Alligatus es uxori, noli querere solitatem:* & in ipso matrimoniali actu tantam voluptatem, ut mentem omnino absorbeat: & nimiam placidi alteri coniugi solicitudinem habendi liberos, illos educandi, illisque diuina acquirendi, quam Apostolus ibi mentis diuisionem appellat. At seruitutis detrimentum compensatur bono Sacramenti, quod inuenitur in matrimonio, quo coniuges diligunt se, sicut Christus Dominus Ecclesiam dixit gratianum recipiunt, qua facilius vinculum perpetuum valeant tolerare. Obturatio illa mentis compensatur bono Proli, quae generatur, ac educatur ad divinum: obsequium: & licet non semper ea sequatur, saluat autem semper in ipso fine extrinseco, ad quem matrimonium diriguntur. Nimia vero sollicitudo placenti coniugi &c. compensatur bono fidei, seu fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obligantur, ad reddendum debitum corpusque cuiuscumque alij negandum. Verum haec bona non aduenire matrimonio ab extrinseco, sed sunt de matrimoniatione; quare non indiger eis, quasi quibusdam extrinsecis, ad illud honestandum adminiculis: sed quasi causantibus in ipso extrinsecis honestatem; nam bonum Proli, & fidei, id est, ut ordinetur ad problem, ac mutuam fidem seruandam, sitque vinculum indissolubile, ex sua habet naturam; & ut sit Sacramentum habet in quantum est Christo Domino ad hoc eleutatum.

D V B I V M L V.

An quando intentio contra triplex præfatum matrimonij bonum non deducitur in pactum, sed mente retinetur, illud irritat?

³¹⁵
Quæstionis
statum expli-
co.

Non disputo, quando huiusmodi intentio in pactu deducitur, sed mente solummodo retinetur (de illa enim quæstione alibi) præfens vero quæstio est, quando coniuges intendunt contraherentur non in perpetuum, sed ad tempus, quod est excludere bonum Sacramenti, id est, vitam individuam vel intendunt non generare, nec educare prolem, sed sterilitatis venena procurare, vel negare sibi inuicem corpus, aliisque concedere, quod bono fidei aduersatur. An huiusmodi intentione matrimonium irritetur?

³¹⁶
Irritat planè. Quia ad matrimonium necel-
lud irritat carius est consensus saltem implicitus in ea,

qua sunt de eis essentia sed tria prefata bona sunt essentia matrimonio saltem in suis principiis, teste D. Tho. in 4. diff. 3. q. 1. a. 3. ergo excludens consensus illa per intentionem contraria annullat matrimonium. Sic Richard. in 4. diff. 3. a. 2. q. 1. Vualdens. de Sacram. cap. 1. Petr. de Soto l. c. 26. de mar. Henr. 1. 11. c. 1. 2. n. 7. Angel. v. Matrimonium 1. m. 2. 1.

Matrimonium non irritat. Quia ad matrimonium constituendum consensus inctenus & illud non ³¹⁷ signa externa desiderantur, & neque consensus sine signis neque signa sine consensus aliquod operantur: Ergo quæcumque conditione nullo signo expressa sed sola mente retenta, nihil ad irritandum operatur. Ita Rosel. v. Matrimonium 3. num. 11. Sylvest. ibi, 4. qua. 5. & 6. Abbas Cap. Commisum, num. 2. de sponsal. Alexan. de Nevo ibi num. 5. Praeposit. n. 4. & aliqui Theologi penes Petr. de Ledel. de mar. 9. 4. a. 2. sub*i*.

Ego existimo, contrahentem matrimonium debere saltem implicitè intendere bonum Sacramenti: quod quidem etenit, quando contrariam non gerit intentionem: non tamen esse opus, ut implicitè intendat alia matrimonij bona. Vnde si haberet animam etiam corde retentum aduersum Sacramenti bono, verbi gratia, si intenderet non contrahere matrimonium nisi ad tempus, non esset verum matrimonium. Quia de ratione matrimonij est, vinculum esse perpetuum. At si haberet intentionem aduersam alij duobus matrimonij bonis corde sole retentam nec in pactu deducatur, valeret vitique, v. gr. si intenderet vitare prolem, & habitu non educere, negare debitu & adulteri. Quia ea intentio nil attinet ad contractam substantiam auctoritatis: nam si ille velit absolute contrahere, obligatur ex vi contractus, ad non agendum aliquid contra huiusmodi bona, non obstante sua prava intentione. Mecum Sanchez l. 2. d. 29. n. 11.

D V B I V M L VI.

An Peccatum sit matrimonium contrahere ex fine vitandi fornicationem principali.

³¹⁹
Pecatum veniale. Quia peruersio est, non ordinare rem ad eum finem, ad quem pri- ^{veniale} marius est instituta: at quia leuis est abuso cul- ^{peccatum} paine veniale non excedit. Sic Petr. de Soto l. c. 16. de mar. Mag. in 4. diff. 4. c. 4. Scot. diff. 25. q. vni. Mayron. diff. 16. qua. 1. Sylvi. in 3. part. qua. 4. 9. a. 6. Sanch. l. 2. d. 29. n. 21.

Nec peccatum veniale est. Quia nullo excepiente constare potest esse malum, matrimonium contrahere ob fornicationem vitandam, cum Palau i. Cor. 1. profertur: *Propter fornicationem uniusquam que uxorem suam habeat, & una quaque suum virum.* Ita Basil. l. 1. cap. 21. n. 4. Flut. d. 4. diff. 1. 9. Diana p. 3. tr. 4. ref. 1. 19. Palau d. 2. p. 10. n. 1. Coninch. d. 15. dub. 2. concl. 1.

Ego quidem, reor, peccatum esse veniale, matrimonium inire in ordine copulam principaliiter fornicationem vitandam, si contrahentes sint tales, ut secundum communem spem possint habere

Sect. II. Dubia, De Consensu recto. 79

habere problem, & in hoc casu vera est sententia prima ; quia contraria rationis ordinem praeponitur secundum iuris matrimonij finis primario. Si vero non possint iuxta communem spem problem generare , nulla est culpa : & in hoc casu veram secundam partem iudico; quia quando finis primarius est impossibilis, licitum est, secundarium eligere; non enim intendi potest id quod est impossibile. Et quia alias series generationis inepti , semper , contrahendo, delinquent.

DV BIVM LVI.

An sit veniale piaculum, matrimonium inire ob pulchritudinem vel diuitias.

**Cio, Angelum verb. Matrimonium 2. & num.
2.5 & Couarrut. part. 1. Decretal. cap. 1. mu-
ner. 3. afferuisse, lethale esse peccatum quorum
sententiam nulla probabilitate nisi existimo.
An vero venialis piaculum sit, requiro? Venia-
le peccatum est. Quia inordinatio est, leuis
quidem, vii Sacramento ad finem ad quem
non est institutum, Sic Caiet. tom. 1. Opus-
tralit. 11. quaf. 3. Paludan. in 4. dif. 30. quaf. 2.
articul. 3. numer. 24. D. Antonin. part. 3. titul. 1.
cap. 19. §. 9. Henr. lib. 1. cap. 4. num. 2. Medi-
Pet. de Soto. Petr. de Lede. Manu. Sylvest. Na-
var. & alii, quos affert, & sequitur Sanchez
lib. 1. d. 29. num. 21. Layman. lib. 9. tralit. 10. cap. 4.
num. 1. & 5.**

324 Ego quidem reor, veniale esse, si contrahentes actu, vel habitu ex animi dispositione alios matrimonij fines excludant: quo ex capite primam sententiam esse veram existimo; nullum autem esse peccatum, si alios non excludant matrimonij fines. Crediderim vero sic contrahentes non habere pulchritudinem, diutias, & reliqua huicmodi pro fine totali matrimonij; sed solum mouet a ipsius, tanquam à caula impalpia, in quam exprefse fertur: implicitè autem in ipsis fines operis, & contractus; in quo quidem nullam repeto inordinationem. Mecum Bafili, lib. 9, cap. 21, num. 13, & Diana part. 3, tract. 4, resol. 21°.

D V B I V M L V I I I .

An qui ficto consensu matrimonium contraxit : Teneatur cum eadem sponsa denuo vero contrahere consensu.

³²⁵ *Nun tenetur.* D Ecepit quis fœminam, simulans se verum exprimere consensum: non tenetur cum eadem vero contrahere consensu, sed potest

ad veras transire nuptias. Quia coniugium fuit nullum ex consensu defecit. Sic Martin. de Ledel. part. 4. quest. 47. artic. 4. Hostien. D. Antonin. & Tabien. relati a Thoma Sanchez lib. 1. d. 11. num. 5. fauens quidem huic sententie, dum ait, non tenet deinde contrahere, nisi calu, quo foemina graue aliquod damnum sequatur. Layman. lib. 9. tractat. 1. o. part. 2. cap. 6. Villalob. tractat. 13. difflo. 8. num. 2. Hurtad. d. 3. difflo. 9. Probabilem esse hanc sententiam fatentur. Victor. num. 25 2. & Diana par. 3. tractat. 4. refol. 247.

326
Tenetur quidem de nō cum eadem contra-
hēre vero consensu. Quia ex opposita senten-
tia latissima viris sceleratis via ad decipiendas
feminas aperitur. Ita Petr. de Ledes. *question.*
45. *art. 4. dīb. 1. Basili. lib. 2. cap. 5.* Petr. Soto *lect.*
3. de marim. Sotus in 4. dīf. 2. 7. q. 1. Leand. tr. 9.
d. 6. q. 18.

Existimo ad id teneri ex fidelite, i^md & 327
ex iustitia, ac ratione damni, etiam si sponsam
Hoc milles
non cognoverit sinq^{ue} disparis conditionis:
certumq^{ue}
nec posse absolvi donec vere contrahat. Quod
verum esse reor, etiam si decepta non sit virgo,
dummodo ipsa non se Virginem esse finxerit.
Vnde oppositam sententiam parum habere
probabilitatis iudico.

D V B I V M LIX.

An signa externa consensus interni expressiva sint, de essentia ipsius contractus matrimonij.

328
Nomihil
suppono.

Quidquid Vnicleph (quem latè impugnat
Vbalden. de Sacrament. cap. 132.) dicat,
certum est inter Catholicos, non satis esse
consensum internum, sed opere verbis, vel
signis exponi. Quia si consideretur matrimonium,
ut est contractus, cum celebretur inter
homines interiora cordis ignorantes, petit si-
gno externo internum aperiri consensum; si
autem ut est Sacramentum, de ratione Sacra-
menti est, esse signum sensibile. Quæsierim ita-
que, an externa signa solum se habeant ad con-
stituendum matrimonium tanquam conditio
sine qua non, quasi per illa innoleant mutui
consensus, & ita si eos Deus contrahentibus
reuelaret, esset matrimonium sine aliquo signo
externo?

329
Non sunt ead
terna signa
de matrimonio
nisi essent.

Effet matrimonium. Quia quando contra-
hitur inter absentes per procuratorem expref-
sio consensum absentium facta per ipsum, eff-
tuantur conditio sine qua non; per eam enim
innotescit voluntas absentium: Ergo similiter
quando contrahitur inter praesentes, expressio
consensum erit conditio, sine qua non, ut
utriusque constet mutua voluntas & subinde
constante per Dei revelationem, erit matrimo-
nium. Sic Maioris in 4. dif. 26. question. 1. ad 3.
& Verac. part. 1. spec. artic. 3. probabile est
affirmat.

Matrimonium non erit, vel Deo reuelante
vtrique mutuos consensus, Quia in matrimo-
nio est exterior corporum traditio: sed hæc fie-
ri nō potest per actus internos: ergo. Minorem
probatio: quia votum internum non est traditio-

80 Theologiae Moralis Lib. XXV.

Etiam traditionem requiritur perfectus actus
humanus constans interno, ac externo conser-
tu. Ita Sanchez lib. 2. d. 30. num. 3. citans Almain.
Victor. Sotum. Ledel. & alios. Basil. lib. 2. cap. 6.
num. 3. Coninch d. 24. dub. 8. Hurtad. d. 3. diffic.
12. numer. 46. Basile. verb. Matrimonium 3. num.
5. Palens d. 1. punct. 7. num. 1.

331
Eiusdem
mentis sum.

Cum his opinor; quia matrimonium ut est
Sacramentum, necessarium, & intrinsecum est sensibile
signum, ea enim est Sacramenti definitio:
ergo, & ut est contractus; nam Christus Dominus
non mutauit Sacramenti matrimonij, ut est
contractus naturam, sed ad Sacramenti esse
eleuauit.

D V B I V M L X.

*An ad consensum matrimoniale expri-
mendum sint necessaria verba: &
sufficiant signa in potenti-
bus loqui.*

332
Non sufficiunt
signa, et ne-
cessaria sunt
verba.

Non sufficiunt signa, sed necessaria sunt
verba. Quia nullum Sacramentum con-
ferri absque verbis potest. Sic absolutè Canus,
Esti. Caier. & alij, quos refert Leand. tr. 9. d. 2.
quæst. 15. In potentibus autem loqui necessaria
esse verba, probatur. Quia licet stando iuri na-
turali, validum esset matrimonium hoc, sicut est
validum in mutis: at iure Ecclesiastico est irri-
tum. Cap. Tua, de sponsal. ibi: Matrimonium in
veritate contrahitur per legimum consensum: &
sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba
consensum experientia: nam surdi, & muti pos-
sunt contrahere sine verbis: & pueri ante annos
legitimos per verba non contrahunt, cum intelligantur
minime consentire. Vbi pondero, verba
esse necessaria, quoad Ecclesiam, id est, iure Ecclesiastico. At quod necessarium est, formam
importat: si ergo textus requirit verba pro forma,
quamvis signa verbi aequipollant, non
sufficient, quia forma per aequipollens impleri
non potest. Sic Richard. in 4. dist. 27. art. 1. q. 7.
& plusquam viginti Doctores, quos refert
Sanch. lib. 2. d. 31. num. 2.

333
Signa suffi-
cient.

In quolibet contraente signa sufficient,
nec necessaria sunt verba. Quia Christus Do-
minus noluit materiam, & formam huius Sa-
cramenti magis determinare, quam ad rationem
contraetus esset necessarium: id enim sa-
tis erat ad huius Sacramenti significacionem:
sed ad rationem contraetus satis est, ut mutua
contrahentium voluntas signis manifestetur:
ergo. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. que. 1. artic. 2.
Sanch. lib. 2. d. 31. citans viginti quinque Do-
ctores Theologos, & plusquam quadraginta
Iurisprudentes. Vsq. d. 3. de matrimon. cap. 7.
Gutier. cap. 46. num. 10. Coninch d. 24. dub. 8.
Pontius libr. 2. capit. 7. numer. 5. Hurtad. d. 3.
diffic. 9.

334
Non esse ne-
cessaria ver-
ba, existimo.

Existimo, haud esse necessaria verba in ma-
trimonio, vel iure naturali, ant ex ipsius contra-
etus natura, cum hic non repugnet per nutus,
signa, vel Epistolam fieri; nec ex Christi in-
stitutione, cum nihil circa contraetus naturam in-
nonauerit; nec ex iure Ecclesiastico: cum nul-
lum extet, quod verba praescribat. Nam textus
pro prima sententia allatus potius secundam

confirmare videtur: consultus enim ibi Ponti-
fex, an verba sint necessaria ad matrimonium?
Respondebat, solum legitimum requiri consen-
sum: & non intelligit de consenu interno. (vt
vidimus præcedenti Dubio. Sed de consenu
explicito, vel signis. Quod manifeste probatur
ex particula, Nam & mutus, affigans enim ibi
rationem ad comprobandum solum consensum
satis esse, sic ait: Nam & mutus sine verbis potest
contrahere. Si enim non intellexisset, solum con-
sensum verbis, vel signis explicitum sufficere,
illa particula non bene præcedentibus corre-
spondet, nulliusque rei rationem redderet.
Nec obstat, Pontificem addidisse, verba esse ne-
cessaria quoad Ecclesiam; quia non credendum
est, statim Pontificem se corrixisse, iuxta l. Nam
ad ea f. de condit. & demonstrat. eo vel maxime,
quia non dixit ab solutè, esse necessaria verba;
sed quoad Ecclesiam, hoc est, quoad faciliorem
probationem in externo Ecclesiae foro.

D V B I V M L XI.

*An Matrimonium solis nutibus contractum
sit Sacramentum?*

Sacramentum non est. Quia Florentinum
in decreto de Sacrament. docet, omnia Sa-
cramenta constare rebus, & verbis. Et quia alias crumenta
absolutio, & Baptismus possent solis signis ce-
lebrari. Sic D. Thom. in 4. dist. 1. que. 1. art. 3.
argum. 5. iuncta solutione. Scot. in 4. dist. 26. q. vni-
litter. L, Cano. lib. 8. de locis capite 5.
ad 3.

Est Sacramentum. Quia omne matrimonium
fidelium si verum est, Sacramentum esse debet. Sacramentum
Non est
eß.
Ita Sanch. lib. 2. d. 11. num. 27. num. 8. Henr. lib. 1. cap. 1. num. 6. lit. IV. dicens esse commune
omnium Theologorum, & Iurisperitorum. Ma-
nuel tom. 1. cap. 21. num. 5.

Hoc proflus tenendum, & adducta in con-
trarium virgine non iudico; quia Florentinum
intelligit constare omnia Sacra menta verbis,
vel aliquo gerenti vicem verborum, ut sunt si-
gna in matrimonio; nonnullum ipsummet Concilium
loquens de matrimonio, dixit, regulariter ver-
bis constare, ad innundum, non semper verba
requiri. Nec est simile de aliis Sacramentis,
quia matrimonium est contractus, de cuius
natura est, ut valeat etiam nutibus ce-
lebrari.

D V B I V M L XII.

*An verba in matrimonio sint de pracepti ne-
cessitate.*

SVnt quidem. Quia hoc præceptum statuitur
Cap. Si inter, de sponsal. & Cap. Licet de spon-
sa duorum, ibi: Si inter virum, & vxorem legitimi-
mus consensu interfuerit, ita quod unus alterum
verbis consuetu[n]e recipiat. Sic Petr. de Ledel. de
matrim. q. 45. art. 2. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap.
216. num. 5. Henr. lib. 1. cap. 1. num. 6. docens
aliquomodo esse de Ecclesiæ præcepto, fatetur
de Ledel. idem fatetur, (quia res est leuis) concl. 3.
De

Sect. II. Dubia De Consensu recto. 81

Maior. in 4. dift. 27. qu. 1. Nauar. sum. cap. 22.

num. 80.

339 satis non est, sed requiritur similitas moralis ita ut magnum interuum inter vius & satis non est.

Tot. num. 6. Sotus in 4. dift. 27. question. 1. art. 3. alterius consensum non distet. Quia in aliis

etiam contractibus per longi temporis lapsum

hac voluntas non manet virtute, sed reuocatur,

lib. 1. §. 1. ff. de verborum obligatione. ibi: Inter-

uum modi temporis modicum, non vitiauit obli-

gationem: vitiauit autem, (ac si diceret) si immo-

dicum esse. Ita Sanchez lib. 2. d. 1. num. 6. Sotus in 4. dift. 27. question. 1. art. 3. Henr. lib. 11.

capite 3. numero 6. Ludovic Lopez part. 2. instr.

de matrimonio. cap. 29. Vega lib. 3. sum. causa 75. &

alij com. nuntier.

Idem censeo. At si requiras, quondam

defectu huicmodi moralis similitatis matrimoni

non valeat? Respondeo, Sotum, & idem censem

Ludovic Lopez docuisse non esse tutum, si se-

ptennium intercedat. Henriquez quando inter-

cedit biennium, asserit, non esse matrimoniu-

m, Barthol. à Ledes, quando intercedit annus,

idem affirmit dub. 17. A prius id cum Petro

de Ledes, prudentis arbitrio, attentis particula-

ribus circumstantiis, reliquerim. Certè prior

rem sententiam veram esse iudico, dum matrimo-

nium contrahitur per procuratorem; quia in eo quod

procurator non reuocatus facit, quantumcumque tempus medium intercedat,

manet virtute consensus illius, qui procurato-

rem constituit.

DUBIVM LXIII.

An necessarium sit utriusque coniugis
consensum simul absque temporis in-
teruum praestari.

340 Necessarium est. Quia in aliis Sacramentis
sumitas materiae, ac formas requiruntur:
consensus autem verbis explicitis sunt materia
& forma huius Sacramenti: ergo. Sic Speculator
titul. de sponsal. §. 1. num. 5. Ioan. Andre. An-
ton. Neu. & alij, quos refert Sanchez. lib. 2. d. 32.
numer. 2.

341 Non est necessarium, sed satis est, temporis
intercedente mora, consensus ab utroque prae-
stari, modo consensus prioris coniugis reuoca-
tates non sit. Quia in omni contractu satis est
consensus diuerlo tempore adhiberi, l. 1. §. 1. ff.
de verborum obligatione. & constat in omnibus
contractibus per nuncunca literas vel procurato-

rem initis: Deus autem matrimonium insti-
tutus in Sacramenti esse, contractus naturam
minime immutauit. Ita D. Thom. in 4. dift. 29.
qu. 2. art. 3. question. 1. ad 2. Richar. art. 1. q. 3.
Maior. dift. 27. qu. 1. Sotus qu. 1. art. 3. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 6. Petru. de Ledes. qu. 45. art. 3.
dub. 2. Sanchez citat. numer. 3. multos ex Iuris-
peritis memorans. Ochagau. tractat. 12. qu. 9.
num. 6.

Hoc multo probabilius existimo videns,
matrimonium per literas, vel procuratorem
valide contrahi, & tamen consensus simul non
praestari. Quod quidem etiam in Sacramento
Penitentiae reperio, ubi auditia confessione,
potest multo tempore absolutio differri.

DUBIVM LXIV.

An satis sit alterum coniugem praestare con-
sentum, quocumque temporis spatio
intercedente.

344 Est satis. Quia tandem dicitur prior in con-
senso persistere, quandiu non reuocat. Sic

DUBIVM LXV.

An quando consensus alterius fuit minus
legitimus, quia fuit fictus, vel metu
extortus: satis sit, (ut matrimo-
nium valere incipiat) hunc denouo con-
sentire.

345 Non est satis, sed requiritur, ut utrumque
denouo consentiat. Quia cum matrimoni-
um claudicare non possit, deficiente viuis
consensi, est prolus iritum, & quasi prolus
contractum minime esset quo calu manifestum
est, utriusque consensum requiri. Sic Bar-
thol. à Ledes de matrimonio. dub. 19. Felin. refe-
rens Antonium, & Ancharanum Cap. Ex parte
Decani, de re scrip. num. 1. ampliat. 4. Palaci.
in 4. dift. 27. d. 1.

346 Est satis, ut ille, qui minus legitime
consenserat, denouo consensum exhibeat, Eft satum
dum alter suum non reuocat. Quia cum
consensus alterius validus de se fuerit, ac
sufficiens ad matrimonium, nec reuocatio
tus iam ex parte huius consensus nihil deside-
ratur, solus autem deest consensus illius, qui fi-
cte vel ex metu consentit: Ergo hoc acceden-
te, coniugium conualescit. Ita D. Thom. in 4.
dif. 29. qu. 2. art. 3. question. 2. ad 2. D. Bonavent. ibi. question. 2. numer. 1. 3. Paludan.
question. 1. articul. 4. numer. 2. 3. Richar. articul. 2.
question. 1. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 7. Henr. lib. 11. cap. 10. num. 5. Palaci. in 4. dif. 29. d. 1.
Nauar. sum. cap. 22. numer. 5. 1. Manu. tom. 1. sum.
cap. 208. num. 7. Syluest. verb. Matrimonium 8.
question. 2. d. 6. Sanchez libr. 2. d. 32. n. 9.

Hic us

COBAR
de Mon:
III. IV.
E LV.

349. Huiusum mentis; quia si facte, vel metu
Idem affectu. consentiens nullum omnino tunc praefuisse;
consensum, sed spatio temporis intericto, ma-
nente in virtute priori consensu valeret mari-
monium, sed qui facte, aut metu consensit per-
inde se habet, ac si non consenseret, cum is
consensus nullus fuerit: ergo satis est, ut ma-
nente in virtute prioris consensu ipse solus con-
sentiat.

D V B I V M L V I

*An ad matrimonium sufficiat consensus,
quo coniux vierque annuit, false
existimans, impedimentum di-
rimenti subesse.*

350 **V**ersatur quæstio, quando adest error facti,
Questionis
statum ex-
pono, V iurisque scientia, quia coniuges falsò cre-
debant adeste impedimentum, & existimabant
eo stante, non posse constitere matrimonium
si enim errarent etiam in iure, omnes fatentur
vernum matrimonium esse; quia non deficit con-
senus. Verum ratio dubitandi est, quia non ap-
paret qualiter veram intentionem ineundi ma-
trimonium habeant, qui illud sibi impossibile
esse putant.

351 Certe hic consensu minime sufficit. Quia
Non sufficit voluntas non potest in impossibile ferri. vt iuris
hic consen- conscius qui Sacerdos non est, nequit intendere
sus, re consecrare. Sic Sylvest. verb. Matrimonium
8. questione 13. ditto 5. Angel. verb. Matrimonium
3. impedimentum 13. num. 5. Aramil. ibi. num. 44. Naanar.
sum. cap. 22. num. 56. Sotus in 4. dist. 37. qu. vni.
art. 5. concl. • Vega lib. 2. sum. casu 281. Ludou.
Lopez part. 2. instr. de matrimonio. capite 49.
C. 55.

352 Sufficit planè, si contrahentes intendant, quantum in ipsis est, consentire. Quia ha-
fona sunt re vera habiles ad contrahendum, &
intendunt, quatenus possunt, contrahere: Ergo
verò contrahunt. Et quia stante hoc errore, est
possibilis consensus, vt constat ex Cap. 1. de
sponsal. in 6. vbi dicitur, ex sponsalibus ratione
consanguitatis, vel alterius impedimenti tul-
lis, oriri publicam honestatem, modo adiit con-
sensus: Ergo supponit textus, possibilem esse
consensum cum impedimento dirimenti. Ita
Rosel. verb. *Impedimentum*, *imped.* 12. Tabie.
imped. 10. *Couar.* 4. *Decretal.* part. 2. cap. 3. §. 7.
num. 2. D. Antonin. part. 3. titul. i. cap. 9. Barthol.
à Ledef. de matrimon. dub. 52. concl. 3. Petr. de
Ledef. question. 55. art. 9. Dub. 2. Sanch. libr. 2.
d. 33. num. 2. Henrqi. lib. 11. cap. 11. num. 5. Manu-
tom. 1. sum. cap. 2. 33. num. 3. quamvis hic & Hen-
riquez loquuntur, quando dubitant contrahen-
tes de morte prioris viri.

353 Hanc partem probabiliorem reor ; quia ¹
*Hanc partem hereticus (exempli gratiā,) credit Baptismū
probabilem esse rem irrisoriam, nihilque valere, verē bā-
reote* ptitat; si verē gerere intendat, quod potest, &
intendit Ecclesia : vñēc cum errore valoris Ba-
ptismi est compollibilis contentus: Ergo simili-
ter in nostro casu, quamvis hi errant, credentes
non valere matrimonium, posunt habere legi-
timum consensum, eūmque habent, si inten-
dant agere quod possunt, & intendit Ecclesia.

D V B I V M L V I I

*An satis sit ad matrimonium consensus; quo ali
qui ex errore putantes aliquod matrimonium
per ipsos contractum esse validum,
denou in illud consentiant.*

Satis quidem est, & nouo illo consensi con-
sualefecit matrimonium, vt si quis ficeret con-
sensit in matrimonium, & audiens a Consellario,
vel viris doctis valuisse, idque credens de-
nud consentiat. Quia hic error, nec est perso-
na, nec conditionis, qui solum matrimonium
annullat, sed est error iuris, quo hic potest se-
cum illa vxore esse illigatum. Sic Tabie, verb.
Matrimonium 2. question. 7. numer. 8. Supplem.
Gabri. in 4. diss. 29. qu. 1. art. 3. dub. 3. Victor. re-
lect. de matrimonio. part. 1. numer. 16. & Ledef. 2.
part. 4. question. 4. articul. 1. afferunt, posse pro-
babiliter disputari.

Satis non est, nec nouo illo consensu ex errore profecto conualefecit matrimonium. Quia nil tam contrarium consenserunt, quam error, *t.s.* per errorum*conf.* de iuris*dilect.* omni*judic.* errorique hic ad personae errorem reducitur, ut probat Sanch.lib.2.d.36.num.3. Ita ipse d.34.num.2. Rosel.verb. Matrimon.4.num.4.*&*5. Angel. ibi, 2.num.17. Sylvestr. bi.5 que*confab.* i.o. Victor. relect. de matrimon. part.1. num. 10. Nauar. sum. cap.12.num.76. Veracr. part.1. specu. articul.29. Palaciin.4.dift.28.d.i. Henricu. lib.11. cap.9. numer.7.

Idem affirmo quia huiusmodi error ad personam errorum proculdubio reducitur: putat enim continere consentire in suam, cum re vera sua non sit. Certe (ut dixi) nihil magis contrarium consensui, quam error.

D V B I V M - L V I I I .

*An ad ratificandum matrimonium inuallidum ob
impedimentum dirimens impeirata impedi-
menti dispensatione , vel eo cessante , exige-
tur , viriisque coniugis consensum re-
nonari.*

Non exigitur, utriusque coniugis innovari
consenitum, sed sufficit ut sciens impedi-³⁵⁷
mentum coniux innoveret. Quia antiquis con-
sensu censetur durare, dum reuocatus non est:
qua ratione Sanchez d. 32. num. 9. asserit, si de
consentientem posse solo suo consensu matr-
rimonium ratificare. Sic Lignado apud Preposit.
Cap. Cum in Apostolica, de sponsal. & aliqui Do-
ctores, quos refert Sanchez libr. 2. d. 5. num. 1.
profantes contrahentem ignoranter cum serua-
ti post manumissionem illius inscius eam co-
gnoscat auctu vxorio, prius matrimonium
perficere, eo quod prior consensus in serua per-
datur: vnde censent, sublatu impedimentou non
oportere, utriusque renouari consenitum.

Exigitur, utrūque configi confensum in-
nouari. Quia cum prior confensus fuerit omni-
nō ex parte utrūque invalidus, eo quod super plane-
illegitimam, & inhabilem deciderit materiam,
denūdū vterque renouandus est: nec durare po-
test cōsensus, qui nullus omnīnd fuit. Ita Saneh.
358
Exigitur

Se^at. II. Dubia, De Consensu recto. 83

³⁵⁵ d. 5. num. 1. cum D. Thom. in 4. diff. 40. qu. vni.
art. 4. ad 6. Scot. diff. 35. qu. vni. Richard. diff. 40.
art. 1. qu. 6. Caet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2.
Sous in 4. diff. 17. qu. 1. art. 3. Palat. diff. 30. qu. 1.
Henriq. lib. 1. cap. 1. num. 7. Aragon. 2. 2. q. 33.
art. 6. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 220. nu-
mer. 2.

³⁵⁹ Hoc tenendum omnino reor; quia cum per-
manentia existentia supponat, consensus qui
nonquam exitit, neque permanente.

DVBIVM LIX.

An ad matrimonium inualidum ob oc-
culum impedimentum, ratificandum
(cessante impedimento) necessum sit
a re:um coniugem de nullitate prioris
matrimonij certiorera facere.

³⁶⁰ **T**ota difficultas est, quandū impedimen-
tum non est error conditionis, vel perfor-
matio: nra: aut si fuit conditionis, cessavit iam serui-
pi: a: tio: us. Certe coniux impedimenti conscius, im-
pedimento cessante, vel dispensatione obten-
ta, necessarij non debet alteri aperire, iuratum
fuisse matrimonium sed satis est, si caue: euret,
ut si que consensum renouari, verbi gratia,
dissimilanter petendo ab altero, vt pro sua
consolatione ipsum habeat in coniugem: &
ipso similiter dicente: ego quoque te in coniugem
recipere gestio. Probatur, quia prius
matrimonium licet inualidum, habet tamen
quandam matrimonij effigiem, & ita faciliter
conualecit. Et quia, impedimento ablato sunt
hi habiles ad contrahendum: ergo cum con-
sentiantur matrimonio, illud erit legitimum.
Sie Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 4.
num. 10. Caet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2. & in
sum. verb. Matrimonium. titul. Contratus mari-
monij posse reddi ex septem capitibus virtutis.
Sous in 4. diff. 28. qu. 1. articul. 2. concl. 1. casu 1.
Verac. par. 1. spec. articul. 44. concl. 3. Ludovic.
Lopez par. 1. Instrut. cap. 39. Henr. lib. 1.
cap. 3. numer. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 220.
num. 1.

³⁶¹ Necessarium est, vt id matrimonium con-
sensu: ualeat, coniugem impedimenti ignarum cer-
torem fieri de prioris matrimonij nullitate.
Quia nihil magis contrarium consensu: quam
error. Si per errorem ff. de iuri diff. 1. omni. iudic.
& l. Nihil consensu: ff. de regulis iuri. Sed hic ex
errore, quo patet, hanc esse suam, in illam con-
sentit. Ergo vere non consentit. Et quia ignoran-
tia causa est involuntaria, etiam si non sit
error persona, vt si credam me dare decem,
vel pauperi, cum tamen dem viginti, & diuinit:
& ita in his casibus dominij translatio impe-
dierit. Ergo similiter in nostro cum hic nouus
consensus ex ignorantia procedat. Ita Richar.
in 4. diff. 40. art. 1. question. 6. Suppl. Gabriel.
diff. 35. question. 1. articul. 1. concl. 3. Sylvest. verb.
Matrimonium 8. question. 1. diff. 1. Tabie. verb.
Impedimentum. impedim. 1. question. 12. num. 1. 3.
³⁶² Sanch. lib. 2. d. 36. num. 3. plures ex Iurisperitis
Hoc longe ac Theologis afferens.
Ego quidem multo probabiliorem hanc
sententiam esse reor, quam adhuc confirmo,

Quia inualide professus, vel voto inualido illi-
giatus, nihil agit, si ex errore putans, professio-
ne u: ac votum valere, denud profiteatur, aut
vocant nec sponsalia inualida ratificantur mu-
tua habitatione, nisi adhuc scientia eorum nulli-
tatis, (vi docet Sanchez lib. 1. d. 16. numer. 7.)
Quorum ea est ratio quod error, quo ille pu-
rat, priorem actum valuisse, posteriorem con-
sensum involuntarium reddit ex eo manan-
tem: Ergo a fortiori idem error annullabit ma-
trimonium, quod summan expedit liberatem
Cap. Cum locum de sponsal.

DVBIVM LX.

An Matrimonium coram Parocho, ac
testibus initum inualidum fuit ob oc-
culum impedimentum, impedimento
ablato, iterum sit coram Parocho, ac
testibus celebrandam mutui consensus
expressione.

³⁶³ **I**terum coram Parocho, & testibus cele-
brandum est. Quia prius fuit nullum: Ergo
perinde celebrandum est coram Parocho, ac
testibus ac si nunquam fuisse initum. Tridenti-
nun enim exigit pro forma presentiam Pa-
rochi, & testium: Igitur ex requiritur, quod
denud coniugium celebratur, cum tunc vere
contractus fiat. Sie Nauar. lib. 4. confil. titul. 1. de
sponsal. confil. 1. 1. Gutier. 1. 1. qq. Canon. cap. 18.
num. 7. & 8. Palac. in 4. diff. 17. question. 1. Barth.
a Ledes. dub. 17. de matrimonio & alijs.

Non est necessarium coram Parocho, ac te-
stibus iterum celebrari sed satis est, si contra-
hentes inter se ipsos solos exprimant, seu in-
nentes non consenserunt. Quia ex procario colligitur
legislatorum intentio, & totius decreti ratio, celebrari re-
vit docet Tiraquel. tract. cefame causa, limitata, sumo
num. 5. Sed id Tridentini decretum in proce-
mio loquitur de clandestinis matrimonii, que
semper Ecclesia prohibuit: matrimonium au-
tem semel publice contra dictum inualide pro-
pter occultum impedimentum, & eo sublato
clam celebratum, nunquam fuit clandestinum,
nec ab Ecclesia prohibutum: ad id enim prae-
cesserat publicitas, quam Ecclesia poscit: Ergo
huiusmodi matrimonium minimè a Tridenti-
no irritatur. Ita Sanch. lib. 2. d. 37. numer. 3.
Nauar. lib. 4. confil. titul. 1. de sponsal. confil. 14. &
in sum. cap. 22. num. 70. Henr. lib. 1. cap. 3. nu-
mer. 6. & lit. L. docet id tenuisse consultos Epis-
copos Couar. Guerre. & Blanco, qui Concilio
interfuere: Palac. in 4. diff. 30. d. i. Petr. de Ledes.
de matrimonio question. 45. articul. 5. dub. penultimum
asserens sic Cardinales declarasse.

³⁶⁵ His haere Doctoribus, ratus rationem si-
nalem Tridentini (ff. 24. cap. 1. statutis), vt
matrimonium coram Parocho, ac testibus cele-
bratur, eam fuisse, (vt constat ex eius proce-
mio,) vt vitetur graviora peccata ex clandesti-
nis nuptiis consurgentia, maximè eorum, qui
clam cum una contrahunt, cæque relata, aliud
publicum matrimonium inueniunt, cui incommodo
do nequivat Ecclesia mederi, cum ipsi de priori
coniugio minimè constaret: sed haec ratio
non se extendit ad casum nostrum, cum prius
matrimoniis

84 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

matrimonium invalidum in foro Ecclesiæ validum, & publicum fuerit, (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt,) & subinde si aliud matrimonium iniure vellent, impeditur ab Ecclesiæ credenti, matrimonium illud publicum fuisse validum: Ergo Tridentini decretum nunquam hunc casum comprehendit. Igitur necessarium non est, rursus coram Parrocho, & testibus mutuum consensum explicari.

mam sententiam non solum falsissimam esse, verum & in fide valde periculosam.

D V B I V M LXII.

An coniux impedimenti conscientis si ab Ecclesiæ excommunicetur, quia debitum negat sit verè excommunicatus.

Verè excommunicatus est. Quia Cap. Literas, dederit spoliato id affectum; cum enim dixisset textus, per censuras compellendum est. ^{Verò est ex} dicitur, dum probat impedimentum, ait: *Donec pro tribationes offerat preparatae, & tunc absolutione peccata, secundum formam Ecclesiæ absolvetur.* Ergo verè excommunicationem incurrit, alia frustra petenda esset absolutione. Sic Abul. ad Cap. 19. Matth. question. 72. Paludan. in 4. dist. 27. q. 2. num. 37.

Non est verè excommunicatus. Quia excommunicatione minime incurrit nisi ob inobedientiam lethalem, que profus abest in hoc casu. Ita Victor. in summa de matrimonio. num. 264. ^{Non est in} communica- Lefebv. part. 4. question. 48. articul. 2. Sanch. l. 2. ^{ram Date} d. 39. num. 9.

Hoc certum reor, sciens, Caput Literas, non obstat; exigit enim absolutionem pro foro externo, in quo ea excommunicatione validum da erat.

D V B I V M LXIII.

An Matrimonio bona fide utriusque coniugis initio, alter postea dubitat de eius valore: posse petere, ac reddere.

Qvando scrupulus est ex leui, ac temeraria credulitate ortus, poterit depositus scrupulo lo consilio sui Pastoris petere, & reddere: Hanc ^{Nominal} betur explesse Cap. Inquisitione, de sent. excomm. vbi Glos. verb. Leti. inquit: *Vt quia audinit à leuis, quibus credere non tenetabatur.* Difficilias ergo est, an licitum sit deponere dubium speculatum non leui ex temeritate ortum, nec practice dubitate ratione possessionis, quae est pro matrimonio, & ita petere, & reddere debitum?

Certe nec petere, nec reddere licet. Quia id agere contra conscientiam dubium, illicium ^{Dicitur patrum} relato à Veracruz part. 3. specu. argum. 18. Fuit enim Pontifici propositum, quod Indos fidem suscipientes mansiles adhuc cum vxore ultima nondum certos de prioris obitu, nec eam innenire potuisse. & definit Pontifex, eos in matrimonio cum ultima, qua fidem suscepit, mansuros esse. & possit petere, ac reddere. Ergo cum dubius

366 **C**oniuix impedimenti occulti conscientis potest ne debitum reddere, dum ab Ecclesiæ culpa reddendi compellitur per excommunicationem, vel mortem sibi timet, ni reddat? Certe ei coniugi reddere licet, à culpâ ob Ecclesiæ preceptum excusat. Quia licet re vera matrimonium non sit, ex parte tamen alterius matrimonium est, & copula licita, excusante eum ignorantia inuincibili, & ius perendi habet; ergo alter reddens debitum, non consentit in opus peccati, sed iniustitia. Sic Magist. in 4. dist. 38. Hugo Victor. de Sacrament. part. II. cap. 6. & aliqui recentiores apud Medinam C. de restitu. qu. 19. Gregor. Lopez libr. 2. titul. 3. part. 4. & alij.

367 **A**ccepit non culpa non excusat. **A**ccepit id aperte praescribitur. **C**redimus respondentem, virum alterum pro certo sciat impedimentum conjugum, propter quod sine mortali non valet carnale communitum exercere, quamvis illud apud Ecclesiastam probare non possit. **A**n non sciat pro certo, sed credit. **I**n primo caso debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale communitum peccatum operari mortale. Et quia implicat dicere, licere minus peccatum admitti ad canendum maius; peccatum enim nihil aliud est, quam id, quod non licet. Nec valer dicere, definire esse peccatum in tali eventu; quia licet hoc verum sit de peccatis, que talia sunt quia prohibita: at de peccatis, que suapte natura talia sunt, & intrinsecè mala, ut forniciatio hoc dici nequit. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. question. 1. articul. 2. question. 4. D. Bonavent. dist. 38. Durand. in expositi. lit. Paludan. dist. 36. question. 2. articul. 2. num. 15. Couar. Cordu. Nauar. Ioan. Andr. Rosel. & plures alii, quos referunt, & sequitur Sanch. l. 2. d. 39. num. 5.

368 **H**anc firmiter tenet sententiam, primam ratu falsissimam. Inde namque sequeretur fornicationem aliquando esse licitam, scilicet praecipiente Superiore, vel ad vitandum vitam, vel famam periculum: quod sane videtur erroneum, cum sit intrinsecè mala. Sequelam probo, quia fornicatio est accessus ad non suam: sed coniux impedimenti conscientis certo scit non esse suam, ad quam accedit: ergo certo scit se fornicari. Si ergo accedere licet reddendo debitum, licet subinde eo in casu fornicari. **H**inc moneo, pri-

*Hanc tenet
partem illam
falsam reor.*

Sect. II. Dubia De Consensu Recto. 85

dubius est matrimonij valor, utrumque licet. Ita
Ledel. part. 4. qu. 8. art. 4. dub. 6. Angles Flori-
bus, part. 1. de maritim. qu. 1. de impedim. Ordin.
art. 1. dub. 5. & 6. Vega. libr. 4. sum. casu 74.
& alii.

Ego quidem utramque sententiam parum,
probans aut nihil probabilitatis continere reor. Unde
diximus, antea diligentiam adhibitam ad asse-
quendam veritatem teneri coniungem dubi-
tatem reddere, non tamen posse petere :
ea tamen sufficientem adhibita posse reddere
re, ac petere. Prior pars probatur, quia
dubitans, an res sit sua, quamvis retine-
re posse, non tamen potest ea vti, do-
nece investigeret veritatem : Ergo non potest
petere debitum coniux dubitans, quod est
matrimonio vti, donec diligentiam adhibeat.
Partem altam offendo, quia possessor bona fide
dei si dubitat rem esse alienam, & facto suffi-
cienti examini, nequit dubium vincere: potest
non tantum rem detinere, sed illa etiam vti.
Ergo coniux dubitans, si praemiserit sufficiens
examen, poterit vti matrimonij iure petendo,
reddendo.

D V B I V M L X I V .

An cum utique coniux de valore matri-
monij bona fide inita dubitat, utique li-
cite reddere posse.

Constat, neutrum posse petere ante prae-
missum debitum examen, postea autem,
manente eodem dubio, posse. Quia si autem
tem, an casu, quo alterius illicite petat, tene-
atur alter, vel possit ei reddere: Potest quidem, &
tenetur. Quia in dubio melior est possidentis
conditio: utique vero in hoc dubio possideret.
Sic Cordu. in sum. qu. 45. punc. 3. Henr. lib. 1. i.
cap. 6. num. 5. lit. T, referens Victoriām, & Ca-
num huius frusti sententia. Barthol. à Ledel. de
matrimon. dub. 20. concl. 1. Ludovic. Lopez part. i.
Institut. cap. 197. Petri de Ledel. de matrimon. q. 45.
articul. 1.

Cum utique coniux de valore matrimonij
bona fide contraxi dubitat illicite alteri peten-
ti, nec tenetur, nec potest alter reddere, dum ad
dubium vincendum, sufficiens non est adhibita
diligentia. Quia possesso in dubio non conferit
ius, et ergo coniux tunc petens, petit id, ad
quod nullum ius habet, & ad quod possesso
non suffragatur: Ergo alter nequit reddere. Ita
Sanct. lib. 2. d. 4. num. 5. & alii.

Idem sentio, quia tota ratio ob quam coniux
tenetur reddere debitum petenti coniugi est,
quia alter petat debitum sibi ratione pos-
sessionis, ne periculo iniustitia debitum abne-
gando exponatur. Cum ergo in hoc casu non
petat sibi debitum, nec faueat possesso, & ne-
gando nulla iniustitia fiat, & ex altera parte,
reddendo sit periculum incontinentiae: tenetur
non reddere ante diligentiam adhibitam. Ve-
rum diligentia praemissa, potest utique petere,
ac reddere: quia iam possesso ius ad omnem
volum infert.

Euseb. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

D V B I V M L X V .

An cum alter coniux mala fide contra-
xit dubius (verbē gratia), de proprie-
tate coniugis obitū, licet petere, ac
reddere posse.

Non potest petere, nec reddere. Quia pos-
sesso mala fide incepta non suffragatur. ³⁷⁹
Vnde claudicat matrimonium ex parte habentis
malam fidem: Ergo nec ipse, nec alter bona fide
dei possessor potest petere: & ita si possidens
bona fide petat, cum non postulet sibi debi-
tum, nequirit alter reddere. Sic Sotus in 4. dif. 27. qu. 1. art. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de
matrimon. cap. 36. Vega lib. 3. sum. casu 155. Bar-
thol. à Ledel. de maritim. dub. 20. Qui adiiciunt
eas nuptias esse irritandas.

Petere fateor non posse, sed potest quidem,
& tenetur reddere. Quia cum alter bona fide
possidet, non debet ire suo spoliari ob malam
alterius fidem, dum non confitit matrimonium
fuisse nullum. Sicut in prescriptione mala fides
prioris possidentis non nocet ei, qui bona fide
possidet. Ita Rosel. verb. Impedimentum, imped.
12. num. 1. Sylvestris verb. Matrimonium 4. qu. 9.
Natan. sum. cap. 2. num. 77. Verac. part. 3. specu.
art. 18. concl. 6. Corda. lib. 3. questionari. que. 8. S.
fol. mihi 183. Henr. lib. 1. 2. cap. 6. num. 5. lit. S.
Palac. in 4. dif. 27. d. 3. Sanchez. libr. 2. d. 42.
numer. 2.

Petere non posse, sed reddere teneri affirmo. ³⁸⁰
Vtrumque partem probo ex Cap. Dominus, de posse, sed red-
secundis nuptiis, ubi expresse fit sermo de coni-
uge, qui nondum de prioris obitu certus, con-
traxit: & definitur non posse petere, at teneri
reddere, ibi: Sanis super matrimonii, quia qui-
dam ex vobis contraxerunt, nondum habita
obeuntis coniugis certitudine: respondemus,
ut nullus à modo ad secundas nuptias migrare
presumat, donec ei constet, quod ab hac via mi-
grauerit coniux. Si vero aliquis hoc non serua-
uit, & de morte prioris coniugis adhuc exi-
stimat sibi dubitandum, ei, quia sibi mu-
pfit, debitum non denegat polulanti, quod
a se tamen non erit multatenus exigendum.

D V B I V M L X VI .

An si contrahens mala fide, petat: alter
tenetur reddere.

Tenenetur quidem. Quia sicut tenetur con-
iux reddere alteri contraria votum petenti,
ex communi sententia; ita & ei, qui ma-
la fide contraxit. Sic Henr. lib. 12. ca-
p. 6. numero 5. & litter. T, referens Victo-
riam, & Canum, Barthol. à Ledel. dub. 20.
concl. 1.

Non tenetur. Quia teneri reddere alterum
dubitanti de valore matrimonij, oritur ³⁸³
ex possessione petentis, & iure iniustitia ad
exigendum: sed hic utrumque deest, pos-
sesso enim dubia fide incepta nil proficit
suffragatur.

86 Theologiae Moralis Lib. XXV.

suffragatur: & ita nullum ius exigendi concedit. Quod haud obsecurè innuitur illis verbis Cap. Dominus. Debitum à se nouerit. Nullatenus exigendum. Ita Sanch. lib. 2. d. 4. num. 3.

³⁸⁴ ^{Idem aff.} Idem astero, nec simile iudico de coniuge contraria votum petenti, habet enim possessionem, ac ius institutum ad exigendum: & tantum reus est Religionis voti petendo, ut qui petit rem suam ad ea abutendum.

D V B I V M L X V I I .

An cum coniux uterque mala fide contraxit, dubius (verbigratiā,) de prioris coniugis obita; uterque teneatur, reddere postulantē.

³⁸⁵ ^{Vt} Térque tenetur. Quia contrahens dubia fide tenetur reddere, maximè si alter coniux ignoret: Ergo et si ambo habeant dubiam fidem, tenebuntur. Sic Sylvest. verb. Marrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Barthol. de Ledes. demar. dub. 20. concl. 1. asserens, neutrum posse petere, teneri autem reddere.

³⁸⁶ ^{Neuter ten-} Neuter potest petere, nec reddere. Quia neutri possesso mala fide incepta suffragatur. Ita Verac. p. 3. specu. art. 13. Angles p. 1. de matrim. qu. 11. de impedim. Ord. art. 3. dub. 4. Henr. l. ii. c. 11. n. 5. & c. 15. n. 13. & l. 12. c. 6. n. 5. Sanch. l. 2. d. 42. num. 3. & 8.

³⁸⁷ ^{Idem fidei.} Scio, addidisse Henriquez cap. 11. num. 5. hos non posse reddere nisi causa subfit, ut id dubium prædictè deponat, & probabilius reputent, matrimonium valere. Egò autem crediderim, satis esse, si arbitrio prudentis rationes ita probabiles sint ad persuadendum, matrimonium valere, ut probabilem opinionem efficiant, quamvis probabilis sit, n. matrimonium non valere; quia satis est in moralibus sententiam probabilem amplecti, iuxta veriorem opinionem: quare, sententia probabili valoris matrimonij existente, uterque coniux petere, ac reddere potest.

D V B I V M L X V I I I .

An quando impedimentum proprio consenserit amoueri potest, ut est seruitus ignorata, dubitans de valore matrimoniū à se bona fide contracti (nam dubitat de alterius seruitute) teneatur.

³⁸⁸ ^{Nonnulla suppono.} Iacet quidem huius dubitanti petere, & redere animo ratificandi præcedens matrimonium invalidum; quia potest denō contrahere, & ratum habere, si impedimentum seruitus sit occultum: si verò impedimentum esset publicum, vel lis mota esset, ita ut in foro externo probari posset: nihil conferret accedere ad coniugem animo ratificandi: cum oporteat, ut validum efficiatur matrimonium, post Tridentinum coram Parochio, & testibus celebrari. Conficit ergo difficultas, quando defanimus ratificandi matrimonium accessu illo, aut non potest ratificari.

Non tenetur hic reddere. Quia nullum est medium inter accessum animo fornicario, aut maritali: & ita si potest accedere, debet maritali animo, ne alias fornicetur. Ad hōc autem non tenetur, pararet enim sibi maximum præiudicium, cum haberet ratum matrimonium cum ancilla initium, atque in eo perseverare cogetur; quod damnum subire non tenetur, ut in dubio tueatur alterius coniugis possessionem; quia in materia iustitiae, cum est par vtriusque causa, non tenetur aliquis cum proprio damno alterius damnum vitare: Sic D. Thom. in 4. diff. 36. in expof. lit. D. Bonavent. ibid. Richard. art. 2. qu. 1. Paludan. qu. 1. art. 1. concl. 3. nu. 9. Suppl. Gabr. q. 1. art. 1. dub. 1. Henr. lib. 11. cap. 10. n. 5. & cap. 15. num. 14. & l. 12. cap. 6. num. 7. Vega. lib. 2. sum. caſa 401.

³⁹⁰ ^{Reddenda.} Tenetur reddere. Quia si potest licet, & absque suo damno reddere, omnes asserent teneri iuxta Cap. Dominus. de secundis impiorum, cum alter coniux in possessione sit, & in hoc dubio eius sit melior conditio: sed potest licet, & absque ullo damno reddere: ergo tenetur. Probo minorem, quod possit licet, quia potest reddere, nec animo fornicario, nec maritali, ut de uno velit realitudine illud matrimonium: sed animo maritali, ut conferuet alterum coniugem in sua possessione, & reddit ei debitum, cum exigitur debet, alterum in hoc dubio bona fide possidere, & sic non esse priuatum iure petendi. Quod autem sibi non præjudicet, ostendo: quia cum detur accessus animo non ratificandi prius matrimonium, si que licitus, non potest præsumi eo accessu matrimonium esse ratificatum. Ita D. Atron. pari. 3. stral. 1. c. 1. §. 1. Adrian. 4. de sponsal. dub. 1. Ledes. 2. part. 4. question. 5. articul. 4. Cordub. lib. 3. question. qu. 8. Palac. in 4. diff. 30. d. 1. Perr. de Ledes. de matrimon. question. 45. art. 1. dub. 1. Sanchez. libr. 2. d. 4. numer. 8.

Scio dissidium esse inter huius sententie ³⁹¹ ^{Adam.} Autores, an teneatur hic reddere debitum, quoniam Ecclesia praecopo non constringatur? At quamvis negans sententia probabilis sit, affirmantem probabilitatem reor, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debitum, etiam Indice non præcipiente, nec sibi præiudicium inferre. Addiderim, si adhibita diligentia sufficienti, nequeat vincere dubium, posse vtendo sua possessione etiam petere, nec in hoc sibi præiudicium parare, quin possit, seruitute detecta, ab illo matrimonio redere, cum fuerit inualidum, nec illa copula ratificatum. Posset tamen coniux trivissime amplecti priorem sententiam probabilem, & nolle reddere, etiam mandante Indice: quia forte Index erit prima sententia, & cogit postea cum ea manere.

D V B I V M L X I X .

An si coniux, qui bona fide contractit, posse non dubitet, sed opinetur, matrimonium esse nullum: teneatur reddere debitum.

³⁹² ^{In Natura.} Non teneatur, imo non potest reddere. Quia huic non suffragatur possesso, nam solū in ^{Natura.} causa

Sectio II. Dubia, De Consensu recto. 87

caula pari praevalit possidentis conditio, Reg. In pari, de regulis iuris in 6. Hic autem non est par causa, cum habeat assensum opinatiuum, non esse matrimonium. Profecto dum aliquis opinatur, et, quam bona fide crepit posside-re illam non potest: Ergo dum opinatur non esse matrimonium, non potest uti possessione. Sic D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Sylvest. v. Matrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Manuel. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6. Sotus in 4. dict. 27. quest. 1. articul. 3.

¹⁵³ Non solidū potest, sed tenet reddere, non obstante ea nullitatē matrimonij opinione. Quia ut possim alium sua possessione tpoliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Certe licet huic opinanti non suffragatur, sua possessio, ut ea petendo vtatur, cum tamen alter bona fide possideat; iuuabitur utique possessione illa, ut exigere possit, & teneatur alter ei reddere. Ita D. Thom. in 4. dict. 41. quest. viii. art. 5. quæst. inq. 1. ad 3. Paludan. dict. 36. qu. 2. art. 2. num. 14. Angel. verb. Matrimonium 3. impedimenta. num. 8. Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. num. 17. & imped. 12. num. 1. Sotus libr. 5. dict. cap. 5. artic. ultim. Ledesma 2. Nauar. Petr. de Ledes. Corduba, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanchez libr. 2. d. 44. numer. 3.

¹⁵⁴ Petere non posse reor, quia dubitanti suffragatur possessio, non autem fauet habenti assensum opinatiuum: tenetur tamen reddere, non obstante opinione nullitatē matrimonij donec ita certus sit, ut parum dubij remaneat. Unde D. August. 1. de fide, & operib. & refertur in Cap. si virgo 3. 4. quæst. 2. ibi: Si virgo nupserit, nescienti viro alieno, si semper nesciat, nunquam ex hoc adultera erit: si autem sciat, iam ex hoc adultera esse incipit. Vbi pondero, non dixisse, si opinatur, sed si sciat. Quem textum explicans. Sylvest. prescript. 1. qu. 3. dicto 3. ait, sum illuc scientiam pro certitudine.

D V B I V M LXX.

An si ante matrimonium alter coniux protestetur, se nolle per quacumque verba posse à se dicta matrimonium inire. Huiusmodi protestatio sit sufficiens dis-sensus indicium.

¹⁵⁵ ¹⁵⁶ Sufficiens indicium est. Quia huiusmodi protestatio planè indicat, sequentem in contra-
ctu consensum, fictum existere: sed sine vero consensu matrimonium constare nequit: Ergo est sufficiens dissentius indicium. Sic Joan. Andre. Calderin. Anton. Gabriel. quos citat Sanch. libr. 2. d. 45. numer. 17. Petr. de Ledes. de matrim. question. 45. articul. 4. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6.

¹⁵⁶ Non sufficit ea protestatio. Quia præsumi-
tur, ut ab ea recessum esse, initio postmodum matri-
monio. Ita Tabie. verb. Matrimonium 2. qu. 7.
num. 8. Nauar. sum. cap. 22. num. 78. Gloss. Cap. Tua. de sponsal. verb. Aliuerem. Guillerm. quem refert, ac sequitur D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 19. §. 1.

Sub distinctione questioni respondeo. Si ea protestatio fiat altero coniuge sciente, ac con-
fessob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

sentiente, valet, & per eam recessum vñatur à consensu sequenti, nec præsumetur matrimonium. Quia cum alter consensit, videtur cedere iuri suo, & in illo matrimonium contrahere. At si fiat, altero ignorantie, aut fiscivit, dissentit protestationi: nihil prodest, sed per sequentem consensum videtur ab ea recessum. Quia matrimonium est contractus ex duorum voluntate pendens, id autem generale est in omni contractu huiusmodi, ut protestatio alterius nihil iugur, nisi altero sciente, ac consentiente facta sit, i. finali, §. item si predixit, cum Glossa ff. nauta.

D V B I V M LXXI.

An vñus testis affirmans coniugis mortem, sufficiat, ut liceat alteri, ad secundas nuptias transire.

VNUS sufficit testis. Quia Cap. In presentia ³⁹⁸ de sponsal. dicitur: Non permittas eos contrahere, donec certum nuncium de morte recipias. Si ergo satis est certus nuncius, vñus testis sufficiet. Sic Holtiens. sum. titul. de sponsal. duorum, num. 6. & Cap. In presentia, ad finem. Vbi Abbas num. 6. adeò mordicus tuetur hoc, ut censeat, Bartholom. qui affirmit oppositum, illius textus immemorem fuisse. Angel. verb. Matrimonium 3. impedimenta. num. 4. Veracr. part. 1. spec. art. 43. concl. 1. Monent tamen hi Doctores, attendendam nuncij, seu testis personam, & qualitatem, & an per verba verisimilia deponat.

Vñus testis non sufficit. Quia Cap. In presentia, oppositum non declarat: in illis enim ³⁹⁹ vñus testis non sufficit. Donec certum nuncium recipient: potest sumi nuncium neutrius generis, ita ut significet La nuenia: At non potest dici nuncium certum, quod voce vñus habetur, cum iura clament, vocem vñus esse vocem nullius. *In rifi-
tiuandi, vers. simili modo. Cod. de testibus, & Cap.
Veniens, fine, de testibus.* Esto Nuncium masculi-
nè sumeretur: certè nuncius certus est, qui nuncium certum afferit: non autem potest dici af-
ferre nuncium certum, quando ipse solus id te-
stat. Ita Manuel. tom. 1. sum. cap. 233. numer. 2. Gregor. Lopez lib. 8. titul. 9. part. 4. ver. Algunos. Barth. lib. 2. §. si dubitetur, num. 1. ff. quemadmo-
dum testam. aper. Sanchez lib. 2. d. 46. num. 12.

Hæc sententia mihi magis arridet, quia si dictum vñus in causis pecuniaris insufficiens est, à fortiori minime sufficiet in causa secundi matrimonij contrahendi, in qua vertitur animæ periculum, Sacramenti irritandi, maximè infamiae, & dedecoris scemnae secundò nuben-
tis, si forte adhuc prior esset superestes. At primam admitterem sententiam casu quo coniux obierit in loco adeò distanti, ut facile nequeant alia probations haber: tunc enim satis erit nuncius, & vñus testis considerata quali-
tate personæ, & ut verisimilia
proficeret, quod iudicis ar-
bitrio commit-
tendum.

DVBIUM LXXII.

Ut possit coniux superstes aliud matrimoniū inire, sufficiat probabilitas moralis, id est, ut si probabilis causa ad credendum, sapientum iudicio.

401
Satis est.

Satis quidem est. Quia Cap. *Quoniam*, §. *Porro*, dicitur: *Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandem alterius coniugium expellatur, donec de ipsius obitu verisimiliter presumatur. Ergo sufficiunt verisimiles mortis presumptiones.* Sie *Armil. verb. Matrimonium*, num. 45. D. *Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Phil. 1. ch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 9. Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 55. concl. 9. Ludovic. Lopez part. 2. *Infruct. de matrimon.* cap. 55. & alij.*

402
Non est quis.

Non satis est moralis probabilitas, sed requiritur certitudo tanta, vel per certum nuncium, vel per testes, ut prudentis iudicio non tantum probabilis, sed certus obitus alterius coniugis iudicetur. Quia Cap. *In presentia*, de sponsal. dicitur: *Non suffit tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas, eos auctoritate Ecclesia contrahere, donec certum nuncium recipient de morte virorum.* En qualiter coniunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuncium recipient. Ita *Sanch. 1. 2. d. 46. num. 6. Sotus in 4. dist. 37. qu. vni. art. 5. Angles part. 1. de matr. 1. de imped. Ord. art. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. 2. 33. num. 2. & 4. Barth. à Ledes. de matrimon. dub. 5. §. 2. 1. Ludou. Lop. p. 1. *Infr. c. 83.**

403
Hoc mihi probabilitus.

Satis probabilem primam sententiam reor, sed probabiliorum secundam. Quia in contrahendo secundo matrimonio, periculum eius nullitatis, & adulterii imminet: in abstinentia autem, nullum: Ergo quandiu non adest omnimoda certitudo obitus viri abstinendum est, ut peccati periculum vitetur.

DVBIUM LXXIII.

An mors coniugij possit sufficienter fama probari.

404
Non potest.

Minime quidem. Quia requiritur certa, & integra mortis probatio, ut vidimus *Dubio proximo*: fama autem nec certa, nec integrè probat. Sic *Abbas Cap. In presentia*, num. 6. *Gutier. 2. Prædicar. qu. 8. a num. 4. Veracr. p. 1. spec. artic. 42. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 2.*

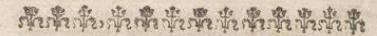
405
Potes plant.

Mors coniugis sufficienter potest fama probari. Quia fama in re obiter raro inaniter euulgatur. Ita *Anchart. ad Cap. In presentia*, numer. 5. *Iuli. Clar. lib. 3. receptar. §. Fornicatio. Ant. Gomez lib. 80. Tam. sum. 31. Perez lib. 5. Ordin. titul. 1. lib. 3. ad finem.*

406
Autoris re
olusio.

Ego autem putaram, solam famam non sufficiente, nisi alius adminiculus adiuvetur: tunc enim fatis erit, quia certa moraliter probatio dici potest. Porro adminicula, quibus debet fama iuvari sunt longitude absentie, & yni-

versalis vox vbi coniux commorabatur, mortem eius contexit, vel is de cuius obitu agitur, erat validè senex, vel aegrotus in aie erat, & non rediij longo tempore expectatus, nempe per annum: vel vxor accepit literas eorum, cujus quis vir militabat: vel vir caput sit ab hostibus, & communis fama, ipsum obiisse testetur, si tamen vxor nihil contrarium audierit, vel literas a fide dignis accepit.

CAPVT XII.

Circum confensum Clandestinum.

DVBIUM LXXIV.

An Matrimonium Clandestinum fuerit irritum aliquando ante Tridentinum.

Premiserim ex sectione 1. matrimonium Clandestinum esse illud, quo clavis sit, dicique tale, cum presente Parochi, & testibus non celebratur: & cum non praemissis denunciationibus, licet coram Parochi, ac testibus, non initur. Multis id matrimonium legibus prohibetur. Primum in Cap. *Aliter 30. quod 5. In Concil. Arelat. 3. & referatur in Cap. *Nullum 30. questione 5. In Concil. Lateran. & habetur in Cap. 3. de clandest. dispensat. In Concil. Tolet. sub Sixto IV. Et nonnullis in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. Verum matrimonium initum sine Parochi, & testibus est omnino nullum post Tridentinum: non verò quod contrahitur, haud praemissis denunciationibus. Potest quidem etiam post Tridentinum validum esse Clandestinum matrimonium in tribus casibus. Primum si contrahatur in locis, in quibus Concilium hoc non fuit promulgatum, aut receptum. Secundum, casu quo adiit Pontificis dispensatio circa Parochi, ac testium afflitionem. Tertium, si celebretur à non baptizatis. Sic omnes.**

Quislerim igitur, nūm matrimonium Clandestinum huiusmodi fuerit aliquando irritum autem Tridentinum? Fuit quidem irritum. Quia antiquitatis obseruatorum legitimus, primis Ecclesiæ temporibus per nonnullas annorum centuriis clandestina coniugia nullatenus valuisse: postea verò eas leges abiisse in defuetudinem, valuisseque clandestina matrimonia rursum ad Tridentinum, quod rursum ea inutilida reddit. Sic *Callanus*, *Corallus*, *Gentianus*, & alij, quos referit, ac sequitur *Basil. Legion. libro quinto*, *capite tertio*, numero secund' o. Probatur, quia *Eusebius. Epist. 1. ad Episcop. Africa. cap. 1. & habetur Cap. 1. 30. qu. 5. afferit*, hæc non legitima connubia esse, sed adulterina, & conuberia. Et quia Cap. *Videretur. 35. qu. 6. Celestinus Papa sic sit. Videlicet nobis. quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit vxor: nam quod contra Ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi tam humana, quam diuine legis proclamat*

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 89

proclamat authoritas. Sed matrimonia clandestina semper fuere ab Ecclesia interdicta, vt confat ex Decreto Homicidæ Papæ; & habetur Cap. 1. § 30. qu. 5.

409 Minime irritum fuit. Quia quoties concurredit essentialia contractus validus est, licet defiderent solemnitate extrinseca, & accidentales: in matrimonio autem clandestino concurredit tota matrimonij essentia, deficientie sola extrinseca publicitas solemnitate: ergo antea Tridentini prohibitionem validum erat; nec enim alia aderat prohibitio. Ita Sanchez lib. 3. d. 3. num. 2. Petr. Ledel. qu. 45. art. 5. dub. 5. Hurtad. d. 5. diff. 2. numer. 5. Luis de Torres in sum. part. 2. cap. 96. dub. 1. Bécan. cap. 44. qu. 4. Bonac. qu. 1. pñct. 6. num. 2. Palauz d. 2. pñct. 13. §. 2.

410 Scio Leandrum tract. 9. d. 7. qu. 3. primam sententiam probabilem esse assertisse, sed nescio fundamento, cum ipse legerit, tot viros doctissimos esse secundam de fide profiteri: nempe Sanchez, Palauz, & alios, quos sequi cogor; quia id definit Alexander III. cap. de clandest. desponsat. & Trident. sicc. 24. cap. 1. anathematizans damnosum oppositum assertentes. Porro textus pro parte prima citati, appellant non legitima matrimonia illa, quæ non sunt iuxta Ecclesiasticas leges celebratae adulteria, vel supra quod forum Ecclesia: exterrum, cui minime constant, quamvis in foro interno vera matrimonia extiterint.

D V B I V M LXXV.

411 Apicet, contraria ius naturæ, qui clandestine contrahit.

Non peccat contraria ius naturæ, sed solum contraria ius Ecclesiasticum. Quia solum hoc iure est prohibitum clandestinè contrahere matrimonium. Certe quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, nunquam licet: matrimonium autem clandestinum in multis casibus olim licet, vt factent omnes cum D. Thom. in d. diff. 18. quæst. vni. cap. 3. in corpore. Sic Caietan. tom. 1. Opus. tractat. 1. 2. de matrimon. question. 2. Sotus in 4. diff. 28. question. 1. articul. 2. Barthol. de Ledel. dub. 2. 2. Coninch d. 27. numer. 4. Hurtad. d. 5. diff. 2. num. 2. & 3. Luis de Torres sum. p. 2. a. 96. dub. 3. Palauz d. 2. pñct. 13. §. 2. num. 1.

412 Peccat non solum contraria ius Ecclesiasticum, sed etiam contraria ius naturæ. Quia ex natura rei continet in se matrimonium clandestinum gravia malacedit enim in prolixi detrimentum, & vitriisque coniugis, cum facile possint ad alias nupicias transire: & est Reipublicæ novicium contrariumque eius paci, & quieti. Ita Caiet. sibi contrariatis in sum. verb. Matrimonium, titul. contractus matrimonij potest ex septem capitib. reddi vitiosus. Petr. de Soto led. 14. de matrimon. Palac. in 4. diff. 28. d. 3. Verac. part. 1. pec. art. 10. concl. 2. Matienzo 1. 5. Recopil. titul. 1. lib. 1. glossa 1. num. 2. Sanch. lib. 3. d. 3. num. 8.

413 Hæc valde probabilis sententia, prima autem mihi probabilior. Quia si matrimonium clandestinum multis casibus olim licet, mani-

Ejus & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

festè sequitur non esse contraria ius naturæ illud contrahere. Cessante enim fine legis in particulari non cessat lex; ergo si coniugium clandestinum iure naturæ est malum ex inconvenientibus, quæ ex ipso obtenuunt, quamvis in casu aliquo specialiis obviatur, erit illicitum. At si in multis casibus olim licet, uti assertit D. Thom. citat. hanc iuri naturæ contrarium esse ostenditur. Igitur contraria ius Ecclesiasticum reor solum delinquere lethaler spidem, qui matrimonio clandestinè ineundo dat operam.

D V B I V M LXXVI.

An semper necessaria sit presentia Parochi, & testium, ad matrimonium validum contrahendum.

414 Non est semper necessaria, sed in multis casibus valide sine Parochio, ac testibus initur scilicet, quando virgo est sub tutela ini. qui tutoris, & timet, ne ille viro cum tradat indigneo: quando concubinarij iter facientes, aut alio modo comprehensum, timent, in gravia pericula ob concubinatum incidere, & in similibus euctibus possunt per mutuum consensum secretè sine praesentia Parochi, ac testium matrimonium validè inire. Quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, vt in magna necessitate contraenire non licet, vt constat in præcepto Missæ, ieiunij, abstinentia à carnis. Præceptum autem hoc contrahendi coram Parochio, & testibus Ecclesiasticum est per Concilium Tridentinum inductum: ergo. Certe idem Tridentinum sicc. 24. cap. 1. simul iubet præmitti denunciations, & contrahi coram Parochio, & testibus: sed denunciations possunt omitti, etiæ inconsulto Episcopo, vbi esset periculum in mora: Ergo, & sine praesentia Parochi, ac testium poterit coniugium valide celebrari. Sic Sotus in 4. diff. 22. q. 1. a. 2. Graf. l. 2. decisi. c. 86. nn. 9. Verac. in append. ad specul. dub. 4. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1. n. 9. ait hanc sententiam esse probabilem, & vt probabiliorem eam tueri Bayn. q. 1. de marim. Clandest. assert. 3. & apud ipsum Layman. tr. 10. part. 2. cap. 4. nn. 7.

415 Semper est necessaria, & Tridentino pro forma cōtractus huiusce ab alijs exceptione præscribitur: Ergo aliter contractum coniugium non valebit. Ita Sanch. l. 3. d. 17. per totam Ochagau. tr. 3. q. 7. n. 3. Cornejo d. 7. dub. 39. Hurtad. d. 5. diff. 2. Henr. l. 1. c. 3. n. 5. & 8. Diana p. 3. tr. 4. resol. 234. Palauz tom. 5. d. 2. pñct. 13. §. 8. num. 9.

Hoc longe probabilius reor, & cym huiusmodi rigore Tridentini præscriptionem intelligendam esse iudico. Quod enim pro contraria sententia assertur, verum est factor de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitatem substancialē, nec materiam in habitabilitate, vt iure Ecclesiastico confanguinei in secundo gradu inhabiles sunt, ad contrahendum matrimonium, quod in nulla necessitate possunt inire. Certe denunciations præcipiuntur, vt solemnitas extrinseca, & accidentalis, vnde dispar omnino est ratio.

H 3 D V B I V M

D V B I V M LXXXVII.

An qui expertis in mortis articulo cum concubina coniugium invie ad legitimandam prolem, nec Parochi copia datur: hoc coniugium posse sine presentia Parochi iniri.

⁴¹⁷
Poterit quidem.

Poterit quidem. Quia leges diuinæ recipiunt interpretationem ex bono, & ex quo, & ex epicheia, ut quæ pro tuenda charitate inducta sunt ipsi non aduersentur: sed si in hoc casu matrimonium absque Parochio, & testibus esset nullum aduersareetur charitati, proles enim per matrimonium illud legitimanda destituta maneret, & sèpè morti proximi valde affecti erga concubinam solus spiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic prauæ consular affectioni: Ergò decretum Tridentini ex aequitate, & epicheia minimè in hoc euentu adstringere est cenendum. Sic *Venerat append.ad spec.dub. 5. solut. 2. Vega libr. 3. sum. aſu 36 1. Capua libr. 2. decif. cap. 85. num. 8. Azeuec libr. 5. recopil. titul. 1. libr. 1. num. 3 8. licet dubius hæret.*

⁴¹⁸
Minimè poterit.

Minimè poterit. Quia ubi in dispositione dicitur, alter fieri non posse, inducitur forma ut cum aliis tradit Felin. *Cap. Cum dilecta, de rescripti. num. 6. signo. 7. & idem, quando ponitur decretum annullans. num. 6. signo. 5. fed Tridentinum. signo. 24. cap. 1. dicit, alter fieri non posse matrimonium, quam præsentē Parochio, & testibus, & alter contractum reddi irritum: Ergò inducitur forma, & proinde in nullo euentu absque ea solemnitate initum est validum: res enim sine sua forma nunquam potest subsistere. Ita Nauar. *lib. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 4. Sarmient. libr. 1. selectar. cap. 6. num. 7. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 5. & Barthol. à Ledef. *dub. 2. 1. de matrimon. Ludovic. Lopez part. 1. Instruc. cap. 86. Manu. tom. 1. sum. cap. 23. n. 17. Petr. de Ledef. question. 45. art. 5. circa tertium punct. dub. 3. Sanchez lib. 3. d. 17. num. 4.***

⁴¹⁹
Idem censetur.

Idem censetur, quia in illo decreto contrahentes sine Parochio, & testibus redditur omnino inhabiles. Vbi pôdero particular omnino, quæ significat in omni euentu, sine vila exceptione, Pondero etiam reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiae Sacramenti nullus necessitatis casus potest suppleri: vt in nulla necessitate possint consanguinei matrimonio colligari: eo quod materia est inhabilis,

D V B I V M LXXXVIII.

An in Oppidis in quibus nequit haberi Parochius, nec de proximo speratur: posse sine ipso Matrimonium iniri.

⁴²⁰
Poteſt valde celebrari.

Poteſt valde celebrari. Quia verosimiliter creditur eo in casu Pontificem in Concilio decreto dispensare ob Sacerdotum inopiam. Et quia cum in eorum defectu Tridentini sanctio seruati non valeat, aboret à recto credere, matrimonij capellendi libertatem esse impeditam. Sic Coninch d. 27. numer. 1. afferens, ita declarasse Clementem VIII. Tridentini le-

gem. Bauny. qu. 1. de matrimon. clandes. aſſer. 3. Layman. aſſel. 1. o. part. 2. cap. 4. num. 7. Graff. l. 1. decif. cap. 86. num. 9.

Non potest valde celebrari. Quia præsentia Parochi, & testimoniū datur à Tridentino pro forma contractus absque exceptione: Ergò nunquam aliter contractum coniugium valebit. Ita Hurtad. d. 5. diffic. 3. num. 10. Trull. *lib. 7. cap. 6. dub. 1. num. 9. & 10. Amicus quem citat, & sequitur Diana part. 10. truct. 1. 3. ref. 1. 5. Palau d. 2. punct. 13. §. 8. num. 8.*

Ego quidem, si illa Clementis declaratio constans sit, primam sententiam approbo, & sequor. At quia doctis viris minus vera videtur abdoluitè iudico secundam sententiam esse amplectendam, & quia de prefata declaratione non constat, & quia, esto confaret, debebat more legis publicari, ut legem vniuersaliter latam restingeret.

D V B I V M LXXXIX.

An qui inuincibiliter Tridentini hanc legem ignorant, valde contrahant, sine Parochio, & testibus.

Validè contrahunt. Quia inhabilem reddere ad aliquem actum, est pena, ut docet Deci. *cap. 2. de constit. num. 17. fed Tridentinum. signo. 24. cap. 1. clam contrahentes reddit in- habiles ad sic contrahendum: ergò illud decre- tum penam continet: quæ cum non afficiat inuincibiliter ignorantes, eo quod culpa vacent, dicendum est, hos fiables esse ad contrahendum, ac proinde matrimonium ab eis initum esse validum. Sic aliqui apud Petr. de Ledef. question. 45. de matrimon. ar. 5. & apud Coninch d. 27. num. 12.*

Haud contrahunt validè. Quia quamvis lex ignorantes non afficiat quod penam extrinsecam, benè tamen afficit quod intrinsecam annulationis actus: ut docet Sotus de inst. l. 1. qu. 1. art. 4. Nauar. *sum. cap. 23. num. 44. & probatur ex Cap. 1. de concess. probab. in 6. vers. Adi- ciebat ibi: Sine ignorauerit, sine non, non valebit. Ita Sanchez lib. 3. d. 17. num. 10. Bafil. libr. 5. cap. 6. numer. 18. Palau d. 1. pmnt. 13. §. 8. num. 7. Medi. 1. 2. question. 90. articul. 4. concl. 3. Henriquez libr. 15. cap. 3. numer. 8. Petr. de Ledef. de matrimon. qu. 45. art. 5. Leand. truct. 9. d. 7. question. 9.*

His hæreο sententiam primam iudicans improbatum. Quia quoties constitutio exprimit, à quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quod nullitatem actus, licet probant, non afficiat quoad alii penas; vt si dicat: Ex munc, ut docet Gloss. Clement. 2. de heret. verb. Ex munc, & alij ibi citati à Sanchez ubi supra. Sed decretum Tridentini irritans clandesina coniugia assignat tempus, quo incipit obligare, nempe translatis duobus mensibus à publicatione in qualibet Parochia: Ergò ab illo tempore obligat quod nullitatem matrimonij etiam ignorantes.

D V B I V M

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 91

DVBIVM LXXX.

An iniota loci, in quo vigeret Tridentini lex, possit, sine Parocho, & testibus matrimonium inire in alio, quibus non est recepta, quando solum ad illa confluunt per modum transitus.

poterit inibi sine Parocho ac testibus celebrari. Ad hanc sententiam allicio Paludan. in 4. diff. 1. q. 4. art. 3. n. 1. 4. D. Antonin. part. 2. sit. 6. cap. 2. §. 1. Vegam, Medin, Palac. & alios, qui apud Sanchez citatum docent forentes non adstringi legibus ac consuetudinibus locorum, per quos transeunt.

Minime potest. Quia ad contractus solemnitatem ille modus & stylus est adhibendus, quem pertinet leges loci, ubi celebratur. Cum test. ergo locus ubi initur coniugium ab hisce peregrinis & forentibus exigat Tridentini solemnitatem in eo videntis, aliter contractum matrimonium, nullum erit. Ita Sanchez lib. 3. d. 18. num. 26. Petr. de Ledes. q. 45. a. 5. p. 5. dub. sol.

Hoc certissimum est. Sententia enim illa de peregrinis & forentibus pro prima sententia re. Hoc mihi certata, exceptionem patitur hanc, Nisi quoad contractus solemnitatem.

DVBIVM LXXXII.

An validum erit matrimonium si quis in fraudem Tridentini profiscatur à loco ubi decretum eius vigeret, ad locum, ubi non tenet, ut ibi sine Parocho ac testibus coniugiat.

Nulandum erit. Quia fraus nemini debet patrocinari, Cap. Sedes, & Cap. Ex tenore, de praes. At patrocinaretur, si hoc matrimonium validum esset. Ergo non est validum. Sic Petr. de Ledes. q. 45. art. 5. p. 5. dub. vlt. concil. 1. & 3. Barth. Ledes. de matr. dub. 2. Manu. to. 1. sum. 2. 19. n. 2. Rebel. p. 2. de obligat. 1. 2. q. 7. sed. 3. n. 6. assertens id verosimilius esse quando ambo vir & foemina colligandi coniugio, eam fraudem committerent vel alter alterius huiusmodi fraudem priusquam contraheret, praecribet. Secus si alter cum bona fide cum fraudulentio contraheret.

Erit profecto validum. Quia quicquid iure suo vitiatur, non potest dici fraudem committere, ut ea ratione impediatur effectus Reg. Nullus videtur s. s. f. de reg. iur. l. 3. v. Istamen f. de libero homi exhib. ibi: Dolo malo non videtur habere, qui iure suo vitiatur. Quia ratione cum multis Doctoribus defendant Contra. 4. Decretal. 2. p. 7. 8. §. 2. n. 10. & Sarmien. lib. 1. fol. 6. num. 8. matrimonium contractum in mortis articulo efficiere filios legitimos in fraudem substituti; est enim fraus licita, cum contrahentes suo iure vtantur: Ergo cum adeuntes locum, ubi Tridentinum non vigeret animo contrahendi absque Parocho, & testibus vtantur iure suo (habent enim ius sic ibi contrahendi) Erit fraus licita nec ea ratione effectus, ac valor matrimonij impediatur. Ita Sanchez lib. 3. d. 18. num. 29. Basil. lib. 5. cap. 9. num. 4. Ochagau. Bonac. Coninch. Hortad. Palac. & Trull. quos referunt, ac sequitur Leand. trah. 9. d. 7. question. 12.

Ratum fore matrimonium existimo, licet ambo eo fine adirent, ut coniugium sine Parocho ac testibus celebrent. Quia bona, vel non mala intentio conferre potest ad patrandum

H 4 aut

92 Theologiae Moralis Lib. XXV.

aut non patrandum peccatum: non tamen ad annullandum actum, cum intentio praebeat in mente, nec intentio in opus externum influat. Ergo si coniugium illud, seclusa prava intentione, validum esset, id minimè ea intentio prava impediret. Quemadmodum de restituendi obligatione docent multi, & inter eos Navar. lib. 3. de restit. cap. 5. num. 7. Si opus seclusa prava intentione non inducat restituendi obligationem, ex ea intentione illam obligationem non configere.

D V B I V M LXXXIV.

An si celebretur matrimonium in Parochia alterius coniugis non subditi illius Parochus sufficiat praesentia Parochi alterius contrahentis.

Quæsi fierim an validum sit matrimonium, cui proprius Parochus viuis contrahentis ⁴³⁹ Non sufficiat,

affluit in Parochia alterius sibi non subditi: v.

gr. si Parochus Antonij affluit in Parochia Agnetis cuius non est Parochus? Non sufficit huic praesentia, ut cōcūgium sit validum. Quia

Cardinales sic Tridentini exposuerē decretum:

Si quando vir ad dominum uxoris accedit, vro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus est, qui exorsus est. Extant & aliae duas declarationes

præscribentes, non sufficere præsentiam Parochi viuis contrahentis in Parochia alterius, sed

necessariū requiri in Parochia viri præsentiam Parochi viuis in Parochia feminā, præsentiam Parochi feminā. Sic Basili. l. 5. c. 16. n. 4. Navar. l.

4. consil. tit. de clandes. despons. consil. 4. Ludon.

Lopez p. t. Infruct. c. 8. 6. & p. 2. de matr. cap. 39.

Henriq. l. 11. c. 3. n. 2. Inclinat Santius in select. d.

44. num. 8. Zerola p. t. 2. praxis Episcop. verb.

Parochus. Zeul. quas. 60. 4. num. 6. Quia non est

crederendum Concilium concedere Parochi iurisdictiōnem extra propriam Parochiam.

Sufficit omnino proprius alterius contrahentis Parochus etiam in Parochia alterius ⁴⁴⁰ Sufficiat

sibi non subditi matrimonium celebraret. Quia ⁴⁴⁰

Tridentinum solam exigit Parochi proprij præ-

sentiam, quia iurisdictiōnem voluntariam, qua-

lis est hæc, non amittit Parochiæ fines exige-

dientis. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 11. Navar. l.

4. consil. tit. de sponsal. cors. 52. Henriq. l. 11. cap. 3.

num. 1. referens declaracionem Cardinalium sub

Pio V. in Glos. lier. R. Coninch. d. 27. dub. 2.

Hurtad. d. 5. diffic. 6. numer. 21. Laym. tract.

10. capit. 5. numer. 3. Trul. libr. 7. cap. 6. dub.

2. numer. 2. Palauz d. 2. punct. 13. §. 9. nu-

mer. 3.

Certè is legitimus Parochus est, vt matr-

rimonio affluit, qui est legitimus ad confessio-

⁴⁴¹ Hanc aliq. f. audientes, ut bene Sanchez lib. 3. d. 13. / f. audientes.

num. 10.) sed iuxta ferē omnes Parochus extra

Parochiam est legitimus ad audiendas confessio-

nēs sui subditi: Ergo ad colligandū matr-

rimonio. Illa verò Cardinalium declaraciones

pro opposita sententia memoratae, ne posterio-

ri pro nostra sententia relatae aduersentur, in

telligendā sunt de consilio: expedit enim, cum

Parochum, matrimonio afflire, in cuius Pa-

rochia celebratur.

D V B I V M LXXXV.

An si celebretur matrimonium in Diocesis aliena: sufficiat præsentia Parochi viuis, vel utriusque contrahentis.

Non sufficit præsentia Parochi alterius, ⁴⁴² vel

utriusque contrahentis, dum in neutrivs ⁴⁴³ Non suffici-

Parochia

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 93

Parochia matrimonium celebratur. Quia mens Concilii postulantis Parochi presentiam fuit, vi sua auctoritate praefaret matrimonio, tanquam persona publica, sed extra territorium est personam iurata, ex 1.3. f. d. offic. Praefid. Ergo extra suam Parochiam non potest assistere matrimonio. Sic Nauar. lib. 2. consil. tr. de sponsal. conf. 5. 2. conf. 47. num. 3. adicentis posse Parochum extra Parochiam existentem dare licentiam. Sacerdoti: ut intra Parochiam matrimonio assistat, minus tamen ipsum extra Parochiam assistere posse.

Sufficit ad matrimonij valorem praesentia Parochi alterius vel vtriusque contrahentis quamvis in neurris Parochia nec Diocesis coiugium celebretur. Qui avel interesse Parochum matrimonio est actus iurisdictionis, & tunc cum iurisdictione haec sit voluntaria (exercitetur in solos volentes) nea cause cognitionem postulat, potest validè extra territorium exerceri. Vel non est actus iurisdictionis, sed tantum desideratur illa praesentia ad auctoritatem matrimonio praestandum: sed hanc praestare potest extra Parochiam propriam, cum vere persona publica, parochus sit. Ergo potest ibi matrimonio assistere. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Henr. lib. ii. c. mon. 2. Coninch. Filiue. Hurtad. Ochagau. Rebel. Palau. Bany. & alij quos affert & sequitur Leand. tr. 9. d. 7. ques. 16. Posseuin. cap. 10. ques. 16. Gutier. de mar. cap. 6. 2. num. 5. & num. 10. docet, non tantum proprium Parochum, sed etiam. Sacerdotem de illius licentia posse matrimonio assistere extra Parochiam.

Hoc mihi indubitatum existimanti, potissimum Tridentini pententis assistentiam Parochi matrimonio, finem suisse, vt clandellinitas vitaretur. Ecclesiæque constaret matrimonium: qui quidem sufficienter obtinetur Parochio ybicumque coniugio assistente.

DVBIV M LXXXVI.

An peccat, & puniendus sit proprius Parochi assistens matrimonio subditum extra Parochiam vel Diocesum absque licentia Ordinariorum, vel Parochi loci.

Peccat, & puniendus est. Quia Parochus tenet auctoritatem, & approbationem publicam Ecclesie nomine matrimonio præstatre hanc autem licet præstatre nequit in aliena Parochia, quia pertinet ad iurisdictionem quam contentiosam, cum præstari debeat tanquam a publica persona. Sic Henr. lib. 11. cap. 3. num. 1. Salzed. pratic. cap. 7. 3. §. 11. Manzon. sum. cap. 219. num. 7. Basil. lib. 5. cap. 16. n. 4. Sancti in selec. d. 44. num. 13. & 14. culpan indicans esse lethalem merito puniendum.

Nec peccat, nec puniendus est, scandalo per cessante. Quia minus est, auctoritatem præstatre matrimonio, quam exercere actum iurisdictionis voluntariae, sed Parochus potest in aliena diocesi exercere iurisdictionem voluntariam erga subditos audiendo ipsorum con-

fessiones iuxta ferè omnes: Ergo poterit à fortiori licet matrimonio assistere, quod est minus. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 18. Spino speculo te. am. Glos. 15. num. 49. Albiz in manusc. d. 4. dub. 6. concl. 4. Coninch. Ochagau. Hurtad. Posseuin. Trul. quos affert, & sequitur Leand. r. 9. d. 7. q. 17. Palaus d. 2. pm. 13. §. 9. num. 5. citans Gutierrez. & Seguram.

Hanc partem probabiliorem longè reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parochio assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendri, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam à persona publica, quia etiam iurisdictione voluntaria licet exerceatur tanquam à persona publica extra proprium territorium.

Hanc partem
probabilioram
reor.

DVBIV M LXXXVII.

An qui duplēcē Parochiam obtinet, habens equaliter (verbī gratiā) in una per hyemem, & in altera per astarem: indifferenter possit coram hoc, vel illo Parochio matrimonium inire.

Minime potest. Quia in ordine ad matrimonium duplex Parochia non conceditur, nè ex indifferentiā vnius vel alterius Parochia matrimonio competunt fiat. Sic Bonfius apud Menoch. consil. 3. 98. volum. 4. num. 7. Cephal. relat. eodem consil. m. 21. dubitans ait, fortasse posse dici dari duplēcē Parochiam quoad matrimonium.

Potest omnino. Quia vtraque est propria istius, vt constat ex Cap. 2. de sepultura, in 6. ibi. Potest omnino. Cum ab eo, qui duo haberet domicilia, se collocans no. Minime potest. equaliter in vitroque. Ergo non maior ratio, cur alter solus Parochus possit matrimonio assistere. Ita Nauar. lib. 4. consil. tit. de clandest. de sponsal. consil. 7. Henr. lib. 6. 6. 7. num. 2. Basil. l. 5. cap. 13. num. 1. Palud. in 4. dist. 17. ques. 3. art. 2. m. 17. Gabri. ibi. q. 2. art. 3. dub. 1. D. Antonin par. 3. tit. 17. c. 4. cap. 2. Margarita Confel. fol. 9. col. 2. Sanch. lib. 3. d. 24. num. 2.

Hoc verum, quia (vt alibi non semel dixi) idem est Parochus ad excipiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed eterque ex duobus illis Parochis potest excipere confessio nem illius, cum non sit maior ratio de uno, quam de altero, vt Glossa Cap. Cum nullus de tempo ordin. in 6. v. Domicilium: Ergo vterq; Parochus poterit matrimonio interesse. Quod autem dixi requiri, vt equaliter in vtraque habiteret nō intelligo mathematice, sed morali modo ita vt sit equalis omnino, aut fere habitatio-

450

Hoc verum,

DVBIV M LXXXVIII.

An quando quis duplēcē habitationis Parochiam obtinet, possit indifferenter coram uno vel altero matrimonio inire, si alterius tunc temporis Parochiam inhabitet.

Non potest, qui hyeme unam Parochiam inhabitat coram Parochio Parochia assi- Non potest.

94 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

ua inire coniugium: sed necessario debet ad Parochum illum accedere, cuius tunc temporis ditionem sortitur: Quia ille proprius illius Parochus est, dum apud illum Parochiam commoratur: non alter: Sic Palud. in 4. dist. 27. art. 2. num. 17. D. Antonin. part. 3. tit. 17. cap. 4. c. 4. Rosel. verb. Confessio Sacrament. 3. num. 49. Margarita Confef. fol. 9. col. 1. Frater Alexand. lib. 1. sum. cap. 3.

⁴⁵² Potest indifferenter coram vtroque Parocho inire coniugium. Quia ille vtroque tempore hyeme scilicet & aestate habet duplēcē Parochiam alijs non verificaretur habere duo domicilia, contra Cap. 1. de sepultura in 6. sicut qui certo tempore habitat in una Parochia, posteaque ad aliam transfertur, non dicetur habere duo domicilia: quia non simul utrumque sortitur, sed successiue modo unum & alterum postmodum: Ergo vterque Parochus est proprius illius Pastor, ac proinde poterit eius coniugio adesse. Ita Nauar. Cap. Placit. numer. 7. 8. de penit. dist. 6. Henr. lib. 6. cap. 7. numer. 2. qui bene addit in comment. liter. H. decens esse, ut recipiat Sacramenta ab eo Parocho cuius tunc Parochiam inhabitat. Sanchez lib. 3. d. 24. num. 5.

⁴⁵³ Cum his opinor, quia Cap. 1. de sepultura in 6. expressē definitur, electa sepultura in diverso loco à sortienti duplēcē Parochiam, inter utramque diuidendam esse Canonicam portionem; & non dicitur largiendam esse Parochia in habitacionis tempore mortis: Ergo similiter Sacramenta possunt indifferenter vtrōque tempore recipi ab ambobus Parochiis: cum ex quē Canonica portio, ac Sacramentorum receptione sint iura Parochialia.

D V B I V M LXXXIX.

Obtinet quis Vallisoletensis domicilium, & alio migrat breui redditurus: Potest ne coram Parocho illius loci, vbi per breuem init moram, coniugium gerere.

⁴⁵⁴ Minimū posse. **M**inimè potest. Quia proprius illius est Parochus qui domiciliū proprij Pastor est: sed perbreuis illa mora nullatenus ei constituit domicilium: Ergo non potest coniugium inire coram Parocho loci, vbi exiguum illam moram agit. Sic Nauar. lib. 4. Consil. tit. de clandest. de spons. conf. 7. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 3. num. 6. Diana part. 3. tract. 4. resol. 13. Hurtad. d. 3. diffic. 6. Bonac. ques. 1. punct. 8. num. 3. Trul. lib. 7. cap. 6. dub. 2. Palau. d. 2. punct. 13. §. 9. num. 8. adiciens oppositum nullam probabilitatis speciem habere.

⁴⁵⁵ Potest Coram Parocho loci, vbi breui illo tempore habitat, matrimonium inire. Quia tunc vero Parochus contrahentis est: Ergo eius presentia sufficit. Vnde Sacra Congregatio exposuit, sufficere illie habitare, dum contrahent. Ita Sa etiam correctus verb. Matrimonium. n. 2. & verb. Parochus, num. 2. ibi. Ad matrimonium sufficit vel modica habitatio. Basili. lib. 5. cap. 13. num. 4. vbi duas Cardinalium declarationes adducit, & opponit Decisionibus Rota, dicens illas maioris ponderis, & authoritatis esse.

Leand. tr. 7. 9. d. 7. q. 20. Bauny. tract. 1. 2. quæst. 5. de matr. Clandest. assert. 1. innuit esse probabile.

Ego quidem existimo hanc sententiam satis esse probabilem, mei amicissimi P. Castro Pa-⁴⁵⁶ leo venia, sufficit enim mihi P. Emanuelis Sa-^{Hac sententia probabilis,} authoritas profans v. Matrimonium, num. 2. prima autem Qui alicubi habitat non animo permanendi, qui probabilitatibus non videtur posse sub illis Parochio contra-^{miki.} hire. At mibi videtur, Congregationem Concilij aliud sentire, scilicet, sufficere illie habitare, dum contrahent. Scio, Leandrum utramque sententiam æque probabilem vocitasse. Ast primam probabiliorem esse existimo, quia communior est, & plurium Doctorum auctoritate munita.

D V B I V M X C.

Alter contrahentium vagus est, alter ve-
rō incola: Hoc in casu requiri-
tur ne praesentia Parochi
incola ad matrimonium
validitatem.

Vagi dicuntur, qui nullibi certam, ac con-
stantem sedem seu domicilium habent,
sed hinc inde vagantur. Et qui pristinum do-
micum deferentes nauigant, vel iter faciunt
querentes, vbi se collocent. Qui igitur, relata
Parochia, nondum statuit ad quam sit mi-
gratur, sed quærens domum interim in ali-
quo Oppido hospitatur ad breve tempus, va-
gus dicitur respectu Parochiarum illius Oppidi.
Cerum est, vagos posse cincunque Oppidi
Parochio fateri, quia non est major ratio de
vno quam de altero, cum nulli subdantur. At
Parochus nullus potest eorum matrimonio in-
teresse, nisi diligenter inquisitione præmissa, &
obtenta diligenter facultate. Quando vero al-
ter solus ex contrahentibus vagus est, eadem
diligens requiritur inquisitio, & Ordinarij li-
centia. His præmissis, quæstionem, si al siler ex
contrahentibus sit vagus alter vero incola, re-
quiratur praesentia Parochi incola, an sufficiat
quilibet alijs Parochus?

Requiratur praesentia Parochi incola con-
trahentis. Quia cum proprius Parochus eius
sit, decentius est, matrimonio vnius contra-
hentis proprium & legitimum præfere Paro-
chum, qui saltem illam omen agnoscat, quam
alium quemcumque, qui nec vagantis incola
curam gesserit. Sic Petri de Ledel. de mar. ques.

458 4. 5. circ. 3. pun. post 4. dūb.
Non requiritur praesentia Parochi incola,
sed sufficit, à quilibet Parocho eos coniungi. Non requiri-
matrimonio. Quia ad valorem matrimonii
sufficit quilibet contrahentium Parochus: ⁴⁵⁹ Non sufficit, à quilibet Parocho vagi: Ergo quilibet sufficit.
potest eos matrimonio colligare. Ita Sanchez
lib. 3. d. 2. §. num. 14. Basili. lib. 5. cap. 16. numer. 14.
Gutier. de mar. cap. 6. 5. num. 8. alios citans, Pa-
laus quem sequitur Leand. tract. 6. d. 7. que-
stion. 2. 1.

Idem assero, adiiciens sicut quilibet Paro-
chus, cui vagi se subfert velint, possunt eos
matrimonio coniungere, ita posse dare licen-
tiam alij Sacerdoti eos coniungendi. Quia
utrumque

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 95

viromque est proprij Parochi munus, & Parochus qui potest matrimonio affilere, potest etiam alijs Sacerdotis affilendi concedere iuxta Trident. sif. 24. ep. 1. Porro Parochus, qui vagos non tenet Tridentini decreto sif. 24. cap. 7. nempe non premissa debita diligentia, & licentia Ordinarij matrimonio coniunxerit, mortaliter delinqutus in re grauissima Tridentini praecipuum violabit, suspendendus quidem triennio, per Cap. finale de clandest. de spons. Attamen valeret vagorū matrimonij hac diligentia non premissa, nec Ordinarij licentia petita; quia pro matrimonij effentia tantum desideratur praesentia Parochi, & duorum testium.

D V B I V M X C I .

An peccet, Parochus non Sacerdos matrimonio affilere.

Peccat quidem. Quia non potest commode benedicere sponsos verbis illis: *Ego vos con-peccat quid-jungo*, que Tridentinam sif. 24. cap. 1. inbet Parochum proferre. Sic Petr. de Ledel. qn. 45. art. 9. pun. 3. dub. 3. concl. 3. Santi. in select. d. 44. n. 13. & 14. Sylvi. Esti. Canus, & alij apud Leand. tr. 9. d. 7. q. 3.

Minime peccat. Quia nulla repugnantia apparet, vt Parochus non Sacerdos illa verba proficerat. Ita Sanchez lib. 3. d. 20. num. 4. Basili. lib. 6. cap. 17. num. 4. & alij, quos sequitur Gurier. de matr. cap. 62. num. 20. & Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. n. 4. Leand. vbi supra.

Potest quidem aliquis existimare, cum lethali delinquere, quia cum probabilis sit opinio *Non peccat idem agere & confirmare* non valere matrimonium Parochi non Sacerdote affilente, exponeret abfique necessitate periculum veritatem Sacramenti. At ne hoc ex capite credo delinquere, quia viens opinione probabili circa sacramenta non peccat, eo vel maxime quod est multo probabilius opinio afferens eis e validum matrimonium.

D V B I V M X C I I I .

An Parochus non Sacerdos possit facultatem Sacerdoti concedere, ut matrimonio inter se.

Non potest. Quia vt Stephanus, & Imola docent Clement. 1. de priuile. num. 14. Parochus non Sacerdos minime potest concedere licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam ex quod per seipsum ministrare non valet; & probatur ex Cap. finale 46. ibi: *sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere facies attinet*. Ergo similiter si Parochus non Sacerdos nequit matrimonio affilere, nequibit etiam dare alteri, ut affilat, facultatem. Sic Doctores Dubio 101. citati pro prima sententia Nauar. lib. 1. consil. tit. 31. cons. 10. Manu. tom. 1. sum. c. 219. num. 9. Petr. de Ledel qn. 45. art. 5. punct. 3. Veracr. in append. ad specul. dub. 5. concl. 2.

Potest quidem. Quia durissimum esset intelligere, Tridentinum velle Parochio, qui omnia iurisdictionis nondum Sacerdos potest exercere, hoc unum abnegare. Ita Sanchez lib. 3. d. 20. num. 7. Gurier. de matr. 62. num. 21. Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. num. 4. & 3. Baum. qu. 6. de marr. cland. dub. 11. & alij.

Ego quidem existimo, si sustineatur opinio afferens non posse Parochum non Sacerdotem matrimonio affilere, non videri a probabilitate alienum, nec licentiam posse Sacerdoti concedere, ut affilat. Ceterum multo probabilius iudico, eam licentiam posse concedere, quamvis ipse affilere minime possit. Quia qualitatem Sacerdotis postulat Tridentinum in affilente.

Non interest valide. *Quia Tridentinum sif. 24. c. 1. ait: Qui alter quam præsente Parochio, vel alio Sacerdote: nam dictio alius est relativa, & repetit præcedentem qualitatem eius est persona expressa: & ita significat similem qualitatem in relato, constat ex leg. si fugit, ibi Alia pena scilicet simili, vt addit Glossa. Sic Nauar. lib. 1. consil. tit. 31. de offic. Ordinarij. cons. 10. referens Cardinales in hanc partem inclinasse. Manu. tom. 1. sum. capi. 219. numer. 9. Petr. de Ledel. question. 45. art. 5. pun. 3. Veracr. in append. ad specul. dub. 5. concl. 2.*

Validē interest Parochus aut Ordinarius non Sacerdos. Quia Tridentinum non restrinxit, vt Parochus Sacerdos sit, prout fecit in alio de licentia Parochi affilente coniugio; idque convenientissima ratione, nam cum exigat testimonium fide dignum, dignitas Parochialis Beneficij efficit, vt iure optimo sit Parochio fides adhibenda: quia dignitas cum non Parochio deficit, eas Concilium supplet. Sacerdotali dignitate volunt: Ergo sufficere Parochum non Sacerdotem, est dicendum. Ita Sanchez lib. 3. d. 20. num. 3. Basili. lib. 6. cap. 17. nu. 1. Henr. l. 11. cap. 1. num. 5. Sua. de excom. d. 11. sett. 1. num. 18. Sa. verb. Matrim. num. 1. Hurtad. d. 5. diff. 7. num. 24. Barbo. in rem if. concil. ad sif. 24. cap. 1. num. 37. Palaus d. 2. part. 15. §. 10. num. 2. Trul. lib. 7. cap. 6. dub. 2. num. 14. & alij communiter.

Hanc partem multo probabiliorem esse reor, quia Parochus vel Ordinarius non Sacerdos exercere potest omnia, que à potestate Ordinis non dependent, vt colligit ex Cap. suffraganeis, & ex Cap. Transmissam, de elecio. vbi probatur, Episcopum nondum consecratum posse omnina munera. Episcopalia obire, demptis ab Ordine dependentibus; sed inter se matrimonio non est actus Ordinis, sed iurisdictionis. Ergo Addiderim, sic Sacram Cardinalium Congregationem declarasse, vt ex Farinacio afferat Basilius citatus.

Baue patrum pavidorum

96 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

stante matrimonio, ut cōuentius, ac fide dignius sit testimoniū: quod intentum ē mirino seruatur, quando alius Sacerdos de licentia Parochi non Sacerdotis afflisteret, non autem seruabatur, Parochi non Sacerdote afflidente: (iuxta illam sententiam)⁴⁶⁹ unde pon mirum, si postulareret Sacerdotium in Parochi afflidenti, non autem in ipso afflendi licentiam concedēti. Porro certius est,^(facto) si Ordinarius nondum Sacerdos hanc licentiam Sacerdoti concederet, quia respectu ordinarij nihil est in eo Tridentini de eto significans qualitatem Sacerdotij in eo desiderari.

quamvis excommunicatus regulariter expellatur à testimonio ferendo, admittitur tamen in casibus, in quibus admittuntur infames: at in matrimonio infames admittuntur, vt docet Sanchez l. 3. d. 41. n. 5.

D V B I V M X C V.

An Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit faci tatem concedere alteri Sacerdoti, ut matrimonio afflatur.

D V B I V M X C I V.

An Parochus excommunicatus non toleratus, suspensus, vel irregularis possit validè matrimonio afflisteret.

⁴⁶⁹
Nonnulla
primitio.

Pramiserim, potest Concilium Constantiense, omnia gesta ab excommunicatis, suspeſis vel irregularibus, dum denunciati non sunt, vel notorij clerici percussores, valida esse: secus autem si denunciati sunt, aut percussores Clerici notorij. Porro hi, qui excommunicati, suspenſi, vel irregulares, qui excommunicati non sunt aut excommunicati ob notoriam Clericorum percussionem, quos vitare non tememur, tolerati dicuntur: quando vero denunciati sunt, vel notorij Clericorum percussores, dicuntur non tolerati. Quādherim igitur vtrum Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus, possit validè matrimonio afflisteret?

⁴⁷⁰
Nō potest vna
lide afflisteret.

Non potest, validè afflisteret. Quia ille actus est iurisdictionis, sive Parochi, vt Parochus est, & non Ordinis, vi constat: sed gesta omnia excommunicati, suspensi, vel irregularis denuncia- ti valida non sunt. Ergo validè non potest matrimonio afflisteret. Sic Anila de Confus. part. 2. c. 6. d. 3. dub. 1. corcl. 1. Videtur teneret a verb. Matrimonium, num. 1. fatus sufficit & Parochus toleratus, etiamque aliquo excommunicatis, aut suspensis, modo non sit per sententiam priuatus officio. Vbi expresse solum Parochio tolerato ylide afflisteret concedit.

⁷¹
Afflisteret vna
lide possit.

Potest validè afflisteret. Quia praesentia Parochi requiritur in matrimonio quasi authoritatem præstans illi per potestatem, quam haberet in subditos (vt docet Nauar. l. 4. confil. tit. de sponsal. conf. 47. n. 6.) Sed auctoritate præstare actu sua præstet hand est actus iurisdictionis: Ergo potest validè fieri ab excommunicato, suspensi, seu irregulari non tolerato. Certe excommunicatus suspensus, vel irregularis dum Parochia non priuatur, manet in posseſſione, & verus est Parochus. Ita Sanchez lib. 3. d. 21. num. 4. citans Nauarrum, Salzed. Petr. de Ledes. & Henr. Basili. lib. 5. cap. 17. num. 6. Suan. de exom. d. 11. sect. 2. num. 2. Valsq. de exom. dub. 4. Hurtad. d. 5. diffic. 8. num. 26. Diana part. 3. tral. 41. resol. 233. Palau d. 6. pun. 1. 3. §. io. n. 6. Trul. l. 7. c. 6. dub. 2. n. 1. 2. &c. alii.

⁴⁷²
doce mihi
probabilitus.

Hoc longè probabilius, cum Parochus minime sit sacramenti matrimonij Minister, nec per excommunicationem, suspensionem, aut irregularitatem sit Parochi officio priuatus. Et

⁴⁷³
E St actus iurisdictionis, & ita nec licentia nec matrimonium valet. Quia est actus Parochi in quantum Parochus est, cum nullus aliis eam facultatem valeat concedere: & non concedere est actus Ordinis: Ergo iurisdictionis. Et quidē alias frustra Tridentinum soli Parochio potius quam alteri Sacerdoti non habent iurisdictionem, dedidit auctoritatem afflendi, & substituendi. Sic Petr. de Ledes. de matr. qu. 45. a. 5. punct. 3. dub. 4. Nauar. libr. 3. confil. tit. de sponsal. confil. 47. numer. 6. Coninch d. 27. numer. 25. Laym. tract. 10. part. 2. capit. 4. num. 6.

Non est actus iurisdictionis, ac proinde tam licentia sic concepta, quā matrimonium valet. Quia concessio illius facultatis non est actus Parochi formaliter, in quantum haberet iurisdictionem, sed in quantum est testis legitimus matrimonij, & simul habens facultatem substituendi ad eum actum tollificandum: sed si quis haberet mandatum nomine alterius, potestatē substituendi, illa substitutio est quidē actus potestatis substituendi, nō tam est iurisdictionis actus, vt cōstat, valideque ab excōmunicato nō tolerato fieret: Ergo valide conceditur ea licentia à Parochio non tolerato. Ita Basil. libr. 5. c. 17. nu. n. 14. Sa verb. Matrimonium, n. 1. Henr. l. 11. c. 12. num. 5. & l. 13. c. 7. num. 7. Rebel. l. 2. qu. 8. n. 8. Diana part. 3. tra. 4. reſol. 233. Hurtad. d. 5. diffic. 8. n. 27. Sanch. l. 3. d. 21. nu. 7. Machad. l. 4. p. 2. tr. 2. docum. 16. n. 4.

⁴⁷⁴
Hanc partem eligo, quia matrimonio afflisteret, non est actus iurisdictionis, vt Dubio proximo ostendit: Ergo per concessione prefata licentia non delegatur aliquip partinens ad iurisdictionem: sed conceditur alteri licentia, & tanquam testis legitimus matrimonio afflatur. Certe multi Doctores afferunt, ut posse Episcopum excommunicatum non toleratum concedere facultatem confessiones audiendi, & extremè inungendi, nec hoc esse actum iurisdictionis: sed solam sibi competentis confessionem. Legē Paludanum in 3. diff. 12. 3. q. 2. n. 17. D. Antoniu m. p. 3. tit. 14. c. 1. §. 5. & Henriquez l. 3. de confess. c. 13. n. 3.

D V B I V M X C V L.

An peccet, Parochus excommunicatus non toleratus coniugio afflens.

⁴⁷⁵
^Nec veniamiter delinquit. Quia benedicere sponsos, quo ex capite solum poterat pia culi

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 97

culi fulsatio ingenerari. haud est iurisdictionis
actus. Ego nullo ex capite postumus afferere,
huiusmodi Parochum vel venialiter delinque-
re. Sic Hurtad. d. 5. diff. c. 8. n. 27. qui quidem citas
pro hac sententia Thomam Sanch. proculdubio
fallitur. Leand. tr. 9. d. 7. q. 27.

477
Delfinguit venialiter. Quia est iurisdictionis
actus, benedicere sponsos illis verbis, quae à Tri-
dentino scilicet 24. c. 1. prescribuntur: *Ego vos coniun-
go* &c. Ita Posseuin. c. 10. n. 21. Sanch. l. 3. d. 21. n.
8. Bann. de cland. marri. q. 6. dub. 8. Diana p. 3.
tr. 47. fol. 23. c.

478
Scio Basiliū l. 1. c. 17. n. 11. afferuisse huiusmodi
Parochū non solū venialiter, sed lethaliter de-
linquere quia tali in casu cum aliis communica-
cat in Sacris, quod graniter excommunicata est
interdicatum. At ex hoc capite minimè delinquit
afflendit matrimonio, quia cū spectet ad munus sūcōmunicat in re necessaria: ex alio vero
capite, peccat, nam videtur actus iurisdictionis
sponsos bene dicere: non tamen excedet veniale
piaculum, quia in nullius id gerit praedictum,
& res est parui momenti, nec ad sacramentum
necessaria, & si omittentur verba illa, tantum
est veniale, de quo inferius.

D V B I V M X C V I I .

An matrimonium contractum coram Parocho ha-
bente Parochia possessionem absque vero titulo
a legitimo superiori collato sit validum.

479
V Alidum est, si errore communi Patrochus,
verus habeatur. Quia tunc Ecclesia ob
commune bonum, & publicana utilitatem ei co-
fert potestatem ad validē id officiū exercen-
dum inxta l. Barbarius, ff. de offic. prator. Sic Basili.
l. 3. c. 20. à n. 2. plures citas Leand. tr. 9. d. 7. q. 30.

Non est validum, si abque titulo collato à
legitimo superiori est intrusus. Quia in neutro
foro valent gesta per illum, licet communis er-
ror facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum ra-
men, 1. q. 7. ibi: erinus dum putaretur liber, ex de-
legatione senentiam dedit. & l. Barbarius, ff. de
offic. Prator. ibi: Cum populus Romanus e'iam ser-
uo patuisse discernere hanc potestatem, vbi vtrum
que ius non solū communem ponderat er-
rotrem, vt gesta valeant: sed etiam intercessione
sit autoritatem superioris delegantis potesta-
tem & populi Romani potensis Praetoris munus
conferre. Ita Sanch. l. 3. d. 22. nn. 49. & 50. affe-
rens plus quam quadraginta Doctores Iuristas.
Caie. sum. v. Confessio iteratio Medi. C. de con-
fessar. 2. Palaci. in 4. dist. 1. 7. d. 8. Henr. lib. 6.
cap. 7. nn. 2. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n.
11. & alij.

Exstimo, matrimonium non valere, si ab-
que titulo collato à superiori legitimo fuerit
intrusus, ob rationem à secundæ sententiae Au-
toribus expressam: si autem titulum habuit à
legitimo superiori, in validum tamen ob vitium
oculatum, matrimonium valere; quia dum adest
communis illa ignorantia veram Parochi in
viro quo foro iurisdictionem haberet, vt do-
ctissime probat Sanchez ci-
tatus n. 5. & 13.

**

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

D V B I V M X C V I I I .

An Archipresbyter Cathedralis Ecclesie in
tota Diœcesi matrimonio interfesse possit.

P 481
Oest plane. Quia est Parochus totius Diœ-
cesis, censeturque Episcopi Vicarius in hoc,
vt possit omnium illius Diœcesis confessiones ex-
cipere ex Cap. officium, de officio Archipresbyteri,
vbi inter eius officia numerantur, eorum, qui fo-
ris adueniunt, confessiones audire: quasi illi cū
Parochia careant, debent ad communem totius
Diœcesis confluere: atque ita Ecclesiam Cath-
edralem esse communem totius Diœcesis, ita ut
possit Archipresbyter illus omnibus Diœcesis
sacramenta ministrare. Sic Rosel. v. Archipres-
byter numer. 1. Sylvest. ibi, question. 1. Angel. n.
2. Tabe. initio, Aramil. n. 3. & v. Abolutio. s. a. 43.
Gutier. l. 1. q. canon. c. 27. n. 24. & alij multi.

Minimè potest. Quia fuit vsus, vt Archipres-
byter Ecclesia Cathedralis possit solum mini-
strare sacramenta in sua Parochia: & subinde
nisi esset alibi Archipresbyter deputatus, ad
quem possent omnes de Diœcesi gratia reci-
piendi sacramenta confluere non potest affi-
te matrimonio in tota Diœcesi, sed solū in
sua Parochia. Ita Palud. in 4. dist. 17. qu. 4. art. 2.
concl. 4. n. 8. D. Antoni. p. 3. tit. 17. c. 5. Sanch. l.
3. d. 27. n. 2. & alij.

Sic questione respondet: Quando Archipres-
byterus est quædam præbenda, cui ex officio 483
est annexum omnium Diœcesis illius confes-
siones audire, tunc est proprius Sacerdos, &
ordinarius in tota illa, & possit vbiique Diœ-
cesis matrimonio affistere: secus quando hoc non
habet ex officio, sed ex Episcopi commissione:
tunc enim delegatione standum. Crediderim,
forsam olim fuisse Archipresbyteros tam am-
plam habentes potestatem, modo tamen huius-
di usum non video.

D V B I V M X C I X .

An Archiepiscopus possit affistere sub-
ditorum Episcopi suffra-
gei coniugio.

P 484
Oest omnino. Quia habet iurisdictionem
ordinariam totius Provinciæ: sed sat est, vt
affistat Ordinarius. Ergo potest Archiepiscopus.
Et quia ea affistit non est actus iurisdictio-
nis, nec exigit in Parocho actualē iuris-
dictio, sed sat est habitualis iurisdiction,
quamvis usus sit impeditus: vt contingit in Pa-
rocho excommunicato: (de quo supra) sed Ar-
chiepiscopus habet habitualē iurisdictionem,
quamvis usus alligatum respectu Diœcesis
suffraganei: Ergo potest matrimonio affistere.
Sic Glos. Cap. Per singulas verb. Tertius, qu. 3.
& Cap. Pastor. suprincipio. v. Exceptis, de of-
ficio Ordinarij.

Minimè potest. Quia non est Ordinarius ip-
orum, nec habet iurisdictionem nisi in cau-
sis per appellationem ad ipsos deuolutis, & in
aliis causis singularibus, iuxta Cap. Pastor. 485
I. iii.

98 Theologiae Moralis Lib. XXV,

in principio, vbi omnes annotant. Ita Henr. lib. ii. cap. 3. numer. 4. Petr. de Ledes. quae. 45. de matrimonio. 4.5. punct. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. num. 16. Sanchez lib. 3. d. 28. n. 2. citans Spinum, & Segura.

489
Hoc verum
puto, primam
sententiam
improbo.
Hoc verum
rum, aut nihil probabilitatis habere iudico. Ille
enim Glossa assertentes, Archiepiscopum iuris-
dictionem in suffraganeos subditos habere,
intelligenda sunt, dum ad Archiepiscopum
appellant.

D V B I V M C X I I .

*An Vicarius generalis Episcopi, ex proprio
officio absque speciali commissione, con-
tingit interesse, & alii assistendi lici-
tatem concedere possit.*

Non potest. Quia Vicarius ex generali
commissione non potest de causis matrimoniis cognoscere: Ergo nec aliquos ma-

*490
Non potest.*

trrimonio copulare, vel alii id gerendi lici-
tiam impetrare. Antecedens probo ex Cap.

Accedentibus, de excessu Prelator. vbi dicitur, haec

cognitionem eius Episcopalis dignitatis: &

Tridentinum s. 24. c. 10. dicit ad solos Episco-

pos hoc pertinere. Sic Anton. Cap. 1. de consangu-

n. 1. ibi Abbas n. 1. Praef. n. 4. Bertachini,

tr. de Episc. 1. a. p. 6. qu. 20. Rebus prax. Benef. su.

157. Cucus l. i. in his. maio. tit. 8. n. 1. & alijs.

Potest quidem. Quia Tridentinum s. 24.
cap. 1. explesè dicit, posse assistere matrimonio Parochum, vel alium Sacerdotem de licencia Ordinarii: sed vicarius Episcopi est ordinatus, comprehenditurque in decretis mentionem de Ordinariis facientibus (vt probat Sanch. l. 3. d. 19. n. 3. & 5.) Ergo potest assistere, & assi-
stendi licentiam impetrare. Ita Sanch. ibi. n. 18. Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 4.7. n. 1. & 2. Henr. l. 1. c. 3. n. 4. Salzedo praf. a. 75. vers. 24. Manu. ibi. sum. c. 21. 9. n. 1. ; Spino specu. testam. Glofia 15. n. 38. & alijs.

Multa prior haec mihi sententia; quia idem
est proprius Sacerdos, ad audiendas confessio-
nes, & ad assistendum matrimonio: sed Vicarius
generalis ex proprio officio absque speciali co-
missione est proprius Sacerdos ad confessiones
audiendas: Egredio & ad matrimonium, vt assistat,
& licentiam assistendi concedat. Abngeo autem
non posse Vicarium de causis matrimoniali-
bus cognoscere: potest enim non obstantibus
textibus dicentibus, id ad Episcopos spectare:
non enim ob id Vicarius excluditur.

D V B I V M C X I I I .

*An valeat matrimonium, si priuatus Sacer-
dos, cui Parochus committe ut assistat
ei, exeta Parochiam committentis afflit.*

Quamvis interesse matrimonio propriè non
sit iurisdictionis actus, reducitur tamen ad
iurisdictionem voluntariam: atque ita potest
Parochus proprius extra Parochiam hunc actu
exercere. Quæferimus autem de Sacerdote ad id
delegato, num extra Parochiam committentis
potest matrimonio assistere?

Affistere non potest, nec validum matrimo-
nium erit. Quia quamvis omnes fateantur, pos-
se Ordinarium extra territorium, iurisdictionem
voluntariam exercere: ut delegato, inferioris Princeps negat lex 1. ff. de offic. Proconsul.
ibi: Omnes Proconsules statim quod urbem eges-
si fuerint, habent iurisdictionem, non tamen con-
tentiam, sed voluntariam, ut ecce manus mis-
ti. Apud legatum vero Proconsulis nemo manu-
mitte.

489
*Cum his sen-
tientibus, & Vicario, idemque tribunal, vt as-
sistatur Cap. Romana, & Cap. 2. vbi etiam subiun-
gitur ratio, cur à Vicario ad Episcopum non
appelletur, ne scilicet ab eodem ad se ipsum
appellari videatur. Ergo Ordinarius est,
& ideo potest & matrimonio
adesse, & id aliis gerendi
licentiam impen-
dere.*

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 99.

mittere potest, quia non habet iurisdictionem tam. Sic Bart. l. 1. num. 40. Bald. l. 2. in principio, mm. 1. Albertin. ibi, num. 10. & alij. Fauent qui fatentur, confessiones ordinarios posse excipere confessiones subditorum extra Diocesum, se-
cū delegatos. Rosel. v. confessio, 3. numer. 3. Angel. confessio 2. num. 16. Sylvest. v. confessor 1. 9. 14. §. 12. Tabie. v. Absolutio 1. 9. 33. nu. 55. Nauar. sum. c. 27. num. 16. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 10. & alij.

⁴⁹⁵ Potest matrimonio assistere, & validum erit

⁴⁹⁵ Quia textus indistincte docent, posse iurisdi-
ctionem voluntariam extra territorium exer-
ceti, nec faciunt vim in eo, quod iurisdictio
exercensis ordinaria sit, sed quia nulla irrogat
in iuria alieni territorij Iudici, cum absque
scriptu aut figura iudicij exercetur: quae rati-
o que militat in Iudice ordinario, & dele-
gato. Igitur non solum proprius Parochus sed
etiam Sacerdos de illius licentia assistens ma-
trimonio valide extra Parochiam assistere, si-
cū si Parochus ipse interesset. Quia iurisdi-
ctioni voluntaria, ad quam haec assistentia reduci-
tur, potest validè ab ordinario, & a delegato
extra territorium exerceri. Ita Sanchez lib. 3. d.
34. numer. 2. & 3. Victor. sum. de confes. num. 151.
Sotus in 4. dist. 1. 8. queſ. 4. a. 3. Henrīq. libr. 6. c.
7. n. 1. & alij afferentes Religiosos expoſito vir-
tute Clement. Dudum, posse audire confessiones
extra Diocesum, cum tamen delegati sint.

Multo veriorem hanc partem existimo, quā
⁴⁹⁶ confirmari ex Doctoribus afferentibus, Vica-
riū ex delegatione Episcopi conferentem
Beneficia, posse extra Diocesum conferre,
Dominic. Rebus. Boeri. Corlet. Pauini. &
alij apud Sanchez citatum num. 2.

DVBIVM CIV.

An Requiratur, licentia specialis Parochi,
ut alienus Sacerdos possit matrimonio
assistere.

⁴⁹⁷ Necessaria est expressa licentia. Quia quæ
speciali nota sunt digna, nisi spe-
cialiter notentur, videntur quasi neglecta,
expedita ut
leg. Item atud Labeonem 15. §. Ait Praetor.
ff. de iniuri. Cum ergo matrimonium res gra-
vissima sit, & ardua, Cap. finali de procurat. in
6. erit speciali nota dignum, & subinde nisi
exprimatur, non videtur concessum. Sic Spino
spec. testim. glossa 15. num. 37. Verac. append. ad
specul. dub. 5. concl. 7.

Non requiritur licentia specialis ad matri-
monium, vt distinguitur contra generalem,
sed satis est generalis, quia Parochus concedit
alicui Sacerdoti licentiam ad exercendum in
sua Parochia, quae ad curam animalium perti-
nent. Quia Tridentinum ses. 24. capit. 1. tan-
tum petit, ut interist coniugio Parochus, vel
alii Sacerdos de eius licentia. Ergo cum cor-
rigit ius antiquum, non est extendendum, vt
exigat licentiam specialē. Ita Sanchez lib. 3.
d. 3. numer. 7. Nauar. libr. 4. confil. tit. de fons fal.
confil. 27. Rota in nouissimis dicens, sic deci-
disce Cardinales, decif. 750. numer. 1. tom. 1.
Mann. tom. 1. sum. capit. 219. num. 13. Henrīq.
Eccob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

libri ii. cap. 3. numer. 5. vbi dicens requiri licen-
tiam speciale canū addit, nec fact̄ esse ge-
neralem administrandi sacramenta, quæ solet
per Bullam, aut Episcopi approbationem con-
cedi: quasi dicat sufficere generalem, quæ mani-
festè continere videtur matrimonium.

Hoc verius reor, quia regulariter dispositio,
& concessio generalis est generaliter intelli-
genda, Cap. si Romanorum. dist. 2. Ergo illa li-
pua. centia generalis ad exercendum animalium cu-
ram est intelligenda generaliter, ut etiam ma-
trimonium includat.

DVBIVM CV.

An sufficiat licentia tacita: quæ ha-
betur ex ratihabitione de fu-
turo, ut Sacerdos alie-
nus matrimonio
assis̄tare.

⁵⁰⁰ Sufficiat quidem. Quia nullus potest mini-
strare Eucharistiam (v. gr.) aut Extremam vn-
ctionem alieno Parochiano sine proprij Paro-
chi licentia, cum hoc sit proprij Parochi manus.
Trident. ses. 24. c. 13. sed potest alienus Parochus
ministrare ex ratihabitione de futuro, quando
nimis attentis circumstantiis persona, tem-
poris, & loci, probabiliter creditur Parochum
ratum id habitum: Ergo similiter poterit as-
sistere matrimonio ex ratihabitione de futuro.
Sic Palud. in 4. dist. 23. q. 2. n. 14. D. Antonin. p.
3. tr. 14. c. 15. §. 5. Caier. sum. v. Vnctio extrema, q.
4. Tabie. ibi. queſ. 5. Arnul. mi. 5. Sotus in 4. dist.
23. q. 2. a. 1. Nauar. sum. c. 21. n. 2. Henrīq. l. 3. c. 6.
n. 6. Barth. à Ledel. de Extre. P. II. dub. 6.

⁵⁰¹ Non sufficit licentia tacita ex ratihabitione
de futuro. Quia cum ea licentia ad matrimonij
valorem requiratur, debet adesse, cum celebra-
tur matrimonio: At cū est tātum ratihabitione
de futuro, non est licentia de præsenti, cum
matrimonio celebratur: Ergo non sufficit. Ita
Sanchez lib. 3. d. 35. num. 4. Henrīq. de Ganda,
quodlib. i. queſ. 30. Capreol. in 4. dist. 19. queſ. viii.
art. 3. ad 1. Fr. Alexand. sum. p. i. c. s. n. 35. Sotus 3.
p. q. 82. a. 3. d. 7. 2. sect. 2.

⁵⁰² Partem hanc veram, primam vero impro-
babilem esse putarim, quorum Doctores non
loquuntur de matrimonio, & paenitentia, sed
de aliis sacramentis, vbi lata est differentia.
Nam quando licentia & iurisdictione est neces-
saria ad valorem rei, vt in paenitentia, & ma-
trimonio, non satis est ratihabitione de futuro;
quia licentia debet procedere: at in ratihabitione
de futuro non procedit licentia, & con-
fensus, sed tantum est probabilis præsumptio
consensus postea præstandi. At vbi non requi-
ritur ad substantiam actus, sed ad òlum debi-
tum ordinem licentia, vt in reliquis sacra-
mentis, satis est probabilis spes, ac præsumptio vo-
luntatis Parotoris. Enim vero licentia tacita, quæ
habetur ex ratihabitione de præsenti, suffi-
cit, ut alienus Sacerdos possit matrimonio
interesse, vt quando vidente, ac tacente Or-
dinario, aut Parochio, potentique con-
tradicere assistit; quia scientia, ac patientia
in iis, quæ sunt modici præiudicij consen-
sus.

100 Theologiæ Moralis Lib X X V.

sum operatur, ut docet Bart. I. *Quæ dois numer. 24. ff. Sol. matrim. Abbas Cap. Nonne, numer. 3. & multis citatis, Mafcard. de probat. concil. 1158. num. 34. sed hæc assistentia matrimonio, modicum, aut nullum praedictum Parocho infert; Ergò illa Scientia, ac patientia confessum, legitimamque licentiam inducit.*

excommunicatio 8 num. 16. Sylvest. ibi. 5. §. 26, Nauar. sum. cap. 17. num. 39. docent, fatis esse, si excommunicatus sit persona fide digna, & alferat se absolutum esse: Ergò similiter in matrimonio est dicendum.

D V B I V M C V I.

An Sacerdos debet, credere dicentibus, se habere licentiam à Parocho, ut iungat eos matrimonio.

⁵⁰³ *Credere de-* **C**redere debet. Quia hic solum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alij daunum sequatur: At nemo præsumitur sive salutis immemor I. *Sancimus*, C. de Sacros. *Ecclesiæ*, & Cap. penultimo 1. quæf. 7. ibi: Et licet neminem diuini timori contempnendo irreiurando, arbitremur immemorem, ut salutis propria voluntas commodum anteponat. Et quia sicut matrimonium est iritum absque prælencia Parochi vel alterius Sacerdotis de eius licentia ita confessio est invalida facta alieno Sacerdoti, non habenti legitimam audiendi facultatem: & tam Religiosus debet credere penitentem dicenti, se habere licentiam à proprio Parocho, ut illi sacramenta confessionis ac Eucharistie ministret, ut communiter à Doctotoribus assertur: Ergò similiter debet credere dicens, se habere licentiam à proprio Parocho, ut matrimonio colligeretur. Sic colligitur ex doctrina Arnulfi verb. *Absolutione*, numer. 20. D. Tho. quodlib. 1. art. 12. & in 4. dist. 18. quæf. 3. art. 3. quæf. 4. ad 2. Richar. dist. 17. art. 3. quæf. 2. ad 3. Gabriel. dist. 17. quæf. 2. art. 3. dub. 1. Turrect. Cap. *Quem pœnit*, de pœnit. dist. 1. num. 18. Angel. verb. *Confessio* 3. num. 32. Tabie. verb. *Ab oltr. 1. q. 24. num. 45.*

⁵⁰⁴ *Non debet* *credere,* **N**on debet credere. Quia licet in foro poenitentiali, ad quem pertinet confessio, Eucharistia, & extrema uincio creditur dicenti, se habere licentiam: at in foro externo, & in spectantibus ad ipsum minime creditur, ut constat ex Cap. *sicut*, de sent. *excommun.* ubi probatur non adhiberi fidem excommunicato dicenti, se absolutum esse ab excommunicante, ibi: *Nisi excommunicati literas absolutionis ostendant, aut alio modo legitimè de eorum absolutione constet.* Cuius rationem reddit D. Tho. quodlib. 1. art. 12. quia excommunicatio pertinet ad forum externum: sed matrimonium ad forum externum pertinet, & externam Ecclesiæ gubernationem: Ergo non credendum dicenti, se habere licentiam. Ita Sanchez libr. 3. d. 37. numer. 2. Abbas clem. 1. de priu. num. 5. Bonif. num. 28. assertit non esse credendum dicenti, se facultatem habere, ut alienus Sacerdos benedicat nuptias.

⁵⁰⁵ *Autorum in-* *termissione* **Ego exultimo, regulariter non esse credendum, nimirum dicenti se huiusmodi facultatem habere: si autem persona affirmans est valde fide digna, posse ei fidem adhiberi. Quia licet Cap. *sicut*, dicatur, non esse credendum excommunicato dicenti, se esse absolutum nisi id legitimè ostendat: aliqui Doctores ut Paulus in 4. d. 18. quæf. 6. art. 2. num. 5. Angel. 2.**

D V B I V M C V I I.

An ad valorem matrimonij sint necessaria illa verba que à Parocho proferuntur: Ego vos coniungo, &c.

Necessaria sunt. Quia huius Sacramenti sunt forma: sed sine forma, haud potest consistere Sacramentum: Ergo sunt ad eius valorem necessaria. Sic Canis, Estius, & Syrius quos citat Leand. tr. 9. d. 4. q. 9. Et quia verba ea, *Ego vos coniungo* sunt vera: Ergo efficiunt, quod significant: Ergò verè Sacerdos conficit matrimonium. Sic Zephirus volum. 4. consil. 540. num. 47.

Non sunt necessaria, & licet omittantur, validum erit matrimonium. Quia Sacerdos non ⁵⁰⁶ *finitu-* *cessaria* est huius sacramenti Minister, nec eius verba ⁵⁰⁷ *finitu-* *cessaria* sunt materia, vel forma: Ergo ea verba non sunt de essentia. Antecedens iam supra probauit. Et quia Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat hæc, vel alia iuxta patris constitutinem: Ergo ea non sunt de necessitate sacramenti siquidem necessaria sacramenti necessitate debent esse determinata. Ita Sanchez libr. 3. d. 38. num. 4. Verac. append. ad specu. dub. 4. concil. 1. & 4. Segura 2. p. director. Indic. cap. 1. num. 52. Henr. lib. 11. cap. 2. num. 7. Vinald. *Can-dela*. p. 1. de matr. n. 22. & 24. Mann. 10. 1. sum. cap. 21. 6. nn. 3. Palaci. in 4. dist. 17. d. 1. Barth. à Ledes. de matr. dub. 21. concil. 3. Petr. Ledes. q. 43. a. 1. dub. 4. concil. ultim. assertens, si Cardinalium Sacram Congregationem declarasse.

Hoc longe probabilius, imo mihi certum reor. Quia Tridentinum in clausula irritante ⁵⁰⁸ *hunc in-* *babuum.* tantum expressit, *Qui aliter quam praesente Parocho*, nec explicit, dicente verba, & est decretum correctiorum: Ergo extendendum non est, ut debeat Parochus de necessitate Sacramenti verba proferre.

D V B I V M C V I I I.

An mortale sit, à Parocho, vel à Sacerdote, assistente matrimonio, prefata verba Ego vos coniungo, omitti.

Suppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omittens. Quia Tridentinum vitium verbi præcepti supponens: *Principi Santa Synodus, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensus intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo: vel alii utratur verbi iuxta receptum uniuscuiusque provincie ritum.* Quasi rem verè, an culpa lethalis sit ea omittere verba?

Mortalis

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 101

⁵¹⁰ Mortalis est. Quia res est grauis, & Conciliū
verbo præceptio. Sic Salzed. in pract. c.
⁵¹¹ 73. Vega libr. 6. sum. casu 112. & 126. Zanard.
in director. part. i de matr. cap. io. quæst. 27. Rebel.
p. 1. l. 2. q. 7. sect. 5. n. 4. & alij.

Non est mortali piaculum sed veniale. Quia
non est res grauis, cum & verba non sine la-
cramen forma, nec ad solemnitatem magni
momenti pertineant, nec magna significatio-
nis mysterium includant. Ita Sanch. l. 3. d. 38.
num. 7. Basil. lib. 5. cap. 2. i. num. 2. Gutier. de matr.
cap. 69. num. 16. Coninch. d. 17. num. 4. Hurtad.
d. 1. diff. 15. num. 50. Diana part. 3. tract. 4.
resol. 156. Villalob. tract. 1. diff. 6. n. 3. Palau
d. 2. pun. 13. §. 8. nu. 12. Bauny. q. 6. de matr. cland.
dubio. Trul. l. 7. c. 6. dub. 5.

Contentio, quia quamvis Tridentinum ver-
bis præcepiti utratur, at sub illo præcepto
non continetur tantum, ut Parochus ea ver-
ba proferat, sed alia magni momenti, nempe,
ut premittantur denunciations, & ut matri-
monium coram Parochio, ac testibus celebre-
tur &c. Cum ergo hoc solum non sit huius
præcipi matris, sed cōtinetur inter alia gra-
viora, & hoc quid leue sit, eius omisso leth-
alis non erit. An non iidem verbis præcipit
ibi Concilium ut Parochus interroget contra-
hentes de mutuo consensu, & tamen (ut Dubio
proximo ostendam) eius omisso lethale piacu-
lum non erit? Ergo nec verborum omisso.

D V B I V M CIX.

An Parochus teneatur, sub mortali contra-
hentes de mutuo consensu interrogare, quan-
do ei constat ex verbis ab viroque sponso
prolati.

⁵¹² Ceterum est, teneri Parochum contra-
hentes interrogare de mutuo consensu, nempe
viro, an velit fecimini dicere in uxorem, &
fecimini, num lubeat eum accipere in mari-
tum. Quia id præcipit Tridentinum, ses. 2. 4. c. 1.
Quæterim vero, an huius interrogationis
omisso sit lethale piaculum.

Tenetur sub mortali etiam si ei constet de
mutuo consensu, dum coram illo contrahentes
non interrogati proferunt verba, quibus con-
sensum exprimunt. Quia id præcipit Concilium
eius in tam graui non obediens, culpa lethalis
est. Sic Vega l. 6. sum. casu 112.

⁵¹³ Non tenetur sub mortali, sed sub veniali
solummodo. Quia est res leuis. Ita Sanchez l.
3. d. 38. n. 9. Verac. append. ad spec. dub. 1. concl. 4.
Anton. Cucus l. 5. institut. tit. 11. n. 32. Coninch.
d. 27. n. 74. Gutier. de matr. c. 69. n. 17. Diana p. 3.
tr. 4. resol. 194.

Ego autem tantorum Doctorum venia, cre-
diderim, culpe mortalis esse reum Parochum,
qui de mutuo consensu non interrogat, cum
contrahentes illum non exponunt; qui tunc
gravis res est interrogationis omisso, ut de-
le constat, quo in sensu Vega audiendum. At si
contrahentes non interrogati consensum ex-
ponant existimo, nec veniale esse culpam
interrogationem omittere. Ad quid enim ne-
cessaria est interrogatio, si id quod sciendum
erat interrogatione, iam ex eorum expressio-
nib. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

ne cognoscitur? Mecum Leand. tr. 9. d. 7. q. 33.
& Basil. l. 5. c. 2. i. n. 3.

D V B I V M CX.

An teneatur sub mortali Parochus interrogare
contrahentes, an aliquod impedimentum
habeant, ubi non sit ei compre-
hensionem, nullum subesse
impedimentum.

⁵¹⁴ **S**ub mortali tenetur. Quia alias agit contra
mandatum Concilij in re grauissima, ut pa-
tent ⁵¹⁵ te ex Cap. finali, de clandest. defpon. in princi-
pio, ubi postquam dicitur; præmitendas esse
denunciations, subditur: Et ipsi Presbyteri ni-
hilominus interrogent virum aliquod impedimen-
tum obstat. Sic Veracruz. in append. ad spec.
dub. 2. concl. 1.

Non tenetur. Quia ea interrogatio petitur à
Concilio, ut fiat, dum sunt in facie Ecclesie, id ⁵¹⁶ Non tenetur
est coram testibus, dum volunt iam contrahe-
re: at non est credendum voluisse interrogare.
Tenetur sub mortali. re: at non tam necessaria fieri, cum iam vo-
lunt contrahere, & præcipue cum iam præces-
serint denunciations, Ergo non præcipit, ut
vit & mulier interrogentur de impedimento,
sed de consensu matuo, ut constat ex verbis il-
lis immediate sequentibus: Et mutuo consensu
intellecto, dicat: Ego vos coniungo. Ita Sanch. l. 3.
d. 8. n. 10. Leand. tr. 9. d. 7. q. 34. citans Basilium,
Gutierrez & Dianam.

Nec sub veniali teneri reor Parochum ⁵¹⁷ Nec sub ve-
de impedimento obstante interrogare. Quia ⁵¹⁸ na-
cum ad matrimonium denuntur, iam præces-
sere denunciations, ex quibus constare debet,
an aliquod substat impedimentum. Quod si
ex Ordinarij dispensatione he non præmittantur,
ad ipsum Ordinarium spectat, informatio-
nem præmittere de impedimenti: Parochi au-
tem soli est obediens Ordinario præcipienti, ut
eos coniungant. Quando vero in casu necessita-
tes urgenter, quia non est ad Episcopum adi-
tus, ipso inconsulto, denunciationibus omis-
sis, Parochus coniugio præset: tunc tenetur
(sub mortali quidem) diligenter inquirere, an sub-
sit impedimentum quia loco Episcopi succedit.

D V B I V M CXI.

An ad matrimonij valorem sufficiat, Parochum
per interpres contrahentium mutuum con-
sensum intelligere.

⁵¹⁹ **N**on sufficit. Quia repugnat testimonij na-
turæ, ut quis sit testis fidem faciens de iis
que per interpres dignovit, cum debeat de-
ponere de iis, que nouit per proprium sensum.
Sic Basil. l. 5. c. 2. i. n. 10. & ii.

Sufficit plane. Quia ceteri contractus pol-
sunt per interpres celebrati lib. 1. §. finali, Sufficit quidem
ff. de verbis obligat. ibi: sed verum puto, ut om-
nis sermo contineat verborum obligationem,
ita ut alter alterius linguam intelligat sive
per se, sive per verum interpres: Er-
go & matrimonium. Et quia magis ellen-
tiae

102 Theologiæ Moralis. Lib. XXV.

tiale est, ut ipsi contrahentes consensum mutuum intelligent, cum hoc sit de iure naturæ, & diuino ab initio requisitor in matrimonio: sed sufficit, ut alter explicet consensum per interpretem: vt docet Glossa Cap. Ex literis de sponsal. verb. Intellexerit & ibi Ioan. Andr. num. 5. Abbas num. 3. Proposit. num. 4. Ergo similiter sufficiet, ut constet Parochio, & testibus de mutuo consensu per interpretem. Ita Verac. append. ad spee. sub. 2. concl. 5. & dub. 3. concl.; Anton. Cucus lib. 5. insitut. tit. 11. num. 34. Vivald. Candelabro 1. p. de mar. num. 36. Bauni. tr. 12. q. 4. de matr. clandest. Trull. l. 7. dub. 4. n. 1. Diana p. 1. tr. 1. 3. refol. i. Filliac. tr. 10. n. 22. 4. Sanch. l. 3. d. 39. n. 3.

§ 22 Auctor sene- Cum his opinabat aliquando sciens, in sa-
cramento matrimonij non exigi maiorem no-
tationem eorum, quæ sunt, quam in sacramen-
to Pœnitentia, in quo Confessarius Indicem
agit: attamen geri confessio potest per inter-
pretem, cum confessarius pœnitentem capere
non valeat: Ergo. Ceterum iam existimo (mo-
rem Basilio aliquiliter gerens) non sufficere
ad valorem matrimonij consensum contra-
hentium præcisè intelligere per interpretem:
aptè tamen eas, quod dicto interpretis aliqua
consensum moraliter experimentia adiungantur;
quia sic & non aliter potest Parochus si-
dem facere de iis, quæ per interpretem simul
ac per proprium sensum agnouit.

D V B I V M C X I I I .

*An si Parochus, vel testes casu transeant
Matrimonium coram eis contra-
clum sit validum.*

Matrimonium initum coram Parocho, ac § 26 testibus casu transeuntibus validum est. Validum est. Quia cum aduentant, verò dicuntur præsen-
tes, cum præsentia ad valorem matrimonij pe-
titia contenta sit sola intellexus aduenturia,
quæritatem testimoniūm contrahenti matrimonij pos-
sit perhiberi. Sic Petr. de Ledes. de mar. qu.
45. art. 5. pñnt. 3. dub. 1. Filliac. tract. 10. num.
22. 5. Hurrad. d. 1. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basili. l. 5. c. 11.
n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Non est validum. Quia casu transeuntes nō § 27 dicuntur moraliter præsentes. Et quia ut Paro-
chus vel testes dicuntur præsentes, requiritur, Namq. vob.
vt sint, ad eum casum formaliter adhibiti, ro-
gati, & vocati. Sic quidam apud Petr. de Le-
des. d. 1. dub. 2. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basili. l. 5. c. 11.
n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Ego quidem si ratione nitar, existimo, hoc § 28 minus verum esse, cum transeuntes Parochus Auctor ist.
& testes ita testificari possint, si aduentant, ac si dicunt.
data opera vocati, & rogati intercessissent. Ve-
rum si certa sint eminentis Cardinalium de-
clarationes, quas adducit Farinaci, pag. 268. &
273. & Rebel. 1. part. 1. 4. fine pag. mibi 194. fere
certam secundam sententiam esse putarior. Au-
di declarationem à Rebello memorata. Paro-
chus ita præsens matrimonio debet esse, ut appa-
reat, à contrahentibus, hac de causa adhibitus
fuisse. Quod, me authore, satis apparebit, si Pa-
rochus casu transeunte moneant prius con-
trahentes velle contrahere. De aliis verò te-
stibus non dubito, quin eorum casualis pre-
sencia sufficiat etiam minime prius admoni-
torum, dummodo videant fieri contractum,
ut docuit Segura p. 2. director. 15. n. 4. & ap-
probavit Sanch. ubi supra.

D V B I V M C X I V .

*An si Parochus, aut testes dolo aduocantur,
aut vi adducuntur. & contra eorum vo-
luntatem retinent afferunt coniugio: va-
leat, matrimonium.*

Non valet. Quia testes matrimonij esse de-
bet specialiter vocati, & rogati, ut amplius § 29 n. 4. amul-
rei.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 103

rei grauissime intenti certius possint testimoniū exprimere, quod nequeant facile qui intuiti trahuntur, quorum attentio solummodo ad vim repellendam accurrit. Potest id probari ex Lege Qui testamento ff. de test. ibi: Sed si testes detentī sint intuiti putant, non valere testamentum. Sic Segura 3. part. director. cap. 15. Petr. Ledel. qu. 4. art. 5. punct. 3. dub. 2. afferens, seclusa cardinalium declaratione, hoc est probabile. Azeued. libr. 5. recopil. titul. 1. lib. 1. numer. 39. non audet afferere, valere coniugium coram Parocho, ac testibus dolo auctoratis.

¹³⁰ Quamvis Parocho, & testes sint dolo vocati, vel vi detentī, valet matrimonium, dummodo contrahentium consensum intelligent. Quia l. Coram Tiro 209 ff. de verborum obligat. dicitur: Scire autem, non erit am velle, is debet, nam etiam, eo innito, recte fit. Vbi deciditur, dici aliquid coram aliquo fieri, quamvis intuitus ad sit, si aduerterat. Cum ergo Tridentinum solū exigit matrimonium celebrari coram Parocho, & testibus, satisfacti, & ipiſis praesentibus quamvis intuitus celebretur. Deinde saltatur finis illius decreti, cum iam coniugium illud confit Ecclesiæ, nec eo spretu, possunt aliud inire. Ita Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 9. Nauar. lib. 4. consil. tund. de fonsal. consil. 20. Petr. de Ledel. & alij à Santio citati. Villalob. tractat. 13. diff. 22. numer. 3. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 50. Palaua d. 2. punct. 13. §. 8. numer. 1. Basil. lib. 5. cap. 21. nu. 5. Filliuc. tract. 10. numer. 25. Leand. tract. 9. d. 7. qu. 39. & alij.

Idem affirmo, quia sāpē hoc fuisse à Sacra Cardinalium Congregatione declaratum refert Rebel. part. 1. lib. 4. fine pag. mibi 396. Unicam declarationem expono. An vero si intuitus, & compulus per vim ad sit Parocho, dum contrahit matrimonium, precedente, vel non praecedente supradicta proibitione Ordinarii tale matrimonium sufficiat? Respondit Congregatio, subfoste. Unde cum formidine primā sententiam probabilitate posse defendi afferuerim, sicut Segura afferuit.

DVBIVM CXV.

Ab si Parocho intuitus assit, & affectat non intelligere, aures, & oculos occludit, nihil eorum, que geruntur vident, & audiens valeat matrimonium.

¹³² Non valeat. Quia tunc re vera non est praefens, nē potest de coniugio illo testifica. ri. Sic Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 6. Trullench. libro 7. capite 6. dubio 5. dicto 3. numero 3. & alij.

¹³³ Valeat quidem. Quia eo ipso, quod Parochos affectat non intelligere admonitus primū velle coniugium imere eos, qui adiungunt, tandem ignorare non potest contrahentium consensum, & adeo testis esse potest apud Ecclesiā. Ita Basil. quem refert, & sequitur Leander tract. 9. d. 7. qu. 40. Salzed. tract. cap. 7. 3. Rebel. part. 2. l. 4. fine, numer. 3. Hanc partem probabilitatem esse reor ob declarationem Cardinalium expressam à Re-

bello citato, quā sic se habet: Et quid si Parochia adfuerit, nihil tamen eorum, qua agebantur, vidit, & el audiuit: virum tale matrimonium sic nullum. Respondit Congregatio, matrimonium non valere, si non intellexit, nisi ipse Parocho affec-⁵³³ tasset, non intelligere. Explicat P. Sanchez, Nisi Parochos affectet, & non intelligere, hoc est, nisi consulta, & data opera singat, se non intelligere, cum tamen re vera intellexerit. Non placet expositio, nam qui vocatus ad hoc, vt adsit matrimonio, & monitus à contrahentibus se velle contrahere, non potuit non intelligere matrimonium ab illis contrahi, quamvis postea aures clauderat.

DVBIVM CXVI.

An ad matrimonii valorem requirantur testes omni exceptione maiores.

C Errum est ad valorem matrimonij requiri adesse duos testes cum Parocho, nec unicum testem sufficere. Quia Tridentinum ^{Nonnulla} ^{suf. p. no.} ⁵³³ de fonsal. cap. 1. expresse irritat matrimonium coram Parocho, ac dupli teste non contrahit. Deinde exigit, vt testes rationis vnu polleant praesentisque sint moraliter. Praterea necessarium est, vt simil Parocho, & testes matrimonio interficiant. Quia Tridentinum copulariū exigit praesentium Parochi, ac testium, & alteri contraūtrum irritat coniugium. Quæsierni verò, nūm sufficiant qualescumque testes, vel omni exceptione maiores exigantur; hoc est, tales, vt nullum patiantur vitium ex iis, ob que iure a testimonio ferendo reūciunt?

Debent esse omni exceptione maiores. Quia in causa matrimoniali cum sit grauissima, non quibuslibet testibus fides est adhibenda, sed ⁵³⁴ ^{Debent esse} ^{omni exceptione} ^{priore maiori} circumspectis, omnique exceptione maioribus. Cap. 1. de consanguinit. ver. Nono questio. ibi: Si per testes circumspectos omni exceptione maiores imuntris. Ergo cum Concilium testes exigat, vt possit probari matrimonium, intelligendum est de testibus legitimis, & qui iure attento, faciunt fidem. Sic aliqui recentiores apud Sanchez citandum, Hurtad. d. 5. diff. fcc. 24.

Non debent necessarij esse omni exceptione maiores, sed sufficient quicunque habent. ⁵³⁵ ^{Quicunque habent} ^{sufficient} testes rationis vnu, nec desideratur, vt habeant qualitates iure requisitas, vt in aliis negotiis habiles, ac legitimi testes celescantur. Quare sufficient licet sint infames, excommunicati, parentes, conlangueci, servi, familiares, feminæ, imò & infideles. Quia quamvis alias testes sint illegitimi, & inhabiles, sufficientem fidem efficiunt, nec repelluntur quando sunt instrumento appositi ex communi contrahentium consensu. Certe testes inhabiles admittuntur, quando concurrunt cum alio habili, & fide dignoscunt enim habilitas vnius supplet alterius inhabilitatem, (vt multis citatis testantur Anton. Gabri. tom. 3. commun. lib. 1. titul. de testibus, concl. 5. num. 1. Malcard. de probat. concl. 1365.) Ergo cum matrimonio debeat necessarij intercessus Parochos, aut alius de eius facultate. Sacerdos, eius auctoritas vitium supplet, quod alij duo testes patiuntur, ac proinde valebit matrimonium, qualescumque illi sint.

Ità Sanchez lib. 3. d. 41. num. 4. Henrique. lib. 11.
cap. 3. Hurtad. d. 5. diffic. 24. Leander tractat. 9.
d. 7. qu. 44. citans Bonacinam, & alij com-
muniter.

Hanc partem probabiliorem admodum putonquia Tridentinum solum requirit duos testes qui cum Parocho matrimonio assident. Quod si voluerit testes alias iure idoneos, expressisset, sicut expressit Pontifex in Cap. Cum effes, de testam.

D V B I V M C X V I I .

*An ad matrimonij valorem sufficiat, quod
Parochus, & testes audiant con-
tribuentium consensum licet il-
los non videant.*

538 **N**on sufficit eos audire, sed necessarium est eos simul videre. Quia ex communi Canonicistarum sententia in testibus non sufficit solus auditus, sed requiritur praesentia, et visus. Facile enim quis potest alterius vocem imitari, quo testes decipiantur. Sic Molin. de ritu nupti. lib. 2. diff. 11. num. 120. Barbola de potestate Episcop. part. 1. alleg. 32. num. 86.

Sufficit contrahentium verba à testibus exaudiendi, nec opus est ipsos videri, dummodo aliae eis sit vox contrahentium nota. Quia in iis, quae non visu percipiuntur, sed auditu, optimo potest cœcus legitimus testis existere, si loquentium voces notas habeat. Ita Sanchez l. 3, d. 39, num. 3. Basili. lib. 5, cap. 21, num. 8. Gutier Fillie. Rebel. & alij, quos referit, ac sequitur prædictus Antonin. Diana part. 8, tractat. 7 resolut. 68.

540 Idem asserto sciens ex Farinacio, & alii
posse cecum testimonium ferre super verbis
stipulationis, & contractus cuiuscumque à con-
trahentibus prolatis, si vocem loquentium
probè agnitam habeat, quæ quidem difficil-
admodum potest ab alio affectante ita propri-
eferri, ut agnoscent audiens possit affici sedu-
ctione. Sufficit igitur, testes verba contrahe-
nunt audire licet intermedier cortina, vel pa-
ries: si eorum vocem aptè dignoscant.

CAPVT XIII.

Circā Denunciations matrimonio præmittendas.

D•V B I V M C X V I I I .

*An Denunciations sint de matrimonio
essentia.*

41 *Norwella pramisito.* Denunciations præmittuntur matrimonio, ut si quis impedimentum ascoit, illud detegat. Præcepta fuerant in Concilio generali Lateranensi 2. cap. 5. &c habetur Cap. finali, de clandestinis sponsis. Sed quia multis in-

Dicecibus in defuetudinem abierant, id decretum innovauit Tridentinum sess. 24. cap. 1. iussisse, ut matrimonio praemittantur denunciations, seu monitiones ter a proprio contrahenitium Parochi tribus continuis diebus festiis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè facienda. Quæserim iam, vtrum huiusmodi denunciations sint de matrimonij essentia?

Sunt quidem, & matrimonium sine illis initum invalidum est. Quia ad matrimonium Parochi praesentia desideratur: sed hic non Parochi, sed privatae personae munus obit, dum omnis denunciationibus interficit matrimonio: Ergo est nullum. Probo minorem: Quia in Tridentino citato conceditur Parochi limitata potestas assistendi matrimonio, nempe denunciationibus præmissis: sed limitata causa limitatum produci effectum *l. In agro, ff. de acquir. rerum dom.* Ergo si Parochus fines mandatissimis omisitis, interficit, non ut Parochus, sed ut privatus agit, quando enim Index procedit voluntate sue potestatis limites, ut privatus agit, ut probat Menoch. de recuper. poffeffi. remed. 8. numer. 13. & 17. Sic ipfe confil. 69. num. 71. vol. 1. Zephali confil. 42. num. 28. volum. 3. Bonacini. in quadam confil. quod inter Menochi confilia apponitur volum. 4. confil. 398. num. 1. Ful. Patian. lib. 1. de prob. cap. 16. num. 6. i. vbi dicit, de iure novissimo Tridentini præsumi fornicationem, licet habitatio longa sit, nisi probetur matrimonium fuisse contractum, praesente Parochi & testibus, ac præmissis denunciationibus: & statim num. 65. air. Concilium annulasse matrimonium contraria præfata formam celebratum.

De essentia matrimonij non sunt, vnde de-
nunciationibus iniuste omissis validum est.
Quia cum matrimonium, omissis denunciations
bus, validum omni iure esset, ab eo receden-
dum non est absque manifesto decreto irritan-
ti : Tridentinum autem non manifeste irri-
tat, imo contrarium ex illo colligitur : cum
enim ageret de denunciationibus praemitten-
dis, & de praesentia Parochi, ac testium, in de-
creto irritanti huius praesentiae solius tantum
meminit: ergo Ita Nauar.lib.4 consil.de sponsal.
consil.17.num.4. & in Mami. cap.22.num.70.
Basil.lib.5.cap.30.num.1.Ochagaua,rat.3,qu.3.
Coninch.lib.17.num.49.Reginald.lib.31.m.22.
Palaus d.2.punct.13.¶ 1.num.1.Trullench.lib.7.
capite 6. dubio 8. numero 2. Sanchez libro 3.
numero 3. citans plures Iuristas, & Theo-
logos.

Hoc certissimum reor, quia Tridentinum
circum denunciations nihil innovat, sed idem
quod statutum erat in Concilio Lateranensi,
nam in desuetudinem passim abibat, in pristi-
nam obligationem, ac statum restituivit, vt con-
stat ex illis verbis: *Sacri Concilii Lateranensis*
vestigiis in hexendo: Sed olim validum erat ma-
trimonium denunciationibus omisssum, vt desi-
nit Tridentinum *sess. 2. cap. 1.* ergo & modo.
Centrum denunciations conferunt, vt ritè, ac
rectè coniugia celebrentur; non autem vt va-
lidè ineantur.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 105

DUBIVM CXXI.

An sit lethale piaculum, denunciationes sine debita dispensatione omittere.

vnam denunciationem omittere, si non ex defectu præteratur, quando certum esset moraliter satis probatum esse diaobas reliquis, nullum adesse impedimentum. Si autem aliqua sufficiens causa omittendi vnam denunciationem vel ante matrimonium, vel post ante eius consummationem subficeret, omittentem à veniali etiam piaculo excusatrem.

³⁴⁵ *Nec ista in
matribus* Lethale crimen minimè est, nisi Synodalis communicationis in ea Dioceſi sit contraria omittentes lata. Quia res lenis est denunciationes omittere, si Parochus sufficientem diligenter adhibeat, ut compcriat, an sit impedimentum. Sic Sors in 4. dift. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 1. dub. 3. concl. 1. & 2. Ludou. de S. Ioan. question. 2. de matrimonio. art. 1. dub. 3. citans Segur. Salzed. Machad. libr. 4. part. 2. tralat. 2. docum. 17. numer. 3.

³⁴⁶ *Lethale crin.
non obstat* Est quidem lethale piaculum. Quia Concilium Lateranense id præcepterat, & Tridentinum. ³⁴⁷ *Non obstat* ſeff. 24. cap. 1. idem præceptum innovatum planè verbis: *Principit Sancta Synodus: & materia est grauissima, nam ex denunciationum omissione multa poſſunt subsequi incommoda.* Ita Sanchez lib. 3. d. 5. num. 6. citans virginis tres Doctores. Quis addo Basili. lib. 5. c. 3. num. 3. Hurtadum, Dianam, Palaum, Baunyum, Tullench. quos citat, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7. qu. 46. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Rebel. libr. 2. question. 7. numer. 10. Bonacini. question. 2. punt. 6. numer. 7. Reginald. libr. 31. num. 22. 3.

³⁴⁸ *Hanc eligo sententiam longè probabiliorē* rem. Quia diligentia Parochi non supplentur incommoda, que obuenire poſſunt; factis enim denunciationibus certius eſt, fore vt ad populi notitiam matrimonium perueniat, & magis timent omnes, impedimentum occultare, quod norunt. Et eſto diligentia Parochi æquivaleret: an non Parochus graue præceptum praescribens diligentia huius formam transgreditur?

DUBIVM CXX.

An sit graue peccatum, unicam denunciationem fine licentia omittere.

³⁴⁸ *Non obstat* Non eſt graue delictum caſu, quo adſit moraliſtis certitudo, nullum eſt coniugij impedimentum. Quia leuis eſt materia, partialiſque graui illius præcepti. Sic Sanct. lib. 3. d. 5. num. 7. Verac. append. ad spec. dub. 1. concl. 5. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 3. dub. 1. concl. 1; Barbo. Gutier. Villalob. quos refert, & sequitur Diana part. 3. tralat. 4. refolut. 236. Fillius. tract. 10. num. 173. & alii.

³⁴⁹ *Non obstat* Graue delictum eſt. Quia unius denunciationis omisſio non eſt leuis materia, vt conſtat ex fine ad quem praescribuntur huiusmodi denunciationes. Ita Basili. lib. 5. cap. 30. num. 3. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Inclinat Bonacini. quest. 2. punt. 6. num. 7. tenet Palau. & Albiz, quos citat, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7. quest. 47.

Exigitimo venialeſ ſolummodo culpam eſſe

DUBIVM CXXI.

An dum matrimonium inter duos diaſeratum Parochiarum initur: Satis fit in una earum denunciationes proferri.

³⁵¹ *Satis fit in una* Atis quidem eſt. Quia ſi Cap. finale, num. 3. attendatur dum loquitur in plurali de Ecclesiis, minimè obſtit, nam loquitur etiam in plurali de matrimonio: Si autem Tridentini decretum, Patres Concilij interpretes declarant, ſatis eſſe, denunciationes fieri in Parochia, in qua celebratur matrimonium. Sic Cardin. in Cap. finale, num. 3. Prapofit. num. 7. Gregor. Lopez. l. 1. verb. En la iglesia titul. 3. part. 4. Ita ex conſuetudine fernari docet Hoffiens. ad Cap. finale verb. In Ecclesiis. Porro declaratum eſſe ita à Concilij Patribus interpretibus aſerit Anton. Cucus lib. 5. inſtitut. titul. 11. num. 29. afferens huius teſtem Nauarum in ſum. cap. 25. reticetque numerum. Verum Sanchez, ſe locum non inueniſſe, affirmat, nec ego curiosus viſtigatori potui inuenire.

³⁵² *Non obstat* Non eſt ſatis, ſed proferendæ ſunt in utriusque contrahentis Parochia. Quia Tridentinum dicit, gerendas eſſe à proprio, contrahentium Parochio: ergo uterque Parochus, quando ſunt diuerſa Parochiae, ea gerere debet. Ita Sanct. lib. 3. d. 6. num. 4. Henrici. lib. 11. cap. 7. num. 1. Segura part. 2. director. Iudic. cap. 16. numer. 19. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. ſum. cap. 217. num. 6. Rodrig. cap. 217. num. 6. Bonacini. question. 2. punt. 6. numer. 10. Fillius. tract. 10. numer. 174. Coninch. d. 27. numer. 46. Palau. d. 2. part. 13. §. 3. numer. 2. Layman. libr. 5. tralat. 10. de matrimonio. part. 2. cap. 4. numer. 9. Bauny. de denunciat. question. 2. diſto 1. qui tamen probabile eſt oppoſitam ſententiam existimat.

Ego quidem id non anius fuerim abnegare, ³⁵³ at longe probabiliorem hanc eſſe reor. Quia ³⁵⁴ *Hac pars longe probabilitatis publicatio exiguitur, ut ſcientes contrahenti, illorum* impedimenta, illa detegant, ſed in vicinia foeminae vix poſſunt ſciri impedimenta viri: & e contrario. Porro id praixi ipſa teſtatur, & à Sacra Congregatione Cardinalium ſic expofitum fuiffe à Segura citato didici.

DUBIVM CXXII.

An ſufficiat fieri denunciationes in Parochia, in qua breui tempore ſpatiali contracturi morantur.

³⁵⁴ *Sufficit im
Parochia geri.* Vñſit quidem, imo & debent in praefata ³⁵⁴ ſuffici im Parochia geri. Quia iuxta Tridentini decredeſtent.

tum denunciationes debent geri à proprio: sed proprius Parochus, vt Cardinalium Congregatio exposuit, est ille, in cuius Parochia contrahentes eo tempore conmorantrantur, quo matrimonium initur: ergo Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 5. qui abnegat dari huic contrariam à Cardinalibus declarationem. Leand. tractat. 9. d. 7. quæst. 49.

555 Nec debent, nec sufficit fieri denunciationses in Parochia, vbi breui tempore commorati sunt sponsi sed in Parochiis vbi unus, & alteri in prefata Parochia diuicius commorati fuere, & principaliorem habent latrem, & verosimilius est fore, vt impedimenta detegantur. Quia ideo sunt, vt contra-hentium impedimenta, si que sint, reuelentur: At cum breuem moram in aliqua Parochia contraxere, ignoti sunt, impedimenta hand facile pascunt. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. numer. 6. Segura part. 2. direct. iudic. cap. 16. num. 19. asserens ita Cardinales exposuisse. Ricci. in prædict. 257. num. 4. Cominch. d. 1. num. 50. Diana p. 1. 3. tract. 1. resolut. 235. citans Nouarium, Barbo & Gutier Ochagau. tract. 3. q. 3. Reginald. lib. 31. num. 12. & alii.

556 *Hoc mibi probabilitus.* Equis probabilem utriusque partem asserit Leander proper antorem suum Basilius: sed utriusque venia, ego partem secundam longe probabiliorem iudico. Quia ob similem rationem præcepta sunt denunciations Cap. finali, quod decretum Tridentinum innovat: & tamen Innocentius ibi num. 1. Iean. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Cardin. num. 3. Anchar. num. 16. Praeposit. num. 7. & alij affirment, proferendas esse in Ecclesia, vbi est parentum utriusque antiqua habitatio, quis ibi aptius impedimenta reserabuntur. Nec inuenio, quo firmo titulo Cardinalium declaratio à Segura tradita à Basilio diluat. Infero hinc, haud esse opus, fieri etiam in Parochia, in qua eis est moderna habitatio. Quia id nullo iure peritur, & esset nimia denunciations multiplicatio. Nec, si non sunt consanguinei contrahentium vbi est antiqua eorum habitatio, sed in aliis multis locis, oportebit in illis denunciations geri; quia id nullum ius præscribit, vt Innocent. ad cap. final. num. 2. & 3. Iean. Andr. num. 5. & Praeposit. num. 7. docuere.

D V B I V M CXXIII.

An Denunciations possint fieri extra Ecclesiam in loco, vbi magna populi pars assolet conuenire.

557 *Mimini possumus.* Non possunt, nisi alias sit alicubi consuetudine introductum. Quia Tridentinum fest. 24. cap. 1. in Ecclesia inter Missarum solemnia fieri præscribit. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 6. Hurtad. d. 5. diffic. 18. numer. 61. Leander tractat. 9. d. 7. quæstion. 50. Pollio. lib. 9. q. 9. num. 15.

558 *Possunt omnino.* Possunt planè. Quia finis Tridentini præscribentis, in Ecclesia, & diebus festiuis inter Missarum solemnia denunciations geri, est, vt ad multorum notitiam coniugium ineundum aduentur, quo facilius impedimenta detegantur. diebus enim festiuis inter Missarum solemnia ingens hominum co-

pia solet in Ecclesiam confluere: Cum ergo huic fini suffici missime satis fiat, quando in locis publicis, vbi maior est populi concursus fierent, satis omnino erit. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. num. 9. Layman. tract. 10. d. art. 2. cap. 4. m. m. 10. Gutier. Cominch. & Reginald. quos sequitur Barbo. in Trident. eff. 24. cap. 1. num. 2. Filic. tract. 10. num. 174. Villalob. tract. 1. 3. diff. 1. 24. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 236. Tivulench. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 7. Bauni. qu. 3. de denunc. quæstio 2. Faust Palau. d. 2. pun. 1. 3. §. 3. num. 4.

Sufficit geri denunciations extra Ecclesiæ in locis competentibus, verbi gratiâ, in ^{Auctor. in} placitum. Quia eodem modo dicunt Cap. finali, denunciations fieri debere in Ecclesia, & tamen post fieri extra in hoc casu docent ibi Holsiens. verb. In Ecclesiæ. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Anchar. num. 15. Abbas num. 7. Rosel. verb. Impedimentum, impediment. 1. num. 15. Scio Cardinalem ibidem, negare, id licitum esse, non propter clandestinitatem, quam omnino vitari fatetur sed propter Sacramentum renuentiam indecens enim esset de eo extra Ecclesiæ tractare. Quod merito improbarim, textus enim hoc non considerat, nam si matrimonium ipsum licite extra Ecclesiæ contrahitur, cur non denunciations licite proferentur?

D V B I V M CXXIV.

An Denunciations debeant, necessario diebus festiuis exerci.

Debent planè. Quia id exprestè inbat Tridentinum, & explicat Concilium Mediolanense lib. 4. de sponsal. cap. 5. ibi: Ut in illis festis diebus fiant, qui Ecclesiæ precepto seruantur. Rebello. lib. 4. section. 2. num. 27. Cardinalium huiusmodi refert declarationem: Episcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibita sunt mptie, omittere potest aliquas denunciations secundum prudentiam suam, & indicum non tam in ibere, vt in diebus ferialebus fiant: ultra quod nullius erunt momenti. Sic Ricci. in prædict. 257. num. 5. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 7. Filic. tract. 10. num. 174. Poffeu. cap. 10. quæst. 11. Zerol. in prædict. Episcop. p. 1. verb. Matrimonium, §. 4. Leand. tract. 9. d. 7. qu. 51. citans Mourre, Hurtad. & alios.

Necessariò non debent diebus fieri festiui, sed possunt ferialebus diebus publicari, si aliqua ex causa magnus fieret populi ad Ecclesiæ confluxio, vel gratiâ, quia est dies festiui vocacionis illius Ecclesiæ, vel quia insignis dictiūs esset Concionator. Quia satisfici Concilii fini præscribentis utique geri festiui diebus denunciations, quibus populi multitudine confluit ad Ecclesiæ, quo possit facilius impeditamenta reserari. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. num. 10. Bonac. quæstion. 2. punct. 6. numer. 10. Reginald. lib. 3. 1. num. 227. Ochagau. tract. 3. quæst. 3. num. 3. affirms sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Gutier. de matr. cap. 5. 6. num. 8. & alii.

Hoc verius existimo ob firmius planè fundamentum.

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. io 7

Hoc verius damentum, nempè quia legis fini sit satis.
Nec magis crediderim meo Rebello circa declarationis Cardinalium veritatem, quam Ochoguiae, sed estò sit Rebello credendum, illa meæ sententia declaratio non obstat. Loquitur enim Sacra Congregatio de diebus feriaribus communibus quibus ad Templum non assulet cogi multitudine, non de illis feriaribus diebus, quibus ingens hominum multitudine confluit ad Templum, de quibus apud Ochoguam alia loquitur declaratio.

D V B I V M C X X V .

An denunciationes debent necessariò tribus diebus interruptus geri.

*N*ecessarium non est, fieri interruptis diebus, sed possunt geri tribus diebus festiuis, & continuis. Quia sic fit satis, & verbis, & intento Tridentini præscribitis, denunciations tribus diebus festiuis continuis publicari. Sic Hattad. d. 5. diff. 18. num. 60. Reginald. lib. 31. num. 26. Leand. tract. 9. d. 7. q. 53. citans Moure, ac Trullench.

*N*ecessarium est, interruptis geri diebus. Quia finis intentus detegendi impedimenta commode obtineri non potest ob temporis breuitatem, nisi longiori tempore præfinito. Quare hoc tanquam iuri consonum decretum fuerat in Concilio Coloniensi sub Adolpho Archiepiscopo, titul. Censura, & in Concilio Provinciali Moguntino sub Sebastiano Archiepiscopo cap. 5. habentur tom. 5. Concil. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. num. 8. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 8. Ricci. in praxi part. 1. decisi. 224. num. 4. Segura part. 2. director. cap. 16. num. 20. & 21. Layman. lib. 5. tract. 10. cap. 4. Ochogau. tract. 3. qu. 3. Filliae. tract. 10. num. 174. Diana part. 3. tract. 4. refol. 226.

*E*xistimo, si denunciations fiant tribus festiuis diebus continuis, verbis Tridentini manum non facilius interlitter sumptis fieri sat: sed minime eorum sufficiunt ut lenti, Conciliique intento fini. Continuitas vero, tamen enim, quam Tridentinum postulat, ex his Con. ipius fine, & aliis Conciliis Provincialibus colligetur esse, vt non excludat dierum feriarium, sed aliorum dierum festorum mediationem, nemittantur inter unam, & alteram denunciations factam diebus festiuis, per dierum tamen feriarium interuallum, non medient alia festa. Et ratio est, quia si sunt ita sibi immediata denunciations, non suppetet tempus ad excogitanda, & opponenda impedimenta. Verum nec debent esse tam discontinua, & à se inuicem distantes, vt Parochiani, vel illarum obliuiscantur, vel ob longum spatiū deludes reddantur, ad impedimenta detegenda. Ceterum hanc eligens sententiam, fateor, contrariam satis esse probabilem.

**

R U B I V M C X X V I .

An delinqut lethaliter Parochus, qui denunciations non gerit tribus continuis festis diebus, sed per aliud diem festum interpolatis.

Delinquit planè. Quia graue Tridentini ⁵⁶⁶ violat præceptum. Sic Henr. l. 11. c. 7. ^{Delinqutum.} num. 1. litt. C.

Non delinqut lethaliter. Quianon est tam graue materia, vt lethale sit, in die Dominicana verbi gratiæ, vnam denunciationem gerere, & transacta altera Dominicana, in tertia iterum denunciationem secundam proferre, & quindecim aliis diebus exactis ad proferendam tertiam denunciationem procedere, nec enim finis intentus à Concilio frustratur. Sic Coninch d. 17. num. 47. Villalob. & Diana, quos refert, & sequitur Leander tract. 9. d. 7. qu. 53. Machado lib. 4. part. 2. tract. 2. docum. 17. num. 4. Bonacini question. 1. part. 6. num. 15. citans Gutiér. Reginald. Riccius, Palauus d. 2. punt. 13. §. 3. num. 4. Bauni. qu. 3. question. 7. Sanch. 1. 3. d. 5. num. 8.

Rigidam admodum existimo mei P. Henriquez sententiam, non enim materia adeò grauius appetit, & ideo temperarim, quando magnum spaciū intercederet inter vnam, & alteram denunciationem. Quia sic Parochiani illarum obliuiscerentur. Non tamen damnarem ad mortale, si vna, vel altera festiva dies intercedens denunciations discontinueret.

D V B I V M C X X V I I .

An Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij simi speciali delegatione possit in denunciationsibus dispensare.

Certum est, denunciations posse postponi, ⁵⁶⁹ aut omnino omitti ex Episcopi dispensatione ex iure novo Tridentini sess. 24. cap. 1. ^{Tridentini decretum transmissor.} ibi: *Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciations: nunc vel una tantum denunciatio fiat, vel saltem Parochio, & duobus, vel tribus testibus presentibus, matrimonium celebretur: Deinde autem illius confirmationem, denunciations in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsine impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarii ipse expedire indicauerit, ut denunciations remittantur: Quod illius prudentie, & indicio reginavit Sancta Synodus.* Questione igitur est an etiam Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij possit sic in denunciationsibus, dispensare?

Minimè potest. Quia sic declarauit Sacra Cardinalium Congregatio anno 1591 pro Episcopo Salmantino, vt afferit Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. T. & sic tenaere Patres Congregati in Concilio Toletano anno 1583, vt refert Segura Director. part. 2. cap. 6. num. 2. & 3. & Patres Concilij Mediolanensis.

Sic

108 Theologie Moralis Lib XXV.

Sic Henriquez citatus. Basil. lib. 5. cap. 31. m. 5.
Anton. Gomez in Bul. cap. 4. qu. 4. m. 19. Menoch confil. 69. num. 55. volum. 1. Diana part. 5. tral. 4. resolut. 2. 8.

⁵⁷¹ Potest omnino. Quia Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius: quippe qui idem cum Episcopo tribunal constituit. Ita Sanchez l. 3. d. 7. num. 1. o. citans Nauarum, Gutier. Verac. Rodriguez. Segura. & Salzedo docentem, proxim toius orbis sic receperisse. Coninch. d. 27. num. 55. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 1. Bonacini. quest. 2. punct. 6. num. 7. Fillius. tractat. 1. num. 176. Hurtad. d. 5. diff. 19. numer. 63. Palau d. 2. punct. 13. §. 4. numer. 2. & alij.

⁵⁷² Autem non. Prima sententia probabilis est, in modo tenenda, si verum sit, sic à Sacra Congregatione fuisse declaratum. Sed tamen quia de eiusmodi declaratione dubito cum aliis probabiliorem secundam reor. Quia Tridentinum *sess. 24. cap. 1.* hanc dispensandi potestatem Ordinario concedit. *Nisi Ordinarius ipse expetire indicauerit, ut predicta denunciations omittantur* sed Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius, & nomine Ordinarii comprehenditur, (ut latissime probat Sanchez lib. 3. d. 29. n. 3. & 5.) ergo potest virtute huius decreti in denunciationibus dispensare. Evidenter autem Tridentinum Vicarius Generalis poterat ex generali confusione dispensare, ut Paludan. docet in *d. 4. diff. 28. quest. n. 2. articul. 1. num. 21.* At non reperio Tridentinum id alieibi abnegasse, potius citato loco id concessisse existimo. Et quidem quando Concilium voluit Vicarium excludere, id expressit, ut *sess. 24. cap. 6. ibi: & non eorum Vicarii.*

D V B I V M C X X V I I .

An Episcopus possit facultatem dispensandi in denunciationibus alios à Vicario Generali concedere.

⁵⁷³ Non potest. Suppono contraria Menochium confil. 69. à num. 55. volum. 1. & Zephalo confil. 42. à num. 72. volum. 3. posse Episcopum suo Vicario Generali hanc facultatem concedere, dato, & non concessio, quod ex vi sui officij Vicarius Generalis eiusmodi facultatem non haberet: & require vtrum possit Episcopus alij cuiuscumque eam delegare? Non potest. Quia dum eligitur persona industria, ad aliquod manus obendum, id delegari nequit. Cap. finali, §. Is autem, de officio delegati, & Cap. Is, cui, eadem titul. in 6. In hac autem dispensatione eligitur Episcopi industria: nam Tridentinum *sess. 24. cap. 1. Indicio, & prudenter* Ordinarii remittit hoc negotium admodum arduum: ergo videotur de persona Episcopi, vel Ordinarii Vicarii (qui velut eadem est persona) tanquam pastoris proprii confidere, & ita eius eligere industria. Sic Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. 7. Doctores tamen quos pro se citat, nihil dicunt. Gregor. Lopez lib. 7. titul. 10. part. 4. vbi asserit Episcopum haud generaliter causas matrimonij delegare posse, bene tamen unam vel alteram.

Potest quod dem Episcopus generaliter hanc facultatem d. legare. Quia in Ordinario sibi potest quae competit, cum concedatur à Tridentino indistincte omnibus ordinariis in perpetuum. Ita Sanchez lib. 3. d. 7. num. 20. Basil. lib. 5. cap. 31. num. 8. Hurtad. d. 5. diff. 19. num. 64. Coninch. d. 27. dub. 6. Spino. Reginald. Gutier. Zenallos, quos refert, & sequitur Palau d. 2. punct. 13. §. 4. num. 4.

Scio, Sanchez veriorem hanc sententiam vocitasse, ego autem velut certissimum tuor. ^{Hanc pariam} Quia non est ministerialiter verum, eligi personam industria, vbi negotium est arduum, & aliquis prudentia committitur. Fallit enim, quando delegatio fit persona incognita, & indeterminata, ut *Pratalis presentibus, & futuriis* prot hinc contingit, ut docuit Sylvest. verb. *Delegatus, qu. 8. diilo 1.* In modo crediderim consequenter, posse Vicarium generalem hanc facultatem dispensandi in denunciationibus delegare; quia idem cum Episcopo gerit tribunal.

D V B I V M C X X I X .

An Parochus possit propter malitiosi impedimentum suipsonitionem diff. enare, ut maximorum, non pramisis, denunciationibus celebretur, posteaque ante summationem gerantur.

Potest planè. Quia Tridentinum *sess. 24. c. 1.* ^{Plano} Parochio videtur hoc remittere: nam vñque ad illa verba, *deinde autem consummatum est denunciations in Ecclesia fiant, aperte videtur loqui de his, quae ab omnibus Parochi pertinent:* nec vñque nunc Ordinarii meminit solùmque Ordinario remittit, quando contra matrimonio omnino denunciations sint omittendæ. Cum enim illud sit multò minus non minimum est, ut Parochio committat, hoc autem multò grauius Ordinario referret. Sic Veracruz appendi. ad spec. dub. 1. propos. 3. & 4. Alborn. 1. 4. de arte contrari. titul. 1. Viral. Candelab. part. 1. de matrimon. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 12. & multi Theologi, ac Iurisperiti quos refert, & sequitur Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 43. articul. 5.

Minimè potest. Quia autem Tridentinum erat ⁵⁷⁷ præceptum de denunciationibus premitendis coningio Cap. finali, de clandest. desporsat, defumpto ex Lateranensi Concilio, & tunc secundum omnes non poterat Parochus dispensare: Ergo nec modornam Tridentinum illud decretum non corredit, sed innotat, ut constat ex illis verbis: *Sacri Concilij Lateranensis vestigii inhaerendo. Ita Nauar. lib. 4. conf. titul. de clandest. def. confar. cors. 1. Menoch. confil. 69. numer. 6. 1. volum. 1. Zephala. confil. 42. à numer. 72. Veracruz sibi contrarius append. ad spec. dub. 1. propos. 6. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. dicens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Sanchez libro 3. d. 7. numero 17. Manu. tom. 1. sum. capite 217. numero 5. & alij.*

Hoc tenendum existimo; quia crediderim, ^{Hoc tenendum} haud esse sensum Tridentini, quem contrari ⁵⁷⁸ intendunt.

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 109.

intendunt. Nam in versu, *Quod si aliquando probabilitas sufficio, definit, eam esse iustam dispensandi causam, cuius vero arbitrio hoc subiaceat, ibi non definit, sed in versu, Deinde ante illum consummationem. Vnde ea verba, Nisi Ordinarius inde expedire iudicauerit, utrumque calumpraecedentem amplectitur; clausula enim in fine posita ad omnia praecedentia refertur.*

I. Talia scriptura §. fin. ff. de l. 1. ibi: Hanc autem scripturam non solum ad precedencia legata, sed & ad uniuersaque testamento adscripta sunt, extendi verum est.

DVBIVM CXXX.

An Habentes iuris diuinorum quasi Episcopalem, ut Abbes nullis Diaecesis subditi, & Magister Schola Salmanticensis respectu Scholariorum in matricula adscriptorum possint in denunciationibus dispensare.

¹⁷⁹ *M*inime possunt. Quia Gregorius XIII. ex p[ro]f. prefse declarauit huiusmodi potestatem solum Episcopis esse concessam. Sicut Basil. lib. 5. cap. 3. num. 3. assertens, id sibi certum videri. Diana part. 3. tract. 4. resol. 237. Villalob. tract. 13. diffic. 24. num. 7. inclinat in hanc sententiam. Rebellus, quem Leander tr. 9. a. 7. quaest. 59. sequitur) Gregorii refert declarationem.

Possunt quidem. Quia Concilium hanc dispensandi potestatem commitit Ordinarii: hi autem Ordinarii sunt. Ita Nauar. lib. 4. Consil. tract. de sponsal. consil. 2. Mann. tom. 1. sum. cap. 217. num. 4. Barbo. de pot. Episcop. part. 2. alleg. 32. num. 38. Petr. de Ledef. & alij. quos refert, ac sequitur Palau d. 1. punct. 13. §. 4. num. 1. Henr. lib. 11. cap. 5. num. 5.

¹⁸⁰ *D*icitur s[ic] ¹⁸¹ Idem afferit de Abbatibus iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, quia Ordinarii sunt: nec credo. Gregorii XIII. declarationem illam (si esset) potuisse subterfugere tot tantumque Doctorum cognitionem. Circa Magistrum vero Salmanticensis Scholae credo Emanuelli Sancio, & Palao id afferentibus: non tamen id habebit, quia Ordinarius Scholasticon sit, sed quia aliud ad dispensandum cum Scholasticis matriculis addictis speciale habebit privilium. Sanchez ait: *Verum est, si priuilegium habeat. Palau absolu[te] id afferit, vnde proculdubio de eiusmodi privilio conscient fuisse crediderim.*

DVBIVM CXXXI.

An dum contrahentes sunt ex diversis Diaecesis, uno Ordinarius unius remittit denunciationem, seu dispensat, ut non stant sua in Diaecesi: possint in altera Diaecesi omitti.

¹⁸² *N*on possunt. Quia huiusmodi dispensatio debet a proprio Ordinario geri: sed Ordinarius sponsi Vallisoletanii (verbi gratia,) non est Ordinarius sponsi Burgensis: ergo necessaria est utriusque Ordinarii dispensatio. Sic Bauny. tract. de democ. qu. 3. quaest. 6. Basil. cum formidine lib. 5. cap. 31. num. 9.

¹⁸³ *C*ontra. Possunt quidem in altera Diaecesi omitti. Quia hac in re coniuges quasi una persona

E[st] cob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II,

consentunt, & connexionis causa ratione, uterque subiectus alterius Praelato censemur. Ita Hurtad. d. 1. diffic. 19. num. 6. 4. Trull. lib. 7. cap. 6 dub. 9. dicto 3. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 239. Sanch lib. 3. d. 7. num. 7. Coninch. d. 27. numer. 5. 4. Gutier. de matrimon. cap. 46. numer. 10. Reginald. lib. 3. 1. numer. 232. Leand. tract. 9. d. 7. quæst. 60.

Veriorem hanc censem partem. Quia sicut tam Vallisoletanus Ordinarius, quam Burgensis potest ratione connexionis utrumque coniugio sponsum colligare, vt latè probat Sanch. li. 3. d. 9. n. 4.) ita eo ipso quod quilibet horum cum suo subdito dispensat, vt abque denunciationibus matrimonium ineat, censemur consequenter cum alio dispensare: cum denunciations haec, & dispensatio illa ordinentur ad matrimonium, quod individuum est ex duplice constans extremo.

DVBIVM CXXXII.

An ob solam causam malitiosi impedimenti, Ordinarius possit in denunciationibus dispensare.

Potest quidem ob hanc solam causam. Quia Concilium Mediolanense nullam aliam ¹⁸⁵ *causam* dispensandi in denunciationibus ^{Ob hanc solam causam potest, sed} di-^{gnoscit, nisi illam, quæ in Iure est expressa. At teſt. in Iure Tridentini ſess. 2. 4. cap. 1. Sola hæc exprimitur: *Quando probabilitas sufficio est, matrimonium malitiose impediendum: Ergo ob solam huiusmodi causam potest Ordinarius dispensare. Sic Zephali. consil. 4. 1. num. 50. 60. & 87. volum. 3.*}

Non ob solam præstatam causam potest Ordinarius dispensare in denunciationibus, sed alia multa sunt ad dispensandum causæ legitime. Quia licet Tridentinum eam solam exprefserit, statim tamen totum hoc negotium Ordinarii prudentia remisit. Ita explicit Concilij decretum Eminentiss. Cardinales, quorum quatuor declarations extant apud Farinac. pag. 269. Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Basil. lib. 5. cap. 3. num. 1. Veracr. append. ad spec. dub. 1. propos. 6. Barthol. à Ledef. de matrimon. dub. 21. annot. 3. Manu. tom. 1. sum. capit. 217. concl. 2. numer. 3. & alij.

Hoc proculdubio dicendum. Vnde è Doctorum communi placito hæc dispensandi causa adhibeo. Primam, si contrahentes nimio pudore suffundantur, factis primùm denunciationibus, vt si valde senex inuenientur, ducat, vel è contra, aut valde nobilis ignobilem, aut valde nubibus dispensare.

¹⁸⁶ *R*ecensio
^{causam} ^{non}
^{potest}, ^{sed}
^{alias plures.}

Existenti finit diu conjugati. Quia si sola verecundia sufficit, à fortiori sufficiet causa hæc, vbi & verecundia, & infamia concurrunt. Sylvest. verb. *Matrimonium 6. quaest. 7. dicto 2. Tertiam, quando denunciationibus præmissis, non possent benedici nuptiae ob tempore, in quo eas prohibitum est, benedici vicinitatem: expedit enim, vt matrimonij consummationi benedictiones præmittantur. Barthol. à Ledef. dub. 21. Quartam, quando prius contractum est matrimonii publice, reperiturque nullum faulte ob occultum impedimentum. Sanch. li. 3. d. 9. n. 9. Quintam, quando timetur fore, vt confan-*

K. guinei

110 Theologiae Moralis Lib. XXV.

guinei matrimonium iniuste impediunt. Sotus in 4. diff. 2. 8. quæst. 1. aricul. 2. Sextam, quando parentes, vel tutor volunt, ut virgo nobat indigo. Quia hoc in casu licitum erat olim matrimonium clandestinum. Cajet. tom. 1. Opus tract. 12. de matrimonio. quæst. 2. Septimam, quando valde aliquibus matrimonium expedit, timeantque impedimentum. Petr. de Ledes. de matrimonio. quæst. 45. aricul. 5. punct. 1. dub. 2. concl. 3. Octauam, si repentinus casus offerret rationem contrahendi matrimonium; ut si aliqui tanquam concubinarij comprehensis à Iudice, essent plectendi, ut possent dicere, se esse coniugatos. Capua lib. 2. decis. cap. 85. num. 5. Non nam, ob animi periculum; ut si duo sint concubinarij, velintque matrimonium intrare, ut in bono statu conficiantur: adhuc periculum fore, ut dum denunciatione præmittuntur, commisceantur. Sanch. cit. num. 17. Decimam ad vitanda scandala ob aliquam factionem, quæ statim initio matrimonio, valeant vitari. Vega lib. 3. sum. cau. 21. Undecimam, dum in mortis articulo constitutus vult concubinam ducere, quo prolem suscepit et legitimet. Quia nulla virginitas causa potest assignari. Nauar. sum. cap. 16. num. 37. Monuerim tamen, in omnibus casibus, in quibus dispensatus, ne denunciations præmittantur coniugio, debere Ordinarium informari, an aliqua inter contrahentes subsint impedimenta, ne coniungendi impeditos periculum incurrat.

DVBIVM CXXXIII.

An sit iusta causa dispensandi in denunciationibus, quod contrahentes sine Magnates.

Non est. Quia ibi non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 7. Et nisi casu, quo aliquid adsit antiqua confuetudo, ut Magnates absque denunciationibus contrahant, id abnegant Rosel. verb. *Impedimentum, imped.* r. numer. 11. Nauar. sum. capit. 22. numer. 70. 70.

Et causa planè iusta. Quia horum coniugia valde sunt publica, suntque ipsi admodum rotundare si aliquod inessest impedimentum, non posset non illico referari. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 6. duodecim citans Doctores. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 2. Coninch. d. 27. dub. 6. Hurtad. d. 5. num. 70. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. num. 8. Villalob. tract. 13. difficile. 25. num. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

Idem affirmo. Hoc certum putarim, videns, Magnates, nunquam non circa nuptias magna cum deliberatione procedere, unde nullum subest periculum, ut inter illos aliquod impedimentum haud cognitum adsit. Infero hinc, idem affirmandum, quando in aliis nullius impedimenti timor habbit. Quia denunciations detegendi impedimenti causa sunt.

DVBIVM CXXXIV.

An sit iusta dispensandi in denunciationibus causa, conditionis inaequalitas, aut nimia contrahentium aetas.

Primam dispensandi causam, quam praecedenti dubio adhibui num. 589. vberius illo lustro. Non est iusta caula, ad dispensandum, causa, nisi casu, quo timeatur, impediendum esse coniugium ob præfatum conditionis disparitatem, aut ætatis grauedinem. Quia potest facile aliquod impedimentum adesse, qua de causa denunciations præmittuntur. Sic Henr. Cap. fin. n. 11. de cland. desp. Palud. in 4. diff. 28. q. 2. a. 3. n. 9. Rosel. *impedi.* 1. n. 11. Syl. uel. verb. *Matrimonium* 6. q. 7. Salced. tract. 73. Iusta est, ad dispensandum causa. Quia ob eam conditionis, aut ætatis disparitatem nimio padore contrahentes, actis denunciationibus suffunderentur. Ita Sanch. l. 3. d. 9. num. 3. citans Sotum, Ledes. 2. Barth. à Ledes. Capu. Vegam. Ludou. Lop. D. Antonin. & alios. Nauar. sum. cap. 12. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. num. 8. Villalob. tract. 13. difficile. 25. numer. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

Iuludem mentis sum. Nam pudor nimius cum a eti. in ea conditionis, aut ætatis disparitatem nimio padore contrahentes, actis denunciationibus suffunderentur. Ita Sanch. l. 3. d. 9. num. 3. citans Sotum, Ledes. 2. Barth. à Ledes. Capu. Vegam. Ludou. Lop. D. Antonin. & alios. Nauar. sum. cap. 12. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. num. 8. Villalob. tract. 13. difficile. 25. numer. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

DVBIVM CXXXV.

An sit iusta dispensandi causa contrahentium in denunciationibus oboritur infamia, aut scandalum.

Secondam, quam num. 589. causam dispensandi tradidi, ad trutinam adduco. Non est iusta haec causa. Quia hic non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 14.

Iusta quidem est dispensandi causa. V. gr. si aliqui concubinarij, qui diu coniugati existimati sunt, contrahere velint. Quia si verecundia sufficit, ut dubio proximo ostendi, posteriori iure sufficit, quando pudor, infamia, scandalumque concurrunt. Ita Sanch. l. 3. d. 9. n. 5. Basil. l. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. difficile. 20. n. 70. Villalob. tract. 13. difficile. 25. n. 4. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. n. 8. Bauni. q. 3. sub dilecto 4. Trull. l. 7. c. 6. dub. 10. num. 3. 4. ¶ 5.

Cum his opinor, immerito hanc causam dispensandi Segura reiicere eo quod non concurredit, malitiosi impedimenti suspicio. Nam hæc ratio ex eo confunditur, quod non sola suspicio hæc est iusta causa dispensandi, cum Dubia 132. mm. 589. plures alias adesse causas ostenderim.

DVBIVM

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. III

DVBIVM CXXXVI.

An ad dispensandum in denunciationibus, requiratur, ut Ordinarius iudicalem iuste cause gerat cognitionem.

¹⁹⁷ R Equiritur quidem saltem summaria informationis. Quia ubi lex aliquid gerendum ex causa prescribit, illa probanda est. Et quia dispensationis definitio id aperte demonstrat: Dispensatio est iuris relaxatio cum causa cognitione facta. Sic Henr. lib. 1. cap. 5. num. 5. lit. S. Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 17. Zeph. confess. 421. num. 6. & 61. volum. 3. & alij.

Minime requiratur iudicialis vel summaria cognitionis, sed sufficit, ut Ordinarius extra iudiciale informetur, certiorque de causa fiat, ut licet dispenset. Quia Tridentinum *seff. 24.c.1.*

agens de hac dispensatione, de eiusque causis,

sic concludit: *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut predictae denunciations omittantur: quod illius prudentia, & iudicio Sancta Synodus remittit: que clausula refertur ad causam suspicionis malitiosi impedimenti, & ad omnes alias.*

Ex quo loco constat, iudicio, seu conscientia Ordinarii relinquunt, an dispensare expedit, & an legitima sub sit: sed quoties aliquid committitur conscientia, ac prudentia alicuius, non est necessaria iudicialis probatio, *cap. 8. art. 5. Aftorem. de rescriptione. in 6.* Ita Sanchez lib. 3. d. 8. num. 4. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 3. Hurtad. d. 5. diff. 20. num. 7. Villalob. tract. 13. diff. 25. numer. 2. Leander tractat. 9. d. 7. *qu. 65.*

Hoc mihi probabilius. Quia ex doctrina Baldi lib. 2. num. 2. commissum ad conscientiam est commissum ad veritatem: & satis est (ait) ut sit manutum iure gentium. Et *L. certum. n. 5. cap. Vnde legitimis. docet*, Pontifice mandante, dignitatem alicuius examinari, neminem esse canticum, sed sufficere probationem concludere soli examinatori, eo quod haec commissio potius sit conscientialis quam iudicialis.

DVBIVM CXXXVII.

An existente iuste dispensandi in denunciationibus, causa, Ordinarius sub peccati pena teneatur semper dispensare, subditis exigentibus.

⁶⁰⁰ T ENETUR quidem semper. Quia cum perfidiarum acceptio iustitia distributiva operatur, ponatur, in solis debitis ex hac iustitia committitur, ut omnes cum D. Th. 2. 2. q. 63. a. 1. ad 3. profitentur, sed Prelatus male dispensans, est perdonarum acceptor: ergo dispensatio, causa iuste existente ex iustitia distributiva, est debita. Sic D. Antonin. p. 1. tit. 17. n. cap. vni. §. 20. Rebus repetit. capit. Postulatis, notab. 3. n. 12. Rosel. v. Dispensatio. n. 4. Sylvest. ibi. q. 1. Armil. v. Dispensare. n. 14. & Sanch. citandus docet esse probable.

⁶⁰¹ Non semper tenetur, causa iuste existente, dispensare: sed quandoque est debita dispensatio. Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

tio, quandoque est gratia. Quia in Iure aliquando gracia appellatur, *cap. Licet canon. de elect. in 6. ibi.* Posit Ordinarius gratiam dispensationis facere. Ergo dispensatio non semper est debita. Et *cap. Postulati. de cleric. excommunic. ministranda. ibi.*: *Nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatio.* Loquitur autem textus, quando est iusta causa, alias esset dissipatio: Ergo dispensatio ex iusta causa non semper est debita, sed aliquando est gratia, ac misericordia. Ita Sanch. l. 3. d. 10. n. 3. citans Gloisam, Abbat. Archidiac. Turrect. Dominic. & alios. Basil. l. 5. cap. 32. n. 6. Coninch. d. 2. dub. 6. Hurtad. d. 5. diff. 20. num. 7. Ochag. tract. 3. qu. 4. m. 20. Villalob. diff. 25. num. 5. Palauz. d. 2. punct. 13. §. 5. a. num. 1. Gutier. de marim. cap. 5. 2. num. 4.

Ex istmo, dispensationem debitam esse foliummodo illis in casibus, in quibus si non dispensaret, aliquod scandalum sequeretur, aut

malitiosè impediret coniugium, aut damnum notabile obveniret, aut animæ periculum contrahentibus sequeretur.

⁶⁰² *Autoris recte solutio.*

DVBIVM CXXXVIII.

An Parochus possit, & non possit aliquo in causa dispensare, nō denunciations gerantur.

P OTEST planè. Quia potest dari casus, in quo necessitas urget, & difficilis sit ad Praesul *Potest planè.* recursus. Hi autem signatim casus à Doctoribus memorantur: Quoties ob necessitatem, & causam urgentem Praesul tenetur dispensare, v.g. si aliquis malitiosè niteteretur impetrare coniugium. Quando parentes, vel tuiores iniuste filiam, aut pupillam abstrahunt à coniugio, ut eius absument patrimonium. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando impedimentum inter contrahentes minimè timetur. Quādo alter contrahens in mortis periculo, & cum amasia curat inire coniugium, ut saluti consolat animi, & prolem legitimet. Denique potest Parochus in iis cunctis casibus dispensare, in quibus Episcopus dispensare cum teneatur, iniuste denegat. Quia cum ea facultas sit debita, & denegata iniuste, idem est, ac si concederetur. Sic Veracr. append. spec. dub. 1. Vinald. p. 1. de marim. num. 24. 3. Vega lib. 6. sum. casu 12. 2. Petr. de Ledef. q. 4. 5. art. 5. punct. 3. dub. 1. Machad. l. 4. part. 2. tract. 2. docum. 18.

Minime potest. Quia Concilium id soli Ordinario concessit. Ergo non Parochio. Ita Basil. l. 5. c. 3. 1. n. 2. Coninch. d. 2. 7. num. 5. 3. Villalob. tr. 13. diff. 24. n. 8. Palauz. d. 2. punct. 13. §. 4. n. 3. Gutier. & Layman. apud ipsum. Sanch. l. 3. d. 7. num. 17. citans Henriquez, Nanan. & Rodrig. Trull. & Banny. quos refert, ac sequitur Leander. tract. 9. d. 7. qu. 67.

Hoc vnicè tenendum reor. Quia ante Tridentinum erat præceptum de præmitendis denunciationibus matrimonio, *c. fin. de c. 1. f. 700.* deponit. delupto ex Concilio Lateranensi; & tunc secundum omnes, non poterat Parochus dispensare: ergo nec modo, quia Tridentinum id decretum non corrigit, sed innovat, ut constat ex illis verbis: *Sacri Concilii Lateranensis vestigiis inherendo.*

K 2 DVBIVM

DVBIVM CXXXIX.

An quando non est copia Ordinarij, vel ille petitam dispensationem in denunciationibus iniuste denegat licet his omisssis contrahere, sex in casibus.

O Missis denunciationibus, contrahere licet, quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, vel is petitam licentiam abesse legitima causa denegat. Sex hic casus annumerantur. Quando aliquibus valde expedit coniugium, & timetur impedimentum. Quando concubinarij comprehensi a Iudice, ut vitæ pœnam, volunt contrahere, ut siccè esse coniugatos afferant. Quando parentes, vel tutores nolunt puellam matrimonio colloquare, ut patrimonium absument. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando non est timor impedimenti inter contrahentes: Ob verecundiam, quia alter est notabiliter nobilior, dicitur senior. Sic Sotus in 4. dist. 2. 8. qu. 1. a. 2. concl. 1. Ludou. Lop. p. 1. Infr. de mar. cap. 39. Petr. de Ledel. de mar. q. 45. a. 5. pun. 1. dub. 2. concl. 3. Barthol. à Ledel. dub. 21. de matrimon. concl. 5. & alij.

Quando concurrent causæ iusta dispensandi præfatae, & non est copia Episcopi, vel is absque causâ dispensationem denegat: non licet sine denunciationibus matrimonium inire. Quia Episcopus non dispensando, nullam irrogat injuriam, cum dispensatio tunc sit gratuita. Ita Sanch. lib. 3. d. 10. num. 30. Narar. sum. Hisp. cap. 22. num. 69.

Ego quidem existimo id licere, quando Episcopus sub peccati pœna tenetur dispensare: vt si adsit periculum graue in mora expectandi denunciationes, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispenset, quando scilicet aliquis maliitiosè conatur coniugium impedire, vel contrahens est in mortis periculo, expeditum ad legitimandam prolem, vel ut in bono statu decedat, matrimonium. Quia necessitas caret lege c. 2. de obseruacione. At quoties non tenetur diligenter, licet possit, vt in casibus à secundæ sententia Auctoribus memoratis, non licet, omisssis denunciationibus, contrahere. Quia sic fert praxis Ecclesiæ.

DVBIVM CXL.

An si peccatum consummare matrimonium ante denunciationes, cum haec omittantur, ex Ordinarij licentia, ut post contractum coniugium fiant.

Premitto Tridentini ieff. 24. cap. 1. decretum, vnde Dubii exoritur. Parochi, & duobus, vel tribus testibus (dispensatione iusta ex causa facta) presentibus, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliter detegantur. Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut predictæ denunciationes omittantur. Quæquierim igitur, num quando Ordinarius non dispensat, ve omnino remittantur, sed tantum non premitantur coniugio, contrahentes lethaliter delinquunt, consum-

mando, illis non premissis?

Non delinquunt lethaliter, quandò ex parte Parochi, vel contrahentium adhibita esset sufficiens diligentia ad dignoscendum, an eis aliquod impedimentum dirimens matrimonium, & certi essent moraliter nullum subesse. Quia celsat Tridentini ratio illa: ut facilius detegatur impedimenta, cum certum moraliter sit subesse nullum. Sic Barthol. à Ledel. de matrimon. dub. 22. Manu. tom. 1. sum. cap. 222. num. 1. Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. sum. 3. dub. 1. addens, nisi esset lata contra sic contrahentes excommunicatio. Ludovic. Lopez part. 1. Infruct. cap. 87. & Palans citandus, ait esse probabile.

Lethaliter delinquunt. Quia eodem Tridentini præcepto contrahentes non solum te-
Lethaliter, nebantur denunciations contractui premitte-
re, sed si tunc omisssæ fuerint ex Ordinarij facul-
tate, præmittere eas matrimonij consummatio-
ni: Ergo sicut non præmittere matrimonio de-
nunciations absque iusta dispensatione lethale
esset peccatum, etiam vbi contrahentes dili-
gentiam adhiberent, ut noslent, an aliquo im-
pedimento laborarent, ita lethale erit, non præ-
mittere consummationi, eadem adhibita dili-
gentia, cum idem præceptum violetur. Ita Na-
nar. sum. Lat. c. 16. n. 18. Spino. Specul. testim. glo.
16. m. 30. & aliqui Neoterici doctissimi, ut fate-
tur. Petr. de Ledel. pro prima sententia allega-
tus. Sanch. l. 3. d. 11. n. 3. Basil. l. 10. c. 4. n. 2. Fillic.
tr. 1. o. 1. 18. 1. Pal. d. 1. punct. 13. §. 5. n. 6. Trull.
lib. 7. cap. 6. dub. 8. mm. 4.

Hæc mihi verior proculdubio sententia. Quia Parochus sub mortali tenetur curare, ut haec denunciations fiant in hoc casu ante consummationem: ergo, & ipsi coniuges peccant mortaliter consummando, iis non premissis. Et quia ante Tridentinum non tantum matrimonium clandestinum erat illicitum, sed etiam illius usus erat peccatum mortale, ut docet Caiet. tom. 1. op. c. tract. 13. que. 1. 2. Petr. de Soto lect. 1. 4. de matrimon. Narar. sum. Hisp. cap. 16. numer. 38. & alij. Ergo similiter nunc usus matrimonijs ante præmissas denunciations erit lethale piaculum, cum per Tridentinum sit prohibitus.

DVBIVM CXL.

An quando ex Ordinarij dispensatione omittun-
tur denunciations, ut post contractum mar-
rimonij fiant; solum prima vice sit mortalis
consummatio.

Supposito, lethale esse peccatum, ante de-
nunciations consummari, quæquierim, num solum pri-
ma vice consummari, mortale sit, vel vice est mu-
tatio quoties copula habetur, antequam de-
nunciations præmittantur? Solum est mor-
tale, prima consummare vice, non deinceps. Quia iam hi violarunt Ecclesiæ præceptum
prohibens, nè ante denunciations prolationem matrimonij continuaretur: nec
possunt resarcire: sicut qui die ieunij primo
mane scienter comedit, non deinceps peccat
comestiones multiplicans. Sic Henr. l. 1. c. 16.
num. 1. lit. B. Neoterici alij, quos, prelo nomi-
ne, memorat Sanch. lib. 3. d. 11. num. 4. Non

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 113

614 Non solum est mortale prima vice con-
summum, sed & deinceps qualibet copula
mortalis est. Quia eadem proflus militat prae-
cepti ratio: imminet enim fornicationis periculum,
cum nonnullum alibi sit diligentia
ab Ecclesia praescripta, ut facilius impedimenta
detegantur. Ita Sanchez num. 5. Basil. lib. 10.
cap. 4. num. 2. Coninch. d. 27. num. 58. Nauar.
sum. capite 22. numero 38. Palauz d. 2. pun-
do 13. §. 5. num. 6. Trullench. lib. 7. cap. 6. dub. 8.
num. 4. Leander tract. 9. d. 7. qu. 70. citans Bonac-
ciam.

615 Bis sequitur Fatoe, me nullam differentiae rationem
inter primam copulam, & subsequentes in-
venire. Quia ratio differentiae à contraria
signata non est similis. Nam ieunium in-
diuuium est, nec commodam patitur diui-
sionem, cum eius substantia in vniua come-
ssione consistat: quare ea facta, deinceps ob-
seruari nequit: at praecipuum non consum-
mandi matrimonii est diuisibile sicut praecip-
pum abstinendi à carnibus; in qualibet
eum copula eadem Tridentini ratio militat.
Quemadmodum castitatis voto illigatus, pec-
ca qualibet vice petendo: non autem ieunij
voto adstricetus delinqueret qualibet vice co-
medendo, sed prima columnmodo.

D V B I V M C X L I I .

An dum Matrimonium initur sine de-
nunciationibus præmissis ex Ordinarij
licentia, sed ante consummationem præ-
mittenda: si coniuges nolunt, coniugio
inito, denunciationes gerere, nec ma-
trimonium consummare: delinquunt,
hoc in casa lethaliiter, diu diffe-
rendo.

616 Lethaliiter Lethaliiter peccant, si alter coniux publi-
cari petat, nisi per breve tempus diffe-
rantur. Quia dilatis denunciationibus, non
tam facile referabuntur si quæ adsint impedimen-
ta, & plura possunt animæ incommoda,
vt incontinentia periculum, obuenire. Sic
Nauar. cap. 16. num. 38. Ludouic. Lopez part. 1.
Instruci. cap. 87. §. 7. Manu. cap. 222. de
matrimon. num. 2. Sanchez libro 3. d. 11. nu-
mer. 6.

617 Sin delin-
guunt. Non peccant lethaliiter etiam diu denuncia-
tiones, & consummationem differendo. Quia
nulli ob id praecerto contraveniunt. Tridentinum
enim solum præcipit, ut quando cele-
bratum est matrimonium sine denunciationi-
bus, ex Ordinarij dispensatione, postea ante
consummationem præmittantur. Ita Leander
tract. 9. d. 7. qu. 71.

Huic hatreo, sed primæ sententiæ ad hanc
mentem Doctores allicio. Nam si scandalum
timetur, vel esset incontinentia periculum,
deberent coniuges illico publicationi denun-
cationum operam dare.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Circumpositionem post denunciationes
gerent am ab iis, qui impedimen-
tum aliquid inesse dignouerint.

D V B I V M C X L I I I .

An teneatur impedimentum manifestare
ille, cui est sub secreto naturali
referatum.

618 Nonnulla UPONO contrahentes ex vi denun-
ciationum teneri impedimentum dici-
mens manifestare. Quia alias illegitimè con-
tingut inirent, esseque inualidum. Item est
certum, eum, qui impedimentum nouit ex solo
auditu, non teneri id manifestare, casu quo
non recordetur, à qua, vel à quies personis au-
derit. Quia testes de auditu alieno non depo-
nentes à quibus audierint, nihil probant. Nec
qui occulè nouit impedimentum tenetur illud
aperire, si probabiliter timeat, aliquod graue
damnum, vel scandalum ex denunciatione fa-
re excitandum. Quia nemo obligatur cum hu-
iusmodi incommodo fratrem admovere. Scio
denique, quando impedimentum est publicū,
etiam si ortum sit ex peccato, & infamia inde
sequatur contrahere volentibus, qui illud in
occulto scit, manifestare debet, si probate pos-
sit. Quia nulla adest ratio, quæ à denunciando
excusat. Prius tamen laborantem impedimen-
to prius fraternè moneat. Hæc communis omni-
num consensu expediuntur. Quæsterim au-
tem, nūm teneatur manifestare impedimen-
tum ille, cui sub secreto naturali fuit refera-
tum?

Non tenetur. Quia qui sub secreto naturali
scit, quasi non scit: & nefas est secretum refe-
rare. Sic aliqui apud Palud. in 4. disf. 28. q. 2. ar.
5. num. 31. & videtur idem ipsemet tenere d. 27.
q. 1. a. 3. casu 9. n. 27. & Gutier. l. 1. qq. Canon. 11.
n. 27. vbi autem, conscienti impedimenti teneri
denunciare, licet detrectum sit ei petendo con-
silio: non tamē adiecto, committi sub secre-
to. Unde à contrario sensu videatur sentire,
non teneri, quādō sub secreto committeretur.

Tenetur planè, quādumvis sub secreto com-
mittator extrà Confessionis sigillum. Quia Timore
hic non agitur de punitione, vel damno ali-
cuissed de peccato vitando, & de eripiendo
denunciatum à morte spirituali sibi imminen-
te: & cum animæ vita omnibus rebus sit prefe-
renda, vincit hæc lex tanquam fortior legé de-
seruando naturali secreto, famaque pro-
tuenda. Ita Sanch. l. 3. d. 17. num. 6. ex D. Tho. 2. 2.
q. 70. a. 1. ad 2. & Corduba l. 1. qq. 9. 4. dub. 2. &
allicit Paludanum disf. 28. qu. 2. art. 5. num. 31.

Hoc teneo. Quia secreto commissa manife-
stanta sunt vbi vergunt in damnum publicū, Hoc teneo.
aut tertie personæ imminentis infuturū D. Tho-
ma cū omnibus teste citato. At hoc secretu-

114 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

est huiusmodinam si sit impedimentum dirimens, tendit in alterius coniugis bona fide contrahentis præiudicium, quod, si mala vtérque contrahat, in præiudicium matrimonij, quod iritum est, & proli, quæ erit illegitima, & in viriisque æternam damnationem permanens in concubinatu. Si vero sit impediens, tendit in Sacramenti irreuerentiam, & damnationem contrahentis cum eo impedimento, & sepè in damnationem tertij, cui frangitur fides, ut si impedimentum sit priorum sponsalium.

D V B I V M CXLIV.

An qui nouit occultum impedimentum, quod testibus probare nequit, teneatur, illud manifestare.

Minime tenetur. Quia nemo obligatur illud denunciare, quod probare non potest, nō falsi accusatoris subeats suspicionem. Sic Suppl. Gabri. in 4. dist. 2. 8. q. 2. art. 3. dub. penult. Maior. dist. 21. qu. 2. argum. 3. Nauar. libr. 3. de refut. c. 1. num. 35. Angel. verb. Confes. 8. num. 2. Henriq. multis citatis lib. 1. 3. c. 18. n. 3.

Proculdubio tenetur. Quia tenetur quilibet, saltē Superiorē præcipiente detegere peccatum inferens tertio datum, teste D. Thom. 2. 2. qu. 70. a. 1. ad 2. Ex hoc autem, quod impedimentum non detegatur sequitur tertio graue datum: nam si sit dirimens, manebunt in perpetuo concubitu coniuges, siliique erit illegitimi; si autem sit impediens, est grauissima Sacramenti iniuria, quod coniugium cum lethali piaculo contra Dei, & Ecclesiū statuta initur. Ita Sanch. l. 3. d. 13. n. 2. Nauar. sum. c. 2. num. 83. Fagund. Laym. Aragon. Lopez. Barbo. Bonac. & alij. quos refert, & sequitur Diana p. 3. tr. 4. refol. 2. 21. Ochog. tr. 3. q. 6. n. 2. Coninc. d. 27. dub. 7. Palauis d. 2. pun. 13. §. 6. n. 5. Hurtad. d. 5. diffic. 21. num. 75.

Probabiliorē hanc iudico sententiam. Quia hac denunciatio non tendit ad criminis admitti punitiōnem: sed ad vitandum, ne admittatur: Ergo quamvis denuncias probare nequeat, nec suum testimonium sufficeret, ad impediendum, teneat denunciare: nam appetiet Prælato viam, ut diligenter de impedimento inquiret, & curet, contrahentes tūm monitionibus, tūm terroribus retrahere, nē tacito impedimento matrimonium ineat. Porro in aliis rebus idē non tenetur quisquam denunciare, quod probare non potest, quia suum testimonium non sufficit, ut illi malo consulatur: sed in presenti casu hoc non habet locum, cum ad impediendum matrimonij contractum celebrandi sufficit vnu testis, etiamsi sit denunciator, ut docet Sanch. l. 1. d. 71.

D V B I V M CXLV.

An si Parochus extrā Confessionem sit impedimentum occultum nulli ali cognitum: Teneatur matrimonio assistere & Ordinario detegere.

Tenetur quidem matrimonio assistere, & Ordinario non manifestare, quando ad-

moniti contrahentes nolunt à contrahendo desistere. Quia nemo denunciare tenetur, quod probare non potest: si non assistit matrimonio, indicat manifestè, se impedimenti alieuius consciente esse. Sic Basil. lib. 5. cap. 34. num. 6.

Tenetur impedimentum manifestare, & non tenetur, iudic. non potest matrimonio assistere. Quia vnu testis sufficit, regulariter loquendo, ad impediendum matrimonium. Et quia haec denunciatio non sit, ut crimen puniatur, ut vicietur. Ita Ochagau. qu. 6. num. 8. Hurtad. d. 5. diffic. 21. num. 77. Machad. lib. 4. p. 1. tom. 1. docum. 20. Henr. libr. 1. cap. vlt. num. 6. Palao d. 2. pun. El. 13. §. 7. num. 3. Coninch. d. 17. dub. 7. num. 6. §. 66. Gutier. de marri. cap. 60. num. 10.

Cum his opinor. Quia vbi opponitur impedimentum, quod sit Parochus, non est ei, de illius veritate discutere, sed tenetur rem ad ordinariū deferre: & esto nullus opponat, tenetur ipse coram Ordinario opponere, sic quilibet alius teneretur: iudic. a fortiori, cum ipsi incumbat ex officio impedimenta vestigare, & saluti spirituali oviuum suarum consilere: si usque testimonio sufficienter, & planè probetur impedimentum, nē matrimonium contrahatur. Lege Santium libr. 1. d. 71. numer. 1.

D V B I V M CXLVI.

An si Parochus constat impedimentum occultum, verbi gratia, votum castitatis: sed contrahens afferit, se minimè teneiri, quia factè vovit: Parochus, ut matrimonio assistat, nec Ordinario impedimentum referet, debeat contrahentis fidem praefare.

Debet fidem praefare afferenti, se fidē. Quia hic actus pender ab animo, ea autem, quæ ab animo pender, & in animo consistunt, partis iuramento probantur. Et quia hic solum agitur de bono conscientiæ perentis matrimonium, qui peccabit contrahendo, quando est impedimentum voti simplicis, vel aliud non dirimens; sed valerbit matrimonium: Ergo relinquendum est conscientiæ ipsius negantis votum, vel dicentis, eo non teneri. Sic Veracruz append. ad pecu. super articul. 15. 1. part. Vega libr. 3. num. casu 364.

Non debet praefare fidem contrahenti. Quia quamvis Confessarius in foro conscientia fidē dare debeat: secus tamē est in externo foro, ad quem matrimonium pertinet. Et quia presumitur animus, se obligandi in voto: ergo neganti hunc animum probandi onus incumbit. Et quia alias presumetur delictum mendaci, cuius presumptio omnino fugienda, &c. de reg. lur. in 6. Ita Sanch. l. 2. d. 15. num. 9. citans Andream, Anchār. Sylvest. & alios.

Sententiam hanc probabiliorē duco, sed eam sic temperarim. Si nullo alio pacto cōst̄. Hanc sententia de voto emissō, nisi ex cōfessione volētis cōsentire, trahere, tūc si votū fateatur, & simul defecūt sententiam animi

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 115

animi se obligandi, est ei adhibenda fides. Quia est verisimile, in vitroque veritatem fateri: si intentio enim vellet, facilius vitramque negaretur, cum probationes contra ipsum deficerent, nullusque impedimentum opposueret.

DVBIVM CXLVII.

An Ordinarius ipse, qui solus novis impedimentum, teneatur publice petentiibus matrimonium non denegare.

⁶³² *Tenerit non denegare. Quia cum ipse sit Iudex, minimè potest esse testis. Bic Sanchez lib. 3. dis. 11. Ochag. qu. 9. n. 8. Henr. l. 1. cap. 10. num. 6. Palaus d. 2. punct. 13. §. 7. num. 7.*

⁶³³ *Tenerit prouersus, denegare matrimonium & impedimentum ad Nuncium, vel ad alium Iudicem deferre legitimum. Quia hoc in calu non gerit Iudicis personam, vt puniat, sed Prelatis patris, & prouideat, nō ob impedimentum diuinum ouis in concubinito deperat, vel ob impedimentum lethali ter delinqutat, iniuriāque sacramento inferatur. Ita Hurtad. d. 5. diff. 21. n. 77. Leand. tr. 9. d. 7. 9. 90.*

⁶³⁴ *Cum his opinor Santij venia, sciens, Ordinarii posse etiam testis officium coram suo superiore posse exercere.*

DVBIVM CXLVIII.

An matrimonium celebratum coram Parocho, ac testibus, omissionibus subiectum clandestini contractus penit.

⁶³⁵ *Q*vando denunciations iuste differuntur, vt post initum matrimonium fiant, vel omittantur ex Ordinarij licentia, minimè clandestinum coniugium dicitur circa peccatum incursionem. Quia dum abest culpa, nō incurrit pena illi imposta. Reg. fine culpa 21. de reg. inv. in 6. Tota ergo difficultas est, quando illicite omisso sunt denunciations. Quæsi erit itaque, vitrum clandestinum sit dicendum coniugium, penitusque subiicitur, quæ coram Parocho & testibus non præmissis denunciationibus initur?

Clandestinum non est, nec penitus subiectum. Quia publicè, & in facie Ecclesie videtur id matrimonium celebrari, cum Parochus, qui persona publica est, & testes Ecclesie ex nomine adiut. Sic Palac. in 4. dist. 28. d. 3. Petr. de Ledes. quas. 45. art. 5. Moli. tom. 1. de inst. tra. 2. d. 176. Hurtad. d. 5. diff. 22. numer. 80. & ali.

Clandestinum est quoad peccatas incurrunt, das matrimonium huiusmodi. Quia non cessat ratio, ob quam Ecclesia reputabat, hoc matrimonium esse clandestinū cū verē occultū possit dici, quod tribus tantum est cognitum, nec deteguntur impedimenta, si que forte sint, cum publice non constet, & facile sit, tres impedimenti esse ignorar. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 70. Basil. l. 5. n. 37. Coninch d. 17. dub. 2. Sanch. l. 3. d. 1. n. 7. quindecim citans Doctores.

Eiusdem mentis sum. Quia si Concilium Lateranense (habetur e. fin. de clandes. despons.) ⁶³⁷ lego, video huiusmodi matrimonium clandestinum aperte vocari quoad peccatum incursionem. Postquam enim textus præmisserat, denunciations ante matrimonium esse getendas, eo quod Ecclesia matrimonia clandestina detestatur, ait §. si quis. Si quis vero huiusmodi matrimonia clandestina, seu interdicta inire presumperit; & subiicit penas. Vbi pôdero illud verbū, *Huiusmodi clandesina.* Cū enim de matrimonio, cui denunciations non præmittuntur, egisset, manifeste id matrimonium clandestinum appellat. Tantum autem abest, vt Tridentinum hoc Concilij decretum voluerit corriger, vt potius *ses. 2. 4. cap. 1. præscriptab.* Sacri Concilij Lateranensis vestigis inhærendo, præcipit Sancta Synodus, vt ante quam matrimonium contrahatur, ter à proprio Parocho denunciations fiant. Addo, idem Tridentinum *cap. 5.* statuisse penam contrahentibus coram Parocho, & testibus absque denunciationibus, nempe vt si in gradibus prohibitis ignorantem matrimonium contractum sit, spe dispensationis careant: Ergo signum est, noluisse penas, huic matrimonio antiquitas positas, corrige.

*Si quis vero huiusmodi matrimonia clandestina, seu interdicta inire presumperit; & subiicit penas. Vbi pôdero illud verbū, *Huiusmodi clandesina.* Cū enim de matrimonio, cui denunciations non præmittuntur, egisset, manifeste id matrimonium clandestinum appellat. Tantum autem abest, vt Tridentinum hoc Concilij decretum voluerit corriger, vt potius *ses. 2. 4. cap. 1. præscriptab.* Sacri Concilij Lateranensis vestigis inhærendo, præcipit Sancta Synodus, vt ante quam matrimonium contrahatur, ter à proprio Parocho denunciations fiant. Addo, idem Tridentinum *cap. 5.* statuisse penam contrahentibus coram Parocho, & testibus absque denunciationibus, nempe vt si in gradibus prohibitis ignorantem matrimonium contractum sit, spe dispensationis careant: Ergo signum est, noluisse penas, huic matrimonio antiquitas positas, corrige.*

CAPVT XV.

Circa Benedictiones Nuptiales, vulgo Velationes.

DVBIVM CXLIX.

An sit lethale peccatum, antequam Benedictiones Ecclesie recipiantur, matrimonium consummare.

LETHALE est. Quia præceptum Euaristi (habetur cap. Lethale 1°) Alier. 30. quas. 5. (& Ciricij Epist. ad Pomer. 6. 4. & Concilij Lugdun. habetur c. Nulli 30. quas. 5.) in re grani violatur. Sic D. Antonin. part. 3. tit. 1. capit. 16. sum. Confel. apud Perez lib. 5. Ordinatis. tit. 1. lib. 1. Lethale est, consummare vice ante benedictiones, non verò deinceps. Quia præceptum solum est de consummatione. Sic Palud. in 4. dist. 28. quas. 1. art. 2. num. 10. Guillerm. ab ipso relatus, Rosel. verb. *Impedimentum, imped.* 1. num. 11. Lethale est, petere ante Ecclesie benedictiones, non autem reddere. Quia illud voluntarium est, hoc autem necessarium. Sic Richeart. in 4. dist. 28. a. 2. q. 3. ad 3.

Lethale non est. Quia Tridentinum ses. 2. 4. fatur: Eadem Sancta Synodus bortatur, c. 1. viii. 1. Lethale non est, nisi in templo sacerdotalem in eadem domo non cohabitent. Si autem iudicaret, esse mortale, non bortaretur, sed præciperet. Ita D. Tho. in 4. dist. 28. quas. 1. art. 2. ad 3. Cajet. tom. 1. Opus. tract. 13. q. 1. Natur. sum. c. 22. n. 38. & 83. Sanch. l. 3. d. 12. n. 7. viginti duo Doctores citans.

116 Theologiae Moralis Lib. XXV.

640

Hoc mihi certum. Quia talis copula ex se est lethals, cum inter veros coniuges fiat; nec ex Ecclesia prohibitione: cum non sit textus prohibens: *ime Nicolaus Papa* (*habetur cap. Nostrates 30. q. 5.*) enumeratis concurrentibus ad nuptias, & inter ea solemnis benedictione, subdit: *Hec omnia non feruare, non est peccatum.* Nec etiam sit iniuria benedictionibus, nec contemnuntur, cum postea sint suscipienda. Nec aliquod mendacium admisetur in illis cum in verbis, quibus celebrantur, nulla virginitatis sponsa mentio fiat: Ergo nulla ratione est mortale, consummare ante benedictiones.

D V B I V M C L.

An sit veniale piaculum ante Ecclesia benedictiones matrimonium consummare.

641

Veniale est. *Veniale, qui est consummari post Ecclesia benedictiones antevertitur.* Sic *Caiet. 10. 1. Opus. tr. 13. q. 1.* *Victor. sum. de matr. n. 177.* *Sotus in 4. dif. 18. q. 1. a. 2.* *Petr. de Soto lect. 14. de mar. Angles v. Debitum. n. 1.* *Henriq. l. ii. c. 5. n. 7. & c. 16. n. 3.* *Veracr. p. 1. specu. a. 14. post 6. concl.* *Loudou. de S. Ioan. qu. 2. de matr. a. 4. diff. 3. & q. 9. a. 4. dub. 2. concl.*

Veniale non est. *Quis nullo iure præcipitur, ne matrimonium ante benedictiones consummetur.* Et quia Tridentinum *scf. 24. cap. 1.* illis verbis *Hortatur Sancta Synodus*, clare denotat esse consilium. Ita *Natuar. sum. cap. 22. num. 83.* *Capua. Palae. Philiac. Spino. quos citat, & sequitur Sanch. lib. 3. d. 12. num. 6. & 7.* *Basil. l. 10. cap. 4. num. 3.* *Azot. tom. 3. lib. 3. cap. 31. quas. 9.* *Palau. d. 2. punct. 1. 4. § 5. num. 8.* *Villalob. rr. 13. diff. 2. 4. num. 12.* *Hurtad. d. 10. diff. 3. num. 8.* *Laym. tratt. 10. p. 1. c. 4. n. 12.* *Ochag. rr. 3. q. 5. num. 2.* *Filiuc. rr. 10. p. 1. n. 184.*

642

Non est veniale. *Hanc præfero sententiam, si triplex ei temporatio adiiciatur.* Prima, nisi adit contemptus. Nam si ex contemptu matrimonium ante Ecclesia benedictiones consummetur, lethalis erit proculdubio culpa. Secunda, nisi scandalum sequatur: eo enim lecuto erit lethale, ut veniale consummari coniugium iuxta scandali grauitatem. Tertio nisi excommunicatione lata sit aduersus consummatas, non præmissis Ecclesia benedictionibus. De quo iam.

D V B I V M C L I.

An sit mortale consummari ante benedictiones, si lata sit contra sic gententes excommunicatione.

643

Mortale est. *Mortale, quia potest Episcopus tale præceptum, & excommunicationem imponere, vt de facto est imposta in Salmantina Diœcesi.* Vnde lethale erit ante benedictiones consummari. Quia pro sola lethali culpa ferri excommunicatione potest. Sic *Henriq. lib. 1. c. 4. n. 7.* *Ochag. rr. 3. q. 5. n. 3.* *Basil. l. 10.*

644

n. 3. Petr. L. def. q. 45. a. 5. pun. 3. dub. 1. *Manu. e. 1. 4. 2. Filiuc. rr. 10. p. 1. n. 184.* *Ludou. de San. Iuan. q. 9. de matr. a. 4. dub. 2.*

Mortale non est. *Quia non est tam gravis materia, vt possit excommunicatio ferri.* Ita *Morale 1. 12. Sanch. l. 3. d. 12. n. 10.* *Villalob. rr. 1. 3. diff. 2. 4. n. 12.* *Faut Sotus in 4. dif. 28. q. viii. a. 1. & L. def. 2. p. 4. qu. 47. art. 4.* dum minus bene sentiunt de excommunicatione inflicta contra clam contrahentes, quod de se est culpa lethalis ne dum in hoc casu, vbi ea copular præuentio ex se omni vacat culpa, vt dixi *Dubio 150.*

*Certe nescio, vñdenam possit hac excommunicatio iustificari, cum ferri non valeat, nisi *H. c. mihi v. v.* vbi adest materia imponendi præceptum obli-
rium.* *gans ad mortale:* nec video iam expediens esse hoc consilium, vt sit materia talis præcepti sufficiens, maximè cum Tridentinum *scf. 24. cap. 1.* loquens de hac re, solum hortando lo-
quatur. Ideo exigitimo, talem excommunicationem minimè illigare, nec officere, vt sit lethalis culpa ante benedictiones consum-
mare.

D V B I V M C L II.

An sit mortale omnino nuptiales benedictiones omittere.

645

Et mortale. *Quia datur præceptum, benedictiones halce recipiendi.* Et quia materia *Morale 1. 4. 7.* est gravis cum benedictiones Ecclesiæ valde bono progressu matrimonij conferant. Et quia *Sixtus Pontifex epist. ad Pomer facut cap. 4. illa benedictio, quam ruptura ferme Sacerdos impunit, Sacilegium est, si violetur.* Ego pecca-
tum mortale, si omnino omittatur. *Sic Ochaga. rr. 3. q. 5. n. 4.* *Henriq. l. ii. c. 16. n. 2.* *Filiuc. tratt. 10. part. 2. num. 16. 5. & part. 1. n. 184.* *Leand. rr. 9. d. 7. q. 7. 5.*

Mortale non est, sed tantum veniale. *Quia benedictiones ha. non sunt sacramentum quod.* *Morale 1. 4. 7.* *benedictiones ha. non sunt sacramentum quod.* *dam: nec tanti momenti quanti sacramentalia,* *que Baptismo præmittuntur.* *Vnde non est cau-
sa, vnde earum omisso, deficiente contemptu
omittenda sit mortalis.* *Ita Sotus in 4. dif. 18. q.
1. art. 2. Sa v. Matrimonium, num. 6.* *Hurtad. d. 5.
diff. 13. n. 83.* *Bonac. q. 4. p. 6. n. 2.* *Gutier. de matr.
c. 106. n. 11.* *Diana p. 3. rr. 4. resol. 256.* *Sanch. l. 7.
d. 8. 1. numer. 6.* *Quem quidem immitto taxat
Leander citatus, quod hac in re sibi contrarius
existat, cum libr. 3. d. 12. numer. 14. de
præcepto hoc ex contemptu omisso loqua-
tur.*

646

*Fateor sententiam primam valde esse pro-
babilem præfero aurem secundam. Affero igitur
præcepta esse halce benedictiones sub ve-
niali solummodo: quare omittens ea sine contemptu solum venialiter delinquit. Porro nullus
contemptus rationem video, vbi quis benedictiones omittit, eo quod non est præceptum
obligans sub mortali, ad illas recipendas: vel
existimans eas utilissimas esse minime recine-
ret, quasi præcepta non essent. Quare existi-
mari tunc reperi contemplum, quando quis
perinde eas nihil faceret, ac si res vanæ exis-
terent.* *Hanc sententiam primam valde esse pro-
babilem præfero aurem secundam. Affero igitur
præcepta esse halce benedictiones sub ve-
niali solummodo: quare omittens ea sine contemptu solum venialiter delinquit. Porro nullus
contemptus rationem video, vbi quis benedictiones omittit, eo quod non est præceptum
obligans sub mortali, ad illas recipendas: vel
existimans eas utilissimas esse minime recine-
ret, quasi præcepta non essent. Quare existi-
mari tunc reperi contemplum, quando quis
perinde eas nihil faceret, ac si res vanæ exis-
terent.*

DV BIVM

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 117

D V B I V M CLIII.

*An nuptiales benedictiones possint tota die
sabbatis ante Adventum celebrari.*

Premitto Tridentini *ses. 24. cap. 10.* decre-
650 *tum ab Adventu D.N. Iesu Christi usque in*
diem Epiphaniae; à feria quinta Cinerum usque in
Octauam Paschatis inclusuè antiquas nuptia-
rum solemnium prohibitiones diligenter ab omni-
tum observari Sancta Synodus præcipit. Porro de
feria quarta Cinerum nulla est difficultas sed
prohibitionis incipit à media nocte illius feriae
quarta. Quia totum officium diei præcedentis,
etiam Completoriorum minime ad diem sequen-
tem pertinet. De die autem Adventus quæstio
procedit, an ea die possint nuptiales benedictio-
nes celebrari?

Possunt quidem. Quia ubi consuetudo alind
651 *nuptias non expulerit incipit etiam tempus Adventus*
à media nocte, que est initium diei primi Do-
miniæ Adventus, nam re vera tunc Adventus
incipit. Si Causalcan. in suis Decisi. p. 2. decisi. 12.
de contract. que Ordine est 58. numer. 19. Basil.
libr. 6. cap. 8. num. 5. Leand. tract. 9. d. 7. q. 76.
Et Diana probabile reputat part. 3. tract. 4.
refol. 201.

Minime possunt. Quia officium Adventus
652 *incipit per se à Vesperis Sabbati præcedentis:*
quamvis per accidens fiat aliquando sola com-
memoratio propter festum maius occurrans. Ita Paludin 4. *disp. 32. q. 1. a. 4. n. 16.* D. Antonin.
p. 3. tit. 1. c. 17. Rosel. *v. Impedimentum, imped. 17. n. 3.*
Sylvestr. v. Matrimonium 7. q. 2. dicto 4. Et quam-
uis autem Tridentinum scripserint, at ius antiquum, cap. Non oporet, el 2. 33. question. 3.
eisdem verbis vixit, quibus Tridentinum hac
in prohibitione. Sanchez *libr. 7. d. 7. nu-*
mber. 1.

Com his opinor si attendo ad Iuris rigorem,
653 *non confuetudo declarasset, alicubi incipere à*
media nocte Dominicæ. Vnde etiam post Tri-
dentinum confuetudine alicuius Ecclesia oppo-
sitionem non servante, tempus Adventus in hac
prohibitione credo incipere à primis Ves-
peris Sabbati præcedentis: in feria autem quar-
ta Cinerum à media illius feriae nocte.

D V B I V M CLIV.

An ipse matrimonij contractus sit prohibi-
tus celebrari ab Adventu usque in diem
Epiphaniae: & à feria quarta Cinerum
usque in Octauam Paschatis inclusuè
saltem sub veniali.

Prohibitus est. Quia debet celebrari in facie
654 *Ecclesie, & non clauso. At in facie Ecclesie*
eo tempore non permittitur, sicut nec benedi-
*ciones nuptiales. Sic D. Tho. in 4. *disp. 32. q.*
en. 1. q. 4. in 4. ad i. Richar. a. 5. q. 1. Hofst.
sum. de matr. contracto contra interd. Ecclesie.
*Paludin 4. *disp. 32. q. 1. a. 4. n. 18.* Maioris ibi q. 2.*
*Manu. som. 1. sum. cap. 24. num. 4. innuit prohi-**

bitum sub veniali esse. Et aliqui antiqui, quos
tacito nomine referunt. *Glossa c. Vir cum propria, §.*
Hinc etiam, 3. q. 4. sentiunt, non solum eo tem-
poate matrimonium prohiberi, sed esse irritum,
si tunc contrahatur.

Minime est prohibitus matrimonij contra-
655 *etus vel sub veniali præcipue post Tridentini*
decreorum. Quia hoc probat ipsa Ecclesiæ con-
fuetudo, passim enim his temporibus matrimo-
nii inveniuntur conniventibus Prelatis, nec puni-
entibus Parochos, qui intersunt. Et quia nulli
prohibitum id reperitur: immo c. Capellanus
de feria, affirmatur, Ecclesiæ constitutio id
attestante, posse omni tempore matrimonium
celebrari. Ita Sanchez lib. 7. d. 7. num. 11. quadra-
ginta supra sex Doctores citans. Basil. libr. 6.
capit. 8. numer. 78. Pollicen. c. 30. q. 24. n. 36. &c.
alii communiter.

Certè non expediret, ut pia mater Ecclesia
tot temporibus coegeret prohiberet, idaretur
enim ansa tunc admittendi plurima lacrimæ pi-
culla, cum non quirent homines colligare ma-
trimonium, quod in concupiscentia remedium
est institutum. Vnde audiendos iam non el-
se primæ Autores sententiae mordicus de-
fendo.

D V B I V M CLV.

An si mortalis culpa tempore prohibito, na-
ptiales benedictiones recipere.

Non est mortalis culpa, cessante scandalum,
656 & contemptu. Quia si scandalum, & con-
temptus absit, non videatur esse tam gravis pre-
ceptum, ut obligat sub letali. Sic Barth. à
Ledesma *de matr. dub. 6c. Cuius valde facient Caiet.*
sum. v. Nuptiar. peccata. & Armil. v. Nuptie. n. vii.
Reddunt enim rationem, cur culpa letalis sit.
Quod publicè (autem) cum hant benedictiones,
non potest non suboriri scandalum, ac contem-
pus adesse. Graf. p. 2. *Decisi. l. 2. cap. 85. num. 28.*
Videtur in id inclinare Diana part. 3. tract. 4.
refol. 202.

Mortalis culpa est. Quia est textuum anti-
657 *quorum, & præcepti Tridentini in re gravi vio-*
lato: Concilium enim ses. 24. cap. 10. diligenter
fermari præcepit hanc prohibitionem, & totius
*Ecclesiæ consuetudinem. Ita Paludin 4. *disp.*
32. q. 1. a. 4. n. 20. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 17. Syl-
vestr. v. Matrimonium 7. q. 2. dicto i. Caiet. & Ar-
mil. citati. Navar. sum. c. 22. n. 71. Sanchez l. 7. d. 7. n.
3. Basil. l. 6. c. 8. n. 10.*

Idem asserto. Quia non ex scandallo, & con-
tempno, quæ omnibus generalia sunt, ad culpæ
658 *constituentiam, sed ex ipsa præcepti natura, &*
grauitate, quam Ecclesia consuetudo & verba
*Tridentini testantur, culpa hæc letalis contra-
ditur: scilicet scandalum, & contemptu, cæ-
teræ Ecclesiæ præcepta rei gravis, ut audiendi
Sacri, ac ieiunandi, sub mortali obligant. Vnde
Sacerdos aduersus hoc decretum nuprias, & ve-
titio tempore benedicere, poena plectitur arbitria.
Sponsi vero ipsi id præceptum transgre-
dientes, in delicti ponam ad tempus separantur*

Hoc si longe
probabiliter.

D V B I V M

D V B I V M C L V E

An Episcopus possit dispensare, ut benedictio nuptialis tempore prohibito celebretur.

660
Dispensare
possit

Dispensare potest ex causa valde urgenti caendo, nè populi adgit frequentia, nec alia consueta solemnitates interueniant. Ut si quis piam puellam pauperem dotare noller, nisi statim solenes benedictiones reciperet. **Q**uia de facto consueverat Episcopi Pontificibus amantibus simili in casu dispensare. Bellameri c. Capellanus, deferit, afferente. Sic Sotus in 4. dis. 32. q. vni. a. Verac. p. 1. spec. a. 4. Barth. à Ledes. de mair. dub. 60. Graf. part. 1. decif. l. 2. c. 85. n. 29. referens Synodus Neapolitanam c. 40. dicentem, Ordinarium ob humana pericula facile, & gratis eam licentiam concedere posse. **S**av. Matrimonium, vbi de Impedim. non dirim. num. 11. & alij.

Minime potest dispensare. Quia prohibitio haec est Clementis III. c. Capellanus, deferit: & Tridentini sc. 24. cap. 10. At inferior non potest in lege Superioris dispensare. Ita Cardinal. cap. Capellanus, quos. 1. de feriis. Henricus Bothaeus quem sequitur referens Henr. lib. i. cap. 1. 6. numer. 1. liter. E, vbi oppositam sententiam falsam appellat.

Ego autem sic distinguendum iudico. Iure ordinario nequit, ut clare ostendit ratio secunda sententia. Quare Navarrus cap. 22. num. 70. dixit, se nunquam ansum fuisse opinari posse Episcopum dispensare in denuntiationibus matrimonio non praemittendis donec Tridentinum sc. 24. cap. 1. id ipsis indulxit; quod praeceptum eas praemittendi sit Concilij Lateranensis. At in casu valde urgenti, potest extraordinario iure, vbi non effretcensus ad Pontificem dispensare. In eo enim eventu posse dispensare Episcopum doctissimi probat Sanchez libr. 2. d. 40. Et sic intellectam priorem sententiam approbo. Quamvis fateor, illius Doctores videri sentire, posse iure ordinatio; nam omnes Sotum sequuntur, qui clare hoc sentit; ea enim ratione vtrum, quod possit Episcopus sua in Diocesi dispensare, non secus ac Pontifex in vnuerso orbe, quoties non est dispensatio sibi aliquo in casu à Pontifice interdicta. Quia nec Pontifex, nec Tridentinum dispensationem hanc sibi referunt. Sed quamvis fundamente verissimum sit: at ei ipso, quod lex editur à Pontifice, vel Concilio, nec conceditur dispensatio, nequit Episcopus dispensare, sed censetur referuata dispensatio propter id generale principium: Inferior sequit in lege Superioris dispensare.

Ceterum rarissime posse eum casum tam presentanea necessitate contingere, ut valeat Episcopus in hac prohibitiōne dispensare.

D V B I V M C L V I I

An sit interdicta omnis traductio sponsa in domum sponsi, diebus hisce prohibitis.

Omnis traductio etiam absque solemnitate est interdicta. Quia textus Nicolai Pon. 663 tificis c. Nec vxorem 33. q. 4. abolute prohibet. **O**mnia traductio vxorem ducere id est, traducere (ut explicant dicta. Abbas, & Sylvestr.) eo tempore. Et quia ex ipsa traductio nominata animus circa venerandas voluptates magis occupatur. Sic Sylvestr. v. Mari monium 7. q. 1. post 5. dictum, dub. 2. Rosell. verb. Impedimentum, imped. 17. Verac. p. 1. spec. a. 14. concl. 4. Barth. à Ledes. dub. 60. concl. 3. S. verb. Matrimonium, de impedim. non dirim. n. 2. & alij plures.

Non omnis traductio sponsa in sponsi dominum est interdicta, sed solum solemnis. **N**on est interdictum, quia nimia mentis dimagatio deducentis minima reperitur in traductio absque solemnitate, & festivis vanas latitiae signis, quæ possunt vetiti temporis Sanctitudinem perturbare. Ita Naur. sum. cap. 22. num. 71. Palud. & alij quatuordecim Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. l. 7. d. 7. n. 16. Basil. l. 6. c. 8. n. 10 Diana 3. p. tr. 4. resol. 266.

Certà id licitum esse, ipsa consuetudo testatur, eo vel maxime, quod matrimonij consummatio, que traductio obstat, posset, non est eo tempore interdicta. Quod si requiras, quid nomine traductiois solemnis interdicta eo tempore, intelligatur? Respondeo, intelligi conuiuio, & alijs vanas latitiae signis traductionem.

D V B I V M C L V I I I

An sit lethale diebus hisce prohibitis traducere sponsam, id est, vanas latitiae signis.

Es lethale peccatum. Quia matrimonij beatificationes non prohibentur eo tempore **L**ethale, ratione sui, cum sint quid spirituale, ac proinde tempus devotioni dicatum. Minime dedecet: sed propter coniuia, & alia festiva tunc solita interuenire, que à diuinis mentem auocant, ut clare colligitur ex D. Tho. in 4. dis. 31. q. vni. a. 5. quatiue 4. & Richardo art. 5. qu. 1. ad 1. Ergo fortius solemnis traductio prohibetur: arguento ducto ex Authent. Multo magis, cap. de Episcopis, & Clericis. Sic Naur. sum. c. 22. n. 71. Caiet. sum. v. Nuptiarum peccata. Armil. v. Nuptie. num. vlt. Angel. Ludou. Lopez. Vega, & alij, penes Sancium lib. 7. d. 7. num. 18. Basil. 6. cap. 8. num. 10. & 14. Hi itaque absolute loquuntur de sponsa traductio licet solemnis non sit.

Non est lethale crimen sponsam, sit traductio solemnis non sit, sed tantum modo veniale. Imò etiam si sit solemnis, modo scandulum non sequatur, nec ad id ansa probabilis datur. Quia sic huiusmodi temporis interdicta Sanctitas non deturatur. Ita Barth. à Ledes. dub. 60. concl. 3. Verac. part. 1. spec. art. 14. concl. 3. Tabiena au-

Lethale non
deturatur

Sectio II. Dubia, De Consensu Coacto. iiij

tem v. Impedimentum, impend. 14. q. 1. n. 2. addit, sola coniuicia, & alia laetitia signa abique sponfa traductione, nullam esse culpam, ratione generalis consuetudinis haec permittentis.

Ego quidem existimo, solas nuptiarum benditiones hoc tempore sub mortali esse prohibitas. Quia generali consuetudine receperunt esse video, ut ipsa eo tempore insponsum si domum traducantur, coniuiciaque fiant, ac alia laetitia signa coniuentibus Praelatis exhibentur. Quare si haec moderata sint, nullam culpam agnoscit: si aliquantulus sit excessus, solam veniale mortalem autem minimam, nisi ubi nimis adessef excessus, ita ut Sanctitati horum temporum notabiliter detrahatur: & anima notabilis iure optime scandali spectantium exhibetur animis. Vnde Palud. in 4. diff. 3. ques. 1. art. 4. num. 17. mitius est locutus, docens, prohiberi nuptiarum celebrationem his temporibus ob laeticiam iis valde disstinentias. Quamvis enim iura rigidi loquuntur, ut patet ex c. Nec uxorem. 33. ques. 4. vbi uxorem duci, ac coniuicia fieri absolutè prohibetur generalis consuetudo hunc iuris rigorem temperavit, & ferre ad solas nuptialium benedictionum prohibitionem reduxit.

DVBIVM CLIX.

An sit peccatum interdicto Feriarum tempore matrimonium consummare.

Es peccatum. Quia c. Nec uxorem 33. ques. 4. interdicto traductio sponsa illo tempore cuius ratio nulla esse potest, nisi ut copula carnalis videatur. Et quia cap. Non oportet. el. 2. 33. ques. 4. praescribitur, separando esse celebrantes nuptias hinc diebus: quod nequamque fieri, si copula non esset tunc prohibita, sed sola solemnitas. Non enim fieret personarum separatio, sed alia paenitentia imponeretur. Peccata enim non debet culpæ quantitatem excedere. Quesuit de iis, qui sunt à maiori parte Capituli. Sic D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 17. Rosel. v. Impedimentum, imped. 17. Angel. v. Debitum, numer. 1. Sylvest. verb. Matrimonium 7. ques. 2. Tabie. & alij penes Sancium citandum Caiet. sum. v. Mar. Armil. ibi, nu. 64. Barthol. de Ledes. dub. 60. de matr. Quorum alij mortale, alij veniale esse opinantur.

Peccatum non est. Quia nulla est consummatio matrimonium hoc tempore prohibito: quare etiam prima consummatio vacat prorsus culpa ex hac parte, nisi alia circumstantia mala vestiatur. Hoc ostenditur, quia textus pro prima sententia citati, solam benedictionem nuptiarum, traductionemque sponsa eo tempore prohibent: nec traductio interdicto vietanda copula causa, sed propter vanam laetitia signa, illam solita comitata, quae temporis illius dederat sanctitudinem. Certe si ob temporis reuerentiam tunc est prohibita consummatio, non minus illius Sanctitati detrahitur per primam consummationem, quam per sequentes: & siue sponsa sit benedicta, siue non, cum tamen Doctores contrarij in hoc duplicitate.

casu copulam excusent. Ita Naua. sum. cap. 22. num. 7. 1. Sa de impedim. non dirim. num. 2. Petr. de Ledes. quef. 5. 8. art. vni. Sanchez libr. 7. d. 7. num. 23. Basil. lib. 6. cap. 8. num. 9. Coninch. & Filliuc. quos refert ac sequitur Diana part. 3. tract. 4. resol. 266. Trul. libr. 7. cap. 11. dab. 4. num. 1.

Existimo, huic harenens sententia, tempore orationi dicato, multo veriore esse sententiam, vacare culpa copulam coniugalem, & solummodo esse consilium tunc abstinere, ut probat Sanctus I. 10. tota d. 12. Ex quo infero sententia tunc debitum, non posse opponi temporis exceptionem, sed ea non obstante, sub precepto esse reddere.

CAPVT XVI.

Circa consensum Coactum.

DVBIVM CLX.

An metus cadens in virum constantem iniuste incusus irritet, matrimonium.

Non irritat. Quia alia Sacraenta vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, Extrema uinctio suscepimus metu, valida sunt: Ergo & matrimonium. Et quia alij contractus metu initii ipso iuris validi sunt: quamvis per Iudicem rescindendi. Nec videatur maior ratio de matrimonio, quam de aliis contractibus, cum omnes contractus mutuo confundit perficiantur. Sic Cardin. Cap. 2. de his, que vi, ques. 1. Alij, quos presso nomine refert D. Thom. in 4. diff. 29. q. vni. a. 3. quiescione. nasse: rint, tale matrimonium, si re vera consensus adsit, validum esse in foro conscientiae, & solum in foro externo irritum. Quia Ecclesia præsumit, eum qui cogitur contrahere, mendaciter protulisse verba, & abique confessu interno. At cum ad internum consensum in matrimonio non possit dari coactio, sed solum ad verborum prolationem, si vero adsit internus consensus, es est liber. Ergo matrimonium eo consensu contractum liberum erit, & consequenter validum quoad Deum. Sic Goffred. de Fontib. citatus à Scotio in 4. diff. 29. q. vni. in margine.

Irritat omnino foro in utroque. Quia in Cap. Vniuers. el. 2. de sponsal. est causus huiusmodi. Quidam contractis sponsalia cum puella, & accedit ad ipsam postmodum cum alia est inuentus, & coactus eam ducere per verba de presenti: quod fuit à Pontifice, utrius habrum esset maritus? & ille respondit: Si invenieris, quod primam post fidem præstatam cognovis, ipsam cum eo facias remanere: alioquin secunda, nisi metu coactus, qui possit cadere in virum constantem, eam defonsauerit: adherere facias, ut uxori. Ergo aperte definit, matrimonium tali metu contractum esse irritum. Ita D. Tho. ci-

120 Theologiæ Moralis Lib XXV.

tatu. D. Bonau. in 4. dist. 29. ques. 1. num. 5. Scot. qu. vni. Durand. quef. 2. nn. 3. Richar. art. 1. quef. 1. q. vni. art. 3. concl. 1. numer. 17. So us quef. 1. art. 3. Henr. lib. ii. cap. 9. numer. 1. Barth. à Ledel. dub. 2. 3. post 2. conclus. Sanchez libr. 4. d. 12. numer. 18.

674
*Hoc verum
est reor, pri-
mam impro-
bans frater-
niam.*

Cum his sentio, primam sententiam tanquam omnino falsam improbans. Nam ceteri contractus, & si semel validi sint, possunt faciliter ob metum illatum rescindi per Iudicem: at matrimonium semel validum, cum sit Sacramentum indissolubile, nisi ante consummationem per Religionis ingreßum, vel Pontificis dispensationem non posset Index rescindere. Certè alia sacramenta inibi enumerata non possunt ab Ecclesia irritari: at matrimonium, cù sit contraetus irritari potest: & ita irritavit, quando metu contrahitur. Ceterum, falso iudico, Ecclesiam præsumere in matrimonio coacto non adesse consensum.

Ioan. Andreae, Henrici, Archatrani, Cardinalis, Abbatis, le halem comm nationem illum extitisse.

D V B I V M CLXII.

*An Metus ecdens in constantem vi-
rum irritat matrimonium
solo iure naturæ, & non
Ecclesiastico.*

Irritat solo iure naturæ, non Ecclesiastico. Quia summi Pontifices non videntur nouam irritantem matrimonia coacta constitutionem edidisse, sed tantum declarasse, ea fuisse irritata: nullus enim innenit textus ea irritans, sed omnes irrita esse supponunt. *Cap. cum locum.* *Cap. Confutationis.* *Cap. Veniens.* & *Cap. significativa.* de eo, qui duxit in maritum. agunt de matrimoniis iam contractis, & declarant, si metu sint inita, esse invalida: nec potuit Ecclesia matrimonia illa iam contracta irritare, si ante ea decreta valida essent: Ergo iure ipso naturali etant irrita. Sic D. Tho. in 4. dist. 29. ques. vni. a. 3. quef. 1. n. 1. Alcidior. lib. 4. sum. tract. 9. c. 7. q. 5. Richar. in 4. dist. 29. a. 1. quef. 1. Scot. in 4. dist. 39. ques. vni. D. Bonau. ibi. quef. 1. num. 5. Almain ibi. quef. 1. Carthus. quef. 2. D. Antonin. part. 3. tis. 1. o. 7. Barth. à Ledel. de marit. dub. 2. 3. concl. 3. Moli. tom. 2. de iust. tract. 2. d. 326. Palat. in 4. dist. 19. d. vni. Ludon. Lop. pa. 2. Infruct. de matr. cap. 10.

Irritat solo iure Ecclesiastico non naturæ: unde sicut Ecclesia irritavit matrimonia clandestina, inhabiles redendo contrahentes ad sic contrahendum: irritavit matrimonium metu extortum, inhabilitando personas ad huiusmodi gerendo contractum. Quia si metus iure naturæ matrimonium irritat, aut id prouenit ratione iniuria: & hoc non, in metu enim leni innenit iniuria obligans ad restitutionem, & tamen non irritat matrimonium. Aut prouenit ex eo, quod tollit libertatem: & hoc etiam non: nam sepe metus leuis similiter, & fortius plena libertate priuat: sine dubio enim hominem avarum magis priuat libertate amittendæ pecunie item, qui non cadat in virum constantem, quam macipium metus flagello rum, qui in virum constanterem cadit. Cum ergo metus leuis, in quo viraqne ratio reperitur, que in metu graui, non irritet matrimonium signum est, metum graui non iure naturæ, sed Ecclesiastico, quod ita in solo graui hoc statuit, irritare. Ita Durand. in 4. dist. 29. ques. 2. num. 6. 7. Palud. ibi. quef. 1. a. 3. concl. 1. nn. 2. Sotus quef. 1. a. 3. Ledel. 2. p. 4. 9. 49. a. 3. Henr. lib. c. 9. n. 1. & 3. Aragon. 2. 2. 22. 88. a. 3. Sylvest. v. Matrimonium 8. quef. 1. dist. 3. Armil. v. Matrimonium, numer. 4. 1. Tabiena v. Impedimenta. imped. 9. q. 2. n. 3. Nauar. sum. c. 22. n. 5. c. Sanch. l. 4. d. 1. n. 2.

Hoc verius estimo. Quia Baptismus in adulstis exigit ad eius valorem voluntatem, & intentionem suscipientis, & tamen voluntas metu patitur, grani coacta sufficit ad eius valorem. *Cap. Maiores, de Baptis.* & *Cap. de Indis,* 45. d. Ergo similiter sat efficit ad matrimonij valorem confessus

*E S C
The
T o n*

675
*Matrimonium
irritat.*

676
*Non irritat
matrimonium.*

677
*Hoc nihil pro-
babilius.*

Metus: iustè illatus minime irritat matrimonium. Quia quoties metus incutitur alicui danni debiti delicto, quem incutiens iustè inferre potest: tunc magis censetur ille metus oriri ex lege ac natura delicti, & proinde ab intrinseco incutie: quoq; intra illum est iusta causa timendi, initium que & radix timoris. Ita Cardin. *Cap. Veniens.* Goffred. sum. 1. de iis, que vi. n. 3. in a. foli. Hoffiens. ibi. foli. 1. Ioan. Andr. numer. 8. Abbas nu. 8. Antoni. *Cap. Cum locum,* nu. 11. d. spon. al. Gutier. de iuram. p. 1. c. 57. nu. 5. Sylvest. v. Metus q. 6. Angel. ibi. n. 7. Medi. Vega. &c alij, quos citat, exponit, & sequitur Sanchez l. 4. d. 1. 3. n. 3.

Hanc sententiā probabiliorem reor. Nam dum quis malum iustum minatur reperto in delicto verbi gratiā. Te accusabo, nisi matrimonium contrahas: non censetur metum inferre, sed potius metum iam ex delicto conceptum auferre, offerendo immunitatē, si ducat vxorem. Porro in casu xe *Cap. Veniens* espresso, dixerim pacem violatę puellę iustè inveniem cogitile interficere volens, quod erat iustum: ex quamvis non constat ex textu, fuisse timorem mortii incussum, cum generaliter de timore cadienti in virum constantem loquatur: conflat tamen ex expositione Hoffiensis, Goffredi.

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 121

681 sensus coactus nisi Ecclesia oppositum statuif-
fer: & subinde solo iure Ecclesiastico erit ir-
ritum. Fatoe equidem, illos textus non habere
statutorum formam, & ita non constare, vbi
talis irritatio scripta sit: habetur tamen tot
Doctorum traditione, Pontificesque in illis de-
cetis ostendunt, more & vnu id semper fuisse
observatum, ut matrimonium metu graui extor-
tum sit irritum. Sicut licet non habeatur ex-
pressum decrevum Ecclesiae irritantem matri-
monium fidelis cum infidele, id tamen ita
esse constat ex antiquissima Ecclesiae tradi-
tione.

D V B I V M CLXIII.

*An inter fideles valeat, matrimonium gra-
ui meta contractum.*

682 **N**ON valet. Quia quamvis Ecclesiae statu-
tum irritans, apud illos vni minime ha-
beat: at in gentium ac ciuile irritat, idque ef-
ficere potest quatenus matrimonium est contra-
sus quidam ciuilis. Sic Henr. l.11.c.9.n.1. So-
tus in 4.dist.29.q.1.a.3.ad 5. Ludou. Lop. part.2.
Instrut. de mar. c. 40.

683 Valet quidem. Quia id ex iure gentium non
est ius, ius enim gentium est, quod naturalis ratio
inter omnes homines constituit, apud omnem
que per quae custoditur, ut habetur i. *Omnes po-*
puli q.ij. de inst. & iure, vnde ius gentium dici-
tur, quod ex principiis naturalibus rerum con-
sideratarum in ordine ad aliquem finem per viam
conclusionis elicetur: nec ad constitendum tam
iis fuit necessarium, omnes homines simul
in aliquem locum confluere: id enim impossi-
bile esset; sed ipsa naturalis ratio id singulos
per se docet, si ergo tali iure matrimonia coa-
cta essent irrita, sequitur, eorum nullitatem
deduci tanquam conclusionem ex principiis
naturalibus: ergo ex se habent esse irrita, & non
ex iuris gentium statuto. Ita Sanch. l.4.d.14.n.
3. Petr. de Ledes. de matrim. ques. 47.art. 3. dub. 1.
concl. 5.

Ex ultimo validum esse matrimonium inter
infideles metu coactum, nisi apud illos sit lex
ciuilis illud irritans. Potest enim id ciuilis lex
efficere, quatenus est ciuilis contractus.

D V B I V M CLXIV.

*An matrimonium metu extortum sit om-
nino nullum: unde alterius altero inui-
to posse sine graui piaculo resilire.*

684 **M**atrimonium metu extortum non est om-
nino nullum, ita vt possit qui libere con-
sentit, resilire: sed tenetur congruo tempore ar-
bitrio prudentis expectare, an alter velit stare
matrimonio, & lethali delinquit, si non ex-
pectat. Quia cogens aliquem ad matrimonium
secum contrahendum, maximam ei interrogat ini-
tiacione circa matrimonium: Ergo tenetur, eam
refarcire, offerendo ratificationem illi us si coa-
ctus id eligat. Cetero maiorem ei intulit iniuria
quam si deceperet fidele contrahendo: sed hic,
Escr. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

tenetur restituere, legitimè consentiendo: Ergo
à fortioris, qui coegerit. Sic Richar. in 4.dist.29.a.
2. qu.1. Sylvest. v. Matrim. 8. qu.11. dist. 4. Nauar.
sum. c. 22.n.5. Palaci. in 4.dist.29.d. vni. Henr. q.
1. 1. c. 10.n.5. & alij.

Matrimonium metu extortum nullum om-
nino est, nec tenetur cogens in foro consciencie
illud perfidere donec per Iudicem condem-
natur, sed liberè altero inuito, potest resilire,
nisi aliquod graue damnum sit secutum. Quia
aut tenetur ratione delicti coactionis in illius
penam, & hoc Iudicis condemnationem exigē-
ret, antequam nullus tenetur subite penam.
Aut ratione iniuria illata per coactionem: &
hoc non enim est tanta coactionis iniuria,
quando aliud damnum inde non sequitur, vt
aliter quam per matrimonium refarciri ne-
queat. Vel tenetur ex ratione, quia ex parte sua
se obligavit: & hoc nonnam etiam quando fuit
contrahens ignarus meus, vel dolis, nullaque
fuit culpa, ex parte sua se obligavit, & tamē tūc
nō tenetur: Ergo nulla est ratio, cur teneatur. Sic
in alio simili Sotus in 4.dist.35.q.vni.a.2. Angl.
p.1. de matr. quaf. 10.a.1. dub. 1. concl. 4. Barth. de
Ledes. de mair. dub. 31.concl. 3. Scot. in 4.dist.35.
q.vni. Merina C. de restit. q.33. Conrad de contra-
ctaib. q.17.d.1. Sanch. l.4.d.15.n.5.

685
Nullum om-
nino est.

Hoc probabilius reor, quia contractus one-
rosus cu sit ex vtraque parte suapte natura obli-
gatorius, vt in eo seruerit æqualitas, aut vtraq;
pars manere debet obligata, aut neutra. Cum
ergo in coacto nulla confurgat obligatio, nulla
etiam obligatio in cogente consolget. Certe non
omnis iniuria debet in eodem botiorum genere
reparari, maximē cu non tanta sit hæc, vt digna
sit tantafasfactione, vt est matrimonium.

686
Hoc probabilius reor.

D V B I V M CLXV.

*An contrahens fidele matrimonium ob metum in
virum constantem cadentem, peccet lethali-
ter.*

687 **D**plex est casus, in quo quæstio potest ha-
bere locum. Primus est, quando coactus
fidele consensit. Secundus, quando verè. Certe
quando fidele contrahit, certum est peccare.
Quia aliud verbis profert, quam mente reti-
neat, & ita mentitur. Docent id D. Tho. in 4.
dist.29.q.vni.a.1. quæst. 1. & Sotus ibi q.1.a.
3. Quod intelligo nisi ea verba materialiter pro-
ferret, ac si non esset significativa: vel nisi æqui-
natione veteretur, vt Iuro, te accipere in mea,
& velle in vixore interius intelligendo, si teneor.
Sic in alio simili, Sanch. l.4.d.11.n.2. Quæquierim
igitur, num hoc peccatum fidele contrahendi,
quando nec materialiter, nec æquinoce verba
proferuntur, lethale sit?

Nonnulla sup-
ponit.

Lethale est. Quia videtur pernitiosum men-
daciū, cum fingens alterum re in graui deci-
piat. Et quia quantum est ex parte sua irritat
matrimonii sacramentum: Ergo peccat morta-
liter, sicut si alia facienda irritaret absque de-
bita intentione suscipiens, vel ministrans. Sic
Scot. in 4.dist.29.q.vni. §. Hic dicitur. supplem.
Gab. el. ibi, a.2.

688
Lethale est.

Lethale non
est. Quia metu consensum ex-
torquenti nulla iniuria irrogatur, cum nullum
ius habeat. Nec sacramento hic enim nō irritat.
illud

122 Theologiae Moralis Lib. XXV.

illud factio consensu, sed irritum est iure Ecclesiastico quamus ille verè consentire. Ita Nauar. sum. c. 28. addit. ad n. 51. c. 2. 1. Palac. in 4. dist. 29. d. vni. Manu. to. 1. sum. cap. 23. 1. n. 2. Petr. de Ledef. de mar. q. 47. a. 3. diff. 3. Sanch. l. 4. d. 16. n. 2.

690
Hoc verius
michi,

Existimo solummodo venialiter delinquere ob leue mendacium. Quia metu passus non decipit inferentem, sed ipse inferens à se decipiatur: nosse enim deberet, non valere matrimonium altero etiam verè consentiente.

DVBIVM CLXVI.

An qui coactus metu cadens in constantem virum, verè consentit in matrimonium delinquat lethaliter.

691
Delinquit le-
thaliter.

Delinquit lethaliter si conscientis sit, matrimonium esse Ecclesiastico iure irritum. Quia quantum est ex parte sua irritum reddit Sacramentum, quod ministrat, & suscipit. Ergo amittit sacram legium mortale, sicut si absoluuerer quis non subditum, vel minimè dispositum. Sic aliqui Doctores, quos memorat Petr. de Ledef. de mar. q. 47. a. 3. qui sic destinguit. Aut sic contrahens intendit, matrimonium iniire, quatenus est naturalis contractus, seclusa Sacramenti ratione: & tunc non peccat, aut intendit matrimonium quatenus est contractus & sacramentum: & tunc peccat mortaliter peccato sacrilegij. Quia hic scit, se minime transferre corporis dominium, & tamen signo externo, & verbis significat, se transferre: Ergo in se graui mentitur contra sacramenti veritatem.

591
Lethaliter
non delinquit.

Minimè delinquit lethaliter vero consensu matrimonium graui extortum iniens, quamvis id irritum esse norit. Quia cum Christus Dominus non alteraret contractus matrimonij; naturam, sed eam illas manentem elevarit, ut sit sacramentum: eo ipso, quod Ecclesia irritat contractum, manet irritum sacramentum, nec verba contrahentium sunt materia, & forma sacramenti: hoc enim habent quando ex illis contractus validus configurit. Quando igitur aliquis metu contrahit sacramentum matrimonij, nec ipse irritat, nec ad irritationem cooperatur: cum enim Ecclesia illum irritat contractum, illa verba non sunt materia ac forma validi contractus, & subinde nec sacramenti. Ita Sanch. l. 4. d. 16. n. 6. Scot. in 4. dist. 29. q. vni. §. De secundo. Cogn. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. num. 4. Palac. in 4. dist. 29. q. vni. Henr. q. l. 4. c. 9. num. 6. Nauar. sum. Hisp. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22.

693
Cum his opt.
nore

Certe Petri de Ledesma distinctionem minime me percepisse fateor; nam inter fideles non potest esse matrimonij contractus, quin sit sacramentum: unde verè consentiens in matrimonium, in sacramentum consentit. Secundam itaque sententiam amplector adiciens, nec veniale in hoc casu delictum committi. Quia sic contrahens non mentitur: ea enim verba. Accipio te in vxore, huc sensi patiuntur: Quantum est ex parte mea, accipio te: & hoc verissimum est, cu verum consensum habeat: & si est irritum matrimonium, non est ex parte sua, sed aliunde, nempe ex Ecclesiæ irritanti decreto.

DVBIVM CLXVII.

*An metus leuis sufficiat, aliquando ad ir-
ritandum matrimonium.*

Quamvis in foro Ecclesiæ externo matti- 694 monium non irritetur ex metu non ca- Aliquando in de te in constantem virum, eo quod Ecclesia, quā- metu sufficit, ad irritum do metus est leuis, haud præsumit coactum, sed dum mat- spontaneum fuisse consensu, at in conscientie monium, foro aliquando ex metu leui irritatur, quando scilicet consensu non est spontaneus, sed illo metu extortus, ita ut nullo pacto contrahens illud matrimonium iniret, nisi eo metu perter- ritus. Quia ideo metus graui matrimonii irritat, quod plenam contensus libertatem impe- diat in viro constanti: Ergo similiter irritabit metus leuis, tantum libertatis auferens in viro, qui natura sua adeo constans non est. Tunc enim verificatur absolute ratio Pontifi- cis Cap. cum locum, de spons. ibi: Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intereat. Sic Nauar. sum. cap. 2. num. 5. Veract. p. 1. spec. a. 8. conc. 7. Manu. to. 2. sum. c. 8. nu. 10. Dicit esse probabile Ledef. p. 4. qus. 49. a. 1. Henr. l. 11. c. 9. n. 3. & 4. liter. 1.

Metus leuis nunquam matrimonium irritat. Nunquam 593 efficit. Quia cum haec irritatio matrimonij sit ex Ec- clesiæ statuto, quia puniri & afflicti alicui exter- ius, ad irritum, subuenit patienti metum graue, eo quod dum man- debuit, eligens ex duobus malis id, quod minus est, non autem subuenit. Vbi metus est leuis, nam metu passus, leviter a rem tam grauem est motus. Sicut etiam ius ciuilis iustissime fauet patienti iniustum grauem metum, contempto leui. Reg. Van. timoris 145. ff. de reg. iur. libr. 7. tit. 33. part. 7. Ita D. Tho. in 4. dist. 29. quas. vni. art. 3. question. 1. D. Bonav. ibi, ques. 1. num. 4. Durand. q. 1. num. 5. & 8. Richard. art. 1. qus. 1. Palud. q. 1. a. 3. conc. 1. n. 10. D. Antonin. 3. p. iii. 1. cap. 7. Ledef. 2. citat. Petri de Ledef. de mari- mon. question. 49. art. 2. dub. 1. post 6. concil. Henr. lib. 11. c. 9. num. 3. Sanchez lib. d. 17. n. 5. & alii multi.

Ego quidem priorem sententiam sati pro- 1696 babiliter esse reor, & sultineiter, matrimonium metu contractum esse iure naturæ irritum, lo- diuum. gè maiorem probabilitatem habere profite- buntur. Atqui solo iure Ecclesiastico irritum esse afferai, existimo secundam esse probabiliorem; quia solum irritavit matrimonium me- tu viri constantis initum.

DVBIVM CLXVIII.

*An matrimonium antea nullum ob metum.
postea revalidetur, ob copulam si-
miliiter metu extortam.*

Certum est, matrimonij ratione metus in- 697 Qua-
lidadam postea revalidari copula suble- cuta absque coactione, vt deducitur ex Cap. 2. de eo, qui duxit, & ex Cap. Insuper 4. Quae- simum vero num etiam revalidetur ob copulam simili metu extortam? Revalidatur quidem. Quia

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 123

Quia metus, quo quis cogit ad copulam, quando matrimonium praetupponitur nullum, quamvis graui, non est cadens in constantem virum, cogit enim ad peccandum, ad quod constans non cogitur. Sic Palud. in 4. dist. 29. question. i. art. 4. Barthol. à Ledes. dub. 23. de matrimon. Angl. part. 1. de matrimon. question. de consen.coacto. art. 1. diffc. 4.

Minime renalidatur. Quia copula graui in te extorta nequit esse sufficiens ad id, siue copula post matrimonii factum quamvis nullum, sit signum externum exprimens consensum coniugalem; nam signum externum consensus ex me ragravi utpote pars contractus, est nullius valoris: siue non sit signum, sed tantum indicium matrimonij antea validè facti, vt existimorum; nam copula extorta ex metu graui, seu ingentis incommodi non est prudens indicium matrimonij antea validè facti: quamvis sit, quando non extorquetur ex magni incommodo metu. Ita Basil. L. 4. c. 17. Sanchez. I. 4. d. 18. Coninch. d. 28. dub. 4. Hurtad. d. 6. diffc. 6. m. 21.

Cum his opinor, quia quamvis non sit viri constantis peccato consentire, adhuc ex metu magni incommodi: ipse tamen metus, quod id cogitur, est cadens in constantem virum; nam ex se virum quantumvis constantem terret; ac concutit.

D V B I V M C L X I X .

De matrimonio metu contractum, siuamento firmetur, reddatur, validum.

V Alidum redditur saltem in conscientia fôro. Quia renunciatio electionis metu facta est invalida, & renunciatio legitima: at si iuramento stabilientur, validè sunt, vt de renunciatione electionis, constat ex Cap. Ad aures, de illo, que vi: & de renunciatione legitimæ patet ex Cap. Quamvis pactum de partis in 6. Ergo similiter quamvis matrimonio metu contractum sit invalidum, si accedat iuramento, validum redditur. Sic aliqui apud Richardum in 4. diff. 29. a. 2. q. 3. quod ipse probabile est indicatur.

Minime efficitur ex iuramento validum. Quia Cap. 2. de eo qui dixit in matrim. expresse habentur, qui post matrimonium metu contractum, & iuratum, aliam duxit permansum cum secunda, primumque matrimonio faille invalidum. Et ratio est, quia matrimoniorum metu contractum irritum est liberi, ac spontanei consensus defectum. Cap. Cum locum de sponsalat iuramentum non supplet consensus substantialis defectum. Ita Sanchez. I. 4. d. 20. n. 1. citations Abbatem, Netio, Sylvestri, Arnimil. Tabie, Palac, Angl. Pacia, & alios.

Ego quidem tanquam certum existimo, huiusmodi matrimonium nullatenus effici ex iuramento validum. Quia aut iuratur aliquid praeteritum, & tunc iuramentum non posset officere validum matrimonium praeteritum, quod ratione metus irritum erat: aut iuratur aliquid futurum & tunc non potest efficer matrimonium, sed ad summum sponsalia: aut iuratur aliquid praesens, & tunc est sola testificatio consensus pra-

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

sensit, qui ex metu est invalidus: Ergo nullo pacto potest iuramentum matrimonium huiusmodi confirmare.

D V B I V M C L X X .

An iuramentum adiectum matrimonio metu grati extorto, obligat. & non obligat: indigetque relaxazione

I Uramentum adiectum matrimonio metu graui extorto, licet non validat contractum, tamen obligat, relaxationeque indigescunt iuramentum soluendi vsuras non confirmat contractum, obligat tamen donec relaxetur. Quia id iuramentum non est contra bonos mores, vt cōstat ex Cap. Inter cetera 12. q. 4. Ergo est fernandum. Hac enim ratione iuramentum soluendi vsuras fernendum esse docet Sanchez. I. 1. d. 3. 2. n. 12. Sic Anton. Cap. 1. de his, que vi, & ibi Abbas n. 8. Archidac. Cap. Inter cetera 21. q. 4. Turrec. ibi. Et id in foro conscientia esse confundendum docet Rosel. v. Impedimenta. imped. 10. m. 10. & Sylvest. M. strimonum 8. q. 11. diff. 8.

Huiusmodi iuramentum non obligat, nec relaxatio-

nem indiget. Quia est contra bonos mores Non obligat

Et quia Ecclesia non tantum irritat matrimonium reuictum initium, sed etiam iuramentum tali na indiget

accendens matrimonio. Cap. 2. de eo qui duxit in matr. vbi eum, qui contracto matrimonio, & iurato cum una ob metum mortis alia duxit, definitur, cum secundavalide contraxisse, & libere permittendum cum ea permanere. Si tamen Ecclesia sentiret, velletque iuramenti iuramenta obli-

gare, adiungeret, pro fractione iuramenti im-

ponendam esse aliquam preuentiam, vt gescit Cap. sicut de ponit. vbi definit textus priora sponsalia iuramento stabilita dirimi per ma-

trimonium, & subdit: Imposita ei pa-

nitentia competenti, quia priorem fidem irritam fecit. Ita Abul. ad capit. 5. Ma-

trimon. question. 306. Sotus in 4. diff. 29. queſt. 1. art. 1. Henric. lib. 11. cap. 9. num. 6. Petr.

de Ledes. quaf. 47. art. 3. circa 3. argum. dub. 2. Arag. 2. question. 89. art. 7. concl. 4. Barth. à

Ledes. de matrimon. dub. 23. post 3. concl.

Ludovic. Lopez part. 2. Infruct. de mar-

rimon. cap. 40. Manu. tom. 1. sum. capit. 231. m.

4. & cap. 244. n. 4. Vega l. 2. sum. casu 514. Sanchez.

1. 4. d. 20. m. 15.

Ego igitur horum haerens vestigiis, sic ab-

folco quæstionem. Si iuramentum apponatur matrimonio contracto per verba de praesenti, Auтори

vt Duco te, & iuro, me dicere, sicut matrimoniū esse omnino nullum, ita etiam & iuramentū: vnde nulla indiget relaxatio-

ne. Quia tale iuramentum est afferitorum, ex quo nulla configurit in futurum obligatio, sed

statim est verum, aut falsum, & ideo in illo non

habet locum relaxatio. Si vero iuramentum adiiciatur matrimonio coacto per verba de fu-

ro, si iuramentum de non contraneniendo illi

matrimonio, absque nono consenserit & ratificatione illius non obligat nec relaxatio-

ne indiget. Quia est contra bonos mores & culpa lethalis vi matrimonio nullo, quale est illud

metu initium, nec conualeceret porest absq; no-

no consensu. Denique si iuramentum sit de

futuro

L. 2

124 Theologie Moralis Lib XXV.

futuro, nimirum de non contraueniendo, sed de rato habendo illo matrimonio novo consensu liberorum: tunc perinde est, ac iurare, se de novo contractum matrimonium, sive sponsalia iurare, cuius resolutio ad proximum Dubium pertinet.

D V B I V M C L X X I .

An sponsalibus metu graui contractis iuramentum accedit: Obligat donec relaxetur?

706
*Obligat, &
et obligat relaxatio-*

Iuramentum id obligat, indigetque relaxatio-
nem, sicut iuramentum soluendi vias.
Quia id iuramentum non vergit in salatis exter-
nae dispensum, potes enim absque omni culpa servari, maximè eum ad redimendum pro-
priam vitam, licitum sit, obligare se ad con-
trahendum: Ergo obligat iuxta regulam tra-
ditam Cap. Cum contingat, de iure. & Cap.
Quamvis patrum, de pactis in 6. Sic Sylvest.
verb. sponsalia, quaf. 6. Fortuni. de ult. fine illat.
21.nu.413. & 483. Tanquam probabile defendunt Richard. in 4.dif. 29.a.1 q.1. Palud. q. 1. a.
5. Tenet Benau. 3.p. d. 39.a.1. q.2. Sotus 1.8.de
iust. q.1.a.7. Henr. q.1.i. c. 9.n.6. Palac. in 4.dif.
29.d.29. Petr. de Ledes. q.47.a.3. dub. 3. & alij.

Id iuramentum non obligat, et ideo relaxa-
tione non indiget. Quia dum contractus
aliquis ob publicam utilitatem prohibetur, si
iuramento stabilitur, nullam parit obligatio-
nem, nec relaxatio indiget, vt doctissime
probant Sancius lib. i. d. 32. num. 9. sed sponsalia
coacta, que sunt initium matrimonij, prohibi-
tentur ob publicam utilitatem, sicut & ipsum
matrimonium coactum oriuntur enim inde se-
ditiones inter coniuges & in Republica, ma-
lè prolis educationi confunditur: Ergo iuramen-
tum illis accedens minimè obligat. Ita Ri-
char. & Palud. pro parte prima citati, quamvis
Problematicè utramq; defendant, magis in hæc
videtur inclinare, cum eam ultimo in loco
constituant. Caiet, licet subdubitanus, verb. Per-
iurium c. 2. de periu. promissor. D. Antonin. 3. p.
tit. 1. cap. 18. q. 1. Almain. in 4.dif. 29. Sotus ibi. q.
1.a.3. Manu. tom. 1. sum. c. 231. concl. 4.n.4. & cap.
244. concl. 4.numer. 4. Vega lib. 2. sum. casu 514.
Sanch. l. 4. d. 21 n. 3.

707
*Non obligat,
ne relaxatio-*

Primam sententiam valde probabilem esse
reor, præfero autem secundam. Quia Cap. Ex-
litteris, de sponsal. impub. per quod irrita sunt
sponsalia metu cōtracta expresse de sponsalibus
utatis loquitur, ibi: Ex litteris tuae fraternitatis
acepimus, quod puerilla quadam anno duodecimo
iurata fuit, & desponsata cūdam pueru. Monu-
erim, quando metu leui contracta sunt sponsalia
& iuramento stabilita, quamvis valida sint, vt
secluso iuramento valida erant, minimè iu-
rementum id talem in foro conscientia
accēsum confirmare; quare potest contrahens
illis contravenire ostenta, ab Episcopo absolu-
tione iuramenti.

D V B I V M C L X X I I .

An pena anathematis imposita à Tridentino Dominis temporalibus, ac Magistris qui suos subditos, vel quoque unumque alios ad matrimonia cogunt, fit excommunicatio maiorit:

Certum est, Ecclesiasticum Principem pos-
se cogere Baptizatos sibi spiritualiter sub-
ditos: & Principem secularē non baptizatos si-
bi subditos temporaliter, ad incedum matri-
monium, quandō id exigit bonum communie,
aut alia causa, ob quam ipsi subditū contrādere
teneantur. Porro Domini temporales, & Ma-
gistratus, qui suos subditos, vel quoque unumque
alios ad matrimonium cogunt iniuste sive di-
recte, sive indirecē, à Tridentino ses. 14. cap. 9.
anathematis pena puniuntur. Quasierit igitur,
num hæc anathematis pena sit pena ex-
communicationis maioris?

Non est excommunicationis maioris pena, Non nisi tali-
sed solemnis maledictionis. Quia verbū *ma-
lum punitur*, *maledicere* thema talē maledictionem videtur significare. Et quia idem Tridentinum in eadē ses. 15.
vbi voluit raptorem excommunicationis pena
punit, id expressit, dicens sit, ipso iure ex-
communicatus. Sic Veracr. in append. ad Spec.
cul. p. 1. a. 9.

Est quidē excommunicationis maioris pena, *maledicere*. Quia ipso in iure nomine Anathematis ex-
communicationis maior significatur, vt constat ex
Debet i. q. 3. & ex fin. 30. q. 4. Et quia in pre-
fato Tridentini decreto si iur. sub anathema-
tis pena, quam ipso factō incurrit: maledictio autem solemnis nequit ipso facto incurrit, quia
serenda est ab Ecclesia. Ita Sancit. libr. 4. d. 22.
Coninch. & Henr. quos sequitur Hurtad. d.
6. diff. 7. & alii.

Existimo anathema non significare maledicitionem solemnem, sed excommunicationem *maledicere*. Debent in fin. 30. q. 4. Et quia in pre-
fato Tridentini decreto si iur. sub anathema-
tis pena, quam ipso factō incurrit: maledictio autem solemnis nequit ipso facto incurrit, quia
serenda est ab Ecclesia. Ita Sancit. libr. 4. d. 22.
Coninch. & Henr. quos sequitur Hurtad. d.
6. diff. 7. & alii.

D V B I V M C L X X I I I .

*An parentes, qui coactione iniusta & graui si-
lium ad matrimonium compellunt, incurvant
illam anathematis seu excommunicationis, mai-
oriis penam?*

Scio, parentes posse cogere filios ad mat-
rimonium, quando filij alias promissione, aut
aliundē tenētur, quamvis coactione valde mo-
derata, vt decet patrē; quādo verò alias nō te-
nētur & nolit statū matrimonij eligere, sed me-
liorē, vt cœlibatus, vel Religionis, non posse à
parētibus adhuc paterna increpatione ad ma-
trimoniū cogi. Quia cōtra rationē est, filius, qui
sui iuris est, ad statū eligendū, & v. ult. meliorē
eligeret, cogi adhuc leviter ad statū minus
perfectum. Igitur quæstionē do, an parentes,
qui coactione graui & iniusta sufficientē ad
mortale, compellunt filium ad matrimonium, illam

E S C
The-
Ton

Sectio II. Dubia. De Consensu Coacto. 125

illam anathematis seu excommunicationis maioris paenam incurvant à Tridentino *ses. 24. c. 9. latam.*

Prorsus incurunt. Quia Tridentinum generaliter loquuntur dicens: *Precipit Sancta Synodus omniis cuiuscumque gradus dignitatibus ac conditionis existant, sub anathematis pena. Et sic Ludou. Lop. p. 1. Instruc. c. 44. Albornoz l. 4. de arte contrahit. 1.*

Munimè incurunt. Quia Tridentinum tam loquitur de Dominis temporalibus, & Magistratibus habentibus iurisdictionem in foro exteriori seculari, vt constat ex prioribus verbis, in quibus tantum de hisce loquitur: & ex particula, *Quare immediatè antecedente ad decreum, i. quo id præcipitur, que est causalis præcedentium: & ex posterioribus verbis, nempe *Nec subditos nos cogant: ac proinde illa particula, Omnis cuiuscumque gradus, &c.* tantum appellant supra antea memoratos Magistratus, ac Dominos. Ita Coninch d. 18. dub. 5. Henr. l. 11. c. 6. Sanch. l. 4. d. 22. & alij apud ipsum.*

Hoc verius esse reor, indequé colligo, *Paracelsus* tochum eam excommunicationem non incurrit, quia iurisdictione in externo foro non fruiatur, saltem seculari: neque Episcopum, qui dominus temporalis non sit; quia non habet iurisdictionem in foro exteriori seculari: neque Imperatorem, neque Regem, licet præfata iurisdictione potiuntur; quia hi exprimi debent, vt exprimuntur *ses. 22. cap. 11.* & in Bulla Cœnæ Domini.

DVBIVM CLXXIV.

An filius teneatur, inire matrimonium, quod pater promisit, aut precepit.

Certum est mihi, parentū consensu non sufficere ad matrimonij filij valorem, vt definitur in *can. suffit 27. qu. 2. & in can. Vbi non est 30. q. 2.* de quo lege Bellarm. lib. 1. de matr. c. 19. & 20. Requiero tamen, num filius teneatur ad ineundum matrimonium, quod pater promisit, vel præcepit: & quæstio procedit ex suppositione, quod filius statum meliorum non eligit, quia vt patet; & ex suppositione, quod matrimonium à patre promissum, aut præcepum, non sit filio indignum; quia si ei indignum sit, non potest à patre ad illud obligari.

Filius tenetur matrimonium contrahere, quod parentes proutifere, & fieri volunt. Quia deducitur ex *Cap. 1. de deponsat. impub. vbi dicitur: Postquam filius ad perfectam etatem pervenerit, omnino debet, hoc implere.* ibi autem sermo est de sponsione contrahendi matrimonium facta à patre pro filio. Et quia parentibus incumbit liberis has, vel illas nuptias procurare: Ergo liberi parentibus quoad hoc tenentur obedire. Sic Nanar. sum. c. 14. numer. 15. Rebel. qu. 14. sett. 2. Bellarm. lib. 1. de matrin. cap. 19.

Non tenetur filius, inire coniugium, quod parentes promiserunt, aut volunt. Quia matrimonio. Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

nium est quasi quadam perpetua seruitus: Ergo quilibet sit liber & sui iuris, & à cuiuscumque alterius voluntate independens, ad illud contrahendum, vel non contrahendum; durum enim est, homines pro mera aliorum voluntate, quamvis parentum, contra propriam, ad perpetuanam quasi seruitutem adigi. Ita Sanchez libr. 4. d. 23. Coninch. d. 18. dub. 5. Hurtad. d. 6. diffc. 9. numer. 33. Richar. in 4. diff. 29. art. 1. q. 4.

Ego existimò, non tantum filium esse liberum, & independentem à parentum voluntate ad contrahendum, & non contrahendum; sed ex suppositione etiam quod eligat statu coniugalē esse liberum ad hoc aut illud coniugium ineundum. Quia adhuc ex suppositione, quod quis velit contrahere, & fieri quasi seruus, durum est, & contra rationem, pro sola voluntate parentum adigi ad hanc, aut illam quasi perpetuanam seruitutem. Annon coniugium exigit indissolubilem vitam societatem mutuo amore conglutinatam? Ergo ab eius natura alienum videtur, aliquem aliena voluntate obligari ad hoc, aut illud coniugium, præfertim cum raro amemus ea, in quæ aliorum adigimus imperio

Autoriu *re-*
solutio.

DVBIVM CLXXV.

An Filij possint, licite, hoc, aut illud coniugium, inireis parentibus, inire.

Certum est ad valorem matrimonij filiorum non esse necessarium parentum consensus, sed absque eo, imò contra eum posse valide fieri. *Cap. cum virum, 12. de Regular. & Trid. ses. 24. c. 1. Lege Bellarm. l. 1. de matr. c. 19. Quæstionem viro, num id filij possint licite præstare?*

Filius non potest licite, parentibus ininitis matrimonium contrahere. *Qui id videtur contra licite, non possunt* *littera* pietatē, ac reverentia parentibus debita, cuius signum est, quod parentes communiter gravissime offenduntur. *Sic Sotus in 4. diff. 28. q. 1. a. 1. Rebel. q. 14. sett. 1. Bellarm. citat.*

Filius id licite potest. Quia quilibet adhuc ex suppositione quod velit contrahere, liber est *Licite potest* *finito.* quoad statum matrimoniale: durissimum enim est, quod illud ab eius perpetuitatem & onera ab alterius pendere voluntate, quamvis patris: Ergo filius libere, ac licite potest, non solum non inire matrimonium, quod pater vult, quod Dubio proximo dixit: sed etiā inire quod sibi placuerit. Ita Sanchez libr. 4. d. 23. Coninch. 8. dub. 5. Vafq. d. 4. m. 24. Hurtad. §. d. 6. diff. 10.

Idem affero, credens filium sic contrahendo, nullam in parentes impietatem, aut reverentiam irrogare. Fatorer, aliquando, cum matrimonium sit contra eorum voluntatem, offendit non leuit: sed non offenduntur tanquam iniuriati contra debitum pietatis, sed contra debitum honestatis, seu decentiae: decens enim est filium patris voluntati conformari. Attamen quamvis non sit contra reverentiam parentibus debitam filii, illis iniuris, hoc, aut illud matrimonia contrahere, eis tamen inconsultis, seu non certioribus f.

L 3 Ais,

126 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

Eis confabere coniugium credidit esse
grauem irreuerentia defectum, & mortale pia-
culum: nisi quando filii timerent, parentes
iniuste matrimonium impedituros: aut quan-
do adest alia rationabilis causa occultan-
di parentibus matrimonij ineundi consi-
lium.

ciat: sed necessarium esse, apud lopanam impedi-
cam gerere coniugium, ut possit exhaere-
dari.

DVBIVM CLXXVI.

*An filia inuitus parentibus nubens, at-
tentio iure Casareo possit & non possit
ab eis exheredari, si in
digno nubat.*

⁷²⁵ **P**otest quidem, si nubat indigno. Quia potest quidem. *Aurb. vi cum de appellat. cognit. §. Aliud quoque, vers. causas, vnae causis, ob quam filius exheredari potest, numeratur, si grauem, & in-
honestam iniuriam patri intulerit, talis est haec, inducit enim odium capitele Baldi, Om-
nem. Ergo poterit exheredari. Sic Goffred. sum-
tit. de depon. impub. n. 13. Baldi. si pater. C. de
despons. & I. Neque filium, C. de mptiis. Anch. c. i. de desp. impub. & c. vni. eodem tit. in 6. Fran-
cis ibi. §. l'oro. n. 1. & I. Joan. Lup. c. Per vestras de
donati, iner vir. & vxor. notab. 3. §. 5. n. 1. Mencha. de
succes. creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 6. 2. addens, id ye-
rum esse, licet digno nupserit.*

⁷²⁶ **N**on potest. *Auth. vi cum, dicitur, exheredari posse filiam, si alioi ex predilicta parentibus voluntibus sua filie, vel nepi maritum dare, & dotem, & secun-
dum vires substantiae sua pro ea prestare, illa non
consenserit, sed luxurio sam vitam elegit, se vero
usque ad viginti quinque annorum etatem perver-
nit filia, & parentes distulerint eam marito co-
pulare, & forsitan ex hoc contigerit in suum cor-
pus eam peccare, aut sine consensu parentum mar-
rito se (libero tamen) contingere, hoc ad ingratitudinem filie nolumus imputari. Quid Authenti-
cum explicans lib. 5. tit. 7. part. 6. sic ait: Otra si
quando el padre quisiese casar su hija y la dota-
se, segun la riqueza que el ouiese, es segun que per-
tenecease a ella, a aquell con quien la queria ca-
sar, despues de esto fisciere vida de mala mujer
en puteria, podria el padre desheredarla por tal
razon. Pero si el padre alongase el casamiento de
su hija de manera que ella pasase de eda de ve-
tencino años, si despues de esto fisciere ella enemiga de su cuerpo, o se casasse contra la voluntad de su padre, non podria el desheredarla por tal
razon. Ergo desideratur, vt filia inuitus parentibus nubens, simul vitam luxuriosam eligat. Ita Palud. in 4. dis. 1. 28. q. 2. m. 3. Sotus dis. 2. 9.
q. 1. a. 4. ad 4. Henr. l. 11. c. 6. m. 3. P. Mol. tom. 1.
inst. & iure tract. 2. d. 1. 6. Sanchez l. 4. d. 24. nn.
3. citas ex Iurisperitis Hostiens. Andre. Anton.
Cardinal. &c. alios.*

⁷²⁷ **H**is hæreco inferens, tres conditiones desi-
derari, vt filia inuitis parentibus nubens, ex-
heredari possit. Prima est, vt parentes velint
eam matrimonio collocare, & dotem iuxta vi-
res sua substantiae tradere. Secunda vt filia il-
li matrimonio repugnet, ac simul vitam luxu-
riosam eligat. Tertia, vt sit minori vigintiquin-
que annis. Monuerim non sufficere, si semel
aut iterum filia furcum sui corporis copiam fa-

⁷²⁸ **P**otest plane, licet vigescimus quintum an-
num excesserit. Quia l. 49. Tauri, que hodie ^{potest plane}
est l. 1. s. 1. l. 5. recip. dicitur, posse exheredari fi-
liam, matrimonium, quod Ecclesia iudicat clâ-
destinum, contrahentem. Dicunt enim Perez,
& Spino citandi, appellari ibi clandestinum
quoad hanc pecnan, quod sine patris consen-
tu contrahitur. Et quia l. 2. de los casamientos l.
3. fori. dicitur, posse exheredari filium nuben-
tem abque parentum consensu vel fratum
sib quorum potestate manent, parentibus
defunctis. Vbi Suar. n. 4. ait, licet leges fori non
plus valeant, quam vnu recepta sint, & illas
alleganti incubabat usum probare: fecus esse in
hae lege, quia est per pragmatice quadam
Ioannis II. approbata. Sic Sotus in 4. dis. 1. 29. q.
1. art. 4. ad 4. Perez. l. 4. ordinat. iii. l. 1. §. Clanc-
destinum. Spino specul. teat. Glos. 20. num. 66.
limitans n. 67. nisi excedat viginti quinque annos;
contra Sotum.

⁷²⁹ **M**inime potest. Quia leges citata id non
probant. Non lex 49. Tauri, nam loquitur de
matrimonio clandestino, quale non reputatur
eo quod desit patris consensu. Non lex fori,
quia non est vnu recepta: quod ad eius obli-
gationem desiderabatur. Nec pragmatica illa
Ioannis II. habetur in noua recopilatione, cum
tamen in pragmatice quadam noua recopila-
tionis initio posita statuatur, nullas leges Re-
gni obligare præter inibi insertas, ac partita-
rum leges. Ita Sanch. l. 4. d. 1. 4. n. 15. Gutier. l. 2.
practic. q. 1. n. 28. Azeued. l. 5. recipil. iii. 1. & l.
2. n. 6. Gratian. reg. 199. n. 23. Segura direct. Indic.
2. p. 1. n. 3. 6.

⁷³⁰ **S**cio validius vrgeri posse oppositæ senten-
tia probabilitatem per legem 10. tit. 1. p. 4. ibit. ^{Banc teneat}
Pero si aquel, con quien el padre quiere casar
algunas dellas, fuese tal, que conviniese, e que
seria assaz bien casada con el, mujer que la
non puede apristar, que cumplia lo que el ania pro-
metido, puelda desheredar &c. E esto se entiende,
si despues de esto se casase ella con otro contra vo-
luntad de su padre, o si fisciese mal dada de cuelpo.
Dixerim tamen hanc legem esse correctam
per legem 5. tit. 7. p. 6. iuncta l. 1. 8. vbi habetur, ob
nullas alias causas, posse filiam exheredari,
quam illis legibus expressas, in quibus haec mi-
nimè continetur.

DVBIVM CLXXVIII.

*An pater teneatur, datare filiam viginti
quinque annis maiorem ipso inuito nu-
bentem.*

⁷³¹ **T**enetur, si filia promisit dorem: fecus si
non promisit. Quia sibi debet imputare ^{Non tenetur}
vir, quod de doto promissione deses non egir. ^{Si filia dicitur}
Sic Bartol. l. Obligamur, sine ff. de allio. & oblig.
Abbas

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 127

Abbas i. de despons. impub. n. 6. Praeposit. ibi, n. 3. Montal. lib. 10. titul. 1. p. 4. Sylvest. ver. Dos. qu. 4. & ibi Tabie. qu. 3. num. 4.

⁷³² Teneat quavis filia non promiserit do-
tum. & si tem. indigno nupserit. Quia filia ex con-
sensu patris nubentis absque dotis promissione
tenetur pater dotem constitutere. sed filia ma-
jori virgininque annis non est culpa tri-
buendum, sine patris consensu nupserit, cum
pater fuerit in mora, *Authent. sed si post Cod.*
de inoffic. test. lamen. & lib. 5. titul. 7. pari. 6. Ergo
non est, cur dotē debet priuari. Ita Menoch.
de presump. presump. 189 num. 5. 8. & indistin-
cte quando maior nupserit indigno, teneret Fran-
cis cap. vni. §. Porro, num. 1. & 2. de despons. im-
pub. in 6. Bačza de non melior filiab. cap. 18. n. 2.
Ripa. lib. 1. num. 57. ff. solut. matrim. Sanchez. lib. 4.
d. 1. num. 11.

⁷³³ Longè verò hanc partem existimo.
Ripāque, & Bačzam clare locutos, etiam
quando nulla dotis promissio praecessit. Quia
statim in minore virgininque annis, ea
distinctione vtunur, an promiserit, nec neaf-
ferentes viue debere à patre dotari, si ipsa
promiserit dotem, secus, si non promiserit.

DVBIVM CLXXIX.

An teneatur pater dotare filiam virginin-
que annis, ipso inuito, nuben-
tem indigno.

⁷³⁴ Certe mihi, si minor nupserit sine con-
sensu patris digno, teneri patrem eam
dotare. Quia pater tenebatur eam tradere
marito, dote traditacum autem ipsa digno
nupserit, rem ad quam tenebatur pater, utiliter
gessit, sicut si emerit aliquid sibi necessarium,
ad quod emendum teneretur pater, licet sine
patris consensu emerit filia, pater soluere te-
nebitur. Questio igitur est, num pater filiam
dotare teneatur, si nubat indigno?

⁷³⁵ Dotare teneatur, licet contra eius voluntati-
tem indigno nupserit. Quia cum dos loco ali-
mentorum successerit, immo fauorabilior sit,
quam alimenta sicut nequit pater, hanc filiam
alimenta priuare, ita à fortiori nequit priuare
dote. Sic Ioan. Lupus cap. Per vestras, dō donat.
inter virum, & exorem, notab. 3. cap. 10. & 13.
num. 1. & §. 15. num. 1. & toto §. 16. & inspecto
iuri rigore, dicit esse veram Molli, lib. 2. de pri-
mogen. cap. 16. num. 8. explicans, licet dote
non promiserit, tūpseritque indigno. Fatur
tamen, minorem dote esse dandam, attenta
minori viri qualitate. Imola dicit hanc sen-
tentiam forte esse veram cap. Accedens. num. 8.
de procurat. Iason. Authent. Sed si post fine,
Codic. de inoffic. testament. docet, posse
teneatur.

⁷³⁶ Non teneatur
nubentem
dotare. Si indigno nupserit, dotare non teneatur. Quia
non videat quem compellere parentes, ad
dotandam filiam, qua turpi matrimonio to-
tum famili decus deturpavit. Ita Gloss. ad cap.
de raptori fine, 36. quest. 1. Archidiac. ibi. Ioan.
Andr. cap. Accedens, fine, de procurat. Anton. ibi.
n. 16. Practica Forens. tit. de dote, §. 2. Francus
Cap. vni. §. Porro n. 1. & 2. de sponsat. impub. in 6.
Ripa num. 59. Couar. num. 7.

Ego quidem assero, si minor absque patris
consensu, & dotis promissione digno nupserit,
teneri patrem eam dotare. Quia rem, ad quam
tenebatur pater utiliter gesit, licet in modo
nubent deliquerit. Si autem filia indignum
maritum elegit, sed ita diues esset, ut alimentis
sufficientibus potiretur, non teneri patrem
filiam dotare. Atsi alimenta earerent, teneri
patrem eam dotare in modica quantitate ad
vitæ necessaria: & hoc ob æquitatem natura-
lem, nè fame depereant. Addiderim, patrem
teneri alimenta præstare filii absque eius
consensu decenti uxorem, si aliunde non ha-
beat: & non tantum filio pauperi, sed etiam
eius vxori, si quis a liberis, §. 5. si vel parenti, ver.
Non tantum ff. de liber. agno f. Quæsieris, quale
matrimonium dicatur indignum, ut filij illud
ineunte dote, & alimentis non necessariis ad
vitam priuari possint? Porro is coniux dicitur
indignus, cui alter matrimonio colligati ab-
sque dedecore iuxta Ciuitatis mores nequit.
Indignus etiam iudicatur ex bonis animi, vt si
coniux malis sit moribus imbutus, verbi gratiâ,
meretrice erit indigna coniux: & vir, qui leno-
nis obit officium. Atsi let indignus etiam coniux
vocitari ex bonorum fortunæ defectu, nisi
aliunde excessus hic in diuitiis, aliter compen-
setur, verbi gratiâ, si pauperior, nobilitate ex-
cedat. Didici ex Sanchez lib. 4. d. 26. num. 22.
23. & 24.

Quid ten-
tim, vebe-
tim expo-
ne.

CAPVT XVII.

Circà Consensum Conditiona- tum.

DVBIVM CLXXX.

An hac conditio, si Deus voluerit, sit ge-
neralis, ita ut reddat, contra-
stum matrimonij condi-
tionalem.

VPPONO, matrimonio aliiquid, ⁷³⁸
posse adiuci per modum condi- *Nōnulla sup-*
tionis, cum scilicet adiicitur sub *pono,*
pendens contractum, sub cuius
existentia, & non aliter velis
contractum celebrari. Nam de natura condi-
tionis est, suspendere, & facere, ut actus possit
se habere ad esse, & ad non esse, libr. 1. titul. 4.
& l. ff. ita, ff. de verborum obligation. Verum
quædam sunt conditiones generales, ita appella-
ta, quia tacite cœlibet contractu inlunt,
quamvis non exprimantur: vt *si vixerimus.*
Aliæ sunt speciales, quarum quedam intrinse-
ca, que matrimonio ex necessitate insur-
gant sine eis constare nequit: vt *si non es con-*
sanguinea, si non es monialis contrahere tecum.
Aliæ sunt extrinseca: & rursus harum quedam
sunt necessario euentura, vt *Contracto tecum, si*
sol orientur. Aliæ omnino impossibilis, vt *si ex-*
clum dito terigeris. Aliæ contingentes, & possi-
bilis:

L 4

ES
The.
TON

biles: & rursum harum aliae sunt honestae aliae turpes, aliae indiferentes, seu omnino impertinentes. Et tandem ex turpibus quædam sunt contra substantiam, & bona matrimonij, ut *Contrahbo tecum, si generationem prolis enites, vel Donec pulchriorem innuenias*. Aliæ sunt turpes non contra substantiam, ac bona matrimonij, ut *Contrahbo tecum, si mecum concubueris*. Equidem si de conscientia foro agatur, standum est intentioni contrahentis sub conditione, qualiscumque illa sit: hoc est, quamvis Ecclesia indicet esse matrimonium, quando conditio est necessaria, turpis, aut impossibilis: presumit enim, minimè defuisse consensum huiusmodi conditionibus adiecit: ceterum in foro conscientiae, si contrahens noluit matrimonium inire, nisi eueniens conditione, non erit matrimonium antè illius eventum: et si nunquam enenire possit, quia impossibilis est, nunquam matrimonium erit. Quia matrimonium absque consensu nullatenus esse potest. Certum denique est, matrimonium admittere conditions generales, quæ in omni contractu intelliguntur, scilicet que infunt, ut *si vixerimus, si tu quoque consenseris*. Quia haec conditions non magis suspendunt contractum, quam si non exprimantur. Sive enim exprimantur, sive taceantur: prior consensus est inefficax, donec altera vita fruens coniux acceptet verbis, aut nutribus consensum proferens. His ex communi omnium Doctorum consensu suppositis, quæ si erit, an haec conditio, *si Deo voluerit, si Deo placuerit, si generalis*, ita ut non suspendat, nec reddat contractum conditionalem?

⁷³⁹ *Consensu hac reddit conditionale, et illud conditionale, et illud conditionale.* Conditio haec reddit contractum conditionalem, eumque suspendit. Quia sunt sponsalia conditionata ea que contrahuntur sub hac conditio, *si Deo, & Ecclesie placuerit*: atque ita reperto impedimento ob qua ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicæ honestatis iustitia, eo quod non pure sunt contracta. Sic Gloss. cap. viii. fine de sponsal. in 6. Ioan. Monach. ibi, m. 3. Hostiens. cap. Ad audiendum de sponsal. Abbas cap. significasti, de elei. fine. Angel. verb. *Matrimonium, 3. imped. 3. ad 1.*

⁷⁴⁰ *Non reddit conditionalem, neque illum suspendit.* Quia huiusmodi conditio, *si Deo placuerit*, tacite ineft. contractum. Ita Gloss. per illum textum. cap. Beatus. *Diuina 21. quæst. 2. Archidi. c. viii. de sponsal. in 6. • Alexand. de Neu. c. Ad audiendum, & de sponsal. num. 15. Sotus in 4. dist. 29. quæst. 2. articul. 1. D. Antonin. 3. p. tit. i. c. 19. §. 5. Petr. de Soto 17. 3. de mar. §. Quarto denique Bartth. à Ledef. dub. 25. de mar. Henr. lib. 11. c. 12. num. 2.*

⁷⁴¹ *Sub distin- tione, si Deus voluerit, aut Deo placuerit, et non facientur intelligent de voluntate beneplaciti, qua Deus omnia, quæ sunt, aut vult, aut permittit: tunc est conditio generalis, & in omni contractu intelligitur, quare non suspendit consensum: si vero intelligent de voluntate divina approbante, quasi sentiant, si hic contractus Deo non utsplacet, sed sit in xxi. eius beneplacitum: tunc non est conditio generalis, & ita suspendit. Quia multa sunt contra Dei beneplacitum, vnde suspendit consensum, donec Deo placere constiterit.*

DVBIVM CLXXI.

An conditio ex irin' ea necessario eueni- tura adiecta matrimonio, ut Con- trahbo tecum, si cras sol orietur, reddat illud conditionale; suspendat que consensum.

⁷⁴² *R Edit conditionale matrimonium, illud. Reddit condi- tionale ma- trimonium.* que suspendit, donec conditio impleatur. Quia quamvis stipulatio sub conditione omniō exitura non sit conditionalis, at non est perfecta vñque ad diei aduentum. *J. Heres mens, 78. in principio, ff. de condit. & demonstrat. ibi: F. heres mens, cum morietur Titus centum ei da- to purum legatum est. Quia non conditione, sed mora suspendit: non potest enim conditio non existere. Sic Gloss. cap. Per tuas, de condit. apud. verb. Praefundendum. Joan. Andre. ibi, num. 7. Anton. fine. Anchar. fine. Speculat. titul. de condit. appos. princip. numer. 8. Angel. verb. *Ma- trimonium, 3. imped. 3.* Et rem hanc esse dubiam Rosella verb. *Matrimonium, 3. num. 1.* profiterit.*

⁷⁴³ *Minime reddit conditionale matrimonium, Non nati- tum sub eiusmodi necessaria conditione, est abscolum, & validum, & conditio illa perinde est, ac apposita non fuisset. Quia cum iam conditio illa futura, sit praesens, & determinata in sua causa naturali, ita ut impossibile sit opposi- tium esse, censetur iam impleta. Ita Sanch. lib. 5. d. 2. num. 2. ex D. Thom. in 4. dist. 2. 8. quæst. vni. art. 3. quæst. 3. D. Bonament. ibi, question. 3. num. 13. Durand. quæstion. 2. num. 5. Paludan. dist. 29. quæstion. 2. art. 5. conclu. 8. num. 30. Henr. lib. 11. cap. 12. num. 4. Barthol. à Ledef. de mar. dub. 25. concl. 1. Petr. de Ledef. quæst. 47. artic. 5. dub. 2.*

⁷⁴⁴ *Hanc resolutionem veram esse putarim, si contrahentes existimabant, conditionem ne- cessariam esse: nam si credebat, esse contin- gentem, suspendere planè vñque in condi- tionis eventum. Quia in contrahentium inten- tione conditio contingens erat, ac proinde effectum conditionis contingentis sortiri debet: cum matrimonium conditionale ex contrahentium consensu pendaat. Imò si conditio necessaria, sit respectu nostrí incerta, suspen- dit, ut *De sponsalo te, si, tunc eclipserit* tali die, non erunt statim sponsalia, sed advenient conditione. Præter intelligenda est resolutio, quando conditio necessaria habet diem certum: ut *Contrahbo tecum, si cras sol orietur*: tunc enim conditio non suspendit, sed statim est matrimonium: se- cus si habeat diem incertum: ut *Con- trahbo tecum, si Titus morierit*.*

Suspenditur enim mat- riomonium vñque ad Titus obitum.

* *

DVBIVM

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 129

DVBIVM CLXXXII.

An conditio impossibilis adiecta matrimonio, ut Contraho tecum, si dixi cœlum tetigeris, ipsum vitiat?

M Inimicu*m* viciat. Quia cap. fin. de condit. ap. positi*d* manifeste præscribit. Altera (inquit) conditiones apposita in matrimonio, si turpè, aut impossibile fierint, debent proper fave*n* re i*u*ta pro non adiectis haberi. Ex quo textu constat, matrimonium contractum sub conditio*n* impossibili, ut Contraho tecum, si dixi cœlum tetigeris, esse statim validum, reiecta conditione. Sic omnes ferè iuris Pontifici*o* doctores.

Viciat omnino, minimèque matrimonium nisi stabi*t*. Quia Ecclesia mutuam præsumit alia quid sine iusta causa, alias esset temeraria, ac iniulta præsumptio: sed quando conditio impossibilis apponitur, nulla est coniectura consensus, sed potius dissensus, ut constat ex commun*i* dicendi vi*u*, dum enim petit negare volumus, dicere solemus: Dabo tibi, si cœlum dixi tetigeris. Ergo nulla est ratio, ob quam Ecclesia præsumat consensum, sed potius dissen*s*um, & idem nullum erit matrimonium. Et qui reliqui contraetus initii sub conditio*n* impossibili, non valent, l. *Impossibilis* 7. ff. de verborum obligation. & l. *Non solum* 30. ff. de action. & obligation. & lib. 3. titul. 4. part. 6. sed matrimonium maiorem libertatem consensus desiderat, quam ceteri contractus, ut constat, cum ceteros metu non irritet, nec ab iis excludatur pena: quod omnino diuersum est in matrimonio. Ergo à fortiori non valebit matrimonium, simili conditione adiecta. His & aliis, qua vehementissime virgint contra præfati Cap. finali*s*, decisionem adeo dubia ea decisio*n* redditur, ut subtilissimum Durand. 3. dif. 39. quest. 4. num. 9. fateatur, se minimè percipere, unde Ecclesia in eo matrimonio præsumat consensum: & idem hoc doctioribus iudicandum reliquit. Alij vero diuersos intellectus excogitarunt, quos differt refert P. Sanchez libro 5. dif. 3. à numero 2. & reicit.

Ego autem primæ sententiæ adhærens, ut textum illum aptius tueri valeam, tria suppono. Primum, conditionem impossibilem reputatam possibilem à matrimonio non reiici, sed suum sortiti effectum foro in vtrōque: vndē Cap. finale intelligitur, quando sciebant contrahentes, conditionem esse impossibilem. Secundū, ut conditio impossibilis habeatur pro non adiecta, ultra cognitionem impossibilitatis conditionis, exigietiam, ut contrahentes conficiunt constitutionis dicti Cap. finali*s*, statuunt eam conditionem haberi pro non adiecta, & censeti purum matrimonium. Tertiū, conditionem impossibilem haberi pro non adiecta, quando dubia est contrahentium intentio, an animo consentiendi, vel potius irridendi, eam conditionem apposuerint: tunc enim fauore matrimonij præfertur pars

ipsius conservatrix, & præsumit Ecclesia, ea verba accipi in sensu ab soluto, perinde ac si conditio non fuisset apposita: ita ut conditio nil penitus operetur: in dubio enim pro matrimonio est iudicandum cap. fin. de sent. & re iudic. His suppositis, verum intellectum cap. fin. hunc crediderim esse. Omnes fideles dum Sacra*m* menta recipiant, censemur ea recipere iuxta Ecclesiæ intentionem: & dum contractus inuenit matrimonij, & norunt, conditionem esse impossibilem, cāmque ab Ecclesia reiici, & pro non adiecta haberi, sed præsumere consensum esse purum, & solutum: videntur velle purè contrahere iuxta intentionem Ecclesiæ, & ut ipsa Ecclesia præsumit, & iudicat tale matrimonium, nisi aliter explicit suam ipsi intentionem. Accipit ex Paludan. in 4. dif. 29. question. 2. Cœur. 4. decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 1. Palac. lib. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2. Palac. libr. 6. de contract. cap. 6. concl. 1. & 2.

DVBIVM CLXXXIII.

An omnes conditiones impossibilis iuxta Cap. finale reiiciantur, de matrimonio solum quando apponuntur per verba de futuro?

R Ecolo, multiplicem esse conditionem impossibilem. Quædam enim est per naturam impossibilis, ut si cœlum dixi tetigeris, pono. contraho tecum. Quædam impossibilis iure, quando scilicet ius oppositum iubet; ut Contraho tecum, si licet inter consanguineos contrahere. Quædam est facto impossibilis: ut si quis pauperi dicat, Contraho tecum, si centum mille aureos in donum dederis. Quædam est natura sua possibilis, at ex accidenti, id est, ex lapsu temporis impossibilis est: ut Contraho tecum, si es virgo, vel si pater tuus adhuc vivit. Quædam sunt conditiones impossibilis contra matrimonij substantiam. De his sigillatim sequentibus Dubiis agendum. Attamen generatim questionem, num cum apponuntur haec conditiones impossibilis de presenti aut præterito, pro non adiectis habeantur, vel tantum quando per verba de futuro apponuntur?

Porrò dum Cap. fin. decidit conditions impossibilis habendas esse pro non adiectis, intelligit, quando apponuntur de futuro: ut Contraho tecum, si cœlum dixi tetigeris. Secundū, quando apponuntur de præterito, aut de praesentib*e*: Contraho tecum, si cœlum dixi tangis, aut tetigeris: tunc enim non habentur pro non adiectis, sed videntur matrimonium, & irritum illud redditum. Quia verba iuri*s* sunt propriè intelligenda, sed conditiones de præterito, aut præsenti non sunt propriè conditions, ut constat, quia non suspendunt, quod proprium est conditionis: ergo cum Cap. fin. loquatur de conditionibus impossibilibus, intelligi debet de propriè conditionibus, quando scilicet sunt per verba de futuro. Sic Sylvest. verb. Matrimonium 3. question. 1. & aliqui viri Neotericci, quos presso nomine memorat Sanchez lib. 5. d. 4. num. 2. Petr. de Ledel. de matrimonio. qn. 47.

OBAR

Mo.

III. IV.

IV.

130 Theologiæ Moralis. Lib. XXV.

qu. 47. art. 5. dub. 1. & fertur fuisse Magistri Cano.

750 Conditions impossibilis Cap. illud fin. reicit à matrimonio quannis sint de præterito, vel de præsenti. Quia eodem modo reiciuntur de matrimonio, quo ab ultima voluntate, ut probat Sanchez d. 3. num. 7. sed ab ultima voluntate reicitur conditio impossibilis de præsenti, ut patet ex l. se Menia 45. ff. de hered. insit. vbi conditio, si filia testatoris vivet, casu quo nunquam habuit filiam, reicitur à testamento, tanquam impossibilis. Ibi Gloffa verb. Vinet, id est, vivit in præsenti tempore. Ita Sanct. citatus, nn. 2. Durand. in 4. dist. 18. quæst. 2. num. 5. Paludan. d. 29. quæst. 2. art. 5. num. 28. Couarr. 4. decretal. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 1. Ludou. Lop. part. 1. Instrukt. noui, de matrimon. capit. 42. Alexand. Carrera de sponsal. lib. 4. cap. 5. & alij.

751 Hanc partem probabiliorem esse reor. Quia dum Pontifex Cap. fin. decernit, conditions impossibilis esse reiciendas, non ideo id decernit, quod obligent ad aliquid impossibile, sed quia omnino impossibilis sunt: At tam impossibilis sunt, siue apponantur de præterito, præsenti, aut futuro: ergo similiter sunt reicienda. Certè conditions de præterito, aut de præsenti, non sunt propriæ conditions, vnde dum textus reicit conditions impossibilis, non attendit ad proprietatem conditionis, qua est, suspendere sed ad impossibilitatem, qua æquæ propriæ in conditione de præterito, ac præsenti reperitur.

D V B I V M C L X X V .

An conditiones, que solo facto impossibilis sunt, ut Contraho tecum, (paupere quidem) si centum mille aureos in dotem dederis, sunt à matrimonio reicienda contractu.

C Conditions hæc non sunt à matrimonio reicienda, sed illud vitiant, suspendende eius valorum vñque ad illarum eventum. Quia vitiant ultimam voluntatem, ut probant Gloff. insit. de heredib. insit. §. 1. impossibilis, verb. imp. bili. Barthol. & Imola, quos refert, ac sequitur, Conar. 4. decretal. part. 2. cap. 1. §. 2. num. 9. Mol. lib. 2. de primog. cap. 1. §. num. 37. At ius Canonicum, dum reicit conditions impossibilis à matrimonio, volunt illi fauere, sicut ius Civile ultimæ voluntati, à qua reicit conditions impossibilis: ergo ius Civile non reicit conditions de facto impossibilis ab ultima voluntate, sed illam vitiant, si. iliter ius Canonicum non reicit eas à matrimonio, sed illud vitabunt. Sic Couar. citatus, num. 9.

Reicienda omnino sunt à matrimonio humi modo conditions. Quia similiter ab ultimis voluntatibus reiciuntur, ut probant cum aliis Gregorius Lopez verb. Portal. titul. 4. part. 6. Acol. lib. 1. select. cap. 8. num. 9. P. Mol. tom. 1. de inst. tract. 2. d. 206. concl. 2. Adrian. in 4. quæst. 3. de Matrimon. dub. 11. Conar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrimon. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.

753 Sunt omnino reicienda, sicut reiciuntur impossibilis per naturam. Quia cum id possimus, quod iure possumus, l. T. Epos Proculo, ff. de verborum significat. dicetur impossibilis, quod de iure fieri non potest. Et quia testamentum, à quo similiter reicitur conditio impossibilis, valet reiecta conditione non tantum per naturam, sed iure impossibili, leg. 1. ff. de conditi. insit. Ita Immola lib. 1. num. 11. P. Mol. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 206. concl. 2. Adrian. in 4. quæst. 3. de Matrimon. dub. 11. Conar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrimon. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.

Ego sic distinxerim: aut conditio de facto est impossibilis solùm respectu illius personæ, cui proponitur implenda, & non simpliciter etiam respectu aliorum, potest enim alieno auxilio impleri: ut si à paupere petatur hæc conditio, si dederis centum mille in dotem: & tunc talis impossibilitas est potius difficultas, ut prima sententia probat: quare hæc conditio non reicitur, sed suspendendi habebit effectum: nisi non implatur, annullabit coniugium. Aut est impossibilis etiam respectu aliorum, ut si dederis montem aureum artificialem, quamvis enim

D V B I V M C L X X I V .

An conditiones iure impossibilis reiciantur, à matrimonio, ut Contraho tecum, si inter consanguineos potest matrimonium contrahi, vel si filius possit à patre sine causa ex-hæreditari.

752 Hæc conditions non sunt reicienda. Quia non sunt absolute de iure impossibilis: cum ius facile possit variari. Ut consanguinitatis gradus variati sunt, Cap. Non debet, de consanguinit. Sic Sylvest. verb. Matrimonium 3. quæst. 9.

753 Reicienda sunt omnino reicienda, sicut reiciuntur impossibilis per naturam. Quia cum id possimus, quod iure possumus, l. T. Epos Proculo, ff. de verborum significat. dicetur impossibilis, quod de iure fieri non potest. Et quia testamentum, à quo similiter reicitur conditio impossibilis, valet reiecta conditione non tantum per naturam, sed iure impossibili, leg. 1. ff. de conditi. insit. Ita Immola lib. 1. num. 11. P. Mol. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 206. concl. 2. Adrian. in 4. quæst. 3. de Matrimon. dub. 11. Conar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrimon. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.

Hanc sententiam omnino tenendam existimo, si conditio referatur ad ius præsens, secus si ad ius futurum: ut Contraho tecum, si aliquando

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. i. 31

enim multis aureis congregatis, posset confrui, ac quia id possibile alicui persona non esset, de facto reicitur tanquam impossibile fauore matrimonij. Didici ex Gregor. Lopez lib. 6. verb. Monte, titul. 4. part. 4.

DUBIVM CLXXXVI.

An reicitur à matrimonio conditio, que ex natura sua possibilis est, at ex accidente est impossibilis, ut Contraho tecum, si es virgo, aut si pater tuus adhuc vivit.

⁷¹⁸ *missus ur. & natus* Profecto hæc conditio: si es virgo, reicitur à matrimonio iuxta illam Cap. fin. decisionem, & est matrimonium purum. Quia si iam deflorata est, virgo esse nō potest. Cap. si Panlus 32. question. 5. ad præteritum enim non est potentia. Similiter hæc, si pater tuus vinit, qui qui leam obierat, quæ tamen non ex natura sua, sed ex accidenti impossibilis. Et quia l. si Menia 45. de her. in fl. affertur, hanc conditionem, si filia mea vini, heres esto, quando testator nunquam habuit filiam, reici, & si valere institutionem, & redditur ibi ratio, Quia id, quod impossibile in testamento scriptum est, nullam vim haberet, ubi Gloss. verb. Impossible, dicit de natura impossibile. Vnde duplex colligo argumentum: alterum: quia hæc conditio ex natura sua est possibilis, & solum per accidens ex transcurso temporis præteriti, quia non habuit filiam, dicitur impossibilis. Alterum quia eodem modo reicitur conditio impossibilis à legato, & à matrimonio: Ergo si hæc impossibilis conditio per accidentem reicitur, à matrimonio etiam reicitur. Sic Hostiens. ad Cap. fin. de condit. appos. & in sum. tit. de condit. appos. num. 12.

⁷¹⁹ *missus ur. & natus* Praefata conditio non reicitur à matrimonio, decisiōneque Cap. fin. intelligitur de conditione, quæ ex se est impossibilis, sicut ex ea, quæ suæ natura possibilis est, quamvis ex transcurso temporis sit impossibilis: talis enim conditio non reicitur, sed si vera est, matrimonium valebit: si vero falsa, vitiabitur. Quia in aliis casibus multum operatur, conditionem non esse natura impossibilem, sed ex solo temporis transcurso. Vnde nil potest fingere contra impossibilem. l. Quia certum, ff. locut. l. certe in princ. ff. de precar. & tamen quando res ex transcurso temporis tantum est impossibilis, habet locum fictio legis, ut cum Barthol. doceat Decius leg. Verim 31. ff. de regulis iuris, numer. 3. Ita Petr. de Ledes. de matrimon. quæst. 47. num. 5. dub. 3. Ludovic. Lopez part. 1. Instruc. de mar. c. 43. Verac. p. 1. specu. a. 19. Sotus in 4. dis. 19. q. 2. a. 3. p. 3. concl. Aret. consil. 32. Coivar. 4. Decret. p. 2. c. 3. & 2. num. 3. Paludan. in 4. dis. 29. qu. 2. art. 5. num. 33. Sanchez lib. 5. d. 4. num. 16.

⁷⁶⁰ *missus ur. & natus* Proculdubio asservendum hoc est. Vnde hæc conditio, Contraho tecum, si es virgo, aut si pater tuus vinit, non reicitur, si es virgo, aut pater superflue, sed valet statim matrimonium, sicut si non sint. Quia est honesta conditio, & na-

tura sua possibilis, quamvis per accidens supposita defloratione, aut patris obitus impossibilis sit.

Quæquieris ad huius materiae de impossibili conditione perfectionem, an conditio contraria matrimonij substantia reicienda sit iuxta id, quod Cap. fin. deciditur, vel potius annullat matrimonium. Certè non reicitur, sed matrimonium annullat: vt Contraho tecum, si veneris ad exequias meas, quod est idem, ac post obitum meum. Similiter Contraho tecum, si non ascenditis Capitolium: cum enim sit conditio negativa, cuius contrarium toto vita curriculo fieri potest, peinde est ac dicere, Contraho tecum post mortem tuam. Quia talis conditio cum tollat matrimonij substantiam, excludit consensum necessarium, absque quo conformatum consistere nequit. Ita Sanchez lib. 5. d. 4. num. 19. citans Abbatem, Præpos. Alexand. de Neu, Adrian. Sylvest. Angel. Ludouic. Lopez, & alios.

DUBIVM CLXXXVII.

An dantes sibi fidem de matrimonio contrahendo sub conditione, si Pontifex dispensauerit in impedimento dirimenti, dispensante Pontifice, teneantur, matrimonium contrahere.

⁷⁶¹ *missus ur. & natus* Suppono, si impedimentum sit eius generis, ut nonquam solitus sit Pontifex dispensare, vt in primo gradu transuersali, vel si ponere contrahens sit sacris initiatibus nec vrgeat causa gravissima, vt cum eo dispensetur, talem contractum esse nullum, & eam conditionem reparandam esse impossibilem. Item contractum esse omnino nullum, quando Pontifex solitus est ex legitima causa dispensare in impedimento, & contrahentes ea carent. Quia non possunt absque gravi culpa dispensationem petere, nec ea vti. Et id verum esse asserto, licet tali promissioni iuramentum accedit. Quia iuramentum vinculum non est iniuriantis. Difficultas ergo in eo versatur, num quando Pontifex solitus est dispensare in impedimento ex causa iusta, talisque adest causa, obliget matrimonij pomissio inter sic impeditos, ea expressa conditione, si Pontifex dispensauerit?

⁷⁶² *missus ur. & natus* Ea promissio est omnino nulla, vnde licet tum est viri contraheant, ante imprestatam à Pontifice dispensationem altero inuito, resilire. Quia conditio impossibilis reicitur à contractu matrimonij, vel sponsalium, si que puer manet, ac si adiecta non fuisset: sed hæc conditio, si Pontifex dispensauerit, est impossibilis: ergo ea reiecta, manet ea promissio pura, & aboluta, ac proinde minimè obligabit: quia est inter personas inhabiles, & contra bonos mores. Probo minorem, quia conditio à Principi voluntate dependens, qualis est hæc impossibilis reputatur, leg. Continuus 137. 8. cum quis, ff. de verborum obligation. ibi: Vbi omnino conditio irre impleri non potest, & si veliri facere, ei non licet, nullius momenti fore stipulationem, perinde ac si ea conditio, que natura impossibilis

132 Theologię Moralis Lib XXV.

est, inserta esset. Nec ad rem periret, quod ius mutari potest, & id, quod nunc impossibile est, potest si possibile fieri; non enim secundum futuri tem, oris ius, sed secundum presentis, estimari debes stipulatio. Sic Victor sum. de matrimonio. num. 25.8. Sotus in 4. dist. 29. question. 2. artic. 1. Ledef. 2. part. 4. qu. 45. art. 1. Veracruz part. 1. spec. articul. 19. Henriquez lib. 11. cap. 10. numer. 4. Sylvester. verb. Matrimonio. 3. qu. 9. & censem esse probabilem Vega lib. 2. sum. casu 334. Petr. de Ledef. de matrimonio. question. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. & Sanchez libr. 5. d. 5. numero 5. plures ex Iuristis adducuntur.

764
Contrahere
tenentur.

Ea promissio valida est, & neutri ex contrahentibus fas est resilire altero invito, siue ante, siue post obtentam dispensationem. Quia quod pendet à voluntate Principis reputatur impossibile, quando Princeps id concedere non solet, secus quando solet: ut patet ex leg. Apud Julianum §. constat ff. de leg. 1. ibi: *Quoniam commercium eorum nisi iussu Principis non est, cum disperbi non soleant. Imò nec quando Princeps difficultimè concedit, reputatur hoc impossibile. Quia potius ad difficultatem, quam ad impossibilitatem pertinet. Ita Angel. verb. Matrimonio. 3. imped. 3. num. 4. Nauar. libr. 4. consil. titul. de sponsal. cons. 25. num. 2. Conat. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. num. 9. Iul. Clar. lib. 5. recept. verb. Incessus. vers. sed quid. Et quando interuenit iuramentum, tener Tabie. verb. Sponsalia. question. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. Veracruz append. ad spec. super. articul. 19. Petr. de Ledef. de matrimonio. question. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. Barthol. Ledef. dubio 25. & alij.*

*Hac sententia
mibi est longe
probabilior.*
765
Profecto primam sententiam valde esse probabilem ex simili, sed secundum multo probabiliorem. Quia licet conditio pendens à Principis voluntate impossibilis reputaretur, at quoties est preambula: & necessaria ad dispensationis, & actus valorem, non est reicienda, et si summè difficilis sit, sed eius eventus expectatur: sed hæc conditio, si Pontifex dispensaverit, ad valorem promissionis matrimonij inter impeditos: Ergo non est reicienda. Profecto impossible non est, quod pender à voluntate Principis, & per remedium dispensationis extraordinarium sit, quando Princeps assulet dispensare: sed quando nullo modo solet; nec tunc verè id dicitur impossibile, sed difficile.

DV BIVM CLXXXVIII.

*An valeat, matrimonij promissio inter
impeditos, non expressa ea condi-
tione, si Pontifex dispen-
sauerit.*

*Valeat quidem. Quia promittens matrimo-
nium consanguineæ necessariò supponit
dispensationem esse præmittendam, cum ea
conditio à iure insit, eo quod aliter matrimo-
nium nequeat subsistere. Sic Sotus in 4. dist. 29.
qu. 1. articul. 1. & quando intercessit iuramen-
tum docent idem Tabie. verb. Sponsalia, qu. 8.
num. 9. Armil. ibi. num. 11. limitans, nisi igno-
rassent impedimentum, quo cognito, non sibi*

promitterent. Probabilem satis Sanchez libr.
5. d. 5. num. 25. hanc partem esse profi-
tetur.

Minimè valet premissio, ea conditione non
expressa. Quia conditio secundum præsentis Non valet.
temporis ius estimari debet, leg. continuu 134.
§. cum quis, ff. de verborum ob'igatione. ibi: *Non
enim secundum futuri temporis ius, sed secundum
præsentis estimari debet stipulatio. Et quia infor-
matio (puri) verbū gratiā, pūc facta, & præce-
sum de alienandis bonis maioratus, nil valent:
qua tamē adiecta conditione, si Princeps le-
gitimauerit, vel dispensauerit, validā sunt. Ergo
in actibus, qui alias sine hac conditione, si
Princeps dispensauerit, sunt nulli, minimè sub-
intelligitur hæc conditio, nec validi sunt ea ta-
cita. Ita Andre in 4. qu. 3. de matrimonio. dub. 10.
ad 2. Covar. 4. Decretal. part. 2. capit. 3. numer. 7.
Istr. de Ledef. de matrimonio. qu. 47. articul. 5. di-
bio 2. ad 4. Ludovic. Lopez part. 2. Instrut. ca-
pice 42. de matrimonio. Phillipach. in sum parva.
de Offic. Sacerd. cap. de sponsal. Sanchez ubi sup.
numer. 26.*

Cum his opinor, quia nihil conferre puta-
rim, si consanguinei sibi præmittentes matri-
monium intenderint id gerendum, præmissa
Pontificis dispensatione. Quia cum sit contra-
dictus inter homines initus oportet externè ne-
cessaria ad illius valorem exprimi. Fatoe, quā
de inita promissione absoluta inter conan-
guineos tractam de dispensatione impetranda,
cum tacitè inesse conditionem, & promissio-
nem obligare, si in ea promissione adhuc per-
seuerent.

DV BIVM C LX XXIX.

*Ar si præmittens matrimonium sub conditione, si
Pontifex dispensauerit in impedimento, re-
ficiat sequens opinionem probabilem affren-
tem, id esse licitum: tenetur, alteri contrahen-
ti soluere expensas occasione illius contra-
etus, vel dispensationis impetranda gratia,
factas.*

*Teneatur proculdubio. Quia licet non te-
neatur ratione rei accepit, cum nihil fa-
ctus sit dictior, nec ratione iniustæ acceptiois,
nullam enim iniustitiam admisit viens iure
fuojat tenetur ratione contractus, ex enim est
natura talis contractus, ut possit resiliri. Fernan-
do tamen alterum indemnum; non enim est
iustum, ut alter, qui commodum non reportat,
damnum experiat: sed & resiliens, qui com-
modum reportat, incommoda subeat. Sic Gui-
tier. q. Caroni. lib. 1. cap. 22. num. 19. Henriquez
lib. 12. cap. 10. & probabile reputat Sanchez
citandus.*

Non tenetur vel licite resiliens alteri ex-
pensas soluere: sed quilibet suam partem de-
bet soluere tantum. Quia nullus videtur dolo
facere, qui iure suo vitetur. Reg. Nullus 55.
ff. de regulis iuris. Cum ergo hic resiliens im-
re suo vtatur, non tenetur refundere expensas,
quasi dolo gesserit. Ita Sanchez lib. 5. d. 5. n.
33. Petr. de Ledef. de matrimonio. qu. 47. articul. 5.
dub. 2.

Gra

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 133

⁷⁷¹ Cū his senserim. Quia si nō tenetur ratio-
ne rei accepte, nec ratione iniusta receptionis,
vt constat, & prima sententia. Autores suppō-
nunt nec contractus ratione tenebitur, (quod
illi negant.) Quia nullibi cautum est in iure
refilientem, iustè à sponsalibus, teneri sponsas
refundere. Porro si dolosè contraxit, animo po-
stea refilendi, vel iniuste à sponsalium fide re-
fusus, tenebitur sponsas soluere. Vnde femi-
na, qua libidini dans operam, conditionem
seam deteriorem fecit, nec eam absque dede-
cere potest alter ducere, ad hanc tenebitur ex-
pensas; quia culpa sua dissoluuntur sponsalia
nec liberè alter refusus, sed coactus, ne honoris
subeat iacturam. Seçus dixerim, quando vir
formicaretur: non enim teneretur expensas re-
fundere refilienti sponsa. Quia liberè refusus
nullum enim damnum illi rubens patitur.

D V B I V M C X C .

*An promittens feminam consanguineam má-
trimonium, si Papa dispensauerit, te-
neatur procurare dispensationem, et se
cam violari, & expensas facere?*

⁷⁷² Hac quartio locum habet tetenta proba-
tio, ut biliori sententia assenserit, hanc promis-
sionem obligare. Iguit quanvis spē matrimo-
nij feminam violari, minimè tenetur pro-
curare dispensationem, nec illius soluere solus
expensas. Sed solum illa obtenta, contrahere,
etiam animus habuerit dispensationem pro-
curandi, nisi animus tacite, vel expresse esset
femina intimatus. Quia non se obligavit, ad
procurandam dispensationem, sed tantum ad
ea obtenta, contrahendum: nec intentio impe-
trandi alteri non intimata confert cum sit con-
tractus humanus. Sic Nauar. l. 4. consil. de spon-
sal. cons. 25.

⁷⁷³ Si spē matrimonij foeminae violari, tene-
tur dispensationem procurare, imd ei sum-
pensas solus exfolnere. Quia obligatus tam stri-
x. & sol. Et iste ad coniugium gerendum, subinde tene-
tur efficeri, vt actus valeat. Ita Nauar. libr. 4.
consil. in 2. editi. primam corrigen senten-
tiam titul. de consanguin. consil. 5. & quidam
Doctor, cuius sententia eodem consil. testatur
num. 5.

⁷⁷⁴ Ego quidem existimo licet non deflorarit,
ut teneri dispensationem procurare. Quia licet
expresse id non promiserit, eo ipso, quod pro-
misit dispensatione concessa, matrimonium:
videtur promittere, se dispensationem procurat-
tum; hoc enim est ei promissioni accessio-
nem. At si spē matrimonij foeminae deflo-
rabit, ad id strixi iure tenebitur. Ceterum,
sue à viro, sue à foemina dispensatio impe-
tretur, crediderim sumptus fore commu-
nes; quia negotium commune
est, vt doce Sanch. l. 5.
d. 5. num. 36.
** *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

D V B I V M C X C I .

*An contracto matrimonio, vel sponsalibus ini-
tis sub hac de futuro conditione, si pater con-
senserit: si pater consensu nec consensum, nec
diffensum exprimat, censeatur conditio de-
ficere?*

⁷⁷⁵ Suppono, si sint conjecturae, ideo tacere, quia
dissentir, habendam esse pro diffensu tacitum.
Nonnulli
nitatem: & si sint conjecturae, ideo tacere, quia
sibi placet, esse pro assensu habendam. Quare
tota difficultas est, in dubio an indicandum sit
pro assensu, & ita censeatur tunc impleta con-
ditio?

⁷⁷⁶ Id minimè satis est, vt conditio impleta cen-
seatur. Quia qui tacet, nec fatur, nec videtur
negare. Reg. Is. qui tacet, de reg. iur. in 6. Ergo ta-
cendo non impletur conditio, si pater conser-
vit, que quidem postquam consensum defida-
rat. Et quia facta non presumuntur, nisi proba-
tur. Cap. Cim. in iure, de offic. delegat. Cum ergo
consensu ad factum pertineat, non presumet-
ur ex taciturnitate, nisi probetur. Sic Angel. v.
Matr. 3. imped. 3. m. 3. Nauar. sum. Lat. 6. 22. m. 6. 3.
mutans sententiam, quam Hispano defenderat.
Petr. de Lede. de matrimonio qu. 47. art. 5. dub. 7.

⁷⁷⁷ Id plane sufficit, vt conditio illa impleta cen-
seatur: satis enim in specifica forma adimple-
tur. Quia huc tendit ea conditio, ne pater con-
tradicteret, ac aegre ferret: id enim intendunt filii
sub huiusmodi conditione contrahentes. At
ethi taciturnitas expressum consensum non in-
dicet; indicat saltem, patrem non negare; nec
contradicere, iuxta Reg. Is. quia tacet. & conse-
quenter, nec aegre id ferre, nam si aegre ferret,
id exprimeret: Ergo conditio impletur. Ita
Sanch. l. 5. d. 7. n. 12. Ludou. Lop. p. 1. In 7. de
marr. c. 32. Nauar. sum. Hisp. c. 22. m. 6. 3. Veracruz
p. 1. spec. a. 19. §. Quidquid dicat. Anton. Cucus
l. 5. institut. tit. 11. num. 5. 4. Rosel. verb. Matrimo-
nium. num. 5. Syluest. verb. Matrimonium 3. q. 4.
dicto 4.

Hanc sententiam reputo veriorem, addens:
secus esse, si pater dicat, se consentire: tunc enim
non satis esset taciturnitas, sed oportet, vt pa-
ter consensum exprimeret.

D V B I V M C X C I I .

*An si tempore quo contractum est matrimonium
seu sponsalia sub ea conditione, si pater con-
senserit, pater iam obierat, id contrahentibus
minime ignorantibus valeat matrimonium?*

⁷⁷⁹ Si scirent contrahentes patris obitum, ma-
trimonium valet. Quia siue scirent, siue ig-
norarent conditio est impossibilis. Sic Calderin.
Cap. Super eo, de condit. appon.
⁷⁸⁰ Si scirent contrahentes patris obitum, non
valet matrimonium. Quia deficit conditio, cum
mortui nulla sit voluntas. Cap. si gratiosè, de matrimonio
rescr. in 6. Et qui magna presumptio est, quā, non valet
do sciebat id contrahens, dolo illam conditio-
nem adiecisse. Ita Alexand. de Neno Cap. Super
num. 11. & 12. de condit. appos. Henrig. l. 11. c. 12.
num. 5. litter. D.

M

Probab.

134 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

781 Auctor re-solutio-
Probabilis autem mihi videtur, si sciebant mortem, haberi eam conditionem: quam non adiectam, eo quod est impossibilis, & ita manere purum matrimonium, & sponsalia. Si autem ignorabant, validum etiam esse reor. Quia hi intendunt absolute contrahere, nisi ster per patris displicantiam: volunt enim filij, ne parentes agere ferant, quod bene verificatur, quando pater obierat.

DVBIVM CXCIV.

An matrimonium contractum sub conditione de futuro, ob quam suspenditur usque ad eius eventum, sit validum eventu ipso absque novo consensu.

786

Matrimonium contractum sub hac conditione de futuro, si pater ruus consenserit, non sit validum eventu ipso conditions dum abque novo consensu. Non sit val. dum abque novo consensu. Quia Cap. Super eo, s. de condit. dicitur, eum, qui matrimonium contraxit cum scemina sub conditione, si pater illius conseniret, non esse compellendum ad matrimonium ante eventum conditionis. Ergo ibi supponi videatur, impleta conditione fore compellendum ad contrahendum, ac proinde non esse perfectum matrimonium solo conditionis eventu. Et quia consensus de praesenti sub conditione de futuro praestitus, non est in rigore de praesenti, sed de futuro, ut poterit alligatus futuro eventui: Ergo non sufficit ad matrimonium, sed solammodum ad sponsalia. Sic Sotus in 4. dist. 29. question. 2. articul. 1. Henriquez libr. 11. cap. 11. Basil. libr. 3. cap. 14.

787

Matrimonium contractum sub praefata conditione de futuro perficitur, & perficatur solo eventu conditionis absque novo consensu. Quia consensus per verba de praesenti praestitus quamvis sub conditione de futuro, & contingenti, est verè consensus de praesenti (quamvis inchoatus tantum, & imperfectus usque ad eventum conditionis) quo contrahens ex tunc consentit, & vult alterum sibi in coniugem colligare sub conditione, id est, si conditio existat. Ergo existentia conditionis consensus ille perficitur, & à conditione absolutum, ac proinde etiam contractus. Consequenter patet, quia consensus ille conditionatus habitualiter manet, ut poterit non revocatus, & iam positione conditionis, ab ea absolutus, & independens, inquit manet moraliter praesens, ut poterit elicitus dependenter ab eventu ipso conditionis ab ea absolutus. Ita Paludan. in 4. dist. 29. question. 2. articul. 5. Sanchez libr. 5. d. 8. numer. 5. Coninch. d. 29. num. 11. Hurtad. d. 7. dist. 3. num. 10. & alij apud Sancium.

788

Hanc mentem amplector, quia consensus illius, qui primo verbo protulit, includit quasi inter se hanc conditionem: si tu etiam consenseris: & tamen statim, ac alter consenit, consensus, & contractus fit perfectus, & absolutus absque novo consensu prioris: Ergo etiam consensus in matrimonium sub conditione de futuro, etiam contingenti, fit absolutus, & perfectus solo conditionis eventu.

DVBIVM

782 Hoc corrum suppono.
Certum est, existentiam, seu subsistentiam conditionum, que matrimonio apponuntur, necessariam esse ad illius valorem; quia sit dependenter ab eorum existentia. Quiescerim vero, an etiam sit necessaria notitia existentiae, siue impletionis eorum.

783 Necessaria est notitia existentiae conditionis.
Necessaria est Aum sub conditione quamvis de praesenti, & praeterito, non valeat, quamvis conditio impleta sit, sed suspendatur usque ad notitiam saltem probabilem existentiae conditionis apposita contra henticibus habitam. Quia ad contrahendum matrimonium, necessaria sunt verba, quibus contrahentes sibi munro significant determinate consensum: sed quando impletio conditionis apposita ignorata est contra henticibus, non significant suis verbis determinate consensum: non enim magis significant consensum, quam dissensum, nam sub disjunctione significant, vel consensum, si conditio existat: vel dissensum, si non existat. Ergo verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, non sufficient ad valorem quoque existentiae conditionis sit contra henticibus manifesta. Sic Coninch. d. 29. dub. 1.

784 Non est ne-cessaria.
Haud est necessaria eiulmodi notitia, sed matrimonium sub conditione factum statim, ac conditio existit validum est, & perfectum. Quia qui contrahit matrimonium sub conditione nobilitatis, (v.gr.) vxoris, contrahit, & consentit sub conditione existentiae rei significatae per conditionem, nemp nobilitatis: & non sub conditione notitia illius, & suum consensum aligit existentiae nobilitatis, & non notitia illius, ut constat ex verbis, quibus fit matrimonium. *Duco te in uxorem, si es nobilis.* Ergo non suspenditur usque ad conditionis impleta notitiam. Ita Hurtad. d. 7. de matrim. dist. 2. sequutus Sancium libr. 5. d. 7.

785 Magis mili hoc resolutio placet.
Hec magis mili sententia placet. Quia quod conditionis existentia non fit contra henticibus nota, huc collit, verba quibus matrimonium contrahitur, sub conditione, significare ipsis contra henticibus determinate consensum sub illa conditione, quamvis ignorent existentiam illius. Unde credo, ut matrimonium contractum sub conditione de praesenti, aut praeterito, statim absolute valere, aut esse omnino nullum: valere quidem absolute, si existat conditio: & esse omnino nullum, si non existat.

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 135

DVBIVM CXCV.

An si matrimonium contrabatur inter inhabiles (inabilitate, in qua Pontifex dispensare posset,) sub conditione, si Papa dispensanterit: matrimonium facta dispensatione perficiatur, absque novo consensu?

789 Non perficitur absque novo consensu, quia nisi dispensatio obtineatur. Quia matrimonium abesse consensu de praesenti absoluto, & inter personas habiles nequit esse perfectum: sed in casu nostro consensus absolutus non est, neque inter habiles personas, nam tempore, quo consensus fuit elicitus, & erat de praesenti, persone erant inhabiles: & quamvis tempore impletionis conditionis iam personae erant habiles, tamen tunc non est consensus de praesenti, sed praterius, & antiquus: ergo. Sic Sotus in 4: diff. i. 9. question. 2. articul. 1. Henriquez libr. 1. cap. 12.

790 Perficiunt matrimonium obtenta dispensatione absque novo consensu. Quia in nostro casu reperitur consensus de praesenti absolutus, & inter personas habiles: Ergo absque novo consensu est sufficiens ad coniugium. Consequentia patet, antecedens ostendo. Qui consensus ille conditionis, ut sic est de praesenti, & est inter personas habiles ad contrahendum sub dicta conditione, & aliis usque ad conditionis impletionem percederat, qui ille consensus de praesenti sit absolutus, & contrahentes sunt habiles ad consentium absolutum: Ergo vere ad est consensus de praesenti absolutus, & inter personas habiles. Ita Sanch. l. 5. d. 8. n. 10. Coninch d. 19. n. 33. Hurtad. d. 7. diffic. 4. n. 15. Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. n. 4. Couar. 4. Decreto. part. 2. cap. 3. num. 9.

791 Euudem sum mentis, licet enim dispensatio non efficit, ut prius matrimonium invalidum perficiatur, tollit impedimentum: & ponit in eius conditionem, ex qua contrahentium consensus pendebat: quare cum perficiatur consensus, perficitur illius virtute matrimonium. Equidem consensus ille non fuit inter personas illegitimas, & inhabiles, cum non fuerit praestitus pro eo tempore, quo tales erant: sed pro tempore, quo Pontifex iam dispensasset, & tunc iam erant habiles, ac legitima.

DVBIVM CXCVI.

An si quis contrahit cum duabus sub conditione honesta, si tantam dotem dederis: Impleta conditione, praeualeat, matrimonium secundum?

792 Non praeualeat secundum, sed primum. Quia posterior est prioris conditio, nec posterius potest priori praedicare. Reg. Qui prior, 54. de regulis iuris, in 6. Item quia primum vinculum secundum excludit sibi contrarium. Cap. Intelleto. C. e. de iure. Sic Tabie. verb. Matrimonium, 2. qu. 11. num. 12. & alij. Escob. & Mend. Thol. Moral. Tom. III. P. II.

793 Non praeualeat primum, sed secundum, siue simul, finis posterius impleatur conditio secundi matrimonij. Quia ad hoc, ut primum matrimonium perficiatur adveniente conditione, requiritur, ut contrahens maneat in eadem voluntate: At per posterius matrimonium à priore voluntate recedit, vt constat ex l. fin. de diuinit. ibi: Proinde si patronus sibi desponderit alia, vel definaverit, vel matrimonium alterius acceptaverit, credendum est, nolle hanc impam. Ergo omnino manet prius matrimonium dissolutum, & sic posterius valebit. Ita quidam quos prelio nomine refert Praepos. cap. 1. de condit. apposit. num. 1: & Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 1. concl. 4.

794 Probabilem utramque partem existimo: sed verius putarim, neutrum matrimonium valere. Verius puto, neutrum coniugium praeualeat. Quia incertudo vitiat matrimonium, Cap. Ex literis el 2. de sponsal. Sed hoc matrimonium incertum est, nam conditio trahit consensum ad tempus impletæ conditionis, qua simil impletur, perinde est, ac si in eodem tempore simil cum duabus matrimonium contraheretur. Sequor Praepositum, Sylvestrum, aliquos, quos Sanchez refert, & etiam sectatur libr. 5. d. 8. numer. 15. Hinc sit, si aliqua illarum prius conditio non impletetur, illud esse matrimonium. Quia utramque à conditionis pendebat eventu: Ergo illud praeualebit, ac perficietur, cuius prius conditio fuerit impleta.

DVBIVM CXCVII.

An Matrimonium celebratum de praesenti sub conditione de futuro coram Parocho, & testibus: officiatur purum statim impleta conditione: sed sit, ut Parochius, & testes simul conditionis impletioni assisterant.

795 Non officiatur purum statim conditione impleta, sed necessarium est constare Parocho, & testibus impletionem conditio purum statim. Quia Tridentinum exigit, ut Parochus & testes affiant vero matrimonio, quod tale est simpliciter & vinculum indissolubile inducit, ut de illo valeant testificari: sed illud matrimonium conditionale non est sim? pliciter matrimonium, nec indissolubile, nec de eo contracte possunt vere Parochus, ac testes ferre testimonium cum matrimonium id pendat à conditionis verificatione, nec huius verificationis testes sint: Ergo nullo modo erit matrimonium quale exigit Concilium, si Parochus, & testes impletioni conditionis non affiant. Sic Petr. de Ledes. de matr. dub. 7. concl. 3.

796 Officiatur purum statim conditione impleta, nec est necessarium constare Parocho, & testibus conditionis impletionem. Quia non videtur mens Concilij, ut plenè ac integrè possint Parochus & testes de matrimonio testificari: sed ut sint testes consensus de praesenti, quantum valor matrimonij pendaat ex aliquius veritatis suppositione, ut constat ex matrimonio contracto per procuratorem, in quo

M 2

136 Theologie Moralis. Lib XXV.

vt Parochus, & testes plenē de matrimonio testentur, oportet, vt procuratores vident potestatē, & sciant esse sufficientem, nē reuocatam. Ita Nauat. l. 4. consil. sit. de cond. appos. consil. i. num. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. concl. 18. n. 19. Sanch. lib. 5. d. 8. num. 24.

797
Secundam
sententiam
probabiliterem
eximino.

Fateor primā sententiaē fundamentum fortissimum esse, illāmque assatim probabilem reddere. Ast probabiliorem secundam existimo. Quia sic seruatur finis Concilij, ne scilicet secundā nuptiā, spretis primis, contrahantur. Nam cum constet Ecclesia de illo matrimonio de praesenti, quamvis eius valor pendeat ex conditionis verificatione, nullatenus permitteret, eos ad secundas transire nuptias, donec plenē Ecclesia discutiat, an impleta fuerit conditione, nec, ne, & an recesserint à conditione, & sic voluerint, ut absolutè contractus valeat. Porro si pendente conditione, illius matrimonij coram Parocho, ac testibus initii, contra hentes gerant copulā, præsumet Ecclesia, à conditione recessisse, ac matrimonium perfici. Idem erit in foro interno etiam post Tridentinum, si affectu conjugali fūdere commixti; quia iam seruata est forma Tridentini in priori contraria, & iudicandum erit, acsi conditio occulē fuisset impleta.

DVBIVM CXCVIII.

An conditio honesta licet contraria bonis matrimonij illud irritet.

798
Nonnullū pro
missio.

Recolo, quamvis tria bona matrimonij non sint de eius essentia quad executionem; esse tamen de essentia quad obligationem; est enim de essentia, vt coniuges obligentur ad vitam perpetuam, & indiuiduum, & ad fidem sibi serandam, reddendo debitum, negandoque Corpus alijs: ac ad prolem non impediendam, sed educandam. Vnde conditions, per quas coniuges ad aliquid his contrarium obligentur, tollunt matrimonij substantiam, ac debitum consensem. Igitur conditio contraria substantia matrimonij, aut bonis eius, illud irritum reddit, Cap. fin. de condit. appos. Hoc præmisso, quæsterim, vtrum conditio contraria bonis matrimonij, si honesta sit, illud viciet, vel tantum quando est turpis?

799
Matrimonij
non irritat
conditio ho
nesta licet bo
nis eius con
traria.

Conario honesta licet contraria bonis matrimonij, illud non irritat: vt si duo contrahant hac lege, vt in perpetua castitate viuant, aut consummato matrimonio, Religionem profiteantur. Vndē dum Cap. fin. deciditur, conditiones contrariae matrimonio illud annullare, intelligitur, quando ha conditions sunt turpes. Quia copula carnalis non est de matrimonij essentia, ergo conditio de illa non habenda illi non adueratur, licet sit contra bonum proles, atque idē nec illud irritat. Certè ha conditione videntur B. Virgo, ac S. Iosephus contraxisse. Sic Palidian. in 4. dis. 30. qu. 2. art. 1. concl. 2. num. 6. Abulensi. ad cap. 30. Num. qu. 32. Gerl. p. 3. ser. de Nat. Marie, consider. 2. alphab. 59. litter. V. ibi: Vouit Maria Virginitatem, vouis, & ipse Ioseph: cui voto non repugnauit vera matrimonialis coniunctio. Sotus dicit, non esse improbabilem hanc sententiam in 4. dis. 29. qu. 2.

Sanchez verò lib. 5. d. 10. nn. 1. verè probabilem esse profiteatur.

Conditio honesta licet, si contraria sit matrimonij bonis, illud viciat. Quia illa conditio irritat, quamvis honesta sit, repugnat intrinsecis ac necessariis matrimonij bonis: est enim contra bonum proles: ergo illud irritat. Nam Pontifex Cap. fin. exp̄lē assert̄, conditionem contra bonum proles, illud irritare: nec distinguunt, an conditio honesta sit, an turpis: nec vim facit in conditionis turpitudine, sed in bonis matrimonij repugnantia: & que autem illis repugnat, sive turpis sive honesta existat. Ita D. Thom. in 4. dis. 1. 2. qu. vii. art. 4. ad 3. D. Bonav. ibi. qu. ultim. num. 33. Richard. art. 2. qu. 4. ad 3. Adrian. q. 3. de marit. dub. 9. Sotus in 4. dis. 29. q. 2. a. 3. Henr. l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. Barthol. Ledef. de mar. dub. 25. concl. 4. Petr. de Ledef. q. 47. art. 5. dub. 4. ad 2. Ludeo. Lopp. 2. Instruc. de marit. cap. 41. Sanch. cit. at. num. 2.

Idem affero partem hanc probabiliorem esse credens. Quia licet copula non sit de matrimonij essentia, est tamen obligatio potestasque ad copulam de eius essentia, quæ quidem obligatio ac potestas per id pactum tollitur. Profecto B. Virgo, & Ioseph non contraxerēt cum ea conditione, sed absolutè, & verè conffientes in ius, ac potestatem suorum corporum: quamvis vr̄que haberet seruanda castitatis votum, celestęque (vt credo) accessisse promissum, fore, ut nullatenus coningio Virginitatis prop̄positum violaretur.

DVBIVM CXCIX.

An hac conditio, Contra hoc tecum, si prius te voto castitatis sic obstruxeris, vt nunquam à me petas, nec reddas petenti debitum: violat, matrimonium.

Non violat. Quia talis conditio non impedit dominij translationem, & corporum Non vici. potestatem: si enim postea coniux, qui sic vici, petat, aut reddat, non peccat contrā iustitiam, sed contra voti Religionem. Sic quidam Neoterici, quos memorat, ac sequitur Petr. de Ledef. de marit. quæst. 47. art. 5. dub. 4. in foli. ad 2.

Violat quidem. Quia est contra bonum proprium, & quantum est inle, impedit dominij corporis translationem: nam cum in pactum deducatur, vt alter voto se adstringat, nec petendi, nec reddendi, non tantum tenetur ad id ex voti religione, sed etiā ex iustitia pacti acceptati ratione, & sub eo initi matrimonij. Ita Sotus in 4. dis. 29. q. 2. a. 3. Couat. 4. Decret. p. 1. c. 3. §. 1. num. 1. Barthol. Ledef. de mar. dub. 25. concl. 4. Henr. l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. fine. Sanch. l. 5. d. 10. num. 3.

Idem affero, quia frōstra eset ea potentia ad copulam, quæ nunquam posset absque letali multa culpa in actum reduci.

DVBIVM

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 137

DVBIVM CC.

*An annulare, matrimonium conditio haec
ut alter coniux minimè tenetur de-
bitum reddere, quoties alteri
non licet exigere.*

Minima annulat. Quia ea conditio iure
ineft, cum alter cooperetur peccato tunc
reddendo: confitent enim criminis alterius. Ergo
iure ineft, vt tunc reddere non teneatur. Item
quia est conditio peccati mortalis anfan-
remouens. Sicut Anton. Cucus lib. 5. iugit. maior.
tial. II. num. 112.

866 Annulat planè, est enim contra matrimonij substantiam. Quia ea conditio non est, in multis enim eventibus vir peccat mortaliter exigendo, ut vxor debitum non potest abnegare. Vt si vir vixit castitatis emiserit, vel affectu fornicario petat, vel credit matrimonium non tenere, vxore sciente esse validum. Ergo si ex conditione posita licet tum debitum denegare, signum est, non plenè translatum esse corporis dominium: id è quoque non valebit matrimonium. Ita Adrian. in 4. qu. 3. dub. 4. Cesar. 4. Decret. p. 2. c. 3. s. 1. nu. 6. Ludou. Lopez part. 2. infra de matrimonio cap. 4.2. Petr. de Ledes. de matrimonio. qu. 47. art. 5. dub. 4. Sanchez lib. 5. d. 11.

Hoc verius existimo. Quia per matrimonium acquiritur ius iustitiae ad corpus alterius, quamvis exigēs aliquando peccet contra Religionem, aut Temperantiam: Ergo conditio aufferens hoc ius iustitiae est contra matrimonium substantiam, illudque viceiabit: talis autem est conditio non reddendi in his casibus, tollit enim ius iustitiae, quod alter coniux per matrimonium acquirit, vt sibi debitum petenti solvatur. Verum si apponatur conditio, vt possit coniux debitum denegare, quoties id sibi licet, quia alter non habet ius iustitiae ad petendum: vt si alter adulteretur, vel petat in loco sacro: valeret conditio, nec viat matrimonium. Quia igitur inest.

D V B I V M C C L

An valeat matrimonium initum à Paganiis, seu Iudeis ea conditione, ut possint repudij dare libellum iuxta illorum ritum.

88 S^eppono, Iudeis permisum fuisse repudij
Natura / iudicij / sibi / libellum, vt Christus Dominus *Marth.* 19.
restaur. Et quanvis fuerit sub Iudice, an Mo-
ses permiterit tanquam licitum, Deo dispen-
sante, vel tanquam minus malum: at hodie mul-
lo modo est licitus. Tum quia eorum lex cessa-
nit, cum quia Christus *Marth.* 19. eorum dispen-
sationem abstulit, vt bene Sotus in 4. diff. 32.
qu. 2. art. 2. concl. 2. Quasiherim igitur, num val-
dum sit nunc Iudeorum matrimonium sub hu-
mifido conditione initum?
89 Est quidem. Quia cum lex eorum hoc per-
mittat, licite deductur in pactum, & iure ineft.
Euseb. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

§ 99 *Si in deo in matr. insimodi conditione initum?*
Est quidem. Quia cum rex eorum hoc per-
mittat, licet deducitur in paestum, & iure ineft-
Eccles. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

atque ita eius expressio non nocebit. Cap. signum monium nisi
ficasisti, de elect. Sic Ioan. Andre. cap. de infidelib. sub libelli re-
nu. de coang. Cardin ibi, num. 2. Anchiar. padi condicione.
num. 4. Anton. num. 9. Abbas num. 6. Alexand.
de Neu num. 10. Proph. num. 5.

Modò nullum est matrimonium. Quia ea <sup>Nunc minis
mè valeat</sup> conditio est contra matrimonij substantiam, cum contineat, posse dissoluī matrimonij vin-
culum; nec int̄ inest, cum iam sine controuer-
sia sit, eam legem non excusare à culpa, nec
dare ius, alius in unduli matrimonium. Ita Glos.
Cap. de infidel. verb. *Esse matrimonium & ibi*
Holtiens fine. Cour. 4. Decretal. part. 2. cap. 3.
§. 1. num. 5. Sanch. lib. 5. d. 1. 2. num. 2.

Primam sententiam omnino reicio, secundum dámque vnicè esse veram reor: & à fortiori idem dicendum est de aliis infidelibus, quibus nunquam licuit, libellum repudij dare.

D V B I V M CCII.

An vitetur matrimonium quando conditio ei contraria ab altero tantum ex contrahentibus apponitur.

Non vitiatur. Quia conditio non confert ad
contraictum matrimonii confirmandum, vel **Non vitiat**
confirmandum, nisi ab utrōque parte accepte-^{tur.}
tur: Ergo cum illa conditio non acceptetur ab
utrōque contrahente, matrimonium non infir-
mabit: & cum ex alia parte sit turpis, habebit-
ur, quasi adiecta non esset. Ita Angel. verb.
Matrimonium 3. impedit 3. num. 1. Sylvest. verb.
Matrimonium 3. qu. 11. ver. 2. Tabig. verb. Ma-
trimonium 2. qu. 11. num. 12. D. Antonin. par. 3.
titul. 1. cap. 19. Barthol. à Ledes. de matr. dub. 25.
concl. 10.

Vitiatur omnino. Quia diversitas in consensu viciat contractam: ut quando alter purè consentit, alter verò sub conditione. Habetur nōne expressè l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verborum obligatione. Et ratio est manifesta, quia non vniuntur inter se consensus, ex quā vniōne contracta oritur. Ergo cum in hoc matrimonio hæc diversitas inueniatur, erit nullum. Ita Adrian. in 4. qu. 3. de matrimonio. dub. 9. Petr. de Ledes. de matrimonio. qu. 47. artic. 5. dub. 5. ita mordicus hanc sententiam defendens, vix assenseret, primam esse omnino improbabilem. Conar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. I. num. II. Sanctchez lib. 5. d. 1. num. 5.

Ego quidem reor, immerito Petrum de L-
del, primam sententiam omnino improbatum
esse assertisse, quam Sancius, & alij merito val-
de probabilem esse iudicant. Secundum tamen
vi probabiliorem elegimus. Quia ad matrimo-
nium requiritur mutua corporum traditio, at
in hoc casu non invenitur: cum alter non ab-
solute tradat corpus, sed sub conditione, con-
traria matrimonij substantia, ac consequenter
excludente verum consensum: Ergo nullo mo-
do est matrimonium.

M 3 MVBIAVM

DVBIVM CCIII.

An Sponsalia vitentur, per conditionem substantiae matrimonij contrariam, sicut vitentur matrimonium.

§14
Vitentur
Sponsalia.

Vitantur quidem sponsalia per conditio-
nem substantiae matrimonij contrariam,
sicut ipsum vitentur matrimonium. Quia ini-
anterior promittitur, quod non potest executioni
dari Sic D.Thom.in 4,diſt.27,qu.22,a.1.corp.
D.Bonau,diſt.18,q.3,n.1.3,Dut.ibi,g.2,num.5.
Richar.diſt.27.a.1.g.1.Palud.diſt.29.q.1.ar.3.
concl.1,n.16.D.Antonin.p.;iit.1.c.28.8.2.Syl-
uestr.v.Sponsalia,q.5.Rosel.ibi,fine.Tabie.ibi,
qu.2,num.3.

§15
Non vitian-
tur.

Minime vitantur. Quia haec conditions
tanquam turpes reiciuntur, nec contrariatur
matrimonio, cum ad sponsalia sollempmodo
pertineant, & non referantur ad matrimonio
tempus: Ergo possunt sponsalia huiusmodi
conditione inita consistere. Ita Petrus de Ledes.
de matrimonio, qu.47,a.5,dub.6,quod excitat circa
soluit,ad 9.

§16
Difinition
viter.

Ego autem vsus distinctione, quaestioni sa-
tisfacio. Quando cōditio contraria apponitur
tanquam implenda post matrimonium semper
illud annulat: quando autem debet impleri,
ante matrimonium, tunc si est contra infep-
rabilitatem, ut *Contraham tecum, nisi ante im-
itum matrimonium aliam diuorem, aut pulchriorē
inuenior*; matrimonium non vitiat, quia ipsi non
opponitur, cum non tollat matrimonii inseparabil-
itatem, nec etiam opponatur sponsalium
naturae, ut pote quae salubria sunt: nec etiam
reicitur tanquam turpis; quia non est talis,
cum ad peccandum minime inciterit: quare val-
ida erunt sponsalia, impleta ea conditione: &
ea deficiente, erunt nulla. Si vero sit conditio
contra matrimonij fidem, ut si ante matrimonium
fornicaris, tunc valebitur sponsalia reiecta
ea conditione tanquam turpis; quia ea non con-
trariatur matrimonio, cum ad fidem matrimonij
solum pertineat, ne postquam translatum
est corporis dominium in coniugem, alteri tra-
datur: antea matrimonium non est translatum
dominium. Si autem aduersetur bono prolis,
ut si ante matrimonium venena, quibus steriles
efficiari sumas, vitiat sponsalia; quia per eam
conditionem obligatur sponsus ad aliquid con-
trarium bono prolis, quod per illud matrimonium
promissum intenditur, vnde aduersatur
futuro matrimonio promissio.

DVBIVM CCIV.

*Conditio haec, si mecum concubueris, contra-
ham tecum, sit tanquam turpis reicienda.*

§17
Non est tan-
quam turpu-
la.

Non est turpis, ideoque non reicienda, sed
suspedit contractum. Quia initio copu-
lare haec sponsalia pure contingent, & conse-
quenter ante perfectam copulam existent
matrimonium Cap.1, qui fidem de sponsal. Sic
Couser.4.Decret.p.2,c.3,n.13.Andr.Cucus l.5.
institut,iit.11,n.51.Sed hoc si verum est, locum
habere poterat ante Tridentinum, secus post

cum iam sponsalia non transeant in mat-
rimonium per copulam: & sic conditio illa est
turpis.

Turpis omnino est, ideoque reicienda, nec
suspedit sponsalia. Quia aut de concubitu il-
licito, & fornicatio intelligitur, & tunc non
suspedit, sed tanquam turpis reicitur: aut de
concubinu lito, ac matrimoniali, & tunc mi-
nimè suspedit: quia iure ipso ineſt, cum con-
iuges mutuo ſibi debitum reddere tenentur.
Ita D.Antonin.7,p.117,1.c.19,§.5.Rosel,v.Mat-
rimonium 5,n.7.Angel.vi.Matrimonii 3,imped.
3,n.9,Sylvestr.v.Matrimonium 3,9,7.Tabie.v.
Matrimon.2,q.vlt.Brunel.de sponsal, cap.3,n.6.

Aptius dixerim, si intelligatur de concubitu
turpi, reici tanquam turpem, & sponsalia
absoluta manere: si vero de concubitu lito,
ac matrimoniali, suspendere vſque ad eu-
enit. Quia confutur conditio, alio modo appo-
rita, quam iure inſit: iure enim post contra-
dictum matrimonium bimette datur: at ea cōdi-
tio intelligitur, si statim initio matrimonio fa-
ceris tui corporis copiam. Mecum Sanch. l.5,
d.16.num.3.

DVBIVM CCV.

*An conditio haec, si te virginem inuenero, vel
si primo in coitu mihi placueris, tecum
contraham, sit tanquam turpis
reicienda.*

Tanquam turpis reicienda est, & sic Spō-
falia pura manent. Quia ea conditio super
actum turpem planè fertur. Sic Gloss. cap. Per cuncta
tuas, verb. Præsumendum, de condit. appos. & ibi.
Ioan.Andr.n.7.Anton.n.8.Anchar.n.7.Abbas
n.7.Innocent.cap.De illis, num. vni. de condit.
appo: Alex.de Neuo ibi, num. 2. Spino specul.
testam,glossa 15,num.64.

Turpis non est, ideoque non reicitur, sed
suspedit contractum, quamvis intelligatur, si
per coitum te virginem inuenero. Quia ea
conditio non fertur super actum turpem, sed
super honestam virginitatis conditionem. Ita
Sotus in 4,diſt.29,quaſtion.2.artic.3,poſt 3.
concl.

Vera haec fatis, sed verius distinxerim id si
te virginem inuenero, si intelligatur per aspe-
ctum matronarum, vel aliam iustum indagi-
nem non reici, sed suspendere: quia est
honesta conditio. Si vero intelligatur per
concubitum, esse turpem: quia incitat ad pec-
candum: & quamvis virginitatis conditio ho-
nesta sit, at quando apponitur turpiter explo-
randam esse, turpis est admodum; vnde merito
ea reiecta, parus remanet contractus, ut apte
Henriq.lib.11.cap.12,num.6,& Sanch.lib.5,d.
16.num.7.

DVBIVM CCVL

*An conditiones turpes, & impossibilis reicien-
tur, à sponsalibus, sicut reiciuntur à
matrimonio.*

Minime reiciuntur. Quia secluso iure Ec-
clesiastico habente eas conditiones pro cōtra-
dictio non

Dubia De Consensu Condit. 139

non reliquiūt conditions, sed annullarent, & turpes suspendent matrimonium: Ergo ius Ecclesiasticum id statuens, tanquam cōrētiūm iuris naturalis, & diuinī, est restrin- gendum. Quā enim à iure communi exorbi- gēdūt, sunt reliquias. Reg. Quā à iure com- munit, de reg. iur. in 6. Cum ergo Cap. fin. dē condit. appos. olum in matrimonio eas condi- tiones reliquiūt statut, extendendum minimē est ad sponsalia. Sic doctissimā Theologi. Salmant- censis Academie, teste Petro de Ledel. de matr. q. 47. a. 5, quorum ipse sententiam afferit esse probabilem.

§14 Reliciuntur omnino. Quia sponsalia sunt iūtūm quoddam matrimonij, vnde dī positum in matrimonio, in sponsalibus depositum cen- sitor. leg. Oratio fī. de spons. Itaque conditions turpes pariter à sponsalibus reliquiūt, ut con- trahēto tecum, si mecum coieris, intelligendo de coto turpivel sī se inueniō virginem, intel- ligendo turpi indagine. Itā D. Tho. in 4. dist. 27. q. 2. a. 2. corp. D. Bonau. dist. 28. q. 3. n. 1. Richar. dist. 27. a. 3. q. 2. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. §. 2. Palud. in 4. dist. 29. q. 1. a. 3. concl. 7. n. 6. Sylvest. espousal. q. 5. Rosel. ibi. fine. Tabe. q. 2. n. 1. Lus- dou. Lop. p. 2. instrut. de matrim. c. 42. Sanch. l. 5. d. 17. n. 2.

§15 Sicutdam fūcūtūm vīp. Fator primā sententia fundamentū for- to esse, meque admodūm: sūcere, vt illam am- plectēr, nīsī alio ex capite inuenirem concordē omniū Doctōrum sensū, tanquam quid indubiatum supponēt, reīciūt conditions turpes ē impossibiles tam à matrimonio, quā à sponsalibus, à qua receptissima sententia re- cedēre, placulum ducerem.

DVBIVM CCVII.

An conditions impertinentes habeantur, in matrimonio pro non adiectū: & illud suspendant.

§16 Habentur pro non adiectis. Quia tales conditions turpes videntur: turpe enim appetat contractū tam Sancto, & qui Sacra- mentū est impertinent conditionē adi- cēre, vt sī non es coles, pulchra, aut bene morige- rata. Sic Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. Barth. à Le- del. sub. 15. de mar. concl. 9. & videntur tenere Rosel. vi. spousal. fine, Sylvest. ibi. q. 5. D. Anto- nin. 3. p. dist. 1. c. 18. §. 2. vbi afferunt, sī condicō honesta, vel virilis valere: vnde oppositū videntur sentire, quando inutilis, ac imperti- nens esset.

§17 Non habentur pro non adiectis, sed suspen- dunt contractū matrimonij, nec aliter est validū, nisi illis stantibus. Quia omnis condi- tio iure non improbat, potest apponi matrimo- nio, vt colligatur ad contrāto sensu ex Cap. super eo de condit. appos. ibi. A c conditionē ip- sam canonica non improbent statuia: sed hā condi- tiones impertinentes nullo iure reproban- tur: Ergo possunt validū apponi. Minorem pro- bo, quia Cap. fin. de condit. appos. reicit condi- tiones turpes, quia incitāt ad peccandum: sed condi- tio impertinentis ad nullum peccatum inducit: Ergo nullatenus est reliquias. Itā Henric. Cap. fin. num. 4. Sanch. lib. 5. d. 18. num. 3. & plures Doctores, quos ipse Sancius citat

lib. 5. d. 2. num. 7. afferentes, conditions quā non sunt necessarie à natura, vt sī Agnichristus nasceret, suspendere matrimonium; quā tamen ad id sumo impertinentissimā.

Cum his opinor, quia quamvis conditionē Cum hu- aper- pertinent matrimonij Sanctissimo con- trahēto adiicere, aliquis sit culpa, non tamen est ex corpib⁹, quā à matrimonio reliquiūt, non enim alium incitat ad aliquid peccatum in futurū admittendum: qualis est illa: sī furtūm feceris.

DVBIVM CCVIII.

A demonstratione, & causa videntur matrimonio sī ei contra- rientur.

§18 Vponno matrimonio posse aliquid adiicīt Quidam prodi- per modum demonstrationis, quod contin- git, quando significatur aliqua qualitas in contrahētibus, & explicatur per relatiūm, aut dīctionē importantē aliquam qualitatē: vt Duco te, quā libera es, aut virgo. Vel potest adiicīt per modum causæ, quod evenit, quando denotator causæ, ob quam contrahētūt, & com- moniter explicatur per dīctionem. Quia: vt contrahēto tecum, quā dīnes, aut pulchras. Quā- herim igit̄, num idē quod de conditionib⁹ diximus, cōsendūt quoque sit de demonstra- tionē & causa, ita vt si hāc contrahētūt ma- trimonio, illud videntur: si sunt honesta, illud su- pendant: si turpia, impossibilia, reliquiūt?

Quamvis demonstratio & causa nunquam suspendant matrimonio, annihilant tamen, quando sunt contra substantiam, & bona eius. Quia eo ipso, quod non absolute, sed sub ea causa, & demonstratione quis consentit, quā quidem matrimonij substantia aduerfatur, non videtur absolute in matrimonio consentire. Sic Nauar. sum. cap. 2. num. 6. 2. videtur fauere D. Tho. & alij Doctores citati à P. Sanchez l. 5. d. 9. nu. 6. afferentes, annullare matrimonium conditionē ipsi repugnantem quamvis sit de præsenti, cum tamē illa non sit propriē condi- tio, sed demonstratio.

Demonstratio, vel causa per se sumpta nun- quam suspendit, vel videntur matrimonio, cuiuscumque sit qualitas, sive vera sit, sive falsa; sed semper habetur pro non adiecta, firmum⁹ que manet matrimonium: vt Accipio te, sive vel quia es sterili, vel quia procuras sterilitatis ve- nena. Quia que matrimonium variant, vel videntur debent ad substantiam, seu vim contra- et spectare: sed demonstratio, & causa non spectant ad substantiam consensus contractus matrimonij, sicut spectat conditio, sed tan- tum pertinet ad opiniones rerum, quas con- trahentes concēperunt, vel ad causas, quā ad contrahendum ipsos mouent: Ergo nullo mo- do variant matrimonium, Itā Palud. in 4. dist. 29. question. 2. art. 1. concl. 1. nu. ner. 5. & art. 2. concl. 1. numer. 11. D. Antonin. 3. part. tit. 1. capit. 19. §. 5. Sotus in 3. dist. 2. question. 2. art. 1. Sylvest. verb. Matrimonium 3. qua- stion. 12. Sanchez libr. 5. d. 19. num. 2. & alij apud ipsum.

Hanc sententiam omnino sectandam ex- fētimo. Quia demonstratio aut causa non se

M 4 habet

